

ธรรมครองชีวิต

ธรรมะนำแสงสว่างสู่ชีวิตใหม่
ธรรมานุสรณ์ หลวงพ่อปัญญาจันทร์ พระภิกษุ ๔ แผ่นดิน

ธรรมครองชีวิต

ธรรมะนำแสงสว่างสู่ชีวิตใหม่

สถาบันหนังสือธรรม

จัดพิมพ์เผยแพร่เพื่อสืบมรดกธรรมหลวงพ่อดุญฐานันทภิกขุ

ธรรมานุสรณ์ปัญญาอันตะ

พระพรหมมั่งคณาจารย์

พระเถระภิกษุ ๔ แผ่นดิน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชมหาราช

พระราชทานพระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรม

ในพระบรมราชานุเคราะห์ครบ ๗ วัน ๕๐ วัน และ ๑๐๐ วัน

ธรรมานุสรณ์แห่งการละสังขารชนมายุ ๙๗ ปี

วันพุธที่ ๑๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ เวลา ๐๙.๐๐ น. ณ โรงพยาบาลศิริราช

คำนำในการจัดพิมพ์

ธรรมานุสรณ์แห่งการละสังขารของพระเถระภิกษุ ๔ แผ่นดิน

หนังสือชุด “พระเถระภิกษุ ๔ แผ่นดิน “ธรรมครองชีวิต” ของ ท่านเจ้าคุณ พระพรหม มังคลาจารย์ (หลวงพ่อบัณฑิตานันทิกขุ) พระผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ เป็นที่เคารพศรัทธาของ ชาวพุทธทั้งหลาย ทั้งในอดีตกาล แลปัจจุบันกาล แลในอนาคตกาล ท่านได้บำเพ็ญเมตตา บารมีแก่ชาวพุทธและชาวโลกทั้งหลาย โดยแสดงธรรมเปิดดวงตาท่านสาธุชน เพื่อความเจริญ แพร่หลายแห่งธรรมและความเจริญของงามแห่งปัญญา จักบังเกิดแก่ชาวพุทธทั้งหลาย

มนุษย์และสิ่งมีชีวิตทั้งหลายเช่นตัวเราเป็นต้น มีความปรารถนาที่จักดำรงชีวิตอยู่ในโลก นี้ให้นานที่สุดเท่าที่จะนานได้ อย่างมีความสุขทั้งกายและใจ จึงมีวิวัฒนาการใหม่ ๆ เกิดขึ้นอยู่ ตลอดเวลา เพื่อจักดูแลและรักษาชีวิตมนุษย์และสัตว์ให้มีชีวิตที่ยืนยาวยิ่ง ๆ ขึ้นไป แต่มนุษย์ โดยมากหาไม่รู้ไม่ว่า การมีชีวิตที่ยืนยาวนั้นจักต้องประกอบด้วยการมีธรรมะ กล่าวคือเราจักต้อง ปฏิบัติให้ถูกต้องและพอเหมาะกับการดำรงชีวิตของเรา ดังพุทธสุภาษิตที่กล่าวว่า “เมื่อคนเรา ประพฤติธรรม ชีวิตย่อมอยู่เป็นสุข” พระผู้มีพระภาคเจ้าท่านชี้แนะให้เราใช้ธรรมะครองชีวิต เมื่อเราดำเนินชีวิตตามแนวทางขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ท่านได้ทรงชี้ไว้ว่า ทางใด ควรเดิน ทางใดไม่ควรเดิน ชีวิตของผู้ประพฤติธรรมก็จักยืนยาวและจบสิ้นลงในเวลาอันสมควร

ทางที่ไม่ควรเดินที่ท่านทรงชี้ไว้นั้นเป็น “ทางแห่งความเสื่อม” อันได้แก่ การดื่มน้ำเมา เที่ยวกลางคืน ดูการละเล่น เล่นการพนัน คบคนชั่วเป็นมิตร เกียจคร้านทำการงาน เมื่อผู้ใด เดินทางนี้ ชีวิตก็ไม่ปลอดภัย ชีวิตจะจบลงก่อนเวลาอันควร

ส่วนทางที่ควรเดินที่ท่านทรงชี้ไว้นั้น เป็น “ทางแห่งความเจริญ หรือทางสายกลาง” อันได้แก่ สัมมาทิฐิ...ความเห็นชอบ สัมมาสังกัปปะ...ความดำริชอบ สัมมาวาจา...เจรจาชอบ สัมมากัมมันตะ...การทำงานชอบ สัมมาอาชีวะ...การเลี้ยงชีพชอบ สัมมาวายามะ...ความเพียรชอบ สัมมาสติ...ความระลึกชอบ และสัมมาสมาธิ...การตั้งใจมั่นชอบ เมื่อผู้ใดเดินทางนี้ ชีวิตก็จักปลอดภัย จิตใจมีแต่ความสงบเย็น อายุจักยืนยาว

หนังสือชุด “พระไตรปิฎก ๔ แผ่นดิน “ธรรมครองชีวิต” ของ ท่านเจ้าคุณ พระพรหมมังคลาจารย์ (หลวงพ่อบุญญานันทภิกขุ) ที่ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม ได้จัดทำขึ้นในครั้งนี้ เพื่อเป็นธรรมานุสรณ์แห่งการละสังขารชนอายุ ๙๗ ปี ในวันที่ ๑๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ เวลา ๐๙.๐๐ น. ณ โรงพยาบาลศิริราช กรุงเทพมหานคร ในช่วงระยะเวลา ๙๗ ปี นับแต่ปี พ.ศ. ๒๔๕๔ ท่านถือกำเนิดในแผ่นดินของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๖ จวบจนในแผ่นดินของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ และได้รับพระมหากรุณาธิคุณ พระราชทานพิธีธรรม สวดพระอภิธรรม ไว้ในพระบรมราชานุเคราะห์ครบ ๗ วัน ๕๐ วัน และ ๑๐๐ วัน พุทธศาสนิกชนยกย่องพระเดชพระคุณท่านไว้ ในฐานะ “พระไตรปิฎก ๔ แผ่นดิน”

ธรรมสภาขอกราบขอบพระคุณแต่ท่านสาธุชนทั้งหลาย ที่มีจิตเป็นกุศลร่วมอนุโมทนาในการจัดพิมพ์หนังสือพระธรรมเทศนาของท่านเจ้าคุณหลวงพ่อบุญญานันทภิกขุ ออกเผยแพร่แก่พุทธบริษัททั้งหลาย บุญกุศลอันเกิดจากการกระทำในครั้งนี้ ขอโน้มถวายเป็นอาจารย์บูชาแด่ท่านเจ้าคุณ พระพรหมมังคลาจารย์ (หลวงพ่อบุญญานันทภิกขุ) พระผู้เป็นดวงประทีปของพุทธบริษัทและชาวโลก

ด้วยความสุจริต หวังดี

ธรรมสภาปรารถนาให้โลกพบกับความสงบสุข

สารบัญ

ธรรมครองชีวิต

ธรรมะนำแสงสว่างสู่ชีวิตใหม่

○ แนวทางของชีวิต :	ธรรมะนำแสงสว่างสู่ชีวิตใหม่	๙
○ ชีวิตที่ทันสมัย :	ชีวิตของตนแลเป็นที่พึ่งของชีวิตน	๒๑
○ การสร้างชีวิต :	วิธีแก้ไขเมื่อจิตใจมีความทุกข์	๔๓
○ สุขของมนุษย์ :	วิธีแบ่งทรัพย์ และการใช้จ่ายทรัพย์	๗๓
○ ปลุกตัวเอง :	หลักในการสร้างนิสัยที่ดีงาม	๘๕
○ กลับตัวกลับใจ :	กลับตนเป็นคนดี ไม่มีคำว่าสาย	๑๐๕
○ ชีวิตที่สะอาด :	การทำงานอยู่ในศีลในธรรม	๑๑๙
○ ความตาย :	ดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท	๑๓๑
○ ความยึดติด :	ปล่อยวางเสียเถิด จักเกิดความสุข	๑๕๑
○ ทางเดินของชีวิต :	อริยมรรคมีองค์แปด ทางสู่ความพ้นทุกข์	๑๗๕

ศิลปะแห่งการดำเนินชีวิต

ชีวิตเรามันต้องขึ้นอยู่กับธรรมะ ธรรมะต้องเป็นสิ่งหล่อเลี้ยงและควบคุมจิตใจตลอดเวลา ซึ่งก็เหมือนกับว่ามีเกราะเพชร ๗ ชั้น ป้องกันภัยอันตราย ความวุ่นวายทั้งหลายทั้งปวง ก็จะไม่เกิดขึ้นในชีวิตของเรา

พระเทพญาณ: ญาณ

๒ ร ร ม ค ร อ ง ชี วิ ต

เ รื่ อ ง

แนวทางของชีวิต

๒ ร ร ม : บั น า แ ล ง ส ว่ ง สู่ ชี วิ ต ไ ท ย

"ธรรมะ" คือแนวทางของชีวิต เป็นแนวทางที่นำตรงไปสู่ความพ้นทุกข์ เป็นทางที่ให้ประโยชน์แก่ตนเดียว เป็นทางที่เปิดไว้เสมอ เพื่อให้ทุกคนเดินได้โดยมิต้องลำบาก ใจเป็นทางที่ศาสดาทั้งหลายค้นพบและนำมาประกาศแก่ชาวโลก ศาสดาทั้งหลายเป็นผู้บอกทางให้เดิน การเดินเป็นกิจที่เราทุกคนจะต้องกระทำ เพื่อความสุขแก่ชีวิตของเราเอง ธรรมะเป็นกฎที่ไม่มีใครแต่งตั้ง เป็นกฎที่เป็นอยู่เองตามเรื่องของมัน มีแต่ผู้ค้นพบเท่านั้น ครูอาจารย์ทั้งหมดเป็นผู้ค้นพบธรรมะ และเดินตามแล้วเห็นผล จึงได้ตราเป็นหลักไว้สำหรับปฏิบัติกันต่อไป

ลำดับขั้นของธรรมะ

ธรรมะมีทั้งอย่างต่ำ อย่างกลาง อย่างสูง เป็นสิ่งที่ทุกคนอาจนำมาปฏิบัติให้เป็นประโยชน์แก่ตนได้ อย่างขั้นต้นๆก็มุ่งประโยชน์สุขในการอยู่ร่วมกันโดยทางสันติ อย่างกลางก็เพื่อทำประโยชน์ตนในด้านให้ก้าวหน้า เป็นการฟอกจิตให้สะอาดอย่างสูง เป็นหนทางให้เกิดปัญญาการรู้แจ้งเห็นจริง และถอนความหลงผิดในโลกออกได้หมด ไม่มีความทุกข์แม้แต่เพียงเล็กน้อยเกาะจับใจตนอีกต่อไป

ธรรมะชั้นง่าย ๆ ที่ทุกคนต้องปฏิบัติ นั้น เป็นธรรมะที่คิดได้จากสามัญสำนึกของสิ่งที่มีชีวิตทั่วไป ไม่ว่าคนหรือสัตว์ดิรัจฉานย่อมมีความคิดตรงกันในเรื่องเหล่านี้คือ ความรักชีวิต ความรักในสิ่งที่ตัวมีความหวงแหนในคุ้มครองของตน นี่เป็นความคิดเห็นที่มีอยู่ในสัตว์ทั่วไป แต่สำหรับมนุษย์มีสิ่งที่พิเศษออกไปอีก เพราะมนุษย์เป็นผู้พูดได้ติดต่อกันได้ในสังคม จึงต้องการฟังแต่สิ่งที่รื่นหู สิ่งที่แท้จริงและไม่ก่อให้เกิดความแตกร้างแก่ใครๆ ทุกคนต้องการ

ความเป็นคนมีสติสมบูรณ์ ไม่เป็นโง่บ้าเสียจริต นี่เป็นความต้องการทั่วไปหมด

เมื่อทุกสัตว์ทุกคนมีความต้องการอยู่ในรูปร่างนี้แล้ว เหตุใดจึงได้มีการเบียดเบียน สร้างความทุกข์แก่กันเล่า ตอบได้ว่าเพราะเขาเป็นผู้ไม่อยู่ในธรรมะ การไม่อยู่ในธรรมะก็ เพราะขาดการสดับฟัง ขาดการเข้านั่งใกล้คนฉลาดมีเหตุผล เรื่องความไม่เข้าใจจึงบังเกิดขึ้น แก่เขา สร้างความทุกข์ความเดือดร้อนแก่ตนแก่ท่านได้

ส่วนประกอบของชีวิต

ชีวิตของมนุษย์ประกอบไปด้วยรูปรนาม หรือกายกับใจ กายใจรวมกันเข้าเราก็คงเป็นคน มีชีวิต กายใจแยกออกจากกันก็หมดชีวิต จึงกล่าวได้ว่า ชีวิตคือการรวมอยู่ของกายกับใจ กายกับใจต้องอาศัยการบำรุงปรุงแต่ง ถ้าขาดการบำรุงปรุงแต่งก็เป็นกายใจที่ไม่สมบูรณ์

การแต่งกายก็มีการออกกำลังบริหาร ให้มีกำลังพอด้านทานโรคภัยไข้เจ็บ มีการพักผ่อน หลับนอนพอสมควร รับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์แก่ร่างกาย ละเว้นสิ่งที่เป็นพิษอันทำให้ ร่างกายทรุดโทรม ละเว้นจากสิ่งที่ทำให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บเบียดเบียน เพียงการปฏิบัติเท่านั้น ก็ มีทางทำให้ร่างกายแข็งแรงอยู่ได้

เมื่อเรามีการบริหารกายแล้วก็ต้องบริหารใจด้วย การบริหารใจหมายถึงการรักษาใจให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย ว่ากันตามจริงแล้วกายกับใจนี้มีส่วนสัมพันธ์กันมากที่สุด ความเสียหายที่เกิดแก่กาย ย่อมกระทบถึงจิตด้วย และในทำนองเดียวกัน ความเสียหายที่เกิดแก่จิตก็นำความทุกข์มาสู่กายด้วย ความรู้สึกว่าเป็นความทุกข์นั้นเป็นเรื่องของใจ แต่ก็มีเหตุ

ที่เกิดมาจากกายบ้าง เพราะร่างกายต้องการอาหาร ร่างกายต้องการพักผ่อน ใจก็ควรมีอาหาร ควรมีการพักผ่อนกันบ้าง

อาหารของดวงใจ

อาหารของใจมีทั้งในด้านดีและด้านเสีย อาหารที่ดีนั้นหมายถึง การศึกษา การสนทนา การทำให้มากในสิ่งที่เป็นประโยชน์อันอาจทำใจของตนให้เจริญงอกงามในทางที่สะอาด สงบ สว่าง เช่น การไปฟังคำสอนของพระ การสนทนาในเรื่องที่เป็นความรู้ รวมทั้งการทำใจให้สงบ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นอาหารประเภทดี ๆ ของใจทั้งนั้น

ส่วนการไปดูหนังดูละคร การแสวงหาความสุขความสนุกในกาม การเพลิดเพลินในสิ่งที่เหลวไหล ถ้าเกินพอดีไปก็เป็นการให้โทษแก่จิตใจ จะเห็นได้ในบางคน ติดหนังติดลิเก จนนอนฝัน บางทีก็ติดของเสพติดจนเสียผู้เสียคน นั่นเป็นผลจากการให้อาหารผิดๆแก่ใจตน ผู้ที่หวังความสุขทางด้านจิตใจ จึงควรคิดให้รอบคอบ และพยายามดำเนินชีวิตตามแนวของธรรมะไว้เสมอ อย่าเดินออกนอกทางไปเป็นอันขาด

มีคนเป็นจำนวนมากเข้าใจผิดคิดว่า ชีวิตของตนนั้นไม่มีความจำเป็นในทางธรรมะ เขาจึงตีตนออกห่างจากศาสนา ไม่ไปฟังคำสอนของพระตามวัด ไม่สนใจอ่านหนังสือธรรมะ เขากล่าวว่าเขายังหากินได้อยู่ โดยมีต้องนับถือศาสนาเลย คนที่มีความคิดแบบนี้เป็นพวกกินแกงไม่รู้คุณเกลือ เพราะเกลือที่พ่อครัวใส่ในแกงมันละลายหายไปเสียแล้ว ทารูไม่ว่าแกงมีรสดีนั้นเพราะเกลือ .ตนเองไม่เข้าใจจึงไม่รู้ เมื่อใดแกงจืดเขาจึงจะรู้ว่าเกลือมีประโยชน์แก่เขา

แนวทางดำเนินชีวิต

ในชีวิตประจำวันก็เป็นเช่นเดียวกัน ตามปกติเราทุกคนมีความเป็นอยู่อย่างสะดวกสบายนั้น เพราะเขามีการเดินถูกระยะอยู่แล้ว ถ้าผิดระยะก็ต้องเดือดร้อน แต่เพราะขาดการศึกษาจึงไม่เข้าใจ บุคคลใดที่รักจะให้ชีวิตตนราบรื่น จึงควรสนใจในวิถีของชีวิต ควรเรียนรู้ว่าตนจะเดินอย่างไร จึงจะปลอดภัย และเรียบร้อย เหมือนอย่างว่าเราจะเดินทางไปไหนๆ การไปโดยรู้จักเส้นทางอย่างดี กับการไปโดยไม่รู้จักเส้นทางนั้นอย่างไหนจะสะดวกกว่ากัน

คิดดูก็จะพอเห็นได้ว่า การเดินที่รู้จักเส้นทางนั้นปลอดภัยกว่าการไม่รู้จักเส้นทางเลย ทางเดินของกายเรายังต้องศึกษา ทางเดินของชีวิตจิตใจก็กลับกว่าหลายเท่า ท่านจะเสี่ยงไปโดยไม่ศึกษานั้นเป็นการควรหรือไม่สมควรทีเดียว มีอยู่เหมือนกันที่คนได้รับผลจากการเดินทางโดยปราศจากการศึกษา แต่จะเหมาเอาว่าเขาไม่ศึกษาเสียเลยก็ได้ไม่ได้ อย่างน้อยเขาก็ได้ศึกษาจากตัวอย่างชีวิตที่ได้ประสบมาแล้ว เช่นลูกดำเนินชีวิตแบบพ่อแม่เดินมาเป็นต้น เขาก็ได้รับผลบ้าง ข้าพเจ้ากล่าวเพียงว่าได้รับผลบ้าง ก็เพราะเขายังไม่แน่ใจว่าจะได้เสมอไป มีทางที่อาจพลาดได้ง่ายถ้าหากเขาไม่มีความสามารถในตนเองเพียงพอ ความสามารถในตนเองจะเกิดก็เพราะการศึกษาอบรมในทางที่ถูกต้อง

จึงกล่าวได้อย่างหนักแน่นว่า ธรรมะเป็นสิ่งจำเป็นแก่ชีวิตทุกคน ถ้าขาดธรรมะแล้วใจก็จะอ่อนแอ ไม่มีกำลังต้านทานต่อเหตุการณ์ได้ ความยุ่งยากก็จะเกิดขึ้นแก่ตัวมากขึ้น เพราะความไม่เข้าใจในชีวิตดังที่เราเห็นข่าวอยู่ในหน้าหนังสือพิมพ์กันแล้ว จะนำมาเล่าสู่กันฟังพอเป็นตัวอย่างให้เห็นว่า ขาดธรรมะแล้วชีวิตยุ่งยากอย่างไร

ชีวิตที่ขาดธรรมะ

วิไลมีอายุโตเป็นสาวแล้ว ได้พบชายหนุ่มคนหนึ่งมีรูปร่างดี มีการงานทำพอจะเลี้ยงครอบครัวได้ ทั้งสองได้พบกันที่โรงหนังคืนหนึ่ง เมื่อนั่งใกล้กันและสภาพของความมืดช่วยทน่อย ภาพที่ได้เห็นบนจอช่วยนิค ความคิดในทางกามก็เกิดแก่เขาทั้งสอง การสนทนากันเป็นฉากแรกก็เกิด ไม่ตรีจิตเกิดแก่เขาทั้งสองแล้ว

พอหนังเลิก พ่อรูปหล่อชวนเธอไปหาอะไรทานกันทน่อย เจ้าหล่อนก็ไม่ขัดใจ เพราะมีเสียงมากระซิบภายในบั้งแล้ว ทั้งสองไปรับประทานอาหารว่างด้วยกัน คืนนั้นเจ้าหนุ่มเดินไปส่งเธอถึงบ้าน ก่อนเข้าบ้านยังยืนคุยกันอีก เพราะดวงใจทั้งสองไม่ยอมจากกัน แต่เห็นว่ามันตึกนักแล้ว ก็ต้องจากกันด้วยความเสียดายยิ่ง

ความสนิทสนมของเธอและเขาเจริญขึ้นเป็นลำดับ ผลที่สุดก็ได้แต่งงานกัน ชีวิตสมรสตอนข้าวใหม่ปลามันดำเนินไปด้วยดี เป็นความรักที่ดีทั้งสองฝ่าย แต่เป็นส่วนที่ผิวเผินเท่านั้น หากได้มีความรักอันแท้จริงไม่ เพราะชายหนุ่มนั้นเป็นนักล่าผู้หญิง เขาเคยมีและเคยทิ้งผู้หญิงมาหลายรายแล้ว ในรายนี้เขาก็คิดเช่นนั้นเหมือนกัน แต่เธอหาทราบเรื่องไม่ เธอนึกว่าเขารักเธอด้วยน้ำใสใจจริง และก็ไม่สอบสวนให้ขัดเสียก่อนว่าชายคนนั้นมาจากไหน มีอาชีพทางใด ความรักทำให้คนตาบอด ผู้หญิงที่เสียที่ผู้ชายเพราะหลงลมปากมีมากเหลือ เมื่อถลำตัวลงไปแล้วก็ไม่รู้จะทำอะไร ต้องปล่อยเลยตามเลย เป็นการหาทุกข์ใส่ตัวโดยแท้

เรื่องวิไลไม่จบเพียงนี้ อยู่กันเพียงสามเดือนเจ้าหนุ่มก็เริ่มท่งเหินเธอ หายหน้าไปคืนสองคืน เมื่อกลับมาเขาก็บอกว่าไปธุระด้วยการงานอย่างโน้นอย่างนี้...เธอก็เชื่อ ต่อมาเขาหาย

ไปอีกนานเป็นเดือนไม่กลับ เธอคอยด้วยความกระสับกระส่าย ผลที่สุดเขาไม่มาเลยหายไปเสียแล้ว เธอต้องเข้าใจเพราะถูกเขาทอดทิ้ง...ผู้หญิงที่ถูกผู้ชายทอดทิ้งเป็นเรื่องน่าละอายมาก

ภายหลังมีเพื่อนมาบอกว่า เขาไปมีเมียใหม่แล้ว พอได้ทราบเช่นนั้น ความหึงก็เกิดขึ้นท่วมทับหัวใจ เธอกลายเป็นคนเจ้าอารมณ์คิดอยู่ว่าเขาทำเราได้ ผู้ชายอะไรใจดำอย่างนี้ ความน้อยอกน้อยใจเกิดแก่เธอมาก เธอต้องเป็นโรคคลุ้มใจอยู่หลายเดือน

ชีวิตที่ดำเนินด้วยธรรม

แต่ยังเป็นโชคดีแก่เธออยู่บ้าง ช้างบ้านเธอมีครอบครัวหนึ่ง เป็นครอบครัวของชาวพุทธที่ตั้งมั่นในธรรม ครอบครัวนี้มีลูกชายหญิงรวมสามคน ทุกคนประพฤติดีเรียบร้อย คนหัวปีเป็นหญิงอายุรุ่นเดียวกับวิไล คนที่สองเป็นชาย คนที่สามเป็นหญิง ทุกวันพระเขาทั้งหมดก็ได้ชวนกันไปฟังธรรมเทศนาทำนองปาฐกถาที่พุทธสถาน จบการฟังธรรมแล้วกลับบ้าน นานๆจึงจะไปดูหนังสักครั้งหนึ่ง ถ้าไปดูก็ไปดูกันหมดครอบครัว โดยมากในเวลาว่างงานมักชวนกันไปเที่ยวป่า เที่ยวทุ่งนา เป็นการเดินออกกำลังกาย ได้รับแสงแดดและอากาศสดชื่น ทุกคนมีอนามัยดีทั้งกายและใจ

วันหนึ่งในพุทธสถาน พระท่านแสดงว่า "เราชาวพุทธควรหาทางทำประโยชน์แก่คนอื่นเสมอๆ ประโยชน์อันยิ่งใหญ่ คือประโยชน์ทางด้านจิตใจ การชวนคนอื่นให้ทำความดีเป็นมหากุศลที่ชาวพุทธควรทำ การช่วยคนอื่นให้พ้นจากความทุกข์นั้นก็เป็นที่ชาวพุทธควรทำ การกลับใจคนชั่วให้กลายเป็นคนดี เป็นกิจที่ชาวพุทธควรกระทำ"

หนูสมพรซึ่งเป็นลูกคนเล็กได้ฟังแล้วก็นึกในใจว่า เราต้องทำความดีแบบนี้บ้าง นับแต่นั้นมาเธอก็พร้อมอยู่เสมอที่จะช่วยคนทุกคนผู้ต้องการความช่วยเหลือ

วันหนึ่งหนูสมพรได้พบกับวิไลโดยบังเอิญที่ทำน้ำ เธอสังเกตเห็นวิไลมีร่างกายผ่ายผอม หน้าตาซีดไม่มีเลือด ขอบตาดำ แสดงว่าเธอมีความทุกข์ คำสอนของพระที่ว่า "จงช่วยคนที่ เป็นทุกข์ให้พ้นทุกข์เป็นบุญอันยิ่งใหญ่" ผุดขึ้นในหัวนึกของเธอ จึงเข้าไปถามว่าพี่วิไลหนูนี้ ดูไม่ค่อยสบายหรือ ได้รับคำตอบว่าเป็นเช่นนั้น จึงชวนกันไปนั่งที่ทำน้ำ แล้วสนทนากัน

แต่เมื่อหนูสมพรทราบว่าวิไลเป็นโรคเกี่ยวกับความรัก เธอก็รู้สึกหนักใจที่จะเยียวยาได้ เพราะเธอยังเป็นเด็กกว่าวิไล อีกประการหนึ่งเธอก็ยังไม่เคยมีประสบการณ์เช่นนั้นมาก่อน จะพูดจะเตือนก็ลำบาก ได้เพียงนำเรื่องอื่นมาสนทนา เพื่อเปลี่ยนอารมณ์ของวิไลเท่านั้น ทำให้ วิไลค่อยสบายใจขึ้นบ้างเมื่อได้หนูสมพรเป็นเพื่อนคุย

ทุกข์ของชีวิต

คนเป็นทุกข์ก็เพราะใจของตนคิดแต่เรื่องที่ทำให้เป็นทุกข์ตลอดเวลา หากได้เปลี่ยน ความคิดเสียบ้างความทุกข์ก็บรรเทา แต่ก็ยังไม่หายขาด เพียงแต่เปลี่ยนฉากเท่านั้น...ไม่ถึงขั้นปิดการแสดง ถ้าจะให้ถึงขั้นปิดการแสดง ก็ต้องพิจารณาด้วยปัญญา ให้เข้าใจเหตุผลของ เรื่องที่ก่อให้เกิดทุกข์ แล้วพยายามตัดเสียด้วยปัญญาของตน เรื่องความทุกข์ก็จะหายไปได้

แต่ปกติคนเราไม่เป็นเช่นนั้น ความทุกข์เกิดขึ้นแล้วไม่คิดหาทางดับ มักเอาของแสลงมา เพิ่มให้เป็นทุกข์มากขึ้นไปอีก ความพ้นทุกข์จึงไม่มีการเช่นนี้ ก็เพราะเรามีได้เข้าใจผู้รู้

สมพรคิดในใจว่า วันพระหน้าต้องชวนวิไลไปฟังธรรมให้จงได้ พอถึงวันพระ เวลา ๑๕.๐๐ น. สมพรก็ไปหาวิไล และถามว่าเคยไปฟังเทศน์ที่พุทธสถานบ้างไหม ได้รับตอบว่าไม่เคยไป เพียงแต่เคยเดินผ่านเมื่อจะไปดูหนังเท่านั้น เมื่อสมพรถามต่อไปว่า ทำไมไม่แวะเข้าไปฟังบ้าง วิไลตอบว่าเพราะฟังไม่เข้าใจ เลยไม่อยากไปฟัง สู้ดูหนังไม่ได้เพลินใจกว่า สมพรก็บอกว่า ที่พุทธสถานมีการพูดชวนฟังง่ายๆที่ทุกคนอาจฟังเข้าใจได้ ไม่ใช่เป็นการเทศน์แบบเก่า และพูดเกี่ยวกับปัญหาชีวิตประจำวันเป็นส่วนมาก การไปฟังท่านเทศน์ก็เหมือนไปรับเอายามารักษานั้นเอง แต่เป็นการรักษาโรคทางใจ และพูดชวนให้วิไลไปเที่ยวพุทธสถานด้วยกัน โดยแนะว่าในขณะที่มีความทุกข์ใจควรไปที่นั่นเพราะมีคนรุ่นเดียวกันเยอะ ไม่ต้องกระดากว่าไปนั่งกับคนแปลกคนแก่ พระเริ่มแสดงเวลา ๒๐.๐๐ น. ชั่วโมงเดียวก็จบแล้ว เมื่อถูกรบเร้าหนักเข้า วิไลก็ตกลงรับปากว่าจะไป

แสงสว่างของชีวิต

การไปฟังธรรมคือนั้น ทำให้วิไลได้ความรู้บางอย่างในทางธรรม เธอได้ทราบว่ "ชีวิตของคนขึ้นอยู่กับกระทำของตนเอง สุขทุกข์ดีชั่วเป็นผลของการกระทำทั้งนั้น ชีวิตในบัดนี้คือผลของการกระทำในเวลาที่ผ่านมาแล้ว อดีตสร้างปัจจุบัน ปัจจุบันสร้างอนาคตต่อไป คนฉลาดจึงควรระวังปัจจุบันให้มาก ไม่ทำอะไรลงไปโดยขาดการไตร่ตรองเป็นอันขาด เพราะคนที่ปล่อยใจตนไปตามอารมณ์ ย่อมเกิดทุกข์ในภายหลังเสมอ ถ้าไม่อยากพบกับความทุกข์ จงระวังการกระทำให้มากเสียหน่อย

ความรู้สึกตัวก่อนทำ ความรู้สึกตัวในขณะที่กำลังกระทำอยู่ และให้เป็นการกระทำที่มีปัญญากำกับ อย่าให้ความหลงนำทางตนได้เป็นดีที่สุด อารมณ์ใดที่ทำให้เกิดทุกข์อย่าคิดถึงอารมณ์นั้น เพราะการคิดถึงความทุกข์ก็เหมือนคนป่วยที่กินของแสลง โรคจะหายได้อย่างไร สิ่งใดที่ล่วงมาแล้วก็เป็นเรื่องล่วงพ้น แล้วจะไปคิดถึงมันทำไมอีก ประคับประคองดวงใจให้ดี และเป็นสุขไม่ดีกว่าหรือ ความอยากที่ไม่สมอยากเป็นความทุกข์มาก ถึงแม้สมอยากแล้ว แต่มันหายไปเสียก็เป็นทุกข์อีกเหมือนกัน ความรักก่อให้เกิดความทุกข์ หมดรักก็หมดทุกข์”

คำพูดของพระทั้งหมดนี้แทงใจวิไลมาก เธอนั่งฟังด้วยความเข้าใจ พอพระกล่าวจบเธอก็กล่าวขอบใจสมพระมากที่นำแสงสว่างมาสู่ชีวิตของเธอ และรับว่าต่อไปจะพยายามระงับใจจะเป็นคนมีเหตุผล ไม่ปล่อยไปตามอารมณ์ เพราะโลกนี้มีสิ่งน่าเรียนมาก ความผิดครั้งแรกเป็นบทเรียนบทหนึ่ง จำไว้แล้วจะได้ไม่ผิดอีกเป็นครั้งที่สอง

นับแต่นั้นนางวิไลก็ไปฟังปาฐกถาที่พุทธสถานทุกวันพระ จิตใจของเธอเป็นปกติ เป็นผู้มีพระประจำใจ ไม่อนุญาตให้มารร้ายเข้าครอบงำอีกต่อไป นับว่าเธอเป็นผู้ที่ได้รับความสุขคนหนึ่งจากธรรมะที่เธอปฏิบัติแล้ว

ต่อมาหลายเดือนหนังสือพิมพ์ลงข่าวว่า “ได้มีผู้พบศพชายคนหนึ่งถูกฆ่าตายนอนอยู่ข้างทางรถไฟ ยังไม่ทราบเหตุว่าใครฆ่าเขา และทำไมจึงถูกฆ่า?” เมื่อเขาเอาศพของชายคนนั้นไปผ่าชำผ่านหน้าบ้านของวิไล เธอนึกว่าควรไปเผาศพกับเขาด้วย จึงถือพานธูปเทียนไปกับขบวนหามศพซึ่งมีเพียงไม่กี่คน เธอนึกว่าเป็นศพอนาถาน่าสงสาร พอถึงป่าช้าเขาวางศพลงที่ศาลาเพื่อให้พระมาบังสุกุล วิไลเดินเข้าไปใกล้ศพ เพื่อดูว่าคนตายมีสภาพเป็นอย่างไร พอเห็นศพเธอแทบผะพาย แต่สติที่เธออบรมไว้ช่วยให้เธอพ้นจากอาการน่าเกลียด

ศพนั้น...เป็นศพชายที่ครั้งหนึ่งเป็นเทพบุตรในฝันที่เป็นจริงของเธอนั่นเอง เขาทอดทิ้งเธอไปเป็นเวลาค้างปีแล้ว เขาไม่มีเมียใหม่ เขาทำให้เธอต้องเป็นทุกข์ และผลที่สุดเขาตายในสภาพผีเฝ้าทุ่ง นำสงสารในความไม่เดียงสาของเธอ เธอจึงตั้งใจโหดให้เขาและทำบุญกรวดน้ำให้เขาไปที่ชอบๆ

ธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม

นี่แหละกรรมโลกนี้ยังมีความเที่ยงธรรมอยู่ ความดีจึงยังคงรักษาความดี และความชั่วยังคงทำลายคนชั่วอยู่เสมอ ไม่ช้าก็เร็ว สาธุชนผู้มุ่งความสุขสงบแก่ตน จึงไม่ควรประมาทในการทำความดี ควรจะกลับตนจากทางผิดมาเดินในทางที่ชอบ การเดินทางผิดอาจจะสนุกในเบื้องต้น แต่เข้มข้นในตอนปลาย เป็นสิ่งที่ท่านผู้รักตนสงวนตนไม่ควรกระทำเป็นอันขาด

สมัยนี้ภาพของโลกกำลังร้อนระอุด้วยเพลิง คือความชั่วที่มนุษย์ทั้งหลายได้กระทำไว้ แม้เขาจะอยู่ใกล้กองเพลิงก็ยังไม่รู้สึกตัว เห็นไฟเป็นของสนุก มัวเมาในคำชมเชยของพวกประจบสอพลอ นึกว่าข้านี้เป็นคนสำคัญที่สุดแล้ว เขามิได้นึกถึงความตาย อันเป็นสมบัติประจำตัว เขานึกว่าทรัพย์สมบัติจะติดตามเขาไปด้วย นานา...นำสงสารคนเช่นนั้น

ประโยชน์ของธรรมมีมากมาย พระพุทธองค์จึงตรัสว่า "ธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม ธรรมที่บุคคลประพฤติดีแล้ว ย่อมนำความสุขมาให้ การสะสมความดีเป็นทางทำให้ตนเจริญก้าวหน้า การสะสมความชั่วเป็นทางให้ตัวเดือดร้อน จงปฏิบัติธรรมกันเถิด ท่านผู้อยู่ในที่มีดีทั้งหลาย"

ชีวิตกับเวลา

ชีวิตของคนเรานั้น มันขึ้นอยู่กับเวลา ชีวิตของคนเรา...เมื่อมี "ขึ้น" แล้วก็ต้องมี "ลง" การขึ้นลงนั้น ต้องขึ้นให้มีระเบียบ ลงก็ต้องมีระเบียบเหมือนกัน.....

พุทธทาสภิกขุ: ภาณุ

ธรรมาครองชีวิต

เรื่อง

ชีวิตที่ทันสมัย

ชีวิตของดบหลาปิ่นที่พึ่งแห่งชีวิตดบ

ข้าพเจ้ารู้สึกมีความยินดีเป็นอย่างมาก ที่ได้มีโอกาสมาสนทนากัน ณ ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งของประเทศไทย ในสมัยก่อนนี้ ข้าพเจ้าได้มีโอกาสมาแสดงปาฐกถาสองครั้งแล้ว แต่ทั้งสองครั้งนั้นไม่ได้แสดงปาฐกถา ณ หอประชุมอันโอ้อ่าแห่งนี้ ได้แสดงปาฐกถาที่ตึกหลังโน้น นักศึกษาในสมัยนั้นก็ไปประชุมกันเป็นจำนวนมาก

ภายหลังสร้างหอประชุมนี้เสร็จเรียบร้อยแล้ว ทุกครั้งที่ข้าพเจ้านั่งรถผ่านสนามหลวง ตาก็ชำเลืองๆดูหอประชุมนี้ว่าใหญ่โตเสียจริงๆ แล้วก็ให้นึกอยู่เสมอว่า การใช้หอประชุมนี้จะคุ้มกับที่ลงทุนไปหรือไม่? แล้วมีการใช้หอประชุมนี้ให้เป็นประโยชน์แก่นักศึกษาหรือประชาชนทั่วไปหรือไม่? ทำให้ข้าพเจ้าคิดอยู่ตลอดเวลา แล้วก็ยังคิดเลยไปอีกว่า เมื่อไรจะมีโอกาสมาใช้หอประชุมนี้สำหรับแสดงปาฐกถาให้นักศึกษาได้ฟังเรื่องอันเป็นประโยชน์แก่ชีวิตกันบ้าง พอ นั่งรถผ่านก็คิดอยู่เสมอ นักปราชญ์พูดว่าสิ่งที่เกิดในวันนี้ ก็คือความคิดในเวลาที่ล่วงมาแล้ว การคิดในเวลาที่ล่วงมาแล้วก็ก่อให้เกิดการกระทำขึ้น

เพราะฉะนั้นการประชุมในวันนี้ จึงเกิดขึ้นโดยความร่วมมือร่วมใจของยุวพุทธิกสมาคม และสโมสรธรรมศาสตร์ ที่ได้จัดให้มีการประชุมในรูปนี้ ข้าพเจ้ารู้สึกดีใจที่พวกเราทั้งหลาย เข้ามานั่งประชุมกันอย่างคับคั่งเต็มห้องประชุม จนสถานที่สำหรับนั่งนั้นไม่มี มีแต่สถานที่สำหรับจะยืน คนที่ยืนความจริงนั้นควรจะดีใจยิ่งกว่าคนที่นั่ง เหตุใดจึงควรจะดีใจ เพราะคนที่นั่งนั้นใช้ความอดทนเพียงเล็กน้อย มันสบายเกินไปหน่อย คนที่ยืนฟังนั้นจะได้ฝึกหัดความอดทน

ความอดทนนี้เป็นคุณธรรมสำคัญ พระพุทธศาสนาหรือไม่ว่าจะศาสนาใดก็ตาม จะสอนเรื่องความอดทนทั้งนั้น เพราะโลกนี้มันยุ่งเต็มที่ ถ้ามนุษย์มีความอดทนน้อย ต่อสู้ไม่ไหว ก็

จะต้องพบกับความพ่ายแพ้ แต่ถ้ามีความอดทนมาก เราเอาชนะได้ ฉะนั้นใครที่ยืนฟัง ก็ควร
นึกภูมิใจว่า วันนี้เรามีลาภอันประเสริฐ ที่ได้ยืนฟังปาฐกถาทำนุบำรุงนันทะที่ยืนพูดให้เราฟัง
ไม่เสียเปรียบกันแล้ว เพราะว่าผู้พูดก็ยืน ผู้ฟังก็ยืนเหมือนกัน เสมอกันดี เรียบร้อย เป็น
ลัทธิที่เรียกว่าเสมอภาค ซึ่งเราทั้งหลายชอบกระทำกันอยู่

ตนแลเป็นที่พึ่งแห่งตน

ในฐานะที่เราเป็นคนหนุ่ม อยู่ในวัยของการศึกษา ข้าพเจ้าก็อยากจะพูดว่า ในฐานะของการเตรียมตัว เราเตรียมตัวเพื่อจะเป็นผู้ใหญ่ต่อไปข้างหน้า ในเวลานี้ ในฐานะที่เราเป็นนักศึกษา เรายังพึ่งตัวเราเองไม่ได้ แต่เราเตรียมตัวเพื่อจะพึ่งตัวเราในภายหน้า เวลานี้เราพึ่งผู้ปกครองให้การอุดหนุนจนเจือเราทุกอย่าง คนที่พึ่งผู้อื่นนั้นจะต้องมีความคิดอยู่ในใจเสมอว่าเราจะต้องพึ่งตัวเอง ถ้าเราคิดจะพึ่งคนอื่นอยู่ตลอดเวลา ชีวิตของคนผู้นั้นก็จะอับเฉา ไม่มี ความก้าวหน้าในทางที่พึงงามแม้แต่น้อย

เมื่อพูดถึงตอนนี้ก็อยากจะชี้ให้เรามองดูต้นไม้สองชนิด ซึ่งเป็นบทเรียนของชีวิตเป็น
อย่างมาก ต้นไม้ทั้งสองชนิดนั้นได้แก่ต้นโพธิ์ต้นไทรกับต้นกาฝาก ซึ่งมีสถานะไม่เหมือนกัน
ต้นกาฝากนั้นไปขึ้นที่ต้นไม้ใด ก็อาศัยต้นไม้ั่นตลอดเวลา ดูอาหารจากกิ่งต้นไม้้น จน
ต้นไม้้นตาย แล้วกาฝากเหล่านั้นพลอยตายไปเสียด้วย แต่ว่าต้นโพธิ์ต้นไทรนั้นมีลักษณะ
ที่ติดอยู่เสมอว่าต้องพึ่งตัวเอง แม้มันจะคิดไม่ได้ เราก็มองไปอย่างนั้น คือว่าไปขึ้นในที่ใด เช่น
ขึ้นบนหลังคา ก็พยายามหยั่งรากลงสู่พื้นดิน ขึ้นบนต้นตาลมันก็หยั่งรากลงพื้นดิน ขึ้นบน

คาบไผ่มันก็หยั่งรากลงสู่พื้นดิน ไม่เท่าไรต้นไม้ที่มันอาศัยตาย แต่ต้นโพธิ์ต้นไทรยืนย៉มเฉย ...ไม่ตายกับเขา เพราะเขาคิดพึ่งตัวเองอยู่ตลอดเวลา

ประเทศชาติบ้านเมืองก็เหมือนกัน ประเทศใดคอยแต่พึ่งผู้อื่นเขาอยู่ ให้เขาช่วยเหลือทุกอย่าง ช่วยเศรษฐกิจ ช่วยการศึกษา ช่วยทำถนนหนทาง ช่วยอะไรๆ หากประชาชนพลเมืองไม่มีความคิดว่าเราจะต้องพึ่งตัวเอง ถ้าวันใดวันหนึ่งเขาไม่ให้พึ่ง เราก็จะกลายเป็นคนอ่อนแอ...ขามันอ่อนไปเสียหมด ยืนด้วยตัวของตัวเองไม่ได้ อย่างนี้ก็เดือดร้อน

เพราะฉะนั้น คำสอนของพระพุทธเจ้าบทหนึ่ง ที่พระองค์เตือนให้เราทั้งหลายได้กระทำไว้ในใจว่า "อตฺตาทิ อตฺตโน นาโถ" ตนเองเป็นที่พึ่งของตนนี้ เป็นบทเรียนที่น่าศึกษา และก็ น่าที่จะเอามาใช้ในชีวิตของเราทุกคน โดยเฉพาะพวกเราในเวลานี้ อยู่ในฐานะที่เป็นเด็กน้อย กำลังก้าวหน้าอยู่ในชีวิตการศึกษา ก็ต้องมีความคิดอยู่ในใจเสมอว่า วันหนึ่งฉันจะต้องช่วย ตัวของตนเอง ถ้าพวกเราหลายร้อยพันที่มานั่งอยู่ที่นี่คิดพึ่งตัวเองกันทุกคน ชาติไทยของเราก็จักพึ่งตัวเองได้ แต่ถ้าใครคนใดคนหนึ่งคิดว่า เราพึ่งคนอื่นเถิด คนที่เขามิเงินมีทองมากมาย เขาก็คงไม่ปล่อยเราดอก คงช่วยเหลือเรา คนนั้นเริ่มเป็นคนอ่อนแอ แล้วผลที่สุดเราก็เอาตัวไม่รอด และอยู่ในโลกอย่างชนิดที่เรียกว่าไม่เสมอมาเสมอไหล่คนอื่นเขา นี่เป็นเรื่องที่น่าคิดประการหนึ่ง ขอให้เราทั้งหลายได้นึกไว้ในใจว่าวันหนึ่งเราจะต้องพึ่งตัวของเราเอง

พระพุทธศาสนาท่านกับบอกไว้ว่า อะไรๆมันไม่เที่ยง หมายความว่ามันเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา อะไรที่เราไปพึ่ง ไปอาศัย ก็ต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปแล้ว เราจะอยู่อย่างไร เราจะกินอย่างไร เราจะจับจ่ายใช้สอยอย่างไร เราจะดำเนินชีวิตของเราอย่างไร เป็นปัญหาที่เราควรจะนำมาขบคิดอยู่เสมอ ผู้ที่คิดอยู่อย่างนี้เป็นคนสามารถพึ่งตนเองได้

อุปสรรคเป็นพื้นฐานสร้างความเจริญในชีวิต

ข้าพเจ้าเคยพบเด็กหนุ่มบางคนที่มีจิตใจเข้มแข็ง และมีความคิดที่ก้าวหน้า มีความกระตือรือร้นที่จะทำตนให้เป็นคนฉลาด หลักแหลม คิดพึ่งตัวเอง ข้าพเจ้าพบคนเช่นนั้นที่ไรก็ตามก็ดีใจอนุโมทนาสาธุ แต่ถ้าพบใครสักคนหนึ่งมีแต่เรื่องอ่อนแอ "...ไม่ไหว....ฉันเป็นคนอากัปกิริยาไม่ดี อย่างนั้นก็ไม่ได้" ข้าพเจ้าก็ไม่สบายใจ คนที่ปรารถนาออกมาอย่างนี้ กลายเป็นคนอ่อนแอไป ความจริงเราไม่ควรคิดอย่างนั้น เพราะว่าความสบายไม่เคยสร้างคน แต่ความลำบากสร้างคนให้เป็นคนจริงๆ

ถ้าเราอ่านประวัติศาสตร์สำคัญของโลก ไม่ว่าจะเป็นเอเชีย ยุโรป อเมริกา คนที่มีเกียรติ และมีชื่อเสียงนั้นก็ล้วนมาจากคนที่ลำบาก มีความทุกข์ ใช้ชีวิตต่อสู้กับอุปสรรคนานาประการ โดยไม่ย่อท้อถอย แล้วผลที่สุดเอาชนะอุปสรรคนั้นๆได้ แต่ว่าคนที่เกิดมาสบาย อยากได้อะไรก็ได้สิ่งนั้น ทำให้คนนั้นเป็นคนอ่อนแอ ไม่สามารถต่อสู้กับอุปสรรคได้

พระพุทธเจ้าของเราก็เหมือนกัน ที่ได้เป็นพระพุทธเจ้าก็เพราะท่านออกไปต่อสู้กับความลำบากในป่า ถ้ายังอยู่ในกรุงกบิลพัสดุ์ ท่านคงยังไม่ได้เป็นพระพุทธเจ้า และคงไม่ได้ยินชื่อมาจนทุกวันนี้

แต่ว่าพระองค์มีชื่อ เพราะพระองค์หัดความสบาย แล้วออกไปต่อสู้กับความลำบากโดยไม่ย่อท้อถอย ทำความเพียรพยายามจนร่างกายเหลือแต่หนังหุ้มกระดูก ก็ยังไม่ท้อถอย ไม่กลัวต่ออุปสรรค มีความหวังในชีวิตอยู่ว่า วันหนึ่งจะต้องได้พบของจริง เมื่อพบแล้วก็นำมาสั่งสอน ผลที่สุดก็ได้เป็นพระพุทธเจ้า เมื่อเป็นพระพุทธเจ้าแล้วพระองค์ก็ไม่เคยหาความ

สบายทางวัตถุ แต่ว่าอยู่ในที่ไม่สะดวกสบายตามภาษาของพระ ชาวโลกมองเห็นแล้วอาจจะเห็นเป็นเรื่องลำบาก เช่น ไปนอนอยู่ใต้ต้นไม้ นอนบนดินบนทราย ไม่มีเบาะหมอนอะไร แต่ว่ามีผ้าปูเพียงผืนเดียว เวลาจะปรีนิพพานก็ไม่ได้ปรีนิพพานบนเตียงอะไร เราเขียนทรูรากันไปเอง ความจริงพระองค์ปรีนิพพานข้างทางเดิน ขณะที่เดินไปเพื่อทำการสอนคน...เดินไปไม่ไหว ร่างกายทรุดโทรมเต็มทีแล้ว...ลุกไม่ขึ้น จึงสิ้นใจไป เกิดในวังสวนลุมพินีป่าชายแดน แต่ว่าไปตายในป่า เกิดอย่างพระราชา ตายอย่างนักบวช แล้วทิ้งงานอันเป็นประโยชน์ไว้แก่ชาวโลกไว้มากหลาย ชีวิตที่มีอุปสรรคย่อมได้รับผลอย่างนี้

เพราะฉะนั้นเราทั้งหลายที่เป็นนักศึกษา ควรถือเอาเรื่องนี้ไว้เป็นสิ่งที่เตือนใจ อย่างกลัวต่อความลำบาก อย่างกลัวต่ออุปสรรคที่มาขัดขวาง เราควรจะมีรับเมื่ออะไรเกิดขึ้น เพราะว่าโลกนี้ขรุขระเหมือนกับผิวมะกรูด ไม่ได้ราบรื่นเหมือนถนนมิตรภาพ เราต้องต่อสู้กันตลอดเวลา ในการต่อสู้มันต้องมีอะไรเป็นเครื่องประกอบ ถ้าไม่มีเครื่องประกอบชีวิตก็ไม่น่าก้าวหน้า ไม่มีความเจริญงอกงาม

ศาสตร์ของชีวิต

แต่ว่าก่อนที่จะบอก เราจะต้องหาอะไรเป็นเครื่องประกอบชีวิต จะต้องมาถกปัญหาเสียก่อนว่า ชีวิตของเราหมายถึงอะไร? เป็นเรื่องที่นักศึกษา น่าทำความเข้าใจ โดยเฉพาะเรื่องธรรมะ พระพุทธเจ้าไม่ได้สอนเรื่องนอกฟ้าปาหิมพานต์ ไม่ได้สอนเรื่องสวรรค์หรือนรก พระองค์พยายามสอนคนให้เข้าใจในเรื่องตัวของเราเอง

พระพุทธเจ้าได้เคยตรัสเสมอว่า "ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย กายยาววา หนาคืบ นี่แหละเราบัญญัติว่าเป็นโลกหนึ่ง" ความสุขความเจริญก็อยู่ในกายยาววา หนาคืบหนึ่งนี่แหละ แต่ว่าเราเรียนไม่ใคร่จบ หรือบางทีก็ไม่ได้สนใจเรียน เพราะเขาไม่มีปริญญาให้ แต่ว่ามีปริญญาทางอื่น ปริญญาทางเศรษฐศาสตร์ ทางสังคมศาสตร์ ทางวารสารศาสตร์ ทางนิติศาสตร์ แต่สำหรับศาสตร์เกี่ยวกับชีวิตจิตใจไม่มีใครสนใจที่จะเรียนกัน

ถ้าเราเรียนศาสตร์ต่างๆกันมากมาย แต่ว่าไม่ได้เรียนเรื่องชีวิตศาสตร์ก็ยุ่งอีกเหมือนกัน เพราะข้าพเจ้าสังเกตเห็นคนบางคนมีปริญญาพ่วงท้ายมากมาย ถ้าเอาปริญญาอดกันแล้วเขาไม่แพ้ใคร แต่ไม่เข้าใจเรื่องชีวิตศาสตร์ เมื่อไม่สนใจจะทำกับตัวเองก็ไม่ถูกเรื่อง จะทำกับครอบครัวก็ไม่ถูกเรื่อง ทำกับสังคมก็ไม่ถูกเรื่อง อะไรๆมันก็ไม่ถูกไปหมด ผลที่สุดวิชาที่ตนเรียนมาตั้งหลายศาสตร์นั้นช่วยตัวเองไม่ได้...แคบไปเสียแล้ว เพราะว่าขาดศาสตร์ที่สำคัญไป ศาสตร์ที่สำคัญนั้นก็คือเรื่องตัวของเราเอง เป็นเรื่องที่เราควรจะศึกษา

ในทางพระพุทธศาสนาจึงได้สอนให้รู้ว่า ชีวิตของเราคืออะไร? ความสุขความทุกข์ในชีวิตของเราเป็นอย่างไร? พวกเราคนสมัยใหม่ได้ฟังพระเทศน์บางทีก็จะเบื่อไปเสียแล้วว่า ท่านพูดเรื่องนรกเรื่องสวรรค์เอาอะไรมาล่อให้เพลินๆ ความจริงนั้นจะไม่โทษคนหนุ่มนักก็ได้ เพราะเราเคยสอนแต่คนแก่ แล้วก็ติดเรื่องยคิดว่ คนหนุ่มคือคนแก่ เลยเทศน์แบบให้คนแก่ฟัง คนหนุ่มฟังไม่เข้าใจก็ไม่อยากจะเข้าวัด แต่ถ้าพระทั้งหลายเทศน์ให้คนหนุ่มฟังรู้เรื่อง คนหนุ่มคงไม่เบื่อวัด คงจะยินดีที่จะฟัง และได้ฟังตามที่ตนปรารถนา

เพราะฉะนั้นการที่เรามาฟังเรื่องที่พระพุทธเจ้าให้ฟังทั้งนั้น ความจริงมันเป็นเรื่องที่น่าสนใจ ถ้าเราไม่ได้สนใจเรื่องอย่างนี้ปัญหาเกิดมาก สมัยนี้เราที่เป็นคนหนุ่มอ่านหนังสือพิมพ์

บ่อยๆ ชอบลงข่าวว่าแม่คนนั้นฆ่าตัวตาย พ่อคนนั้นกระโดดสะพานพุทธ ดูเหมือนเป็นข่าวประจำวัน ทำไมคนเหล่านั้นจึงตัดสินใจง่ายๆ แล้วก็ไปกระโดดน้ำตาย เป็นเพราะเขาไม่เข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ชีวิตของตน จึงเกิดความคับแค้น ก็เลยคิดว่าตายเสียดีกว่าจะได้หมดเรื่อง แต่เรื่องมันยังไม่หมด มันเปิดฉากนัดเดียวเท่านั้นเอง ยังมีอีกหลายฉากหลายตอน ที่จะแสดงกันเรื่อยๆ อีกต่อไป

ปัญหาของชีวิต

ในทางพระพุทธศาสนาบอกเราว่า สิ่งทั้งหลายเกิดจากเหตุ ขอให้จำไว้สักหน่อย ไม่มีเหตุแล้วผลจะปรากฏเกิดขึ้นไม่ได้ เพราะคนเราไม่เข้าใจในเรื่องเหตุ และไม่เข้าใจในเรื่องผล เวลามีปัญหาชีวิตอะไรก็มืดไปหมด มองอะไรไม่เห็น แล้วก็ตัดสินใจว่าโลกนี้นั้นมืดเต็มที ขอลาทีเถอะ อย่างนี้ก็น่าเสียดาย และคนที่เสียดายมากก็คือ พ่อแม่ เลี้ยงมานานกว่าจะโต เป็นหนุ่มเป็นสาวเสียข้าวสุกไปหลายถัง ทีนี้มาด่วนลาโลกเสียอย่างนั้นก็เป็นเรื่องที่น่าเสียดาย ถ้าเราไปศึกษาว่าทำไมคนนั้นจึงได้ไปโดดน้ำ ทำไมจึงทำอย่างนั้นอย่างนี้ ก็จะเห็นว่าเป็นคนที่ไม่สนใจในปัญหาชีวิตของตนเองเลย เพราะมัวไปสนใจแต่เรื่องภายนอก เรื่องของพระเอก เรื่องของนางเอก เรื่องบางปู แต่เวลาเกิดความทุกข์ พระเอกก็ไม่มาช่วย ตัวตลกก็ไม่มาช่วย เจ้าของโรงหนังก็ไม่มาช่วย เลยขอลาโลกไปดีกว่า

ทีนี้ถ้าเราไม่ต้องการให้สภาพเช่นนั้นเกิดขึ้นในชีวิตของเรา เราก็จะต้องมาสนใจเรื่องปัญหาชีวิตของเรา เรียนรู้ให้ดี อะไรเกิดขึ้นในชีวิตของเรานั้นมันมาจากไหน? รู้เหตุ รู้ผล

แล้วเราก็แก้ไขปัญหาก็ได้ พุทธศาสนาจึงสอนเราว่า สิ่งทั้งหลายเกิดแต่เหตุ ถ้าไม่มีเหตุ ผลก็จะไม่มี นี่เป็นหลักสำหรับไว้แก้ปัญหาคีวติ

"คีวติ" คืออะไร?

คำว่า "คีวติ" นี้ เราเป็นนักศึกษาไม่รู้ใหม่ว่ามันหมายความว่าอย่างไร เราอาจจะตอบเขาได้ก็ได้ หรือ ตอบไม่ได้ก็ได้ หรือว่าอาจจะตอบได้แต่ไม่ดีก็ได้

เหมือนกับนักเรียนเราในเมืองไทยไปเมืองนอก ฝรั่งเศสจะต้อนรับเขา เขามักจะถามว่า เมืองไทยนับถือพุทธศาสนาใช่ไหม? คนไทยเป็นชาวพุทธใช่ไหม? เราก็บอกว่าใช่ ที่นี้เขาก็ถามว่า พระพุทธศาสนาสอนเรื่องอะไร? ตอนนั้นชักลำบากใจ เพราะว่าถ้าตอบไม่ดี ฝรั่งเศสจะว่าเอาได้ ถ้าตอบผิดก็ไม่ดี ฝรั่งเศสจะลบหลู่เอา จึงมักหาทางออกว่า "ขอโทษเถอะ วันนี้จะต้องรีบไปมหาวิทยาลัย" เรามั่นฉลาดในเรื่องเอาตัวรอด แต่ถ้าจะใช้แบบนี้ไปตลอดก็ลำบาก เพราะฉะนั้นเราจะต้องเรียนๆไว้เสียบ้าง ความจริงเรียนไม่ยากหรอก เดี่ยวจะบอกให้เข้าใจว่า พุทธศาสนา คืออะไร?

ในตอนนั้นเรามารู้ปัญหาคีวติเสียก่อนว่าคีวติคืออะไร? ถ้าหากว่าเราได้ยินพระบางองค์ท่านสวดว่า "คีวติความเป็นอยู่" แล้วพระองค์อื่นก็รับต่อไปว่า หมายความว่า คีวติคือความเป็นอยู่ ความจริงพูดอย่างนั้นยังไม่ถูกต้องบริบูรณ์ เราไปพูดกันตอนผลไม่พูดถึงเหตุ เหตุมันอยู่ตรงไหน? มันอยู่ได้เพราะมีความเปลี่ยนแปลง เราควรจะตอบออกไปว่า คีวตินั้นก็คือ ความเปลี่ยนแปลง เพราะว่ามันเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเราจึงอยู่ได้

ตอนนี้เรามาพูดเปรียบทางวัตถุก่อน เครื่องขยายเสียงเครื่องนี้มันดังอยู่ตลอดเวลา เสียงที่มันดังอยู่นี้ก็เพราะความเปลี่ยนแปลง ไฟฟ้ามันเปลี่ยนแปลงมาจากโรงไฟฟ้าวัดเลียบ ถ้าไม่เปลี่ยนแปลงมันก็ไม่เดิน เมื่อมันเปลี่ยนแปลงมาแล้ว มันก็เกิดเป็นเสียงอยู่ตลอดเวลา ความดังของเสียงเกิดเพราะความเปลี่ยนแปลงของกระแสไฟฟ้า ถ้ากระแสไฟฟ้าหยุดเมื่อใด เสียงก็หยุดด้วย อะไรๆมันเปลี่ยนแปลงก็มีชีวิตอยู่ได้

ชีวิตคือการเปลี่ยนแปลง

ร่างกายของคนเรานี่ ที่มีชีวิตอยู่ได้เพราะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ลมหายใจที่เราหายใจเข้านั้นมันเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ในกระเพาะอาหารก็มีการเปลี่ยนแปลง แล้วก็เปลี่ยนแปลงเข้ากระแสโลหิต แล้วโลหิตก็หมุนเวียนเข้าไปหล่อเลี้ยงร่างกาย เลี้ยงกล้ามเนื้อ ทุกส่วนก็ได้รับโลหิตหล่อเลี้ยง ทุกส่วนในร่างกายของเราขณะนั้นมันกำลังเปลี่ยนแปลงอย่าง ไม่หยุดยั้ง ถ้าเราเปลี่ยนอยู่อย่างนี้ไว้ใจได้ แต่ถ้าหากมันหยุดเปลี่ยนเสียแล้ว ก็เรียกว่าตาย อันความตายนั้นถ้าจะให้นิยามลงไปก็คือ ที่สุดของความเปลี่ยนแปลง ความเปลี่ยนแปลงนี้เป็นกฎหนึ่งในทางพระพุทธศาสนา

พระพุทธเจ้าบอกไว้ว่า...

สิ่งทั้งหลายไม่เที่ยง ตัวไม่เที่ยงนี้แหละคือความเปลี่ยนแปลง

ความเปลี่ยนแปลง...คือชีวิต เมื่อเรารู้ว่าชีวิตคือความเปลี่ยนแปลง เราก็ต้องช่วยให้มีความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เรียบร้อย

คนบางคนช่วยให้ความเปลี่ยนแปลงไม่สะดวก คือเอาสิ่งที่ไม่ดีลงไปในร่างกาย สมมติว่าเราดื่มเหล้าลงไป...ความเปลี่ยนแปลงมันก็ไม่ค่อยจะดี คือมันทำงานไวขึ้น หัวใจฉิดโหลิดไวขึ้น ทำให้หูแดง หน้าแดง เพราะมีการเปลี่ยนแปลงแรงขึ้น พอหมดฤทธิ์สิ่งที่กระตุ้นเราก็เกิดอาการไม่สบาย มีการเดือดร้อนทางร่างกาย ทางประสาท แล้วต่อไปก็ทางจิตใจ บางคนอาจจะรู้สึกปวดสันหลัง ไม่ค่อยสบาย เพื่อนเขาอาจจะให้ลองเฮโรอีนเข้าไปสักเม็ดสองเม็ด คนหนุ่มๆน้อยๆอาจจะลองเข้าไปบ้าง พอสูบเข้าไปสองสามครั้ง ร่างกายก็มีการเปลี่ยนแปลงขึ้นมา แต่ไม่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่แข็งแรง กลับเปลี่ยนไปในทางที่มันอ่อนแอ ผิวหนังที่เคยเปล่งปลั่งก็ค่อยๆชืดลงไป สมอที่เคยติดคล่องๆก็ชักจะมึนๆ เวลามานั่งฟังเลกเชอร์ก็นั่งดูเพดานว่า เพดานนี้มันมีดวงดาวกี่ดวง อาจารย์ก็เลกเชอร์เรื่อยไป ลูกศิษย์ฟังไม่เข้าใจ แล้วผลที่สูดอยู่มหาวิทยาลัยไม่ได้

วันก่อนไปเทศน์ที่โน่น เห็นความเปลี่ยนแปลงมากเหลือเกิน แต่เปลี่ยนแปลงลงไป ไปพบเด็กหนุ่มคนหนึ่ง หน้าตาพอไปวัดไปวาได้ ผิวขาวแต่ขาวซีด น่าสงสาร คล้ายๆกับคนเป็นมะเร็งในเส้นโลหิต ได้ความว่าติดเฮโรอีน เพราะเป็นคนขายเอง...เดี๋ยวนี้เราคนสมัยใหม่ขอพูดกันอย่างตรงไปตรงมา บางทีเราอาจจะนิยมอะไรมากเกินไป นิยมในการที่เรียกว่าสนุก คือถ้าหากว่าเป็นคนร้อยเปอร์เซ็นต์ก็สนุกไม่ถนัด ต้องลดราคาเสียก่อน ต้องเสพของประเภทมึนๆเมาๆ หน้ามันชักจะซำๆ ความเป็นตัวเองไม่ค่อยมี สนุกกันใหญ่ พอหายสนุกแล้วก็เกิดอาการไม่ค่อยจะดีต่อร่างกาย คนเรานี้ชอบเพื่อนๆ เราก็กินลูกๆของเพื่อนลงไป ผลที่สุดก็ได้รับความเดือดร้อน การศึกษาไม่ก้าวหน้า สิ่งที่เรามุ่งหวังจะได้ก็ไม่ได้...จึงมานึกดูว่าเรื่องนี้อย่าหันสมัยกันเลย เรามาหันสมัยอย่างพระพุทธเจ้าจะดีกว่า

ชีวิตที่ทันสมัย

พระพุทธเจ้าสอนให้คนทันสมัย เพราะหลักธรรมะในทางศาสนานั้นสอนคนให้ตื่นตัว ให้ความสำคัญก้าวหน้า ให้เห็นเวลาเป็นของมีค่า พระพุทธเจ้าท่านบอกว่า "เวลาล่วงไปๆ บัดนี้เราทำอะไรอยู่" คนเราถ้าคิดตามหลักนี้ก็จะใช้ชีวิตอย่างมีประโยชน์ ด้วยการศึกษ ด้วยการค้นคว้า คนโบราณ...โดยเฉพาะในทมิฬประเทศ เขียนไว้ว่า "คนพาลนั้นใช้เวลาสิ้นเปลืองไปด้วยการสนุกสนาน แต่คนฉลาดนั้นใช้เวลาสิ้นเปลืองไปกับการศึกษาค้นคว้าให้เกิดปัญญา"

พระพุทธศาสนาสอนเราให้เป็นคนทันสมัย ไม่ทำลายตัวเองด้วยสิ่งเสพติดมีเมา คนที่ไม่เสพสิ่งเสพติดมีเมา สมองจะโปร่ง จะทำอะไรก็คล่อง แต่ถ้าเราทำลายตัวเองก็ทำอะไรไม่ทันสมัย คำว่าทันสมัยต้องเป็นคนตื่นตัว เป็นคนก้าวหน้า เป็นคนรักวิชาการทำงานการให้เป็นประโยชน์

ชีวิตของเราถ้าเปลี่ยนแปลงไปในทางดีก็จะก้าวหน้า ชาติไทยเรากำลังต้องการคนหนุ่มที่มีจิตใจมั่นคง ต้องการคนหนุ่มที่รักความก้าวหน้า ต้องการคนหนุ่มที่มีใจเสียสละ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ ก็เพราะว่าเมืองไทยเราขณะนี้อยู่ในระยะตั้งตัว ยังไม่ได้เดินเหินออก เพียงแต่ลุกขึ้นจ้วมจี้ย ไม่รู้ว่าจะเดินไปทางไหน ถ้าหากว่าเราทั้งหลายเป็นคนเข้มแข็ง ก้าวหน้า มีความเสียสละ รักวิชา ชีวิตของเราจะเป็นประโยชน์แก่ชาติบ้านเมือง จึงขอให้คิดในข้อนี้ว่า ชีวิตเราเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เราต้องช่วยให้มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี

เครื่องประกอบของชีวิต

สิ่งต่อไปที่เราควรทำความเข้าใจต่อไปก็คือ เราต้องแสวงหาเครื่องประกอบสำหรับชีวิตของเรา คือจะต้องมีการศึกษา เพราะการศึกษาดี มีงานทำดี ของอื่นก็ตามมา ประเทศใดที่ต้องการให้ประเทศก้าวหน้า ก็ต้องส่งเสริมการศึกษา เราต้องศึกษา...เอาเฉพาะที่เราจำเป็นจะต้องใช้ในภายหลัง การศึกษาจะก้าวหน้าต้องมีครู ต้องมีสถานที่ ต้องมีเครื่องประกอบการศึกษา และจะต้องมีอะไรอีกหลายประการ

เรามารู้ถึงชีวิตของแต่ละบุคคล อันความรู้นั้นมีมาก เรียนไม่จบไม่สิ้น เราจึงควรจะนึกว่าเราจะเรียนอะไรอันจะใช้ประโยชน์ในชีวิตของเราต่อไป เพราะเรียนมากรู้มากก็จริง แต่ถ้าใช้ไม่เป็นก็ไม่มีประโยชน์ เพราะฉะนั้นเรียนเอาเฉพาะที่เราจะใช้ในชีวิตของเราในกาลต่อไปข้างหน้า

เราทั้งหลายที่เป็นนักศึกษาในมหาวิทยาลัย บางคนก็เรียนนิติศาสตร์ ออกไปก็แสวงหาอาชีพทางกฎหมาย เป็นทนาย เป็นผู้พิพากษา เรียนสังคมสงเคราะห์ก็ไปเที่ยวสงเคราะห์เขา ใช้วิชาปรับปรุงพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญก้าวหน้า พวกที่เรียนอยู่วารสารศาสตร์ก็จะกลายเป็นนักเขียน...ต่อไปเราจะเป็นนักเขียน ต้องเขียนให้พระเอกเข้มแข็งหน่อย อย่าให้พระเอกเป็นคนที่ย่อแอ ให้ไปเที่ยวกลางคืน ไปไนท์คลับ ต้องให้พระเอกไปขูดดินเสียบ้างในทุ่งในนา เมืองไทยเรายังกว้าง พระเอกขูดดินยังไม่ค่อยจะมี มีแต่พระเอกขับรถบูกิ รถพลีมัธบ้าง แล้วรถเราก็อำนาจไม่ได้ ต้องซื้อคนอื่นเขามาใช้ซื้อน้ำมันอีก ซื้อยางมาปูถนนให้รถวิ่งอีก ล้วนแต่เรื่องจ่ายสตางค์ออกทั้งนั้น

ที่นี้เราเขียนให้พระเอกไปทำนาไปทำสวน เลี้ยงหมูเลี้ยงเป็ดเลี้ยงไก่ เลี้ยงอะไรต่ออะไร พระเอกเราอยู่ในทุ่งโนนา นางเอกก็เหมือนกันไม่ต้องให้ทาเลืบทาปากดัดผมงามๆอะไร ให้ นางเอกไปต้มข้าวหมูอยู่ข้างเล้าหมูบ้าง คนอ่านก็เกิดนิยมชมชอบว่าเป็นอย่างนั้น อย่างนี้ เรียกว่าเขียนทางสร้างสรรค์ ถ้าเราเขียนให้พระเอกไปเที่ยวบางแสน บางปู คนอ่านก็ฝันแบบ เพื่อๆ แต่ว่าเงินจะไปไม่มี อย่างนี้ไม่ได้ความ เราต้องสร้างนิยายกันใหม่ เราเป็นนักเรียนทาง วารสารสตรีเขียนใหม่ สร้างพระเอกทางอุดมคติของการสร้างชาติ อย่าให้เป็นคนอ่อนแอ อย่า ให้พระเอกไปนั่งใต้ต้นไม้ แล้วรำพึงว่า "โอ อนิจจาตัวกู"...อย่างนี้นั่นไม่ไหว แล้วเมืองไทยจะ ไปไม่รอด ถ้าเกิดตกอับ...พระเอกยืนยิ้มเลย เราก็อ่านว่า ชายหนุ่มคนหนึ่งกำลังยืนรำพึงใน ทุ่งหญ้า แล้วก็ยิ้มอย่างกว้างใหญ่ในโชคชะตาที่ตนได้ผ่านมา รำพึงว่าเป็นวาสนาของข้าพเจ้า เหลือเกินที่มีโอกาสสมายืนในทุ่งกว้าง มองไปทางนี้ก็มีลำห้วย มองทางโน้นก็มีทุ่งหญ้า ทรัพย์ ในดินสินในน้ำของเมืองไทยมีมากมายกายกอง ข้าไม่ต้องอดตายแล้ว ข้าจะจับจอบจับเสียม ข้าจะไม่ร้อคนที่นั่งรถยนต์ ข้าจะนั่งเกวียนไปพลงก่อน

ถ้าหากว่าเราเขียนในรูปนี้ คนหนุ่มเด็กน้อยๆอ่านก็ภูมิใจว่า อ้อพระเอกนี้เจ๋งดี เข้มแข็ง อดทน ไม่ยอมแพ้อุปสรรค เดียวนี้เรื่องอ่านเล่นมีแต่พระเอกสำรวย นั่งรถยนต์กันทั้งนั้น คนไทยก็คนที่นั่งรถยนต์ มีแต่ชี้ควายเสียมากกว่า เขียนแบบไทยๆเสียบ้าง คนไทยอ่านก็ สบายใจ

เพราะฉะนั้นเราเรียนวิชาใดแล้วก็ใช้วิชานั้นให้เป็นประโยชน์แก่ชีวิตของเรา แต่ว่าในการ เรียนนี้อยากจะขอบอกอีกหน่อยหนึ่ง คือ คนบางคนเรียนแล้วไม่ได้ใช้ ไม่มีใจรักในทางนั้น อย่างบางคนเรียนกฎหมาย ไม่เคยว่าความสักหน่อยหนึ่ง แล้วก็ไม่ได้เป็นผู้พิพากษา กลับไป

เล่นกล้วยไม้ หรือว่าบางคนเรียนบัญชี แต่จบออกไปแล้วก็ไปเขียนหนังสือเรื่อยไป ทำไมจึงไปเรียนอย่างนั้น...ผู้ใหญ่ให้เรียน เพราะฉะนั้นผู้ใหญ่เราก็ต้องดูรสนิยมของผู้ที่จะให้ศึกษาว่าเขาชอบทางไหนก็ให้เขาไปทางนั้น

พระพุทธเจ้าท่านบอกว่า คนเราชอบทางใดทำสิ่งนั้นได้เก่ง เมื่อเรียนสิ่งที่เราชอบแล้วจึงเรียนให้มีความรู้จริงๆ ออกจากมหาวิทยาลัยแล้ว ใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ต่อบ้านเมือง การศึกษาช่วยคนอย่างนี้เป็นสิ่งสำหรับระดับชีวิตของเราประการหนึ่ง แต่เรามีความรู้เพียงอย่างเดียวจะพอไหม? คำโบราณคำหนึ่งที่ข้าพเจ้าชอบใจเหลือเกิน เราได้ยืนกันอยู่บ่อยๆว่า "ความรู้ท่วมหัว เอาตัวไม่รอด"

เพียงแต่ความรู้เท่านั้นไม่พอต้องมีหลักอื่นประกอบ ได้แก่หลักทางศาสนา อันเป็นสิ่งจำเป็นที่เราต้องนำมาใช้ในสมัยนี้ คนบางคนก็คิดไกล คิดแปลก คือคิดว่าศาสนาเป็นของศรีเป็นของที่ไม่จำเป็น บางคนก็บอกว่าผมไม่ถือศาสนาอะไร ผมไม่ทำชั่วก็แล้วกัน แต่ว่าไม่มีหลักประกันอันเพียงพอในจิตใจของเขา เขาไม่มีอะไรยึดเกาะ อันวิสัยของจิตใจของคนเรานั้น มีอยู่อย่างหนึ่งคือ ชอบทำอะไรตามที่ตนอยาก มนุษย์เป็นอย่างนี้เหมือนกันหมด

เสรีภาพในทางพุทธศาสนา

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยนี้เราพูดกันมากเรื่องเสรีภาพ ใครๆก็ต้องการเสรีภาพ ในทางพุทธศาสนาเราสอนเรื่องเสรีภาพเหมือนกัน แล้วสอนสูงเสียดด้วย เสรีภาพในทางพุทธศาสนานั้นไม่เหมือนกับที่ชาวโลกเข้าใจ ชาวโลกเข้าใจว่า ถ้าได้ทำอะไรตามที่ตนอยากจะทำแล้วละก็

เรียกว่ามีเสรีภาพ

คำว่า เสรีภาพ หมายถึงภาวะที่เป็นเสรี หมายความว่าอยู่สูงพ้นจากอะไรๆ จิตใจเราพ้นจากสิ่งที่จะมาบังคับเราให้เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ถ้าเราทำอะไรด้วยความอยากก็เรียกว่าเรายังไม่มีเสรี ยังเป็นทาสของสิ่งนั้นๆ

ทางพระพุทธศาสนาพูดถึงสิ่งเหล่านี้ละเอียด เรียกว่า กิเลส หมายถึง สิ่งเศร้าหมองที่มันมาเกาะจับอยู่ในใจ ถ้าจับอยู่ที่ใจใครแล้วทำให้จิตใจเศร้าหมอง แล้วเกิดความคิดแปลกๆ แล้วก็ทำอะไรแปลกๆ

คำว่า "เสรี" ในทางพุทธศาสนาหมายความว่า การต่อสู้เพื่อปลดปล่อยใจของตนให้พ้นจากอำนาจของกิเลส...เสรีแท้ คนอื่นปลดให้ไม่ได้ เราต้องปลดของเราเอง...

พระพุทธเจ้าสอนอะไร?

พระพุทธเจ้าท่านบอกว่า สัพพ อสิริย สุขํ เป็นไทแก่สิ่งทั้งปวงเป็นสุข อันเรื่องของพระพุทธศาสนานั้น ไม่ใช่เรื่องยาก ไม่ใช่เรื่องลึกลับซับซ้อน เป็นเรื่องของ การปฏิบัติง่ายๆ คำสอนของพระพุทธศาสนานั้น เป็นเรื่องที่เราจะนำมาใช้ในชีวิตประจำวันของเราได้ทุกวันและทุกเวลา ถ้าหากว่าใครนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้แล้ว ชีวิตคนนั้นก็จะสดชื่นแจ่มใส นักเรียนก็จะเป็นคนที่เรียนเก่ง เรียนดี ก็เพราะใช้ธรรมะเป็นเครื่องแก้ไขชีวิตประจำวัน

เรื่องของพระพุทธศาสนาอย่างเดียว ถ้าใครมาถามว่าพระพุทธเจ้าสอนเรื่องอะไร เราตอบตรงไปเลยทีเดียวว่าพระพุทธศาสนาสอนเรื่องความทุกข์ และการดับทุกข์เสียได้ นี่แหละ

คือหัวใจของพระพุทธศาสนา ส่วนเรื่องอื่นๆเป็นเรื่องประกอบเท่านั้น

ทำไมพระพุทธเจ้าจึงเจาะจงสอนเรื่องนี้ เคยมีคนไปตั้งปัญหาถามพระองค์บ่อยๆ ถึงเรื่องต่างๆ พระองค์ไม่ตอบปัญหาที่ไม่ควรตอบ พระองค์บอกว่านั้นเป็นปัญหาที่ไม่จำเป็นแก่ชีวิต...เวลามันสั้น เราอย่าไปพูดปัญหานอกเรื่องกันเลย มาพูดปัญหาเฉพาะหน้ากันเถอะ ว่าเราจะแก้ทุกขในชีวิตของเราได้อย่างไรดีกว่า

ฉะนั้นพระพุทธเจ้าจึงสอนเรื่องเกี่ยวกับตัวเราโดยเฉพาะ เราเคยแค้นตบข้างหรือเปล่า น้อยคนนักที่จะคิด เพราะเราไม่ได้เอาหลักพุทธศาสนามาใช้ มัวไปโทษว่าโชคไม่ดีเพราะว่าหมอดูก็เยอะ ความจริงดาวมันอยู่บนฟ้า ไม่ได้มาอยู่กับเรา เราเองของเราเอง ที่เป็นเช่นนี้ก็มีอยู่คนเดียว คือมนุษย์เราไม่ยอมรับว่าตัวเองผิด แต่ถ้าถูกละก็ตองออกรับทันที ถ้าเกิดอะไรขึ้นมาก็อโทษสิ่งภายนอก โทษพระราหู โทษดวงดาว ไม่เคยโทษตัวเอง

พระพุทธเจ้าท่านสอนว่า อย่าไปคิดว่าคนอื่นผิด จงคิดว่าตัวเองเป็นคนผิด เวลากลับไปที่บ้านก็ไปเขียนไว้ที่กระจกเงา...ฉันเองเป็นผู้ผิด แล้วก็นึกว่าสาเหตุนั้นมันมาจากไหน อย่าไปนึกว่าเพื่อนทำ อย่าไปคิดว่าครูทำ ต้องสำนึกว่า "ฉันเองเป็นผู้ผิด" แล้วก็มองด้วยความยุติธรรม อย่าเข้าข้างความชั่ว จงเข้าข้างตัวเอง ปัญหาต่อไป ต้องนึกต่อไปว่า...จะตัดได้เด็ดขาดได้ไหม แล้วก็ไม่ต้องต่อไป ไม่ทำเหตุอย่างนั้นต่อไปอีก พยายามคิดพยายามค้นเสมอ บางครั้งคิดไม่ออก...ถ้าคิดไม่ออกจงไปหาพระที่รู้เรื่องธรรมะธรรมโม อย่าไปหาหมอดู แล้วก็เล่าให้ท่านฟังว่า ผมมันกลุ้มใจอย่างนี้ ขอให้ช่วยรักษา ให้พระท่านช่วยรักษาให้ แต่ว่าก็อยู่ที่ตัวเราอีกนะแหละ ท่านเป็นเพียงผู้บอกให้เท่านั้น

พระพุทธเจ้าท่านก็บอกว่า "อกุขา ตาโร ตถาคตา" ตถาคตเป็นเพียงผู้ชี้ทางให้ ส่วนการเดินเป็นหน้าที่ของท่านเอง พระท่านบอกให้ทำอย่างนี้ ถ้าเราไม่ทำก็ไม่เกิดผล

จะเล่าเรื่องจริงให้ฟังเรื่องหนึ่ง ข้าพเจ้าไปอยู่วัดที่คนเขาสร้างขึ้นแล้วไม่มีพระ พระถูกระเบิดตายเสียสมัยสงคราม แล้วพระจีนเข้าครอบครอง...ชายโง่เขลาชื่อ เจ้าของไม่ชอบใจ ก็ขอพระจากเมืองไทย สมัยนั้นข้าพเจ้าอยู่ปักซีใต้จึงสมัครไปอยู่ วันหนึ่งมีสุภาพสตรีคนหนึ่งมาหา คุยไปคุยมาก็ถามว่า ท่านทำเสน่ห์ได้ไหม? ข้าพเจ้ารู้แล้วว่าแม่คนนี้ต้องกลุ้มใจ มีปัญหาชีวิตในครอบครัว ต้องช่วยหน่อย จึงบอกว่าได้ แต่ต้องเล่าความจริงให้ฟัง แกก็เล่าให้ข้าพเจ้าฟัง บอกว่าสามีกับแกนั้นอยู่มากันเรียบร้อย มีลูกเป็นสาวแล้ว แต่ในสมัยสงครามนั้นอาหารขาดแคลน สามีจึงเอาเตี้ยมาไว้ด้วย เตี้ยก็อยากให้ลูกสะใภ้ปฏิบัติตนเหมือนกับคนในสมัยโบราณ แต่ว่าสะใภ้นี้เกะพุดฝรั่ง เป็นแบบฝรั่ง ไม่เอาอกเอาใจเตี้ย เตี้ยก็ไปฟ้องสามี สามีก็มาดว่าภรรยา ก็เกิดการระหองระแหงกันขึ้นมา เมื่อเลิกงานก็ไปสโมสรเสีย กลับมาก็ดึกๆดื่นๆ ไม่พูดกับภรรยา แกจึงมาขอให้ข้าพเจ้าทำเสน่ห์ให้ ข้าพเจ้าจึงบอกได้ว่า ง่ายเพียงนิดเดียว คุณกลับไปที่บ้าน ทำการอะไรๆให้เตี้ยชอบใจ แกต้องการอะไรๆ เช่นแกอยากกินข้าวต้ม...ต้มให้แกกิน อยากอาบน้ำร้อน...ต้มให้แกอาบ ให้แกได้รับความสะดวกสบาย แกก็ไม่ฟ้องสามีคุณ สามีของคุณก็ไม่มีเรื่องจะว่า พอบอกอย่างนั้นแกก็บอกว่า ดิฉันทำไม่ได้ เพราะดิฉันเกลียดพ่อผู้ชั่วช้ากระดุกดำเสียแล้ว แกก็เลยไม่รับเสน่ห์อันนั้นไป

ฝรั่งชาวเกาะฮอนโนลูลูคนหนึ่ง แกเป็นคนมั่งมีทรัพย์สมบัติ แต่กลุ้มวันยังค่ำ ไม่มีความสงบใจ ครั้งหนึ่งท่านธรรมปาละผู้ก่อตั้งสมาคมมหาโพธิ ซึ่งเป็นสมาคมที่ทำงานเผยแผ่ศาสนาพุทธชั้นนำในอินเดีย เดินทางกลับจากประชุมสันนิบาตศาสนาที่ชิคาโกในอเมริกา แล้ว

เดินทางกลับมาทางเกาะชอนโนลูลู แกก็ไปหาเล่าให้ฟัง ท่านธรรมปาละก็สอนแก แกก็นำไปปฏิบัติจนได้ผล จึงเขียนจดหมายไปบอกท่านธรรมปาละ และให้ความช่วยเหลือในการเผยแผ่พุทธธรรมเป็นการใหญ่ พวกเราทั้งหลายที่เป็นคนหนุ่ม... คนเราจะก้าวหน้าเป็นใหญ่เป็นโต คนใดเดินเรียบร้อย ใช้หลักธรรมประกอบชีวิตจนแก่จนตาย ไม่มีเสียหาย แต่คนที่ใช้อำนาจเด็ดขาด จะไปได้เพียงชั่วครั้งชั่วคราวเท่านั้น เมื่อใดมนุษย์เขาเบือขึ้นมา เขาก็เอาลงเสียแล้วก็ประจานเสียด้วย แต่ถ้าค่อยๆเดินอย่างเรียบร้อยก็จะถึงจุดหมายอย่างสบายใจ

สมัยก่อนเสนาบดีเริ่มต้นมีเงินเดือน ๘ บาท แต่ก็ได้เป็นถึงเจ้าพระยา ถ้าเรารู้จักจะเห็นว่าท่านเดินไปตามทางของศาสนาตลอดเวลา นักศึกษาทั้งหลายข้าพเจ้าขอให้ท่านใช้ธรรมะอยู่ตลอดเวลา สิ่งใดที่เป็นไปโดยชอบ...เราเอารักษาความดีไว้ พระพุทธเจ้าท่านตรัสสอนไว้อย่างน่าฟังว่า ถ้าเรารักษาร่างกายของเรา...เราก็เสียสละทรัพย์ออกไป ถ้าเรารักษาชีวิต...เราก็ต้องเสียสละอวัยวะออกไป ถ้าเรารักษาธรรมแล้วจะต้องเสียสละทุกประการ คนอย่างนี้เรียกว่ามีอุดมคติในใจ

ทำดี...ดี-ทำชั่ว...ชั่ว

เดี๋ยวนี้เราพูดกันมากเรื่องอุดมคติ แต่เป็นอุดมคติฝ่ายที่สร้างความทุกข์ ข้าพเจ้าเห็นคนบางคนแล้วก็พลอยเสียตาย คือไปฝืนอุดมคติไว้ผิดทาง พระพุทธเจ้าท่านสอนว่า อย่าไปถืออะไรให้มากจนเกินไป เพราะวิธีการอย่างหนึ่งอาจจะเหมาะแก่คนหนึ่งประการหนึ่ง แต่อาจไม่เหมาะกับประการหนึ่งก็ได้ เรื่องทุกเรื่องต้องคิดให้รอบคอบโดยถือหลักเหตุ ผล บุคคล

และเวลาเข้าประกอบด้วยเสมอ สิ่งทั้งหลายก็จะเรียบร้อย ธรรมจึงเป็นสิ่งที่ช่วยให้เราก้าวหน้า

ในชีวิตของข้าพเจ้าที่ผ่านมา ข้าพเจ้าเชื่อมั่นอยู่ว่า "ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว" ข้าพเจ้าไม่เชื่ออะไรรีก สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ฤกษ์ยามยามดี ข้าพเจ้าไม่สนใจทั้งนั้น ข้าพเจ้าเชื่อมั่นในคำสอนของพระพุทธเจ้าเพียงประการเดียวเท่านั้นว่า ผลของการกระทำเท่านั้นจะสร้างคนให้เป็นอะไรก็ได้ จะดีจะชั่วก็เพราะเราทำเอาเอง เป็นผลจากการกระทำทั้งนั้น เริ่มต้นตั้งแต่เข้ามาเป็นนักบวช ก็ค่อยได้เข้ามาจนเป็นที่รู้จักของประชาชน เวลานี้มีคนมาบอกข้าพเจ้าว่า "ระวังตัวนา พุดมาก ประเดี้ยวเขาจับเอานา" ข้าพเจ้าไม่เคยทุกข์ร้อน เพราะตัวข้าพเจ้าเป็นลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้า และใช้หลักการของพระพุทธเจ้าเท่านั้น ข้าพเจ้าอยากจะบอกน้องหญิงน้องชายทั้งหลาย ซึ่งข้าพเจ้าถือเป็นน้องหญิง น้องชายขอให้พยายามใช้หลักธรรมะสักหน่อย แล้วชีวิตของเราก็จะก้าวหน้าไปด้วยดี

ในมหาวิทยาลัยเราเป็นธรรมดาในทุกหนแห่ง ย่อมจะมีคนพยายามชักจูงพวกเราไป เพราะพวกเราเป็นบุคคลชั้นปัญญาชน เขาอาจจะโน้มโน้มจิตใจพวกเราไปทางนั้นทางนี้บ้าง เราต้องฉลาดในเหตุในผล อย่าเชื่อง่าย อย่าเชื่อตามเขาเล่าลือ อย่าเชื่อว่าเขาดี หรืออย่าเชื่อว่าคนนี้เป็นศาสตราจารย์จบปริญญามาพอจะเชื่อได้ เราเชื่อไม่ได้ทั้งนั้น

พระพุทธเจ้าสอนให้เราเชื่อในสิ่งที่เราคิดตรองแล้วด้วยตัวของเราเอง เขาบอกว่า สองบวกสองเป็นสี่ เราต้องลองคิดทบทวนให้เข้าใจ พระพุทธเจ้าสรรเสริญบุคคลผู้มีปัญญา เวลาใครจะไปฟังเทศน์ของพระองค์ พระองค์ก็ทรงบอกว่า ฟังให้ดี คิดให้แยบคาย อย่าเชื่อง่าย เป็นอันขาด พระองค์ไม่เคยบังคับใคร แต่พระองค์เป็นเพียงผู้เสนอแนะแนวทางชีวิต คนที่รักเสรีภาพจึงบูชาพระพุทธศาสนา คนที่มีปัญญาจึงต้องการที่จะศึกษาคำสอนของพระพุทธเจ้า

เพราะเห็นว่าคำสอนของพระองค์เหมาะกับการสอนแผนใหม่...โดยเฉพาะพวกเรา เพราะในคำสอนนั้น พูดแต่เรื่องชีวิต มีเหตุมีผล ไม่พูดเรื่องลึกลับซับซ้อน แต่พูดว่าเราจะแก้ทุกซีได้อย่างไร อะไรเป็นเหตุให้เกิดทุกซี เราจะแก้ทุกซีอย่างไร? นี่คือตัวแท้ตัวจริงของพระพุทธศาสนา พูดสั้นๆให้เข้าใจ แต่ต้องเรียนต้องศึกษา มีเวลาก็นั่งอ่านดูเสียบ้าง เดียวคนอื่นเขาถามจะตอบเขาไม่ได้

ชีวิตของเราจะสงบเรียบร้อย ถ้ามีหลักธรรมะประจำใจ ผู้ที่ไม่มีหลักธรรมะประจำใจจะมีชีวิตที่ไม่สมบูรณ์ คนโบราณเขาจึงผูกคติเตือนใจว่า สิ่งสี่ประการคือ การกินอาหาร การเสพเมถุน การหลับนอน การสะดุ้งกลัวต่ออันตราย แม้สัตว์เดรัจฉานก็ทำได้ คนเราถ้ามีแค่เพียงสี่ประการนี้แล้วยังไม่เป็นชีวิตที่สมบูรณ์ สิ่งที่จะช่วยทำให้เรามีชีวิตที่สมบูรณ์คือธรรมะนั้นเอง เพราะฉะนั้นธรรมะกับชีวิตจึงเป็นสิ่งที่คู่กัน เราทั้งธรรมะเมื่อใด เดือดร้อนเมื่อนั้น มีธรรมะเมื่อใดสบายเมื่อนั้น ถ้าเรามีธรรมะกันแล้วสิ่งทั้งหลายก็จะเรียบร้อย

วันนี้ข้าพเจ้าได้พูดมา เพื่อเป็นที่เตือนใจแก่ท่านนักศึกษาทั้งหลายพอควรแก่กาลเวลา ทุกคนที่มานั่งฟังคงจะได้รับประโยชน์อะไรบ้าง และเมื่อได้รับสิ่งที่ฟังไปแล้ว ก็เอาธรรมะของพระพุทธเจ้าไปแก้ไขให้ชีวิตของเรากายภาคหน้า สุขความเจริญก็จะเกิดมีแก่เราด้วยการกระทำในทางที่ถูกที่ชอบตามหลักธรรมะดังที่กล่าวมา ก็เห็นว่าพอสมควรแก่เวลา ขอยุติการแสดงปาฐกถาไว้แต่เพียงแค่นี้

ขอให้ท่านทั้งหลายจงมีใจซื่อสัตย์ อุดหนุน รู้จักบังคับตัวเอง มีความเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ปราบปรามสิ่งใดอันเป็นความสุขความเจริญ ขอให้ได้อะไรนั้นด้วยการกระทำในทางที่ถูกที่ชอบ ด้วยตัวของท่านเองทั่วกันทุกๆท่านเทอญ ฯ

๐ ร ร ม ค ร อ ง ชี วิ ต

เ รื่ อ ง

การสร้างชีวิต

วิธีแก้ไข เมื่อจิตใจมีความทุกข์

พี่น้องพุทธบริษัททั้งหลาย

ณ บัดนี้ถึงเวลาของการฟังปาฐกถาธรรมแล้ว ขอให้ทุกท่านจงอยู่ในอาการสงบ ตั้งใจ ฟังเรื่องที่จะนำมากล่าวสู่กันฟังต่อไป

วันนี้เราทั้งหลายที่เป็นพุทธบริษัททั้งหลายได้มาประชุมพร้อมเพรียงกันมากเป็นพิเศษ ณ พุทธสถานนี้ ถ้าหากเราทั้งหลายมาใช้พุทธสถานกันอย่างนี้บ่อยๆ ก็จะทำให้เกิดประโยชน์ อย่างใหญ่หลวง เพราะการก่อสร้างสิ่งอะไรทางพุทธศาสนา จุดมุ่งหมายของการสร้างสิ่งนั้น ก็เพื่อส่งเสริมการศึกษาธรรมะ ส่งเสริมในการปฏิบัติธรรมะ ส่งเสริมในการเผยแผ่ธรรมะให้ แพร่หลายออกไป จึงขอให้ท่านทั้งหลายได้ช่วยกันใช้สถานที่นี่ให้เป็นประโยชน์ ให้กว้างขวาง ขึ้นไปอีกสักหน่อย เพราะในสมัยนี้ ถ้าพูดกันถึงความเป็นไปของสังคมมนุษย์แล้ว เราก็จะ เห็นว่ามันมีเรื่องยุ่งๆเกิดขึ้นในโลกนี้มาก

ความยุ่งยากในสังคมมนุษย์

อันว่าความยุ่งยากทั้งหลายที่เกิดขึ้นในสังคมมนุษย์นั้นเกิดมาจากอะไร? ถ้าหากพูดกัน ในแง่ของศาสนาแล้ว ก็มาจากความไม่รู้ไม่เข้าใจนั่นเอง เป็นเหตุให้เกิดความยุ่งยากขึ้น ความ ไม่รู้ไม่เข้าใจนั้นก็คือ ไม่รู้ว่าอะไรจะเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อน? ไม่รู้ว่าความ ทุกข์ความเดือดร้อนนั้นคืออะไร? แล้วไม่รู้ว่าจะแก้ไขความทุกข์นั้นโดยวิธีใด? เมื่อไม่มีความรู้ ไม่มีความเข้าใจในเรื่องอย่างนี้ก็必有ปัญหา ทำให้เกิดความยุ่งยากด้วยประการต่างๆ

ถ้าเราอ่านข่าวหนังสือพิมพ์แทบทุกฉบับ จะลงข่าวแต่เรื่องยุ่งๆทั้งนั้น เช่น ข่าวการฆ่าตัวตาย การทำร้ายแก่กันและกัน อันเป็นข่าวที่มีอยู่ทั่วไป ข่าวเช่นนั้นถ้าเราได้อ่านได้ฟังแล้วก็ควรจะมานึกคิดว่า ทำไมจึงได้มีข่าวเช่นนั้นเกิดขึ้นในสังคมของมนุษย์? เราจะแก้ไขสิ่งเหล่านี้ให้หายไปได้อย่างไร? ถ้าเราทั้งหลายได้ช่วยกันคิดค้นที่จะสะสางปัญหาเหล่านี้ ก็จะเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยให้ชาวโลกได้มีความสุขความสบายขึ้น

เครื่องมือที่จะช่วยเรามีความรู้ความเข้าใจในเรื่องปัญหาเหล่านี้ได้ดั้นนั้น ไม่มีอะไรจะยิ่งไปกว่าเรื่องของธรรมะทางพระพุทธศาสนา เพราะพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้านั้น แม้พระองค์จะใช้เวลาเทศน์เป็นเวลานานถึง ๔๕ ปี รวมหนังสือเป็นพระคัมภีร์ก็ได้กองใหญ่ แต่ถ้าหากว่าเราจะกล่าวให้รวบรัดตัดให้สั้นแล้ว พระองค์ก็มีความมุ่งหมายสำคัญอยู่ที่ต้องการชี้ให้เราทั้งหลายเข้าใจในเรื่องปัญหาชีวิตนั่นเอง เพราะฉะนั้นพระองค์จึงได้ตรัสกับใครต่อใครเสมอว่า เราสอนแต่เพียงเรื่องเดียวเท่านั้น คือ "เรื่องความทุกข์และการดับทุกข์เสียได้"

เรื่องความทุกข์และการดับทุกข์เสียได้นี้เป็นเรื่องใหญ่ เป็นปัญหาที่สำคัญยิ่งในทางพระพุทธศาสนา เป็นเรื่องที่เราควรจะศึกษา ควรจะทำความเข้าใจ เพราะหากเราเข้าใจปัญหาในเรื่องความทุกข์และเหตุของความทุกข์ได้ เข้าใจวิธีที่จะดับความทุกข์ได้แล้ว ความยุ่งยากในชีวิตก็จะหายไป เรื่องอื่นๆความจริงก็เป็นเรื่องเล็กน้อย แม้ว่ามีสอนอยู่ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาบ้าง เราก็ไม่ได้ถือว่าเป็นหลักสำคัญอะไร เป็นเรื่องที่พระองค์จะต้องพูดกับคนเหล่านั้น ในเมื่อมีความจำเป็นจะต้องพูดเท่านั้น และก็ได้หยุดอยู่เพียงเท่านั้น แต่พระองค์ก็ว่าหนำไปพูดปัญหาแท้จริงของชีวิตว่าทำอะไร เราจะแก้ไขความเดือดร้อนอันเป็นปัญหาประจำวันได้ นี่เป็นเรื่องสำคัญประการหนึ่งในทางพระพุทธศาสนา

เราชาวพุทธทั้งหลายจึงควรสนใจในเรื่องอย่างนี้ เพราะถ้าเราสนใจในปัญหานี้กันให้มาก เราก็จะช่วยกันแก้ความทุกข์ ทั้งที่เป็นส่วนบุคคล และทั้งที่เป็นส่วนรวมได้ เต็มนี้บางทีเราก็ไม่สามารถจะแก้ไขความทุกข์ความเดือดร้อนส่วนตัวเราได้ หรือไม่สามารถช่วยเหลือคนอื่น อันมีความทุกข์ความเดือดร้อนได้ โลกจึงมีแต่ความยุ่งยากขึ้นทุกวันเวลา แต่ถ้าเรามาศึกษาทำความเข้าใจกันเสียบ้าง ก็จะเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยให้เราได้มีความรู้ความฉลาดในเรื่องนั้น อันจะช่วยชีวิตของเราให้อยู่ในสภาพที่เรียบร้อย

พระพุทธศาสนากับชีวิต

โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนที่ควรจะศึกษาพระพุทธศาสนา ให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้อง ก็ได้แก่คนที่อยู่ในวัยหนุ่มวัยฉกรรจ์ เพราะคนวัยหนุ่มวัยฉกรรจ์เช่นเด็กเรานี้ ซึ่งส่วนมากยังอยู่ในวัยของความรู้สึกที่รุนแรง ซึ่งภาษาตลาดเขาเรียกว่า "วัยคะนอง"

อันคนที่อยู่ในวัยคะนองก็เปรียบเหมือนกับม้าที่กำลังพยศ ถ้าหากว่าบังเหียนไม่ดี ม้านั้นอาจจะวิ่งเตลิดเปิดเปิงไปไหนเมื่อใดก็ได้ ถ้ามีบังเหียนดี มีคนขับม้านดี ก็สามารถจะควบคุมม้าให้อยู่ในร่องรอย ไม่นำความยุ่งยากมาสู่ตัวของเขาและตัวบุคคลผู้ขับขี่มันได้

จิตใจของคนเราที่อยู่ในวัยเด็กฉกรรจ์นี้ก็เหมือนกัน กำลังคึกคะนอง กำลังมีความรู้สึกชนิดรุนแรง โดยเฉพาะคนที่อยู่ในวัยหนุ่มฉกรรจ์ ความนึกคิดกำลังแล่นเร็วมีความรู้สึกว่องไวกับอารมณ์ได้ง่าย แต่บางครั้งอาจมีความรู้สึกรุนแรงในด้านความดีก็ได้ บางครั้งอาจมีความรู้สึกรุนแรงในด้านความเสียก็ได้ สุดแล้วแต่สิ่งแวดล้อมและเพื่อนฝูงจะชักจูงเราไปใน

สิ่งใดเราก็อาจจะโหม้โหม้ไปในเรื่องนั้นๆได้ง่าย แต่ว่าการที่ทำงานมักจะเดินไปในทางที่ไม่ดี ก็ เพราะว่าจิตใจของคนเรานี้ สิ่งใดที่ไม่ดีไม่มีประโยชน์แก่ตนแล้ว สิ่งนั้นมักจะทำได้ง่าย แต่ สิ่งใดที่ดีมีประโยชน์มันจะทำได้ยากแล้ว

จิตใจเหมือนน้ำที่ไหลไปสู่ที่ต่ำ

ปกติวิสัยของใจเราทุกๆ ไปนั้นมักจะนึกคิดไปในเรื่องที่เป็นเรื่องต่ำๆง่ายๆ เพราะเหมือนกับน้ำที่ชอบไหลไปสู่ที่ต่ำ การที่เราจะดึงน้ำให้ไหลไปสู่ที่สูงนั้นต้องใช้ความพยายามกันเป็นอย่างมาก หรือใช้กำลังไฟฟ้าเป็นเครื่องดันดันขึ้นไป น้ำนั้นจึงจะขึ้นไปสู่ที่สูงได้ จิตใจของคนเราก็เป็นเช่นนั้นเหมือนกัน ในเรื่องการกระทำสิ่งที่ไม่ดีเป็นเรื่องที่ทำได้ง่าย แต่การกระทำที่เป็นความดีนั้นต้องฝืนความรู้สึกอันอยู่เป็นปกติ ให้ความรู้สึกนั้นเดินไปในทางที่ดีงาม ที่ก้าวหน้าในทางสร้างสรรค์ และความรู้สึกเช่นนั้นจะเกิดขึ้นได้ ก็ต้องอาศัยความรู้สึกนึกคิดในทางที่ถูกที่ชอบให้มีอยู่ในใจ เพราะฉะนั้นจึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องศึกษาหาวิธีฝึกฝนอบรมจิตใจของเราให้เดินไปในทางดีงาม ให้มีความรู้เท่าทันต่อสิ่งต่างๆอันเกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของเรา เราจะได้ไม่ตกไปสู่ความชั่วความร้ายมากเกินไป

คนเราในบางครั้งบางคราวเมื่อยังไม่พบความจริงคือธรรมะ หรือไม่ได้เห็นแสงสว่างของธรรมะแล้ว อาจจะมีความรู้สึกนึกคิดในทางเสีย และอาจจะกระทำเรื่องเสียๆนั้นอยู่นานๆ จนกว่าจะเกิดความรู้สึกนั้นขึ้นในใจ หรือได้พบอะไรอันเป็นเครื่องโหม้โหม้จิตใจให้หันมาคิดในทางที่ชอบ จึงจะเปลี่ยนชีวิตจิตใจขึ้นมาได้

ธรรมะ : ประทีปนำทางชีวิต

ในตอนนี้อาจจะเล่าเรื่องให้ฟังสักเรื่องหนึ่ง เป็นเรื่องของบุคคล ซึ่งครั้งหนึ่งเคยกระทำ ความผิดอย่างหนักในชีวิตทีเดียว เกือบจะเอาตัวไม่รอดอยู่แล้ว แต่ว่าต่อมาก็ได้พบกับคนที่ เข้าใจในทางธรรมะ ได้ชี้แจงเหตุผลให้เข้าใจถึงเรื่องปัญหาของชีวิตว่าเป็นอย่างไร เขามีความ รู้สึกนึกคิดได้เปลี่ยนชีวิตจิตใจมาเป็นคนดี และดีอย่างมากเสียด้วย

เรื่องนี้ไม่ใช่มหานิทานเก่าแก่ แต่เป็นเรื่องของคนจริงๆ อันได้เกิดขึ้นในประเทศญี่ปุ่น ดังจะ นำมาเล่าสู่กันฟัง เพื่อจะได้เป็นตัวอย่างของชีวิตพวกเราทั้งหลาย โดยเฉพาะคนในวัยหนุ่ม วัยฉกรรจ์จะได้จำไว้เป็นหลักสอนใจว่า คนๆ นั้นเขายังกลับตัวได้ หันมาประพฤติความดี ความงามได้ เราก็คทำได้เหมือนกัน มีเรื่องเล่าไว้อย่างนี้...

ในประเทศญี่ปุ่นเมื่อหลายร้อยปีมาแล้ว มีอาจารย์สอนธรรมะอยู่คนหนึ่ง ชื่ออาจารย์ กุโตะ ท่านอาจารย์ผู้นี้มีความรู้ในทางธรรมะลึกซึ้งมาก จึงได้รับหน้าที่เป็นอาจารย์สอนธรรมะ ให้แก่พระเจ้าจักรพรรดิในประเทศญี่ปุ่นสมัยนั้น

ตามปกติ อาจารย์ผู้นี้มักจะเดินทางท่องเที่ยวออกไปจากสำนักของตนเสมอ เพื่อไป ช่วยเหลือประชาชนที่มีความทุกข์ความเดือดร้อน ท่านไปเยี่ยมเยียนบ้านโน้นบ้านนี้ ถ้าใครมี ปัญหา มีความทุกข์ มีความเดือดร้อน ท่านก็ช่วยแก้ปัญหา นั้น แนะนำชีวิตให้ใหม่ ให้เขาเดิน ในทางที่ถูกที่ชอบต่อไป ท่านทำอย่างนี้อยู่เสมอทีเดียว

อยู่มาวันหนึ่งอาจารย์กุโตะนี้มีธุระจะต้องเดินทางไปทำกิจ ณ ที่แห่งหนึ่ง ในขณะที่ท่าน เดินทางไปนั้นเป็นฤดูฝน ฝนตกลงมาอย่างมากที่สุดทีเดียว ถนนซึ่งเคยแห้งผากนั้นก็เปียกชื้นไป

ด้วยน้ำฝนที่ไหลท่วมมา ท่านก็เดินไป รองเท้าที่ท่านสวมใส่นั้นเป็นรองเท้าฟาง เป็นของที่ทำขึ้นภายในประเทศ แล้วก็เป็นอย่างอื่นๆ ใช้สะดวกสบายดีเหมือนกัน เมื่อถูกน้ำฝนมากๆ เข้า รองเท้าฟางซึ่งใช้มานานแล้วก็เปื่อยยุ่ยหลุดไปเป็นชิ้นๆ ท่านก็นึกในใจว่า เออ...เจ้ารองเท้าคู่นี้ มันรับใช้เรามานานแล้ว มันก็สมควรจะหลุดจะร่อยไปบ้างตามธรรมดาของสังขารที่เกิดขึ้นจากการปรุงแต่ง ช่างเถอะไม่เป็นไร...เดินไปก่อน ถ้าหากว่าเจอร้านที่ไหนพอจะซื้อใหม่ได้ก็จะซื้อรองเท้าใหม่สักคู่หนึ่ง

เดินๆ ไปก็เจอกระท่อมน้อยเข้าหลังหนึ่ง ท่านก็นึกว่าที่นั่นน่าจะมีรองเท้าฟางขายบ้าง จึงแวะเข้าไป ก็ได้เห็นรองเท้าฟางคู่หนึ่งแขวนอยู่ข้างฝาบ้านเข้าก็รู้สึกดีใจ จึงถามซื้อรองเท้าฟางคู่ นั้น แม่บ้านเห็นว่าเป็นพระมาขอซื้อก็เลยบอกว่าไม่ต้องซื้อเจ้าคะ ดิฉันขอถวายเลย อาจารย์ก็รับด้วยความเต็มใจ

เมื่อได้รองเท้าใหม่แล้วฝนก็ยังตกหนักอยู่ แม่บ้านผู้อารีก็บอกว่า "พระคุณเจ้า...จะรีบเดินทางไปไหนกัน ฝนยังตกหนักน่ะพักอยู่ในบ้านนี้ก่อนเถอะ ฝนหายแล้วจึงค่อยเดินทางต่อ" ท่านอาจารย์ก็ดีใจ เลยบอกว่า "ก็ดีเหมือนกัน" เลยหยุดพักอยู่ที่บ้านนั่นเอง

ในขณะที่หยุดพักอยู่นั้น ท่านก็ตรวจสอบสภาพของบ้าน ดูหลังคาเห็นมีรอยช่องโหว่ฝนรั่วลงมาได้ ดูพื้นก็ไม่ค่อยจะสะอาด ดูฝาก็ไม่ค่อยเรียบร้อย แล้วก็ดูสภาพของแม่บ้านนุ่งผ้าเก่าๆ ขาดๆ ผิวพรรณชubbซีด ไม่มีเลือดไม่มีผาด แสดงว่าการอยู่คงไม่สมบูรณ์ ดูนัยน์ตาของแม่บ้านก็เป็นคงแสดงว่ามีความทุกข์ หน้าตาเศร้าสร้อยอยู่ ก็นึกสงสาร จึงใคร่ถามว่าสภาพของบ้านนี้เป็นอย่างไร? ท่านเริ่มสนทนากับแม่บ้าน ก่อนที่จะสนทนาแม่บ้านได้เรียกเด็กๆ ที่เป็นลูกสามคนให้ออกมาไหว้ท่านอาจารย์ ท่านอาจารย์เห็นเด็กแล้วก็ยิ่งสงสารขึ้นไปอีก เพราะ

เด็กที่เกิดในครอบครัวที่ยากจนนั้น หากพ่อแม่ลำบากอยู่ แล้วจะไปช่วยให้เด็กมีความสุข ก็ย่อมจะเป็นการยาก

เห็นสภาพเด็กซึ่งเป็นลูกๆของเจ้าของบ้านแล้ว...ท่านก็ยังสงสารมากขึ้น เลยถามถึงความ เป็นอยู่ในครอบครัวนี้แล้ว รู้สึกว่าน่าสงสาร ท่านคงจะมีความสุขมากกว่าสุข พ่อบ้านไม่มี หรือในครอบครัวนี้? แม่บ้านบอกว่า "มีเหมือนกันเจ้าค่ะ แต่ว่าพ่อบ้านของดิฉันนั้นมีโรค ประจำตัวอยู่สองเรื่อง คือโรคการพ่นกับโรคตี้มเหล้า ตามปกติเขาไม่ค่อยอยู่บ้าน มักจะ ออกจากบ้านหลายวันจึงกลับมาครั้งหนึ่ง ถ้าหากว่าไปเล่นการพ่นแพ้ก็ไปหลายวัน เพราะ เมื่อแพ้แล้วต้องไปกั๊ยมคนอื่นเอาไปแก้ตัว แก้ตัวแล้วยังไม่หลุดไม่ลุยก็ต้องไปต่อไป แต่ถ้า คราวใดไปเล่นชนะก็รีบกลับบ้าน แต่กลับบ้านมาในสภาพไม่เรียบร้อย มาแถมมาทีเดียว แล้ว ก็เอ็ดตะโรมาตั้งแต่ปากตรอกโน้น กว่าจะเข้าประตูบ้านทำเสียงก้องมาเลยทีเดียว ดิฉันแสน จะรำคาญใจที่ต้องอยู่กับสามีที่เป็นขี้เมาและขี้การพ่นเช่นนี้ แต่ไม่รู้จะทำอะไร เพราะอยู่ กันมา มีลูกสามคนแล้วจะทอดทิ้งกันเสียหรือก็สงสารเด็กตาดำๆ ไม่รู้ว่ามันจะไปอยู่กันอย่างไร ต่อไป...สงสารเขา ใจความรักรักความอาลัยระหว่างสามีกับภรรยาที่ยังมี แล้วก็มีความรักรักความ อาลัยต่อลูกน้อยด้วย เลยต้องจำใจทนต่อสับบากรรมนี้เรื่อยๆ ลำบากเสียเหลือเกิน ไม่รู้จะ แก่ไข้อย่างไรแล้ว" พูดแล้วหายใจด้วยความรู้สึกเป็นทุกข์ คือหายใจยาวๆสะท้อนออกมา ที่เดียว

อาจารย์ได้เห็นเช่นนั้นก็รู้สึกสงสาร จึงคิดว่าต้องช่วยครอบครัวนี้เสียที ท่านจึงบอกว่า "เอ้อ...ไม่ต้องเป็นทุกข์มากไปหรอก ฉันจะจัดการกับพ่อบ้านคนนี้เอง เอาละ! คินนี่เขาคงจะ กลับบ้าน" แม่บ้านก็บอกว่า "คงจะกลับเจ้าค่ะ เพราะว่าไปหลายวันแล้ว"

อาจารย์ล้งไปในกระเป๋าทหีบเงินมาให้แม่บ้าน บอกว่าเงินนี้เอาไปซื้อเหล้ามาสังเวยอีก แล้วก็ซื้อไก่ซื้ออาหารที่พอจะกินได้จากตลาด ซื้อมาให้พอเซียว แม่บ้านก็รีบไปซื้อสิ่งเหล่านั้น มาให้ พอเขาเอามาถึง อาจารย์ก็บอกว่าวางไว้บนโต๊ะบูชา แล้วก็ไปทำงานการตามเรื่องเถอะ ไม่ต้องเป็นห่วง เวลาสามเ้ามาเรียกร้องอะไร อย่าไปตื่นขึ้น ถึงตื่นก็อย่าออกมา ไว้หน้าที่ ของฉันจะจัดการกับสามีของเธอเอง ขณะที่แม่บ้านก็ไปหลังบ้านหลับนอนพักผ่อน อาจารย์ก็นั่งสมาธิอยู่ข้างแท่นบูชาตลอดเวลา

ประมาณสองยาม เสียงเอ็ดตะโรดังมาแต่ปากตรอกแล้ว ฉวนมาทีเดียวตามภาษาของคนซี้เ้า ตามวิสัยของคนซี้เ้า เมื่อเข้ามาถึงก็เคาะประตูเรียก เรียกด้วยถ้อยคำอันไม่น่าฟัง คือเรียกแม่บ้านว่า เมียไวย้!...เข้ามาแล้ว ให้มาเปิดประตูหน่อยเถอะ แม่บ้านได้ยินเหมือนกัน เพราะนอนยังไม่หลับ คนที่มีพ่อบ้านเป็นคนซี้เ้ามนั้นนอนไม่หลับ เป็นห่วงกังวล ไม่รู้ว่าจะไป ล้มลงในคูตรงไหน ตำรวจจะจับไป หรือว่าจะถูกทำร้ายกลับมาบ้านในสภาพอย่างไร...กลุ่มใจ ทำให้เกิดความลำบากเลยนอนไม่หลับ นอนรอฟังอยู่

พอเขามาถึงอาจารย์ออกไปเปิดประตูให้ เจ้าคนนั้นเข้ามาเห็นอาจารย์ ก็ถามว่า "ไ้อ๊ะ! คุณมาจากไหน ทำไมมาอยู่ในบ้านของเรา" อาจารย์ก็บอกว่า "เราเป็นนักเดินทาง ฝนตกแะ มาพักบ้านท่าน ได้รับความสะดวกสบายดี จึงขอเลี้ยงสักมื้อเถอะ นั้นอาหารวางอยู่บนโต๊ะ เรียบร้อยแล้ว เชิญรับประทานตามชอบใจ" ชายคนนั้นก็นั่งลงรับประทานอาหาร อาจารย์ก็นั่งสมาธิต่อไป แต่ว่าในขณะที่นั่งสมาธิก็ลืมหัดดาเลื่องดูเขาหน้อยว่าเขากินอย่างไร? ทำอาการ อย่งไร? แล้วก็หลับตาต่อไป นายคนนั้นกินไปไม่ได้ไม่เท่าไร ก็วังงหงูปหลับไปเลย หลับอยู่ ข้างแท่นบูชานั่นแหละ

จนกระทั่งเวลาประมาณสักสองโมงเช้า อาจารย์ท่านตื่นนานแล้ว แต่นายซีเฒ่าคนนั้นยังไม่ตื่น ยังคงนอนต่อไป พอตื่นขึ้นมาก็จ้วเจีย เห็นอาจารย์นั่งสมาธิอยู่ ก็เกิดความสงสัย เอ... พระอาจารย์องค์นี้ทำไมมานั่งสมาธิในบ้านเรา ก็เลยลำดับเหตุการณ์ว่าเมื่อคืนนี้มายังไง นึกขึ้นได้ว่า อ้อ..เมื่อคืนนี้เฒ่ามาถึงบ้านยังงั้นยังงี้ ลำดับเรื่องได้ตลอดก็พอนึกได้ ครั้นพอนึกได้ ก็ตั้งปัญหาถามอาจารย์ว่า ท่านมาจากไหน? ชื่ออะไร? ทำไมจึงมาอยู่ในบ้านของเรา อาจารย์นั้นตอบว่าเราชื่ออาจารย์ภูโตมาจากวัดเมืองเกียโต และจะเดินทางไปทำธุระที่ตำบลลิโน

นายคนนั้นพอได้ยินชื่ออาจารย์ภูโตเท่านั้นแหละ หมอตกใจใหญ่ทีเดียว เหมือนกับคนไม่รู้จักท่านปัญญาฯ นั้นแหละ คอยกันเสียเป็นนาน คอยไปคอยมาถามว่า ได้ทำอยู่วัดไหน? ก็บอกว่านี่แหละท่านปัญญานั้นแหละ แหม...กราบท่านใหญ่ทีเดียว ผมอยากพบมานานแล้ว แต่ไม่ได้พบสักที ได้ยินแต่เสียง ได้ฟังทางวิทยุ อ่านหนังสือ ยังไม่เคยรู้จักตัว ท่านอาจารย์ภูโต ท่านชื่อดังกว่าท่านปัญญาฯ เป็นไหนๆ เป็นถึงอาจารย์สอนพระเจ้าแผ่นดิน พอได้ยินชื่อตกใจ นึกว่าเมื่อคืนเราพูดอะไรไปบ้างก็ไม่รู้ ถ้ามันจะเสียหายใหญ่โตเสียแล้ว เลยลุกขึ้นขอโทษกันเป็นการใหญ่ อาจารย์ก็บอกว่า ไม่เป็นไร...เราไม่ถือ...นั่งลงเถอะ คุณอะไรกันหนอย ก็เลยได้คุยกัน

อาจารย์ภูโตกล่าวว่า นี่...ชีวิตของเรามันไม่แน่นอน เกิดมาแล้วมันก็เปลี่ยนแปลงมาเรื่อยๆ ตั้งแต่เป็นเด็กน้อยนอนในเบาะ จนกระทั่งเป็นเด็กรุ่น เด็กหนุ่ม เด็กสาว แล้วก็เป็นผู้หลักผู้ใหญ่ เป็นคนแก่ ผลที่สุดก็ต้องตายไปป๊าซ่า นี่แหละสภาพของชีวิต

คนเราถ้านึกถึงความไม่เที่ยงของชีวิตแล้ว ควรจะรีบเร่งกระทำการกิจอันควรจะทำ เราไม่ควรใช้ร่างกายชีวิตนี้กระทำความชั่วความเสียหาย เพราะถ้าเราทำแต่ความชั่ว ทำแต่ความ

เสียหาย เมื่อร่างกายของเราแตกดับลงไป เราจะได้มีอะไรเป็นที่ขึ้นออกขึ้นใจบ้าง บอกอย่างนั้น บอกอย่างอื่น ๆ ไม่ยาวอะไรมากนัก

เจ้าคนขี้เมาคนนั้น พอได้ฟังก็เกิดความสำนึกขึ้นมาในใจบ้าง เออ...ท่านพูดเข้าที่ ดี ควรจะรับฟังด้วยดี แล้วก็บอกว่า เอละ...ผมเข้าใจในคำที่อาจารย์พูด อาจารย์ได้ยื่นเขาวาง ดังนั้น ก็บอกว่าฉันจะลาละ ถึงเวลาฉันจะเดินทางแล้ว เขาก็บอกว่า เหม...อาจารย์มาถึงบ้าน ผมแล้วก็มากล่าวแนะกล่าวเตือนผม ขอให้ผมเดินไปส่งอาจารย์สัก ๓ ไมล์เถอะ อาจารย์บอกว่าตามใจ เลยเดินทางไปส่ง ๓ ไมล์ พอครบ ๓ ไมล์ อาจารย์บอกว่า เอา! กลับไปได้แล้ว เพราะว่าต้องการมาเพียงเท่านี้ เขาก็บอกว่าขอให้ไปสัก ๕ ไมล์เถอะนะครับ ไหนๆ ก็มากันแล้ว อาจารย์บอกว่าตามใจ เลยเดินตามไปอีก ๕ ไมล์ พอครบ ๕ ไมล์ อาจารย์ก็บอกว่า กลับได้แล้ว ทางบ้านเขาจะคิดถึงจะเป็นห่วง ขอให้ผมไปกับอาจารย์สัก ๑๐ ไมล์เถอะครับ ไหนๆ ก็มากันแล้ว อาจารย์ก็บอกว่า เอา! ถ้างั้นก็ตามใจ เลยเดินไปอีก ๑๐ ไมล์ ...เป็นระยะทางไม่ใช่เล็กน้อย

ที่นี้พอครบ ๑๐ ไมล์ อาจารย์ก็ว่ากลับที่เถอะ เขาบอกว่า ผมไม่กลับแล้ว ผมจะไปกับอาจารย์ด้วย อาจารย์ถามว่า จะไปกับฉันนะจะไปทำอะไร? ผมจะไปบวชอย่างอาจารย์เสียด้วยเลย แล้วก็ไม่ได้ลาสิกมาอยู่บ้านต่อไป ไปถึงวัดก็บวชเลย บวชเป็นนักบวชในนิกายเซ็น ซึ่งเป็นนิกายหนึ่งของพุทธศาสนาซึ่งแพร่หลายอยู่ในประเทศญี่ปุ่น

ครั้งบวชแล้วก็เป็นคนไม่เหลวไหล ไม่ใช้บวชหาความสบายด้วยการหลับนอนพักผ่อน แต่ว่าตั้งใจศึกษาเล่าเรียนธรรมวินัยตามหลักคำสอนในศาสนา จนกระทั่งมีความรู้ดี กลายเป็นนักเทศน์ที่มีชื่อเสียง ต่อมาก็ได้เป็นปรมาจารย์ที่สำคัญของนิกายนั้น

ญาติโยมทั้งหลายฟังแล้วลองคิดดูเถอะ คนที่หลงผิดการพนันขั้นต่อ ก็เพราะว่าไม่เคยพบพระ ครั้นได้ฟังคำสอนคำเตือนของพระ รู้สึกตัวเดินตามพระไปเลย เดินไปถึง ๑๐ ไมล์ แล้วก็เดินตามไปจนตลอดชีวิตไม่กลับมาอีกต่อไป นับว่าเป็นคติสอนใจเป็นอย่างดี

ผู้มีธรรมะ เดินตามพระไม่เดินตามผี

เราทั้งหลายนี้ก็เหมือนกัน ความจริงพี่น้องพุทธบริษัทเรานี้ได้พบพระบ่อยๆ อย่างน้อยเวลาเช้าก็เห็นท่านเดินไปบิณฑบาต เราก็ได้พบท่าน บางทีเราก็ได้ไปนั่งใกล้ท่าน ได้ฟังคำสอนคำเตือนของท่าน บางทีก็ได้เอาคำสอนของท่านมาใช้บ้างนิดๆ หน่อยๆ แล้วก็เลิกทิ้งไป ปฏิบัติไม่ตลอดระยะของชีวิต มาทำความทุกข์ความเสียหายแก่ตนอีกในบางครั้งบางคราว อย่างนั้นก็ยังไม่ดีแท้ ถ้าจะให้ดีแท้เราจะต้องไปกับพระตลอดเวลา

คำว่าไปกับพระตลอดเวลา นั้นหมายความว่าอย่างไร? อันนี้ก็หมายความว่า เราเดินไปกับพระด้วยใจของเรา การเดินไปกับพระด้วยใจนั้นก็หมายความว่าต้องประพฤติปฏิบัติตามคำสอนของพระที่ท่านได้วางไว้ สิ่งใดที่ทางพระบอกว่าเป็นความชั่วเป็นความเสียหาย เมื่อทำลงไปแล้วก่อให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อนแก่ชีวิตของเรา ก็ไม่ควรจะทำ

แม้ในบางครั้งจะมีความเห็นผิดเกิดขึ้นในใจไปกระทำความชั่วความเสียหายเข้า แต่เมื่อนึกได้ว่าการกระทำเช่นนั้นไม่ดีไม่งาม ทำลงไปแล้วมันก็ก่อให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อนแก่ชีวิต ทั้งในเวลานี้ ต่อไปข้างหน้า เราก็ตัดสินใจเลิกจากการกระทำความชั่วร้ายนั้นเสีย หันมาตั้งใจใหม่ คืออธิษฐานใจว่าเราจะอยู่กับความดี เราจะอยู่กับความงาม ความก้าวหน้า เราจะ

เดินตามพระ เราจะไม่เดินตามผีต่อไป เมื่อตั้งใจไว้อย่างนี้ได้แล้ว ชีวิตของเราก็จะก้าวหน้า
เป็นไปในทางดี

หมั่นพิจารณาตรวจตราดูตนเอง

ในหมู่ของพวกเราทั้งหลายที่มานั่งฟังปาฐกถานี้ ขอให้เราทุกคนลองคิดดูเถาะว่า เรามี
อะไรบกพร่องอยู่ในชีวิตของเราบ้าง เรากระทำการเป็นอยู่ในชีวิตอย่างไร ความชั่วความ
เสียหายบางสิ่งบางประการมีอยู่ในตัวเราบ้างไหม?

ที่พูดออกไปเช่นนี้ไม่ใช่พูดดูถูกดูหมิ่นพี่น้องทั้งหลาย แต่เพื่อให้พี่น้องทั้งหลายได้นึก
ได้คิดด้วยใจอันเป็นธรรมะว่า ในชีวิตของเรานั้นมันมีอะไรอันใดบกพร่อง มีอันใดที่ไม่ดีไม่งาม
อยู่บ้าง เพราะว่าคนเราในบางครั้งบางคราวนั้น ไม่ได้พิจารณาตัวเอง ดูแต่คนอื่น เห็นแต่
เรื่องของคนอื่นตลอดเวลา เวลาไปนั่งลงที่ไหนก็พูดแต่เรื่องคนอื่นทั้งนั้นแหละ ว่าเป็นอย่างนั้น
อย่างนี้ คนนั้นเป็นอย่างนั้น คนนี้เป็นอย่างนี้ โอมาพูดมาคุยหัวเราะกันสนุกสนาน แต่เรา
ไม่ได้ใช้เวลาสำหรับพิจารณาตัวตนของเราเอง เมื่อไม่ได้มองไม่ได้พิจารณาตนเอง เราก็ไม่รู้
ไม่เข้าใจว่าตัวเรานั้นมันประพฤติปฏิบัติอย่างไร? เดินอยู่กับพระหรือว่าไปเดินอยู่กับผีร้าย...เรา
ไม่เข้าใจเลยเดินผิดอยู่ตลอดเวลา บางทีเดินผิดจนกระทั่งเข้โลง น่าเสียใจแท้ๆ

เกิดมาชาติหนึ่ง ร่างกายเปลี่ยนแปลงไป ชีวิตของเราสิ้นเข้าไปแต่เราไม่ได้ทำความงาม
ความดีตามคำสอนของพระ พบพระแล้วไม่ใช่พระให้เป็นประโยชน์ เหมือนไก่แจ้เขี่ยอาหาร
ตามลานบ้านแล้วไปเจอพลอยเข้าเม็ดหนึ่ง มันก็บอกว่าพลอยนี่กินไม่ได้ ไม่เหมือนข้าวสุก

ข่าวสาร แล้วมันก็ทิ้งไป เป็นอย่างนั้นก็มียุ่เหมือนกัน เพราะฉะนั้นจึงควรได้พิจารณาศึกษา
ตรวจตราชีวิตของเรา ว่าได้ประพฤติปฏิบัติอย่างใดอยู่บ้าง เพื่อจะได้เกิดความรู้ความเข้าใจ
อย่างชัดเจน

มีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี

ครั้นรู้เข้าใจตัวแล้ว เราก็จะต้องเอาพระเข้ามาใส่ไว้ในใจ คำว่าเอาพระเข้ามาใส่ไว้ในใจ
ก็หมายความว่า เป็นผู้มีความรู้สึกผิดชอบประจำจิตใจ ทำอะไรก็รู้เสียก่อนว่าสิ่งนี้เมื่อทำลงไป
แล้วจะเป็นเช่นไร จะเป็นความชั่ว หรือจะเป็นความดี นำความทุกข์หรือนำความสุขมาให้ชีวิต
ของเรา ต้องพิจารณาด้วยความรอบคอบ ถ้าเห็นว่าสิ่งใดมันไม่ดีไม่งาม ทำลงไปแล้วก่อให้เกิด
ความเสียหาย เป็นความทุกข์ความเดือดร้อน แม้แต่จะเกิดเป็นลาภเป็นผล เป็นเงินเป็น
ทองขึ้นมา เราก็ไม่ควรจะถือเอาสิ่งนั้นว่าเป็นเรื่องที่ควรทำ เพราะเงินทองลาภผลที่เกิดขึ้นจาก
การทำความชั่วนั้น มันเป็นเงินทองร้อน อยู่กับเราไม่ได้นานไม่เท่าใดมันก็จากเราไป

ได้พิจารณามาเป็นเวลานานแล้ว คนที่กระทำความเสียหาย ได้เงินได้ทองมามันก็อยู่
ไม่ยึด ประเดี๋ยวก็หมดไปสิ้นไป เหมือนคนที่ค้าของไม่ดีเช่นค้าเฮโรอีน สมัยนั้นมันแพร่หลาย
ไปตามที่ต่างๆ เด็กหนุ่มเด็กน้อยบางทีก็ไปสูบ ลอง ๒-๓ ที เลยติดเข้าไปแล้วมันก็ลำบาก
เรียนหนังสือก็ไม่ได้ ทำงานก็ไม่ได้ มันให้ลำบากไปหมด ถ้าหน้ามืดตาเลาหยักเข้า ไม่มีเงิน
จะซื้อยามอมควั่นต่อไป อะไรก็ต้องเอาทั้งนั้น รถจักรยานจอดเผละออกก็ลักไปเสีย ของอะไร
พอที่ลักได้...เอาทั้งนั้น ขอให้ได้ไปสูบลักตลอดก็พอแล้ว เป็นเหตุให้เกิดความเสียหาย

คนที่ไปขายของเหล่านั้นมันไม่ดี ของนั้นเมื่อเราขายแล้วทำลายชาติทำลายบ้านเมือง ทำลายตัวเราให้เกิดความเสียหาย เงินทองที่ได้มานั้นมันก็อยู่ไม่ยัดไม่นาน อยู่กับเราไม่ได้ ไม่เท่าไรมันก็หมดไปด้วยวิธีการต่างๆ

อันเราพิจารณาแล้ว ก็จะมองเห็นชัดในเรื่องนี้ เมื่อเราเห็นความชัดอย่างนี้ เราก็อำไปทำสิ่งนั้น หันมาประพฤติปฏิบัติในทางที่ดังงามอันจะทำให้ตัวเป็นสุข ทำบุคคลอื่นให้มีความสุข ด้วย อย่างนี้นับว่าเป็นคนเข้าหาพระ เดินตามทางของพระ เพราะจะได้รับความสุขความเจริญในชีวิต เพราะการงานที่ถูกที่ชอบนี้ประการหนึ่ง

ดับทุกข์ที่เหตุ

บางที่เราทำงานที่ชอบแล้วแต่ยังมีความทุกข์เกิดขึ้นในใจในบางสิ่งบางประการ อันความทุกข์ความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นในชีวิตของเรานั้นมันมาจากไหน เป็นเรื่องที่เราควรจะสนใจศึกษา เพราะถ้าไม่ศึกษาก็ไม่รู้ต้นเหตุของเรื่อง ถ้าไม่รู้ต้นเหตุของเรื่องจะแก้ไขก็ย่อมจะเป็นการลำบาก

พี่น้องพุทธบริษัทเราทุกๆ ไปนั้น ยังไม่เข้าใจถ่องแท้ในความจริงข้อนี้ หรือไม่ได้เชื่อตรงตามหลักที่พระพุทธเจ้าท่านแสดงไว้ เช่น เวลาใดมีความทุกข์ มีความลำบากขึ้นในชีวิต เรามักไปโทษสิ่งภายนอก เช่น นึกว่าผีให้โทษบ้าง หรือว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้โทษบ้าง หรือไปโทษว่าดวงชะตามันไม่ดีเวลานี้ มีความทุกข์ความเดือดร้อนเกิดขึ้นในใจแล้ว แล้วก็ไปแก้สิ่งภายนอกไปด้วยการทำพิธีบนบานศาลกล่าวต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์มีฤทธิ์มีเดชทั้งหลาย ให้ช่วยตนให้พ้นจาก

ทุกข์จากภัย หรือมีฉะนั้นก็ไปหาพิธีการอย่างอื่นอีก เพื่อให้พ้นจากความทุกข์ความเดือดร้อน
ทำแล้วเท่าใดๆมันก็ไม่พ้นไปจากความทุกข์ กลับมาบ้านก็เป็นทุกข์ต่อไป

การทำเช่นนั้นทำไมจึงแก้ความทุกข์ไม่ได้...เพราะว่าไม่ได้แก้ที่ตรงเหตุของความทุกข์ ยิ่ง
ในทางพุทธศาสนาเราสอนว่า สิ่งทั้งหลายเกิดจากเหตุ และเหตุที่จะเกิดความทุกข์ความสุขใน
ชีวิตของเรานั้นไม่ได้อยู่ที่ไหน แต่อยู่ในตัวของเราเองทุกคน การศึกษาธรรมะในทางพระพุทธ
ศาสนาจึงหมายถึงการศึกษาเรื่องภายในตัวของเราเอง แม้เราจะเรียนจากตำรา เรียนด้วยการ
ฟังจากพระ หรือครูบาอาจารย์มาสั่งสอน การเรียนนั้นเป็นการเรียนเบื้องต้น แต่การเรียนที่
แท้จริงของพระธรรมนั้น ต้องเรียนจากประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของเรา คือ
เรื่องที่มีมันเกิดอยู่ทุกวันๆ นี่มันเกิดขึ้นที่ไหนก่อน ก็ตอบได้อย่างตรงไปตรงมา ว่าเกิดที่ใจของ
เราเอง ใจของเรามันคิดสิ่งนั้นขึ้น เรารู้สึกเป็นสุขก็เพราะใจเราคิดเรื่องที่ทำให้เป็นสุข เรารู้สึก
เป็นทุกข์ก็เพราะใจคิดในเรื่องที่ทำให้เป็นทุกข์ เรานั่งร้องไห้หน้าตานองหน้า ก็เพราะเราไปคิดเรื่อง
ที่ทำให้เราร้องไห้ เราหัวเราะงอหายไปๆมาๆก็เพราะเราไปคิดเรื่องที่จะทำให้หัวเราะ ลองศึกษา
ดูเถอะมันอยู่ที่ใจของเราเองทั้งนั้น

จิตที่ได้รับการฝึกฝนดีแล้วย่อมนำสุขมาให้

พระพุทธเจ้าท่านจึงบอกเป็นหลักสูตรไว้ว่า "สิ่งทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า" มีใจเป็นใหญ่
เป็นประธาน การทำ การพูด การคิด ทุกชนิดสำเร็จมาจากใจทั้งนั้น คนเราจะดีจะชั่วจึงอยู่
ที่ใจ จะทุกข์จะสุขก็อยู่ที่ใจ จะก้าวหน้าจะถอยหลังก็อยู่ที่ใจของเราเอง

เพราะฉะนั้นใจของเราจึงเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดทั้งสองประการ คือทั้งความสุข ความทุกข์ ใจให้ก่อความสุขนั้น เพราะว่าเป็นใจที่ได้รับการฝึกฝน ได้รับการอบรม มีปัญญาสติเป็นเครื่องคุ้มครอง ส่วนใจที่ก่อให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อนนั้น ก็เพราะไม่ได้รับการฝึกฝน ไม่ได้รับการอบรม ไม่มีสติปัญญาเป็นเครื่องคุ้มครองจิตใจ ใจก็ไหลเลอะออกไปนอกทาง จึงสร้างความทุกข์ ความเดือดร้อนให้เกิดขึ้นด้วยประการต่างๆ

ความไขว่เขวเป็นเหตุให้กระทำผิด

ที่นี้บางคนแม้ว่าจะสร้างความทุกข์ความเดือดร้อนให้เกิดขึ้นอยู่ แต่ยังเข้าใจเขวต่อไป นึกว่าการกระทำในเรื่องนั้นเป็นความสุข หรือว่าเป็นความเก่งกล้า เป็นความสามารถ ความเข้าใจเขวมีอยู่ เลยเป็นเหตุให้กระทำผิดในเรื่องนั้นบ่อยๆ แต่ถ้าเมื่อใดเรามองเห็นชัดตามความเป็นจริงว่า สิ่งนี้เป็นความทุกข์ สิ่งนี้เป็นความชั่ว เป็นสิ่งไม่มีประโยชน์ เราก็จะได้ค้นหาว่าสิ่งนี้มาจากไหน อะไรเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ ความเดือดร้อนในเรื่องอย่างนี้ขึ้น เมื่อค้นไปเราก็จะพบความจริงในเรื่องนั้นๆเอง

แต่ว่าคนเราส่วนมากไม่ค่อยจะได้คิดค้นในข้อนี้ อันเป็นหลักความจริง เพราะปกติวิสัยของมนุษย์เรานี้มีความผิดอยู่ในใจประการหนึ่ง สำคัญที่สุดคือความผิดในข้อที่ว่า ทำผิดแล้วไม่ยอมรับว่าตัวผิดนี้สำคัญหนักหนา ตัวผิดแล้วไม่ยอมรับว่าตัวผิด ทำอะไรผิด ถ้าใครเขามาถามแล้วก็ยังไม่ยอมรับ ไม่รับว่าตัวทำผิด เมื่อไม่รับว่าตัวทำผิด จะแก้ความผิดนั้นได้อย่างไร เพราะสำคัญว่าเป็นตนเองนั้นเป็นคนถูกอยู่ตลอดเวลา

การยอมรับนำไปสู่หนทางแก้ไข

ความจริงในทางพระพุทธศาสนานั้นพระพุทธเจ้าสอนให้เราทั้งหลาย "รู้จักรักความจริง" ถ้าทำความผิดแล้วก็ให้รับเสียดำเนินความผิด มันเป็นความเสีย แล้วจะได้ปรับปรุงตนเองต่อไป วิธีการของพระภิกษุในพุทธศาสนาเรียกว่า ปลงอาบัติ การปลงอาบัติก็คือ "การยอมรับสารภาพว่าตัวได้กระทำความผิดในเรื่องนั้นๆ" แล้วในคำสุดท้ายก็บอกว่า จะสำรวมระวัง ต่อไปจะไม่กระทำความผิด ความผิดแบบนี้ซ้ำแล้วซ้ำอีกก็เป็นการปรับปรุงตัวเองให้ก้าวหน้า เมื่อทำผิดแล้วจะได้ยอมรับ

พระมหาเถระในสมัยก่อนๆ ท่านเป็นผู้ตรงไปตรงมา เราปฏิบัติธรรมในทางพระพุทธศาสนาต้องเป็นคนซื่อตรง เรียกว่าเป็นคนตรงไปตรงมา ผิดก็ยอมรับความผิดเสีย ถูกเราก็กยอมรับว่าถูก แต่ว่าเรื่องถูกไม่ค่อยเป็นปัญหาเพราะมันไม่ก่อให้เกิดเดือดร้อน แต่ความผิดนี้มันยุ่ง ทำให้คนอื่นพลอยได้รับความทุกข์ความเดือดร้อนไปด้วย เราจึงควรจะยอมรับด้วยหน้าขึ้นตาบานเมื่อเราทำผิดลงไปแล้ว...เรื่องก็ไม่ยุ่ง

ในวงการงานต่างๆ เช่นในองค์การในสมาคมคนรวมกันเป็นหมู่เป็นคณะ เราจะเห็นว่าเกิดความยุ่งยากบ่อยๆ การที่เกิดความยุ่งยากบ่อยๆ ในหมู่มนุษย์เหล่านั้น ก็เรื่องไม่ยอมรับความผิด ใครทำผิดแล้วไม่ยอมรับ ที่นั่นคนหนึ่งเขารู้ว่าคนนั้นทำผิดแล้วไม่ยอมรับผิด ก็เกิดความรังเกียจ ไม่ชอบใจ เกิดความระแวง ความสงสัยต่อกัน ต่อไปก็เกิดปัญหาใหญ่ สร้างความทุกข์ความเดือดร้อนขึ้นในหมู่ ผลที่สุดก็แตกความสามัคคีกัน แต่ถ้าเราเป็นคนเปิดเผย เมื่อรู้สึกตัวทำผิด แล้วก็ไปบอกว่า เหม...มันเผลอไปหน่อย พลังไปหน่อย

เราเป็นผู้ใหญ่ซึ่งเป็นพ่อแม่ของเด็กๆ ถ้าเด็กทำอะไรผิดแล้ว มาถึงกราบลงแทบเท้า บอกว่า คุณแม่เจ้าข้า หนูทำผิดไปหน่อยวันนี้ เราารู้สึกอย่างไร รู้สึกว่าเด็กของเรามันช่างน่าสงสารน่าเห็นใจ เราเพิ่มความรักมากขึ้นในการกระทำของเด็กคนนั้น แต่ถ้าเรารู้ว่าลูกของเราทำผิด เราก็เรียกมาสอบสวนในเรื่องนั้น เด็กกลับยืนยันกรานว่าหนูไม่ได้ทำ เราก็รู้สึกแค้นอกแค้นใจขึ้นมาทีเดียว แหม...มันทำผิดแล้วไม่ยอมรับผิด ทำให้โกรธเคือง เรื่องมันก็ไปกันใหญ่โต นี่เรื่องของเด็ก

เรื่องผู้ใหญ่อีกเหมือนกัน ถ้าเราทำอะไรผิดลงไปแล้วไม่ยอมรับว่าตัวผิด จะแก้ไขอย่างไร เพราะฉะนั้นต้องยอมรับว่าตัวผิดเสียก่อน จึงจะแก้ไขได้

พระอานนท์เป็นตัวอย่างที่ดีในเรื่องนี้ คือในตอนที่พระพุทธเจ้าจะเสด็จปรินิพพาน พระอานนท์เป็นผู้อยู่ใกล้ซิด ครั้นพระองค์ปรินิพพานลงไปแล้ว พระทั้งหลายก็ลงโทษพระอานนท์หาว่าเป็นผู้ผิดเรื่องนั้น เรื่องนี้ความจริงมันเรื่องเล็กๆน้อย ไม่ใช่เรื่องสลักสำคัญอะไร แต่ว่าเรื่องน้อยนั้นแหละมันก่อให้เกิดเรื่องใหญ่ คนเราถ้าไม่ให้อะไรมันเกิดขึ้น ต้องระวังเรื่องน้อยไปก่อน การระวังเรื่องน้อยๆนี้ เป็นคนที่มีความละเอียด รอบคอบ ถ้าวุ่น เรื่องใหญ่มันก็จะไม่เกิดขึ้นเป็นอันขาด พระอานนท์ไม่ยอมรับผิดเรื่องมันก็จะใหญ่โต เพราะพระอานนท์ก็ไม่ใช้คนน้อยเหมือนกัน มีพรรคพวก เป็นถึงตำแหน่งเลขาฯ ของพระพุทธเจ้า พระราชา คหบดี เป็นพรรคเป็นพวกมีเยอะ สงฆ์ก็จะต้องแตกกัน แต่ท่านไม่คิดอย่างนั้น ไม่อยากให้แตกสามัคคี ท่านก็รับอย่างซื่อสัตว่า เอาเถอะ...เรื่องทั้งหลายที่กล่าวท่านั้น กระผมยอมรับว่าเป็นความผิด พระทั้งหลายก็สาธุตั้งก้องไปเลยเพราะพระอานนท์รับผิดแล้ว เรื่องมันก็จะจบเพียงเท่านั้น

ค้นหาเหตุของความทุกข์

ที่นี้เรื่องของบุคคล ถ้าหากว่าเรามีความรู้สึกขึ้นในตัวเองว่า อ้อ...เรามีความคิดในเรื่องนั้น มีความบกพร่องในเรื่องนี้ จึงได้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อนอย่างนั้นขึ้นในตัวเอง เราก็จะได้ใช้ปัญญาพิจารณาค้นหาในตัวเองว่าสิ่งนี้เกิดขึ้นมาจากอะไร? เราทำสิ่งนั้นขึ้นเพราะอะไร? จะได้ว่า ต่อก็คงสามารถจะแก้ไขได้

คนบางคนไม่ได้คิดอย่างนี้จึงยุ่ง ยกตัวอย่างให้เห็นง่ายๆเช่นคนขับรถยนต์ ขับรถยนต์ไปตามถนน ถนนมันลื่น ฝนตก แต่ว่าฝนตกถนนลื่นไม่ใช่ตัวเหตุใหญ่ที่จะทำให้รถลงไปนอนอยู่ในคูถนน เหตุใหญ่ไม่ได้อยู่ตรงนั้น แต่อยู่ที่คนขับผู้ประมาท มีความสะเพร่า ไม่ระมัดระวัง รถมันจึงตกไปในคู ที่นี้เมื่อตกลงไปในคูแล้ว ลองไปถามดูเถอะ ข้าพเจ้าเคยลองถามดูแล้ว เห็นรถลงไปนอนอยู่ในคู คนขับยืนอยู่ตรงนั้น เลยถามว่า ทำไมรถคันนี้ถึงลงไปอยู่ในคู? คนขับก็ตอบทันทีว่า ถนนลื่นครับ...เป็นอย่างนี้ไป ทว่าถนนลื่นเสียอีก

ที่นี้ถ้าหากคนนั้นเอารถขึ้นมาจากคูได้ เขาจะอย่างไร?... เอาไปแต่ง พอไปแต่งเสร็จเรียบร้อยแล้วต้องไปหาหลวงพ่อดูวัดใดวัดหนึ่ง ไปวัดท่าสะอาดก็ไม่ได้ วัดไหนก็ได้ ช่วยหน่อยให้รถน้ำมันดีเสียใหม่ ให้เจิมหน้าหม้อใหม่ เอาด้ายขาวด้ายแดงมาผูกรถเสียใหม่ ขับต่อไปวันหลังมันลื่นลงไปอยู่ในคูอีก ทั้งที่ผูกแล้ว เจิมแล้ว รถน้ำมันดีแล้ว ทำไมรถลงคูอีก เพราะว่าเราไปเจิมผิดที่ ไม่ได้เจิมที่คน ไปเจิมที่รถมันจะได้เรื่องอะไร รถตามลำพังมันลงคูไม่ได้ ถ้าจอดอยู่เฉยๆไม่มีคนขับ รถจะลงคูได้ที่ไหน ลงคูไม่ได้ ไปชนเสาไฟฟ้าก็ได้ ไปชนคนก็ได้ แต่ว่าแต่ถ้าคนขึ้นขับแล้ว รถมันจะไปชนเสาก็ได้ ตกลงไปในคูก็ได้ คว่าตายไปก็ได้ มันเรื่อง

ของคนขับ ไม่ใช่เรื่องของรถ ถ้าเราจำเป็นต้องแก้ที่คนอย่าไปแก้ที่รถ ถ้าแก้ที่รถเรื่องมันไม่รู้จบ

เพราะฉะนั้นเราต้องแก้ที่คนขับ ถ้าต้องการแก้ที่คนขับก็ต้องสืบหาสาเหตุว่าคนขับนี้มีความประพฤติอย่างไรบ้าง เป็นคนชอบดื่มไหม เป็นคนชอบเที่ยวแล้วก็นอนตื่นสาย นอนตื่นสายไหม แล้วก็ไปขับรถ หรือว่าเป็นคนคะนองขับรถเร็วเกินไป อยากจะแข่งกับลมกรด หรืออะไรอย่างนั้น มันถึงลงไป ต้องแก้สาเหตุ ถ้าเรารู้สาเหตุของคนขับคนนั้น เราก็แก้จิตใจของเขา เอาน้ำมนต์คือธรรมะรดลงไปໃใจของเขา ก็จะทำให้เขารู้สึกผิดชอบชั่วดี ว่าไอ้ที่มันพลัดไปเพราะเราเผลอไป เราประมาทไป แล้วเขาจะได้แก้ไขตัวเขาได้ นี่เป็นตัวอย่าง

ผลปัจจุบันมาจากเหตุในอดีต

ที่นี้เรื่องปัญหาคือความทุกข์ของเราแต่ละคนก็เหมือนกัน เราจะต้องแก้ที่ตัวของเรา การแก้ที่ตัวของเราต้องมีเครื่องประกอบบ้างนิดหน่อย เครื่องประกอบไม่ใช่วัตถุ ต้องใช้ธรรมะเป็นเครื่องประกอบ

เครื่องประกอบอันดับแรกก็คือ "ความเชื่อที่ถูกต้องตามความเป็นจริง" ในทางพระพุทธศาสนาสอนให้เราเชื่ออย่างไร สอนให้เราเชื่อว่า "ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว" เราจะหนีจากผลที่เราทำไว้ไม่ได้เป็นอันขาด ใครทำอะไรต้องได้ออย่างนั้น

ความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของเราเดี๋ยวนี้ เป็นผลของการกระทำในเวลาที่ล่วงมาแล้ว เราเป็นผู้ใหญ่ เป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัย เป็นอาจารย์ในโรงเรียน เป็นผู้ว่าราชการ เป็น

เจ้าเมือง เป็นนายกเทศมนตรี เป็นเจ้าคุณ เป็นอะไรเหล่านี้ มันเป็นผลมาจากอะไร ก็จากเรื่องที่เราทำไว้เมื่อเป็นเด็ก เมื่อเป็นเด็กเราขยันเรียนหนังสือ เราเชื่อถ้อยฟังคำของครูบาอาจารย์ฟังคำของพ่อแม่ ประพฤติดีเรียบร้อย हमันเอาใจใส่ในการศึกษาเล่าเรียน มีความรู้ดี มีความสามารถดี มีความประพฤติดีเป็นหลัก ในสมัยเป็นเด็กเป็นหนุ่มสาว เราก็เป็นหนุ่มดี มีความสามารถ มีความประพฤติดี ครั้นออกไปทำงาน เราก็มีความดีประจำจิตใจ การงานก็ก้าวหน้า รวดเร็ว ได้ปละขั้นสองขั้นโดยลำดับ เรียบร้อยจนกระทั่งเป็นผู้หลักผู้ใหญ่ได้

ถ้าเราอ่านดูประวัติศาสตร์ของตัวเราเองตั้งแต่หลังมา อ้อ...เราเมื่อเป็นเด็กทำอะไรบ้าง เราเป็นเด็กขี้เกียจ หรือเด็กขยัน หนีโรงเรียน หรือไปโรงเรียนทุกวัน นั่งถามตัวเอง เราก็มองเห็นว่าเรากระทำแต่เรื่องๆมาทั้งหมดนั้น จึงได้ดีมาอย่างนี้ แล้วต่อไปข้างหน้าเราต้องการอะไรบ้าง? เราทั้งหลายก็ต้องการความสุขต้องการความเจริญ

ความสุขความเจริญจะเกิดขึ้นเพราะอะไร? อ้อ...อดีตมันสอนเราเอง เพราะเมื่อล่วงมาแล้วเราทำงานดี ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน เชื่อถ้อยฟังคำของพ่อแม่เชื่อฟังครูบาอาจารย์ ต่อไปนี้เราก็ต้องทำอย่างนั้น เราต้องเชื่อต่อไป แต่ว่าพ่อแม่ของเราก็ตายไปแล้ว ไม่มีใครว่ากล่าวให้เราฟังอีก เราต้องเชื่อพระพุทธเจ้า เพราะพระพุทธเจ้านี้ไม่ได้ไปไหน คำสอนของพระองค์ยังมีอยู่ทุกหนทุกแห่ง เรายืนถึงเมื่อใดก็อยู่กับเรา เราต้องเชื่อท่านว่าดีเราต้องทำสิ่งนั้น อันใดท่านว่าไม่ดีเราก็อย่าทำในสิ่งนั้น ชีวิตก็จะก้าวหน้าไปด้วยดี มันเป็นเหตุเป็นผลกันอยู่อย่างนี้ ที่นี้คนที่เกิดมาไม่ดี เวลาโตขึ้นมาเป็นผู้ใหญ่ อายุเข้ากลางคนแล้ว ยังตั้งเนื้อตั้งตัวไม่ได้ ชีวิตไม่ก้าวหน้า บางทีต้องไปอยู่ไนตะราง

ทำไมความทุกข์ความเดือดร้อนมันจะแก้ไขไม่ได้ สิ่งทั้งหลายยังแก้ไขได้ การเกิดมาเป็นมนุษย์นี้มีราคา พ่อแม่เลี้ยงเรามากกว่าจะเติบโตนั้น เปลืองเงินเปลืองทองมาก ท่านสงสารเรา ห่วงแทนเรา ถ้าเรามาทำลายตัวเองเสียมันก็เป็นเรื่องไม่ดี แม่เราจะมีชีวิตเรื่องมันแก้ไขได้ เลื้อยผ้าสกปรกซักให้สะอาดได้ ขี้ฝุ่นติดตัวก็ยังล้างได้ สิ่งไม่ดีติดใจก็ล้างออกได้เหมือนกัน คนเรามีทางกลับตัวได้ เปลี่ยนแปลงชีวิตได้ จะไปยอมทำลายตนเสียทำไม

ผู้มีจิตศรัทธามองยอมไปเกิดในทุกคติ

ในเวลาความคิดบางสิ่งบางประการไม่เกิดขึ้นในใจ อย่าเป็นคนคิดสั้น แต่คิดให้ยาว ออกไปสักหน่อย เรามีทางปรับปรุงได้ ถ้าไปทำลายตัวเสียแล้ว ไม่มีทางแก้ไขแล้ว ก็ตายด้วยใจศรัทธาหมอง คนที่ตายด้วยใจศรัทธาหมองนั้นไปเกิดในทุกคติ

หลักพุทธภาษิตมีอยู่ "คนที่จิตศรัทธาหมองยอมไปเกิดในทุกคติ" เพราะฉะนั้นเราจะต้องอยู่ต่อไปแก้ไขชีวิตเรา เราพลาดลงไปแล้วเราแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ แก้ให้เป็นความดี เป็นความสดใส เป็นความบริสุทธิ์ ให้เหมือนกับคนอื่นทั้งหลายที่เขาเป็นอยู่ในโลกนี้ ให้เราคิดกัน ในรูปร่างนั้นเราก็จะอยู่ต่อไปด้วยความตั้งใจที่ดีที่งาม นี่ประการหนึ่ง

อีกประการหนึ่ง ถ้าเราพิจารณาสัตว์เดรัจฉานเช่นสุนัข จะพบว่ามันอดทนมาก ใครเคยเห็นสัตว์เดรัจฉานฆ่าตัวตายไหม...ไม่เคยเห็นเลย สุนัขที่เรื่อนที่มันอยู่ตามวัดต่างๆ มันนอนอยู่ที่ปูนมันก็ลำบาก นอนบนเสื่อก็ลำบาก ไปนอนเชิงบันไดก็ลำบาก แต่เปล่า...มันไม่คิดจะไปกระโดดน้ำแม่ปิงให้ตาย หรือไม่คิดจะไปวิ่งชนกำแพงให้ตายไป หรือไม่คิดว่าจะกินยาพิษให้

มันตาย มันอยู่ต่อไปจนเจ้าหน้าที่เทศบาลต้องจัดการเป็นการใหญ่ พวกนั้นมันยังไม่คิดที่จะฆ่าตัวตายเลย แล้วเราเป็นมนุษย์แท้ๆ มีสติ มีปัญญา มีความสามารถ จะไปฆ่าตัวตาย มันน่าละอายแก่สุนัขที่เรื่อนทั้งหลายเหล่านั้นเหลือเกิน สุนัขมันยังไม่คิดฆ่าตัวตายเลย...เราก็อยู่ต่อไป ได้สร้างชีวิตให้เป็นประโยชน์ กลับเนื้อกลับตัวเข้าหาความดี เดินตามทางของพระ ทำชีวิตของเราให้มันมีราคา มีความหมาย ถึงเวลานั้นก็ตายเอง จะไปผีนไม่ได้ เรื่องเกิดเรื่องตายนี้บังคับไม่ได้ จะบังคับว่าออกมาเถอะ มันยังไม่ถึงเวลาออก เวลาตายก็เหมือนกัน ยังไม่ถึงเวลา อย่างบังคับเข้า ถ้าบังคับตายไม่ดี ก่อความยุ่งยากลำบากเดือดร้อน จึงขอให้คิดเรื่องนี้ไว้ โดยเฉพาะคนหนุ่มสาวมักจะมีความคิดผิดพลาดในชีวิตขึ้น แล้วก็คิดสั้น

แต่ถ้าเราแข่งขันกันในการใช้จ่ายสตางค์ออกนอกประเทศ การเงินของเราก็จะลำบาก เศรษฐกิจก็จะตกต่ำหนักลงไป เรื่องนี้น่าคิดกันอยู่เหมือนกัน อย่าหาว่าท่านปัญญานันหะค่อนข้างเคอะอะไรต่างๆไปเลย เพราะพูดด้วยปรับปรุงความรู้สึกรู้จักจากใจจริง อยากจะให้ญาติโยมพี่น้องพุทธบริษัททั้งหลายได้คิดในเรื่องอย่างนี้ แล้วช่วยกันแก้ไขความเป็นอยู่ของเราให้ก้าวหน้าตามสมควรแก่ฐานะ เมื่อเรามาคิดปัญหารู้สึกตัวแล้วว่า เรื่องนั้นเรื่องนี้เป็นเรื่องไม่จำเป็น ตัดออกเหลือเท่าที่จำเป็น เงินก็จะเหลือใช้ เราก็เก็บไปฝากธนาคารออมสินไว้ ฝากธนาคารพาณิชย์ก็ได้ เพื่ออนาคตข้างหน้า

คำสอนในทางพระพุทธศาสนาที่บอกว่า สิ่งทั้งหลายไม่เที่ยงนั้นมันใช้ได้ตลอดกาล นี่ก็อย่างนี้เราก็จะรู้ว่าชีวิตไม่เที่ยง วันหนึ่งทำงานได้พุงนี้ไม่แน่ คนเราวันหนึ่งทยอยอยู่ พุงนี้มันจะแน่นหรือว่าทยอยอยู่ เดียวนี้คนตายกันง่าย โรคหัวใจวายบ้าง โรคโลหิตในสมองแตกบ้าง เส้นโลหิตใหญ่ตีบบ้าง ไรต์ตัว ต. นี่ไม่ค่อยดี แตก ตีบ มันใช้ไม่ค่อยได้ทั้งนั้น ทำให้เกิด

ความยุ่งยาก เตือดร้อนกันไปตามๆกัน เรามีครอบครัว ถ้าพี่บ๊อบเราตายลงไป คนข้างหลังจะกินอะไร เช่น พ่อบ้านลาไป ภรรยาอยู่ข้างหลัง ลูกอยู่ข้างหลังเขาจะกินอะไร จะใช้อะไร แม่บ้านจะจากลูกไปลูกจะกินจะอยู่อย่างไร ต้องคิดไว้เรื่องอนาคตข้างหน้า เราต้องมองกันไว้สักหน่อย แล้วก็ปรับปรุงตัวเราเพื่อให้เหมาะกับในกาลข้างหน้าต่อไป

แต่ถ้าไม่คิด เอาแต่กิน เอาแต่สนุกไปชั่วมือชั่ววัน อย่างนั้นก็เกิดเตือดร้อนในภายหลัง แล้วเมื่อเตือดร้อนใครจะช่วยเรา มันเป็นความผิดของเราเอง เราจึงต้องปรับปรุงแก้ไขที่ตัวของเรา ให้สิ่งทั้งหลายเป็นไปด้วยความเรียบร้อยด้วยดี นี่เป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่ง ซึ่งอยากจะขอฝากให้เราทั้งหลายได้พิจารณาพิจารณา

ฟันฝ่าอุปสรรคอย่างเข้มแข็ง

อีกประการหนึ่ง คนหนุ่มคนสาวสมัยนี้เวลามีความเตือดร้อนมักจะคิดสั้น คือทำลายตัวเองฆ่าตัวเองตาย เอาแบบอย่างในหนังสือพิมพ์ อย่างนั้นมันก็ไม่ดี เป็นคนใจอ่อนใจง่าย ไม่สมกับความเป็นไทย ไม่สมกับเป็นลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้า เราเป็นคนไทยต้องมีใจเข้มแข็ง ไม่กลัวต่ออุปสรรคเล็กๆน้อยๆ ซึ่งมันเกิดขึ้นในชีวิตของเรา เราต้องแก้ไขให้ดี อย่าปล่อยชีวิตของเราตกเป็นทาสของความทุกข์เกินไป

การฆ่าตัวตายหรือทำลายตนเองโดยวิธีใดก็ตามเป็นเรื่องของคนชั่วลาด คนไม่มีเหตุผลเป็นเรื่องของคนคิดสั้น เราไม่ควรคิดสั้นอย่างนั้น ไม่ควรจะใช้สิ่งซึ่งไม่มีเหตุผลอย่างนั้น แต่ต้องพิจารณาให้รอบคอบสุขุม สวรรค์ที่เราสร้างได้ระโยม สร้างในเมืองคนนี้แหละ สวรรค์

ข้างหน้าเรายังไม่ได้ไป แต่เราสร้างสวรรค์เมืองคนกันเสียก่อน ทำบ้านให้สะอาดเรียบร้อย เรา
อยู่กันด้วยความรัก ความสงสาร พุดจาย้มแย้มแจ่มใส เวลาใดใจสบายก็พุดกัน อย่างนี้ก็
สบายแล้วไม่ยุ่งไม่ยาก

แต่ถ้าหากว่าพ่อบ้านไปทางหนึ่ง แม่บ้านไปทางหนึ่ง เทวดาตัวน้อยๆก็ลำบากเต็มที ไม่รู้
ว่าจะหันหน้าไปหาใคร มันก็เป็นปัญหา เพราะฉะนั้นเรื่องอย่างนั้นตัดออก มันไม่จำเป็นแก่
ชีวิต ถ้าเราตัดเรื่องไม่จำเป็นออก มันก็เหลือเท่าที่จำเป็น คือเรื่องกิน เรื่องเครื่องนุ่งห่ม เรื่อง
ที่อยู่อาศัย เรื่องยารักษาโรค มันจำเป็นที่จะต้องใช้ที่สุดในชีวิตประจำวัน

เป็นอยู่ด้วยความพอดี

คนเราถ้าพุดถึงเรื่องรับประทาน จะรับประทานอะไรหนักหนา มือหนึ่งก็ไม่เท่าไหนหรือหอก
แต่บางที่เรากินสนุกกันมากไป เช่น เวลากินเลี้ยงกัน ผู้ชาย ๓๐ บาท ผู้หญิง ๒๐ บาท
ถามว่าทำไมผู้หญิงจึงเอาน้อย ผู้ชายทำไมเอา ๓๐ ผู้ชายไม่กินแต่ของแข็งนี้ กินของเหลวเข้า
ไปด้วย เดิมธาตุน้ำ ไอ้ธาตุนี้มันซกแพงสักหน่อย ถ้าเติมธาตุน้ำมากมันก็แพงมาก เลยเกิด
ลำบากเดือดร้อน กินอย่างนั้นยุ่งเสียสตาจมาก ไม่เป็นการประหยัดอะไร เรามากินกันตาม
สบาย กินของที่มันเป็นประโยชน์แก่ร่างกาย แล้วราคามันไม่แพงนั้นแหละ จึงเรียกว่าถูกต้องหลัก
การประหยัด

ถ้าเรากินของฟุ่มเฟือย มันก็สิ้นเปลืองมากเกินไป ไม่เป็นการประหยัดในครอบครัว
ทำให้เกิดปัญหาสร้างความยุ่งยากด้วยประการต่างๆ เราก็ต้องหัดเป็นอยู่ในทางที่ถูก กินสิ่งที่

ควรกิน ดื่มสิ่งที่ควรดื่ม เครื่องนุ่งห่มก็เหมือนกัน...เอาแต่พอประมาณ ไม่ต้องแข่งขันกันเกินไปให้ลำบาก เดียวนี้ขอกัยเถอะ สุภาพสตรีเราเดี๋ยวนี้ชักจะประหยัดมากเข้าทุกที คือกระโปรงชักจะสั้นเข้าไปๆ นี่ประหยัดมากไปหน่อย ไม่เป็นไร เรื่องนั้นไม่ต้องประหยัดมากเกินไป ปลอ่ยให้มันลงไปสักๆ สักหน่อยก็ไม่เป็นไร ประหยัดนักมันก็ลำบากเหมือนกัน มันจะได้เรียบร้อย ผู้ชายไม่เป็นไร...กางเกงไม่เปลี่ยน นุ่งอย่างไรก็นุ่งอย่างนั้นเสื้อก็ไม่ค่อยเปลี่ยน แต่สุภาพสตรีเปลี่ยนตามสมัย ยิ่งเปลี่ยนมากยิ่งเปลืองสตางค์มาก...ยิ่งแข่งกันใหญ่ คนนั้นแต่งอย่างนั้น เรามันล้าหลังไปเสียแล้ว ต้องแต่งชุดโน้นแต่งชุดนี้ สตางค์มันออกนอกประเทศ เงินทองไม่ค่อยจะมีใช้ คนไทยทอได้ไม่กี่สี เพราะฉะนั้นเปลืองสตางค์ เรามาประหยัดกัน แต่งตัวเอาประโยชน์แต่เพียงว่า ป้องกันหนาว ป้องกันยุงไม่ให้กัดเสียก็เป็นใช้ได้ ปกปิดความละอายได้ เอาแต่พอสมควรก็ไม่เปลืองสตางค์เท่าไร แต่ถ้าอย่างนั้นไม่พอควร

เราต้องตั้งต้นใหม่ต่อไป แม้ว่าใครจะทำให้เราโกรธเราเจ็บเราแค้น เราควรจะต้องอยู่ต่อไปเพื่อสร้างชาติ แก่เขชีวิตอันไม่เหมาะสมไม่ควรนั้นให้เป็นความคิดความงามขึ้น เพื่อจะเป็นทางที่ถูกที่ชอบได้ประการหนึ่ง จึงขอเตือนด้วยเรื่องอย่างนี้ไว้กับพวกเราทั้งหลายเอาไว้ด้วย

โลกไม่เคยว่างจากพระอรหันต์

เมื่อตอนบ่ายนี้มีคนมาถามปัญหามารายหนึ่ง ถามว่า ในโลกเราสมัยนี้มีพระอรหันต์หรือไม่? ขอตอบให้สูงเนินทราบว่ามีพระอรหันต์ต้องมีแน่ เพราะอะไร? พระพุทธเจ้าท่านได้วางหลักไว้ตายตัว ในเวลาที่พระองค์จะปรินิพพาน พระองค์ตอบกับสุภัทราภิกษุว่า

สุกัททะ ทราบได้ที่ชาวโลกยังเดินตามมรรคอันประกอบด้วยองค์ ๘ โลกนี้ก็จะไม่ว่างจาก พระอรหันต์ ถ้ามีคนปฏิบัติตามมรรคที่ประกอบด้วยองค์ ๘ คือสัมมาทิฐิ...ความเห็นชอบ สัมมาสังกัปปะ...ความคิดชอบ สัมมาวาจา...การพูดจาชอบ สัมมากัมมันตะ...การทำชอบ สัมมาอาชีวะ...การเลี้ยงชีวิตชอบ สัมมาวายามะ...ความเพียรพยายามในทางที่ชอบ สัมมาสติ ...ความระลึกชอบ สัมมาสมาธิ...ความตั้งใจมั่นชอบ ถ้ายังปฏิบัติตามมรรคอันประกอบด้วย องค์ ๘ นี้แล้ว โลกนี้จะไม่ว่างเปล่าจากพระอรหันต์ แต่ว่าพระอรหันต์นั้นไม่มีป้ายผูกที่คอ เราไม่รู้วาทานเป็นหรือไม่เป็น จึงบอกว่าอยู่ที่ไหน...บอกไม่ได้ บอกได้แต่เพียงว่ายังมีการ ปฏิบัติก็ต้องได้

อีกประการหนึ่ง ธรรมะเป็นอกาลิก คือให้ผลไม่จำกัดเวลา เราอย่าเฝ้าใจเฝ้าว่าพระ พุทธศาสนาล่วงเท่านั้นเท่านั้น แล้วไม่มีพระอรหันต์ไม่ถูก นั่นไม่ใช่ของพระพุทธเจ้า ท่านบอก ไว้ว่า "ถ้าปฏิบัติแล้วต้องได้" ที่นี้หน้าที่ของเราในสมัยนี้อะไรไปสงสัยว่ามีหรือไม่มี แต่เราควร จะมาคิดว่าเราจะทำอะไร ใจเราจึงจะสะอาด สว่าง สงบ พ้นจากความทุกข์ความเดือดร้อน นี่เป็นปัญหาที่เราควรคิดให้มาก

เมื่อเรามีปัญหานี้ขึ้นมา เราก็ปฏิบัติตามมรรคอันประกอบด้วยองค์ ๘ ดังที่ว่ามานี้ เรา ก็จะได้รู้ได้เองว่ามันมีหรือไม่มี เพราะว่าคนอื่นบอกมันไม่แน่ เราต้องทำเสียเอง คือตั้งใจปฏิบัติ ด้วยตนเอง เราก็จะสามารถพ้นจากความทุกข์ความเดือดร้อนได้

ในที่สุดนี้ ขอให้ท่านทั้งหลายจงเป็นผู้มีใจซื่อตรง มีความอดทนรู้จักบังคับตัวเอง มี ความเสียสละเห็นแก่ประโยชน์สุขส่วนรวม ปรรณาสังโสดอันเป็นไปเพื่อความสุขความเจริญ ขอให้ได้สิ่งนั้นสมปรารถนาทั่วกันทุกท่านเทอญ

ศิลปะแห่งการทำงาน

"งานคือชีวิต ชีวิตคืองานบันดาลสุข ทำงานให้สนุก เป็นสุขขณะทำงาน" จงนึกว่า
ไม่มีใครกระโดดขึ้นตึกได้โดยไม่มีบันได ทุกคนต้องเดินขึ้นไปทีละขั้นๆ จนกว่าจะถึงจุดหมาย
ปลายทาง

พระเทพญาณ ญาณ

๖ ร ร ม ค ร อ ง ๕ ๖ ๗

เรื่อง

สุขของมนุษย์

วิธีแบ่งทรัพย์และการใช้จ่ายทรัพย์

ณ บัดนี้ ถึงเวลาของการฟังปาฐกถาธรรม อันเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ขอให้ทุกท่านอยู่ในอาการสงบ ตั้งอกตั้งใจฟังด้วยดี เพื่อประโยชน์จากการฟัง เมื่อฟังแล้วก็ต้องนำไปประพฤตินำไปปฏิบัติ จะเป็นประโยชน์แก่ชีวิตของท่าน ท่านจะได้มีความสุข มีความสบาย โดยอาศัยการปฏิบัติตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา

จุดมุ่งหมายของมนุษย์

อันธรรมในทางพระพุทธศาสนานั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงแสดงไว้ ก็เหมือนกับว่า ท่านได้ทรงชี้ทางไว้ให้เราทั้งหลายเดินไปตามแนวทางนั้นๆเพื่อให้เกิดความสะอาด สว่าง สงบ ในทางจิตใจ เราผู้ใฝ่ต่อความสุขอันเกิดจากความสงบ ก็ควรจะได้เดินไปตามทาง อย่าได้ออกไปนอกทางเป็นอันขาด เพราะการเดินออกนอกทางนั้น นำความยุ่งยากมาสู่ชีวิต เปรียบในทางกาย เราไม่เดินไปตามเส้นทาง แต่เราออกไปนอกทาง...หนามจะตำเท้า โคลนจะเมื่อน แข็งเมื่อนขา หน้ำอาจจะบาดขาเอาให้ได้รับความทุกข์ความเดือดร้อน แต่ถ้าเดินตามเส้นทาง เราก็เดินด้วยความสะดวกสบาย ไม่มีความยุ่งยากเกิดขึ้นในชีวิตแม้แต่น้อยหนึ่ง และอย่าหยุดเสียข้างทาง อย่าไปเที่ยวแหวะเวียนตามทีไใดที่หนึ่ง จงเดินมุ่งไปข้างหน้า ไปจนกระทั่งถึงจุดหมายปลายทางที่เราได้ตั้งใจไว้

จุดหมายปลายทางของเรานั้นอยู่ที่อะไร อยู่ที่สุดของความทุกข์ ที่สุดของความทุกข์เป็นจุดหมายที่เราควรจะไปถึง ที่นั่นที่สุดของความทุกข์นั้นเราพูดในส่วนลึกก็ได้ตื้นก็ได้ สำหรับชาวไร่ชาวนา คนธรรมดาสามัญทั่วไปนั้น ต้องการอยู่ในโลก ยังปรารถนาแสวงหาความสุข

สมบูรณ์ตามทางโลกหรือโลกียวิสัยนั้น ก็คือการมีทรัพย์สินสมบัติสำหรับจับจ่ายใช้สอยในการเป็นอยู่ในชีวิต ในทางครอบครัว

อสังหาริมทรัพย์นั้นเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตมาก เราต้องมีไว้สำหรับการจับจ่ายใช้สอย เอาไปซื้อเครื่องนุ่งห่ม ซื้ออาหาร ซื้อยารักษาโรค ซื้อไม้มาสร้างบ้านเรือนอันเป็นที่อยู่อาศัย ในภาษาพระท่านเรียกว่าปัจจัยสี่ ปัจจัยสี่ก็คือ อาหารสำหรับบริโภคเข้าไป เสื้อผ้าสำหรับนุ่งห่ม เรือนอันเป็นที่อยู่อาศัย ยาสำหรับแก้ไข้ สิ่งทั้ง ๔ ประการนี้ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตของเราทุกคน ถ้าไม่มีปัจจัยสี่เป็นเครื่องหล่อเลี้ยงชีวิตแล้ว ชีวิตเราจะเต็มไปด้วยความลำบากต่าง ๆ นานาประการ

ที่นี่เราไม่ต้องการให้พบความเดือดร้อน ความลำบากดังที่กล่าวมาแล้ว เราต้องศึกษาว่าจะทำอย่างไรจึงจะพ้นความเดือดร้อน อสังหาริมทรัพย์นั้นเป็นสิ่งที่มียู่ทั่วไป คนโบราณท่านจึงกล่าวไว้ว่า ทรัพย์ในดิน สินในน้ำ ผู้ใดแสวงหาผู้นั้นก็ย่อมจะได้มากินมาใช้ ผู้ใดไม่แสวงหา ผู้นั้นก็ย่อมจะไม่ได้มากินมาใช้ หน้าที่ของเราจึงต้องทำการแสวงหาทรัพย์

ความสุขสี่สถานของมนุษย์

คนที่มียุทธียอยู่กับตัวนั้น ย่อมได้รับความสุขสี่สถาน คือ ความสุขเกิดจากการมียุทธิสมบัติ เพียงแต่มีอยู่เท่านั้นเราสบายใจแล้ว เช่นคนมีเงินมีทองก็มีความสุขความสบาย มีเงินทองมากหน่อยก็สบายมากหน่อย แม้ว่าจะมีความสุขก็ยิ่งดีกว่าคนไม่มี เพราะเมื่อต้องการอะไรก็จะได้ความสะดวก เรื่องมีทำให้มีความสุขทางจิตใจได้อย่างนี้ประการหนึ่ง

เวลาจะจับจ่ายใช้สอยในเรื่องต่างๆที่เกิดขึ้น ต้องการเสื้อผ้า ต้องการหยูกยา ต้องการทำบุญสุนทาน เราก็ใช้จ่ายได้ด้วยความสะดวกสบาย เรียกว่าสบายเมื่อใช้

ประการที่สาม สบายเมื่อเราทำงานที่ปราศจากโทษ เพราะว่าคนที่ทรัพย์สมบัตินั้นไม่ต้องไปทำงานในงานทุจริตผิดกฎหมาย คนที่เป็นคนขี้กลัวขี้โมย เทียวทำการเบียดเบียนผู้อื่น ผู้ที่ทำให้ผู้อื่นได้รับความทุกข์ความเดือดร้อนนั้น ส่วนมากเป็นคนไร้ทรัพย์อัปปัญญา คือไม่มีทรัพย์จะจับจ่ายใช้สอย แล้วไม่มีทางที่จะทำอย่างอื่นอันเป็นอาชีพของตน เพราะขาดวิชาการ ไม่มีความสามารถในการงาน ก็ประพตติดเป็นโจร เป็นขโมย ไปเที่ยวลักเที่ยวปล้นเอาทรัพย์ ปล้นเอาสมบัติของคนอื่นเขามากินมาใช้ คนที่กระทำในรูปเช่นนี้ก็เพราะขาดทรัพย์จึงไม่สามารถจะทำงานที่สุจริตได้ มักจะไปทำงานที่ทุจริตผิดกฎหมายผิดศีลธรรมนำความทุกข์มาให้แก่ตนและครอบครัว แต่ถ้าเรามีทรัพย์สมบัติอยู่ เราสบายในการประกอบกิจการงาน ไม่ต้องไปทำงานที่จะทำให้เกิดทุกข์แก่ตน นี่ก็เป็นความสุขประการหนึ่ง

อีกประการหนึ่ง เราจะมีความสุข เพราะไม่ต้องเป็นหนี้เป็นสินผู้ใด คนที่มีเงินทองใช้อุดมสมบูรณ์นี้ก็ไม่ต้องไปเป็นหนี้เป็นสินแก่ใครเพราะเรามีปัจจัยสำหรับจับจ่ายใช้สอย เมื่อมีปัจจัยใช้สอยแล้วหนี้สินก็ไม่เกิด คนไม่มีหนี้สินนี้มันสบาย แต่มีหนี้เป็นทุกข์ พระผู้มีพระภาคเจ้าท่านจึงได้ตรัสไว้ว่า...การกู้หนี้เขานี้เป็นทุกข์ในโลก

การกู้หนี้ไม่ว่ากู้จากใครย่อมมีความทุกข์ทั้งนั้น ทุกข์เพราะยังไม่ได้จ่ายให้เขา ทุกข์เพราะเรื่องดอกเบี้ยมันงอกเงยขึ้นทุกวันทุกเวลา เมื่อไม่มีให้ก็ยิ่งมีความทุกข์มาก ถ้าเราไม่อยากจะเป็นทุกข์ เราต้องหลีกเลี่ยงต่อการกู้หนี้ยืมสิน การที่จะพ้นจากการเป็นหนี้เป็นสินก็ต้องพยายามแสวงหาสมบัติ คือต้องทำงาน

งานสร้างชีวิต

ในการทำงานนั้นเราจะต้องมีใจรักงาน ถ้าไม่มีใจรัก งานก็ไม่ก้าวหน้าเหมือนกัน ให้ฝึก
 ว่าเป็นหน้าที่ที่เราจะต้องทำ เพราะงานกับชีวิตนั้นเป็นของคุณกัน เราจะแยกออกจากกันไม่ได้

ชีวิตของเราที่ได้อยู่ในปัจจุบันนี้ มันเป็นผลงานโดยแท้ ถือว่างานสร้างชีวิตขึ้นมา อย่าพูดถึงเกี่ยวกับบุคคลเลย เรามาพูดในเรื่องที่เกี่ยวกับส่วนประกอบอันประกอบขึ้นมาเป็นร่างกายของเราเนี่ย เรามีเนื้อเรามีกระดูก มีเลือด แล้วก็มีอะไรต่ออะไรหลายสิ่งหลายประการ สิ่งที่เราเรียกว่าร่างกายนี้ยอมตั้งอยู่ได้เพราะอะไร เพราะอาศัยแรงงานของสิ่งที่เป็นธาตุคือ ดิน น้ำ ลม ไฟ มาประชุมรวมกันเข้า ทุกส่วนเรียบร้อยชีวิตของเราก็เป็นไปได้ แต่ถ้าหากว่าสิ่งทีประกอบเข้านั้นไม่ให้แรงงาน คือมีความบกพร่องไม่สมบูรณ์ในทางใดทางหนึ่ง ร่างกายของเราก็ทรงตัวอยู่ไม่ได้ ผลที่สุดเราก็จะถึงแก่ความแตกดับไป ความแตกดับของร่างกาย นั้นเกิดเพราะแรงงานไม่สมส่วน เมื่อแรงงานไม่สมส่วนก็ต้องแตกดับไป นี่คือนานสร้างชีวิตของเราขึ้นมาอย่างนี้แล้วเราจึงเรียกว่าชีวิตเกิดจากงาน งานสร้างชีวิตขึ้นมา

เมื่อรู้ว่างานสร้างชีวิตขึ้นอย่างนี้แล้ว เราควรจะทำอย่างไรต่อไปเราก็ควรจะทำงานเพื่อสร้างสิ่งอื่นต่อไป อย่าเป็นคนอยู่นิ่งเฉย เพราะการอยู่นิ่งเฉยนั้น จะไม่เกิดอะไรขึ้นแก่ชีวิตของเรา

อันเรื่องของชีวิตแต่ละชีวิต แต่ละคนนั้น ย่อมจะมีการสืบทอดทอดไปสิ้นไป ถ้าหากว่า เราไม่ได้ใช้ชีวิตของเราให้เป็นประโยชน์ในทางปฏิบัติงาน ชีวิตของเรานี้ก็จะแก่ไปเสียเปล่าๆ เหมือนกับครกไม่แฉ่งที่เราใช้ไม่แฉ่ง ถ้าหากว่าครกหมุน แต่เราไม่ได้เอาข้าวสารใส่ลงไป มัน ก็ไม่มีอะไรออกมาจากครก ครกนั้นก็เพียงสืบทอดลงไป แต่ถ้าเราเอาข้าวสารใส่ลงไป มันก็

ออกมาเป็นแป้ง แป้งนั้นเราเอาไปรับประทานทำขนมก็ได้ นี่เป็นประโยชน์อันเกิดขึ้นจากการหมนไปของครกที่มีข้าวสารป้อน

ครกสีกหรือไม่ได้ประโยชน์ฉันใด ร่างกายของเราก็เป็นเช่นนั้น มันสีกหรือไปทุกนาที่ หายใจเข้าก็แก่ลงไปหน่อยหนึ่ง หายใจออกก็แก่ลงไปอีกหน่อยหนึ่ง มันแก่ลงไปทุกเวลาทุกนาที่ เช่นนี้เสมอไปถ้าเราไม่รีบใช้มันให้เป็นประโยชน์เสีย มันจะมีราคาที่สูงไหม มันจะได้คุณค่าอะไร นี่เป็นเรื่องที่เราจะต้องศึกษา นี่เป็นเรื่องที่เราจะต้องนึกอยู่ทุกวัน

การนึกไว้ในรูปเช่นนี้จะช่วยให้ชีวิตของเรามีคุณค่า เพราะเป็นผู้ไม่ประมาท เป็นผู้รีบเร่งสร้างคุณงามความดี นับว่าเป็นการกระทำที่ดีที่ชอบอยู่ประการหนึ่ง จึงขอให้เรามีความสำนึกในข้อนี้ และคิดอยู่เสมอว่า อย่าอยู่ให้มันแก่เปล่านั้น แต่ว่าอยู่ให้เกิดด้วยทำงาน ใช้มันให้เป็นประโยชน์ และการใช้ร่างกายให้เป็นงานเป็นการนั้น เราต้องรีบใช้เสียเมื่อร่างกายนี้ยังแข็งแรง อยู่ยังมีอยู่ ถ้าเมื่อมันแก่ชราลงไปแล้วเราก็คงใช้มันไม่ได้

ดังที่ท่านกล่าวไว้ว่า เมื่อคนชรา...มือเท้าไม่อยู่ในอำนาจของตน อยากจะทำอย่างนั้นมันก็ทำไม่ได้ เช่นว่าจะเดินไปข้างหน้าบางทีมันจะล้มเสียแล้ว ลูกขึ้นมันก็ไม่ยอมลุกเสียแล้ว นี่คือโทษที่เกิดจากไปปฏิบัติงานเมื่อแก่ ร่างกายเราไม่มีอำนาจที่จะให้ทำประโยชน์ได้ในทางใดเลย เพราะฉะนั้นต้องรีบใช้มันในขณะที่เรายังมีชีวิตอยู่ โดยการปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนๆ ให้มันเรียบร้อย ทำชีวิตของตนให้เรียบร้อย

ชีวิตของคนเรานั้นก็จะมีราคา เมื่อเรามีการทำงาน เราก็คงได้รับผลของงานนั้นก็คือ วัตถุที่เกิดขึ้นจากงาน เช่นเราปลูกข้าว เราก็ได้ข้าว ปลูกข้าวโพดเราก็ได้ข้าวโพด ปลูกแตงก็ได้แตง ปลูกถั่วได้ถั่ว ปลูกมะพร้าวได้มะพร้าว ปลูกสิ่งใดลงไป สิ่งนั้นก็ออกเป็นผล ออก

มาแล้วก็ได้กิน ได้ใช้ เราได้เอาไปขาย เมื่อเราเอาไปขาย เราก็ได้เงินอันเป็นสื่อกลาง สำหรับแลกเปลี่ยนกันระหว่างบุคคล ระหว่างการค้าขายเราก็ได้เงินตรา มา เมื่อได้เงินมาแล้ว เราก็เอาเงินนั้นเก็บไว้บ้าง ใช้จ่ายบ้าง เป็นผลที่เกิดจากงาน

การจัดสรรทรัพย์ที่หามาได้

ในการที่ได้ทรัพย์มาแล้วนั้น เราจะต้องรู้จักแบ่งทรัพย์นั้นออกเป็นส่วนๆ สมมติว่าเราหาเงินมาได้บาทหนึ่งในวันหนึ่ง สมมติว่าอย่างนั้น ความจริงตนหาได้มากกว่านั้น แต่พูดในทางสมมติ ว่าเราได้ทรัพย์มาบาทหนึ่ง เราก็ควรแบ่งทรัพย์นั้นออกเป็นสี่ส่วน ส่วนละหนึ่งสลึง คือหนึ่งสลึงควรจะได้เก็บไว้ หนึ่งสลึงสำหรับใช้จ่ายประกอบการงาน หนึ่งสลึงสำหรับลงทุน หนึ่งสลึงสำหรับทำบุญ

เราแบ่งออกเป็นอย่างนี้เงินของเราก็จะมีค่ามากขึ้น ไม่ใช่ว่าได้มาหนึ่งบาท ใช้ให้หมดหมดไปทั้งบาทเลยหรือบางที่ใช้ไม่พอ เพราะว่าเราไปซื้อของเชื่อเขามาเสียบ้าง อย่างนี้เป็นทางเสื่อมของชีวิต ไม่ได้ทำให้ชีวิตของเราเจริญ ไม่ได้ทำให้ชีวิตของครอบครัวของเราก้าวหน้า เราอย่าได้ประพฤตินี้ในรูปเช่นนั้น แต่เราควรที่จะแบ่งทรัพย์ของเราออก ที่กล่าวมาคือ หนึ่งสลึงเก็บไว้ หนึ่งสลึงทำบุญ

ทำไมจึงต้องเก็บไว้ด้วย? อาจจะเป็นปัญหาเกิดขึ้นแก่ท่านผู้ฟัง เรื่องเก็บนี้เป็นเรื่องสำคัญเท่ากับเรื่องอื่นเหมือนกัน เพราะว่าการเก็บไว้นั้นเพื่อการยังหน้าของชีวิต ชีวิตของมนุษย์เราไม่มีอะไรเที่ยงแท้ แน่นนอน...ชีวิตอาจจะเปลี่ยนแปลงเมื่อใดก็ได้ ดังคำพระที่ท่าน

สอนให้เราารู้ว่าสิ่งทั้งหลายไม่เที่ยง ร่างกายเรานี้ก็ไม่เที่ยง จิตใจของเรานี้ก็ไม่เที่ยง งานการที่เราทำอยู่ทุกวันทุกเวลาก็ไม่เที่ยงแท้อะไร สมมติว่าวันนี้เราทำงานได้ วันต่อไปเราอาจจะทำไม่ได้ก็ได้ ถ้าเวลาใดเราทำได้เราก็กสบายใจ เวลาใดเราทำงานไม่ได้เราก็กเกิดความทุกข์ความเดือดร้อน เพราะฉะนั้นคนเรานั้นก็ต้องคิดเพื่อการข้างหน้า เพราะว่าเวลานี้เรามี แต่เวลาหน้าไม่มี จะกินอะไรใช้อะไร ยิ่งคนมีครอบครัวมีลูกเต้าต้องคิดให้มากไปกว่านั้นอีก คิดว่าเรามีลูกมีหลาน ถ้าเรามีทรัพย์สินน้อยเบียดน้อย เราไม่ได้เก็บไว้มั่ง ลูกหลานจะเรียนหนังสือ ลูกหลานจะไปโรงเรียน ต้องการสตางค์ซื้อขนม ซื้อหนังสือ ซื้อเครื่องใช้

แล้วร่างกายของมนุษย์นั้นมันไม่คงทนถาวร บางครั้งมันก็เจ็บไข้ได้ป่วยลงไปนั้น เราจะกินอะไรจะใช้อะไร จะต้องใช้หยูกยาสำหรับรักษา ยาสำหรับรักษาต้องไปซื้อเขามา ไม่มียากก็เกิดความทุกข์ความเดือดร้อน เพราะฉะนั้นจึงต้องเก็บไว้บ้างเพื่อขาดเผื่อเหลือ เวลาขาดขึ้นมาก็ไม่ต้องเดือดร้อน ไม่ต้องลำบาก เราต้องคิดในแง่นี้บ้าง ต้องเผื่อไว้ในกาลข้างหน้า เผื่อขาดเผื่อเหลือดังที่กล่าวแล้ว

ประการที่สอง เราต้องใช้จ่ายเป็นธรรมดา จ่ายทรัพย์สินในทางที่ถูก เช่น เลี้ยงตัว เลี้ยงครอบครัว เลี้ยงพ่อแม่ เลี้ยงเพื่อนฝูง มิตรสหาย อย่างนี้เป็นเรื่องธรรมดาของสังคมมนุษย์ เราจะอยู่เฉยๆโดยไม่มีการเลี้ยงดูดูแลเขาบ้างนั้นก็ได้ แต่ว่าในการจ่ายทรัพย์สินเพื่อเลี้ยงนั้นเราก็กต้องพิจารณาดูกันอีกเหมือนกัน อะไรควรซื้ออะไรไม่ควรจ่าย ถ้าเราไปหาซื้อสิ่งใดมากินเข้าไป ของนั้นเป็นประโยชน์ต่อร่างกายก็เป็นเรื่องควรกินควรใช้ แต่ถ้าของสิ่งใดที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อร่างกายเรา ก็ไม่ควรกินไม่ควรใช้ของนั้นเช่น สุราเมรัยเป็นของไม่จำเป็นแก่ร่างกายเราจะไปกินมันทำไม ยาสูบก็ไม่ใช่ของจำเป็นแก่ร่างกาย คนไม่สูบบุหรี่ก็อยู่ได้ และ

อยู่ได้เป็นปกติเรียบร้อยเสียด้วย เราก็ยังอุตสาหไปซื้อยามาสูบเข้าวันหนึ่งตั้งหลายตัวหลาย
สตางค์ บางคนวันหนึ่งตั้ง ๑๐ บาท วันละ ๑๐ บาท สูบยาสูบนี้เสียเงินเข้าไปไม่ใช่น้อย เอาไป
จ่ายเสียเปล่าๆ ไม่ได้เรื่องอะไร ซื้อกระดาษมานั่งเผาเล่นเท่านั้นเอง นี่มันได้อะไรบ้าง เงิน
๑๐ บาท ที่เราไปซื้อยา ถ้าเราดเว้นจากการสูบบุหรี่เสีย เพราะเห็นว่ามันไม่จำเป็น ไม่ใช่ของที่
จำเป็นแก่ชีวิต เราก็เอาเงินนั้นไปฝากออมสินไว้ เดือนหนึ่งได้ตั้ง ๓๐๐.๐๐ บาท ปีหนึ่ง
๓,๖๐๐.๐๐ บาท ไม่ใช่เรื่องเล็กน้อยถ้า ๑๐ ปี ก็ได้เข้าไปตั้ง ๓๖,๐๐๐.๐๐ บาท เข้าไปแล้ว
เงินนี้ถ้าเราเก็บไว้ทุกๆ ปี ก็จะเป็นทุนให้ลูกเรียนหนังสือถึงมหาวิทยาลัยได้ เพราะเงินมันเกิด
ดอกออกผลต่อไป แต่ที่เราไม่ได้คิดถึงกาลข้างหน้า คิดเอาแต่เหตุการณ์ปัจจุบัน ไม่ได้คิดถึง
อนาคต ทางชีวิตของครอบครัวไม่ได้คิดถึง จะไม่มีอะไรเหลือไว้สำหรับการที่จะใช้จ่ายในกาล
ต่อไปข้างหน้า

จึงใคร่ขอให้เราได้คิดในข้อนี้ว่าอย่าจ่ายในสิ่งที่ไม่จำเป็น เวลาจ่ายอะไรต้องนึกต้องคิด
เสียก่อนว่าจำเป็นหรือไม่จำเป็น ถ้าเราเห็นว่าสิ่งใดจำเป็นเราก็ใช้ ถ้าเห็นว่าสิ่งใดไม่จำเป็นเรา
ก็ไม่ใช้ อย่างนี้จะเชื่อว่าเป็นผู้รู้จักคุณค่าของทรัพย์ อันเป็นสิ่งซึ่งเราจะหาได้ยาก กว่าจะได้มา
มันแสนลำบาก เงินทองแต่ละบาทแต่ละสตางค์หาได้ยากไม่ใช่ง่ายๆ ต้องทำงานอาบเหงื่อ
ต่างน้ำ ต้องใช้ความคิดความอ่านในการกระทำ ถ้าหากว่าไม่มีความคิดความอ่านในการ
กระทำแล้ว เราก็ทำงานไม่มีความสะดวกในการทำ เราก็จะเกิดปัญหา มีความทุกข์ความ
เดือดร้อนด้วยประการต่างๆ นี่เป็นเรื่องที่เราเห็นกันอยู่ทั่วไป

จึงใคร่ขอให้ได้คิดถึงตรรกะตรองในเรื่องอย่างนี้ แล้วงดเว้นการจ่ายในสิ่งที่ไม่ควรจะจ่าย
แม้การเลี้ยงเพื่อนฝูงก็เหมือนกัน เราอย่าเลี้ยงเพื่อการทำลายเพื่อน แต่เลี้ยงเพื่อนเพื่อส่งเสริม

ให้ได้ดีในโอกาสข้างหน้า ในกาลข้างหน้า การเลี้ยงเพื่อนเพื่อทำลาย เลี้ยงอย่างไร คือเลี้ยง
ของที่ไม่เป็นประโยชน์แก่เขา ซื้อเหล้าเลี้ยงเขา ซื้อของมีนเมาเลี้ยง อย่างนี้ไม่เป็นประโยชน์
อะไรเลยแม้แต่น้อย เพราะของที่เรालี้ยงนั้น มันเป็นทุกข์เป็นโทษแก่ชีวิตของตน และเป็น
ทุกข์เป็นโทษแก่ชีวิตของบุคคลอื่นด้วย เราจึงไม่ควรจะไปเลี้ยงด้วยสิ่งเหล่านี้ แต่เราเลี้ยงของ
ที่เป็นคุณแก่ร่างกาย ซื้อไข่สักฟองหนึ่ง ใส่ลงไปในโอวัลตินในน้ำชา ซื้อขนมปังสักชิ้นหนึ่ง
ทานมทานายให้มันเรียบร้อย แล้วก็ชวนเพื่อนมา เอ้า...เลี้ยงกันหน่อย อันนี้กินแล้วร่างกาย
แข็งแรง มีกำลังวังชา กลับบ้านด้วยความเรียบร้อย การเลี้ยงเช่นนั้นมิคุณค่าแก่ร่างกาย เป็น
ประโยชน์แก่ชีวิตของบุคคลที่เป็นเพื่อนเรา

แต่ถ้าเราซื้อเครื่องทองของเมา เช่นซื้อเหล้าไปเลี้ยงเพื่อนอย่างนี้จะได้อะไร กินแล้วมันก็
เมา...เมาแล้วมันก็ไม่รู้สึกตัว บางทีขับรถกลับบ้านไม่เรียบร้อย ขับรถไม่ตรงทาง รถเกิดไป
ชนกัน เอ้า...เกิดตายไปอีกรายหนึ่งแล้ว นี่มันเป็นความเสียหาย เพราะเราไปเลี้ยงสิ่งไม่เป็น
สาระไม่เป็นแก่นสารแก่เพื่อนฝูงมิตรสหายของเรา เราจึงควรงดเว้นการเลี้ยงในสิ่งเหล่านั้น
แต่เลี้ยงเฉพาะสิ่งเป็นประโยชน์ การเลี้ยงเพื่อนจึงจะได้ชื่อว่ามีราคา มีความหมาย เป็นการ
เลี้ยงแบบมีธรรมะ ไม่ใช่เลี้ยงแบบให้เกิดมีความยุ่งๆยากๆในชีวิตเป็นอันขาด

ธรรมาครองชีวิต

เรื่อง

ปลุกตัวเอง

หลักการสร้างนิสัยที่ดีงาม

เมื่อข้าพเจ้าเป็นเด็ก ได้เคยเห็นคนที่เขามีความเชื่อในทางคาถาอาคม ทำพิธีปลุกตัวให้ดู การปลุกก็มีได้อะไร เพียงแต่นั่งขัดสมาธิยกมือไหว้ครู แล้วก็กล่าวคำอันเป็นบทปลุกใจขึ้นต้นด้วยคำว่าโอม... และมีคำว่าต่อไปยืดยาว ประมาณ ๑๕ นาที ผู้ทำการปลุกตัวเองก็มีอาการตัวสั่นและหน้าแดงแสดงว่าขึ้น ถ้ามีอาการแบบนั้นก็ต้องทำอะไรสักอย่าง อันเป็นไปในทางต่อสู้กัน ในวันที่ข้าพเจ้าเห็นไม่มีใครอาสาไปสู้รบกับผู้ปลุกตน คนนั้นเขาจึงลุกขึ้นและเอาหัวชนฝ่าอย่างแรง อาการที่เป็นอยู่ก็หายไป

ปลุกตัวเอง

การกระทำในรูปร่างนี้เป็นการกระทำที่ยั่วใจ ให้เกิดความกล้าอีกheimในการที่จะต่อสู้เมื่อบอกกับตนเองด้วยความตั้งใจอย่างแรงกล้า ความคิดในแนวนั้นก็เกิดขึ้นได้อย่างง่ายดายแต่เมื่อเกิดแล้วไม่เห็นได้ประโยชน์เท่าใดนัก เป็นการปลุกตนในทางเสียเท่านั้น

เคยสังเกตเห็นมาหลายรายแล้ว คนที่เรียนคาถาอาคมแบบนั้นมักเป็นคนเสีย เพราะการบังคับตนเองไม่มี เขาหาความรู้ในด้านที่จะทำให้เสียถ่ายเดียว การปลุกตนแบบนั้นจึงเป็นเรื่องที่ชาวพุทธไม่ควรเอาใจใส่เป็นอารมณ์

พุทธธรรมเป็นคำสอนที่ทำให้คนผู้ปฏิบัติตาม ให้เป็นคนตื่นตัวอยู่เสมอ พระพุทธองค์ให้พระนามว่า "พุทโธ" ก็หมายถึง ความเป็นผู้ตื่นแล้วจากกิเลส ชาวพุทธหมายถึงหมู่คนผู้ตื่นจากความหลับ เช่นเดียวกับคนที่ตื่นตัวเป็นคนก้าวหน้า คนหลับเป็นคนไม่ก้าวหน้าแม้แต่น้อย คนก้าวหน้าเป็นคนอยู่ในโลกอย่างมีประโยชน์

ส่วนคนหลงนั้นอยู่ในโลกอย่างไม่มีประโยชน์ ชาวพุทธต้องใช้ชีวิตให้ก้าวหน้าในทางที่เป็นประโยชน์ อย่าเป็นคนล้าหลังเป็นอันขาด

ชีวิตกับการกระทำ

เรื่องของชีวิตทั้งหมดขึ้นอยู่กับ การกระทำ การกระทำของแต่ละบุคคลสร้างตัวเขาให้เป็นไปตามนั้น และการกระทำของแต่ละบุคคลนั้นแหละ ที่จะสร้างความเป็นไปของ ประเทศชาติ ชาติใดเป็นชาติที่ก้าวหน้า ก็เพราะคนในชาติเป็นคนคิดอ่านแบบก้าวหน้า ดิ้นตัว อยู่เสมอ และผลที่เกิดแก่ชีวิตนั้นก็เนื่องมาจากใจคิดอีกต่อหนึ่ง ถ้าหากความคิดในใจเป็นไปในทางใดมาก ความคิดอันนั้นมีอิทธิพลสร้างอนาคตของผู้นั้น

คนที่คิดว่าตนเป็นคนอ่อนแอเสมอ การพูดการทาก็กลายเป็นความอ่อนแอไปด้วย ที่คิดว่าตนเป็นคนไม่สบายมีโรคมาก ทั้งๆที่เขายังไม่เป็นโรคเท่าใดนัก เขาก็อาจเป็นคนอมโรคไปได้ในวันหนึ่ง คนที่คิดอยู่เสมอว่าตนสบาย จิตใจของเขาสบาย ความเป็นอยู่ของเขาก็จะพลอยดีไปด้วย คนที่คิดว่าตนเป็นคนโชคร้าย ไม่มีใครชอบ ก็มักมีโชคร้ายได้เสมอ ความคิดของเราสร้างอนาคตให้แก่ตัวเราเอง ความเป็นอยู่ในปัจจุบัน คือผลของความคิดที่เราได้สะสมไว้วันละเล็กละน้อยนั่นเอง ในเรื่องนี้พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ในธรรมบทว่า....

‘สิ่งทั้งหลาย มีใจเป็นหัวหน้า มีใจประเสริฐสุด เกิดมาจากใจทั้งนั้น ถ้าหากบุคคลมีใจชั่วการทำพุดคิดของเขา ก็ชั่วอย่างใจ ถ้าหากเขาเป็นคนมีใจดีการทำพุดคิดของเขาดีอย่างใจ ผลที่เกิดย่อมติดตามตนเขาไป ประดุจล้อเกวียนหรือเงาที่ติดตามตนอยู่เสมอฉันนั้น’

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

อิทธิพลของความคิดได้สร้างสรรค์อะไรต่างๆไว้มากมาย บรรดาปรากฏการณ์ทางวัตถุที่เราได้เห็นอยู่ในทุกวันนี้ เป็นผลเนื่องมาจากความคิดฝันของคนในสมัยก่อนๆทั้งนั้น ผู้คิดเครื่องบินขึ้นมาได้ก็เพราะเขาเห็นภาพของนกที่บินไปมาในอากาศ ก็เกิดความคิดขึ้นว่าคนเราน่าจะบินไปเช่นนั้นได้บ้าง ความคิดก่อให้เกิดการกระทำตามแนวคิดเสมอ แม้จะไม่สำเร็จในขั้นแรก ก็ได้ทอดทิ้งความพยายาม เขาถือในหลักที่ว่าทุกสิ่งสำเร็จได้เพราะเพียร จึงตั้งหน้าทำเรื่อยไป ผลที่สุดเขาสามารถก็นำเครื่องบินขึ้นสู่ท้องฟ้าได้สมประสงค์ ความฝันได้กลายเป็นความจริงขึ้นแล้ว

ในทางซีกก็เช่นเดียวกัน เด็กน้อยที่ได้ฟังเรื่องโจรผู้ร้ายอยู่บ่อยๆ เขาก็มักเกิดความชอบในความกล้าของโจร ต่อมาเขาก็กลายเป็นโจรขึ้นมาได้ ลองจับเอาบุคคลที่มีชีวิตรุ่งโรจน์ในทางการเมือง ทางทหารทางเศรษฐกิจ และทางศาสนา แยกธาตุความคิดของเขาดูเถิด เราจะพบเหตุผลว่าเขาได้เคยคิดที่จะเป็นทางนั้นมาตั้งแต่เยาว์วัยแล้ว พวกอ้ายเสียใจเหี้ยมก็เช่นกัน เขาเคยติดเป็นโจรมานาน ผลที่สุดก็เป็นโจรไปได้ นี่คือนิทธิพลของการคิดนึกที่จะสามารถสร้างชีวิต สร้างสังคม สร้างชาติ และสร้างโลกในที่สุด

ในทางพุทธศาสนาเรามีความเชื่อกันว่า บุคคลที่จะเป็นพุทธะได้นั้นต้องสร้างบารมีกันมาเป็นเวลานานๆหลายชั่วชีวิตจึงจะเป็นพุทธะได้ อันการสร้างบารมีก็คือการคิดที่จะเป็นเช่นนั้นเป็นระยะติดต่อกันมาเรื่อยๆนั่นเอง เมื่อสิ่งที่ตนคิดแก้ตัวเข้าก็กลายเป็นผลปรากฏออกมาในพระพุทธรูป ในพระสาวกของพระพุทธองค์ คุณความดีขั้นสูงเป็นสิ่งสาธารณะ ใครๆก็อาจเป็นได้ ถ้าเขาหัดนึกคิดบ่อยๆว่าตนจะต้องเป็นเช่นนั้น แต่หาว่าการคิดนึกในรูปนั้นต้องเป็นไป

อย่างแรงกล้ามีเหตุผลทางที่จะเป็นไปได้ ส่วนความคิดที่ไร้เหตุผล...คิดสร้างวิมานบนอากาศ เป็นความคิดที่ไม่มีทางสำเร็จไปได้เลย

ดังที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการคิดบ่อยๆสร้างความเป็นอยู่ของคนได้มาก ในทางศาสนา จึงสอนให้เรารู้จักบังคับความนึกคิดให้เป็นไปในทางที่มีระเบียบ และเป็นไปในทางที่มีหวังว่าจะสำเร็จได้ เพราะถ้าเราใช้ความคิดไปในทางที่ไม่อาจจะสำเร็จได้ ก็จะเป็นการเปลืองแรงงานทางใจไปเปล่า ผลประโยชน์ไม่เกิดจากการนั้น

ผู้หวังความก้าวหน้าในชีวิตทั้งหลาย จึงควรคิดและทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์อย่างเดียว และควรบอกกับตัวเองบ่อยๆว่า ตนจะเป็นอะไร มีความปรารถนาในทางไหน เมื่อแน่ใจแล้ว ก็ควรคิด และเดินตามแนวนั้นเสมอๆ ผลคงจะเกิดแก่ตนโดยมิต้องสงสัย ลองทำดูก็ได้

สภาพของใจ

ใจของเราทุกคนย่อมมีการกระตุ้นอยู่บ่อยๆ จึงจะก้าวหน้าไปในทางที่ควรได้ นักเรียนที่ไปโรงเรียนเพื่อการศึกษาเล่าเรียน ได้รับการกระตุ้นจากครูเสมอ ทหารในกองทัพได้รับการกระตุ้นเตือนจากหัวหน้าเสมอ แม้พวกโจรใจร้ายเขาก็คอยกระตุ้นเตือนกันไว้เสมอ เพื่อให้มันเป็นใจตลอดเวลา

วิธีการโฆษณาขายสินค้าทางวิทยุ ทางหนังสือพิมพ์ หรือทางอื่นก็ล้วนแต่เป็นวิธีการกระตุ้นเตือนใจ ให้คนหันมาสนใจในสิ่งที่ต้องการให้เขาสนใจในด้านศาสนา ก็ต้องมีการกระตุ้นเตือนกันเสมอ อย่างน้อยเดือนละสี่ครั้ง เป็นการจูงใจคนเข้าหาวัด เข้าหาพระ ถ้าหากว่า

ไม่มีการกระทำอย่างนี้ ใจคนก็หันออกนอกทางหมด ความเดือดร้อนก็เกิดมากขึ้นตามตัว

สภาพของใจคนทั่วไปมักไหลไปในทางต่ำ เหมือนน้ำที่มีปกติไหลไปในทางต่ำเสมอ ถ้าต้องการให้ไหลไปทางที่สูง ก็ต้องใช้กำลังพิเศษสักหน่อย การที่จะทำใจให้สูงขึ้นต้องมีแรงงาน คอยกระตุ้นเตือนให้เดินไปในทางที่ดี ถ้าขาดแรงงานแล้วก็จะตกไปในทางต่ำเสียอีก ความจำเป็นจึงเกิดขึ้นว่า เราต้องมีการปลูกปล้ำตนเองให้ตื่นตัวเสมอ

ปลูกตัวเองให้ตื่นตัวอยู่เสมอ

การปลูกตัวให้เป็นคนตื่นตัวขึ้นมานั้น ว่ากันโดยที่ถูกต้องแล้วมันก็หมายถึง การสร้างนิสัย ด้งามให้เกาต์ตนเองนั่นเอง การสร้างนิสัยไม่เหมือนกับการสร้างวัตถุ มันเป็นงานหนักและ ลำบากอยู่สักหน่อย เพราะเหตุว่าปกติของคนเรา สิ่งใดที่รับไว้แล้วมักเอาออกได้ยาก ชอบที่จะเก็บไว้กับตนเสมอ ถ้าหากเขาได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีๆ ได้รับแต่สิ่งที่ดีไว้ก็ค่อยดีทีหน่อย แต่ถ้าเขาอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ชั่วๆ และรับของชั่วไว้ ก็เป็นการยากที่จะเอาออก หากเขาไม่มี ความเข้มแข็งให้เกาต์ตนเองเสมอ สร้างไว้เพื่อการต่อต้านกับความทุกข์ความชั่วที่มารบกวน ความสงบสุขของเรา การปลูกตนให้เป็นคนตื่นตัวในทางดี จึงควรที่จะได้กระทำกันเป็นเรื่อยๆ ไปทีเดียว

ก่อนที่จะหัดตนเองในทางใด ต้องศึกษาให้เข้าใจเสียก่อนว่า อะไรบ้างเป็นความไม่ดี การกระทำ การพูด การคิดในทางใดเป็นทางไม่ดีไม่งาม ไม่เป็นประโยชน์ เราก็ต้องพยายาม นำความคิด การกระทำ การพูดประเภทนั้นออกไปจากตนเสีย ส่วนความคิด การพูด การ

กระทำอันใดเป็นไปเพื่อความดีงามอยู่แล้วเราก็ควรจะส่งเสริมให้ดีขึ้น เปรียบเหมือนชาวสวน ที่ทำการเพาะปลูกพืช พืชที่ไม่ต้องการให้เกิดขึ้นในสวนก็ต้องทำการแฉ้วทาง ตัดต้นโค่นราก เอาออกเสียให้หมด ส่วนพืชพันธุ์ใดเป็นประโยชน์ ก็ต้องรักษาไว้โดยรดน้ำพรวนดินให้มัน งอกงามเจริญเป็นรายได้ของเจ้าของสวนต่อไป

หลักสำหรับปลูกใจ

เมื่อเข้าใจเหตุผลของเรื่อง ว่ามีความจำเป็นอย่างไรในการปลูกตนเองแล้ว มาศึกษากัน ต่อไปอีกว่า เราควรจะปลูกตนเองในทางใดบ้างอันเป็นทางสร้างตน ให้เป็นคนก้าวหน้าในทาง ที่ชอบ ขอให้หลักสำหรับปลูกใจดังต่อไปนี้

๑. ปลูกให้เป็นคนขยันในการประกอบกิจการงาน
๒. ปลูกให้เป็นคนรู้จักประหยัดเงินทอง
๓. ปลูกให้เป็นคนเอื้ออารีต่อเพื่อนบ้าน
๔. ปลูกให้เป็นคนมีความอดทนเข้มแข็ง
๕. ปลูกให้เป็นคนเสียสละเพื่อส่วนรวม
๖. ปลูกให้เป็นคนชนะในทางที่ถูกที่ชอบ
๗. ปลูกให้เป็นคนมีนิสัยรอบคอบในอันประกอบกิจ

จะได้อธิบายความหมายแห่งบทเหล่านี้ต่อไป

ขยันในการประกอบกิจการงาน

ชีวิตกับงานเป็นสิ่งคู่กัน เราจะอยู่โดยไม่ทำงานไม่ได้ คนเราทุกคนต้องทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งที่ตนถนัด เพราะงานนำความสุขความเจริญมาให้แก่ผู้ประกอบงานเสมอ

สิ่งที่เป็นอุปสรรคของงานคือความเกียจคร้าน คนไทยเรามีนิสัยทางเกียจคร้านหรือนิสัยชอบหาแต่ความสบายอยู่มาก การทำงานก็มักทำด้วยความจำเป็นเท่านั้น ถ้าพ้นความจำเป็นแล้วก็มักหาโอกาสจะนอนพักผ่อน

คนทางจังหวัดระนองมีอาชีพหาแร่ตามน้ำ ถ้าวันไหนพบสถานที่ที่มีแร่มากๆ เข้า เขาก็เอาไปขายได้เงินงาม วันรุ่งขึ้นไม่ไปทำงานแล้ว...เขานอนพักผ่อนหรือเล่นไพ่กันระหว่างญาติมิตรงานมันจึงไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร เป็นคนอยู่อย่างหาเช้ากินเย็น ครอบครัวยังไม่เจริญก้าวหน้า คนมีอาชีพประเภทอื่นๆ ก็เป็นเช่นเดียวกัน เขามีได้ทำงานอย่างสม่ำเสมอแต่ทำแบบตามพอใจ นิสัยแบบนี้ยังไม่เรียกว่าเป็นคนรักงาน

เราจะต้องเพาะนิสัยรักงานให้เกิดขึ้นและทำงานด้วยความขยันขันแข็ง ต้องหัดตื่นนอนเช้าๆ อย่าเพาะนิสัยตื่นสาย แต่จงหัดลุกขึ้นเช้าๆ การหัดก็ทำได้ง่าย โดยวิธีบอกตนเองในเวลาจะนอน เช่นสมมติว่าเราจะตื่นเวลานาฬิกาตีห้า ก็บอกตนเองว่า "เจ้าต้องตื่นเวลาตีห้า" หรือว่า "ตีห้าตื่น" บอกในเชิงบังคับลงไปทีเดียว บอกหลายครั้งจนกว่าจะหลับไป พอถึงเวลาที่กำหนดไว้ก็จะตื่นจริงๆ เมื่อตื่นแล้วอย่าทำโอ้อ้อ จงรีบลุกขึ้นทันที เปิดประตูหน้าต่าง มองดูดาวในท้องฟ้า สูดอากาศเข้าปอดไว้อย่างแรงๆ เพื่อสูดเอาความสดชื่นใส่ไว้ในร่างกาย เหมือนกับการอัดหม้อไฟฟ้าให้มีกำลังเพิ่มพูนอยู่เสมอ รีบไปล้างหน้าล้างตาและถูร่างกายให้ทั่ว ฤ็ให้ทุกประสาททุกๆ ส่วนให้ตื่นตัวทำงาน แล้วนึกหรือบอกกับตนเองว่า "เราจะเป็นอยู่ด้วยความ

ขยัน เราจะทำงานด้วยความพอใจ เราจะเป็นคนก้าวไปข้างหน้าเสมอ เราจะไม่กลัวเหตุขัดข้องไม่ว่าขนาดไหน ชีวิตของข้าพเจ้าคืองาน ข้าพเจ้าอยู่เพื่องาน...งาน...งาน...งานทำให้คนเจริญ" การบอกอย่างนี้เป็นการปลุกใจแบบหนึ่ง เมื่อถึงเวลา ก็ไปทำงานตามหน้าที่ ไม่ยอมอ่อนแอเป็นอันขาด

ขณะทำงานถ้าเกิดความเบื่อหน่ายอ่อนแอขึ้นมา เราก็รีบบอกว่า "อย่าเกียจคร้าน จงเป็นคนขยันอย่ายอมแพ้ต่อความลำบาก จงทำงานต่อไปเถิด ทำงานนี้สนุกแท้" ความกระปรี้กระเปร่าก็เกิดขึ้น ความเบื่อหน่ายก็หายไป ชีวิตจะมีแต่ความสดชื่น เพราะการทำงานเสมอ

สิ่งใดเป็นสิ่งที่จะทำให้ความขยันของตน จงอย่าเข้าใกล้สิ่งนั้น อย่าคิดถึงสิ่งนั้น แต่จงนึกในทางก้าวหน้าไว้เสมอ หมั่นทำเอาไว้บ่อยๆจนกว่าจะติดเป็นนิสัย พอติดเป็นนิสัยแล้ว ก็คงถาวรตลอดไปไม่เปลี่ยนแปลง

ประหยัดทรัพย์ที่หามาได้

ประการหนึ่งปลูกให้เป็นคนขยัน เมื่อทำงานก็หาเงินทองได้มาก เงินทองที่ได้มาแล้วก็ต้องจ่ายใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ชีวิต การใช้จ่ายก็ต้องเป็นไปแต่พอดี ไม่มากไม่น้อยเกินไป

ตามปกติของคนเราทั่วไปมักเป็นคนจ่ายเติบ การจ่ายเติบเนื่องมาจากการตามใจตนเอง การตามใจตนเอง ก็คือยอมให้กิเลสมาเป็นเจ้าเหนือหัวใจตนนั่นเอง คนที่กิเลสเป็นเจ้าของ ครอบครัวมักจะระส่ำระสาย นิสัยจ่ายเติบจึงเป็นนิสัยที่ไม่ดีประการหนึ่ง เป็นเรื่องที่ต้องแก้ไขกันเสียใหม่ การแก้ไขในเรื่องนี้ก็ต้องสอนตนเองให้เป็นคนประหยัด ก่อนจะใช้จ่ายต้องคิดให้

รอบคอบเสียก่อนว่าสิ่งนั้นจำเป็นหรือไม่ ถึงเวลาแล้วหรือยัง เป็นประโยชน์หรือเปล่า การคิดอย่างนี้เป็นการห้ามล้อมิให้จ่ายในทางที่ไม่ควร

สมัยนี้เป็นสมัยของการโฆษณาชวนเชื่อ สินค้าอันเป็นที่ต้องการของใช้ก็ถูกโฆษณาเสียอย่างดี ทำคนให้หลงได้มาก ถ้าไม่ระวังก็ตกบ่อได้ง่าย จึงต้องเพาะนิสัยทางประหยัดไว้บ้าง การแข่งขันกันในทางจ่ายนั้นมิแต่ทางเสีย มิเป็นทางสร้างตนแต่ประการใดเลย คนที่เขาเป็นเศรษฐีมั่งมีทรัพย์สมบัตินั้น มิใช่เขาเรารู้จักหาทรัพย์เพียงอย่างเดียว แต่เขาเป็นคนรู้จักประหยัดทรัพย์ด้วย โดยนึกถึงคำสอนของสุนทรภู่ไว้บ่อยๆว่า "มีสิ่งพึงบรรจบให้ครบบาทอย่าให้ขาดสิ่งของต้องประสงค์ มีน้อยใช้น้อยค่อยบรรจง อย่าจ่ายลงให้มากจะยากนานไม่ควรซื้อก็อย่าไปฟุ้งซื้อ ให้เป็นมือเป็นครวทั้งดาวหวาน"

นี่เป็นคาถาปลุกใจให้มีนิสัยประหยัดในการใช้จ่าย เกี่ยวกับการใช้จ่าย ต้องหัดบังคับความอยากในการกินด้วย จงอย่าเป็นทาสของลิ้น อย่าติดในรสอาหาร กินแต่สิ่งที่ไม่จำเป็นจะต้องกิน สิ่งใดไม่จำเป็นก็อย่าริกินเข้าไป เพราะการกินมากจ่ายมาก กินน้อยจ่ายแต่น้อย ในเมืองไทยเราเป็นเมืองกินจุกินดิบมากที่สุด ชาวไทยจึงต้องหัดกินให้เป็นกันเสียบ้าง

เอื้ออารีต่อเพื่อนร่วมโลก

มนุษย์เป็นสัตว์เมือง เป็นผู้ที่อยู่ร่วมกันเป็นคณะ ชีวิตแต่ละชีวิตจึงมีส่วนสัมพันธ์กันเสมอ ใครจะอยู่อย่างโดดเดี่ยวคนเดียวนั้นย่อมเป็นการลำบาก ทุกคนต้องถ้อยทีถ้อยอาศัยกันและกันเสมอ ทุกคนจึงควรมีความรักกัน เห็นอกเห็นใจกัน หัดทำคนให้เป็นคนเห็นอกเขา

ออกเราเสมอ อย่าถือเอาแต่ใจตน หรือประโยชน์ตนเป็นใหญ่ แต่ต้องคิดถึงเพื่อนบ้านบ้าง การเพาะนิสัยให้มีความรักเอื้ออารีต่อกัน เป็นการสร้างความสงบสุขให้แก่สังคมโดยแท้

ในกรณีนี้ ทุกคนต้องหักห้ามใจให้ประกอบด้วยความเมตตาต่อกัน ให้ถือหลักว่าโลกอยู่ได้ด้วยความรัก โลกถูกทำลายเพราะความเกลียดกัน เรามิได้เกิดมาเพื่อฆ่ากันทำลายกัน แต่เกิดมาเพื่อรักกัน ช่วยกันในทางที่ถูกที่ชอบ จะคิด จะพูด จะทำสิ่งใด จงคิดถึงเพื่อนบ้านของท่านเสมอ ให้เห็นว่าเพื่อนบ้านนี้เป็นหนังของท่าน ถ้าหากท่านทำลายเพื่อนบ้าน ก็เท่ากับทำลายตัวท่านเอง ถ้าผิวหนังของท่านเป็นแผล และไม่รักษาให้หายจากแผล โรคภัยจะเข้ามาจับเกาะทำให้อักเสบเป็นพิษมากขึ้น ผลที่สุดท่านจะต้องตาย อันตรายที่เกิดแก่ท่านมักมาจากตัวท่านที่ขาดความเอาใจใส่ต่อเพื่อนบ้านของท่าน ฉะนั้นจงรักษาตัวของท่าน โดยการรักษาเพื่อนบ้านของท่านไปด้วย

จงเพาะนิสัยให้เป็นคนดูไม่ได้ในขณะที่ผู้อื่นเขากำลังขาดความช่วยเหลือ จงเตรียมตัวให้พร้อมเพื่อรับใช้ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือถ้ามีโอกาสจะช่วยใครเมื่อใดแล้วจงรีบช่วยทันที อย่าชักช้าเป็นอันขาดให้บอกกับตนเองเสมอว่า "เจ้าจงช่วยคนอื่นที่อ่อนแอกว่าเจ้า ที่ยากจนกว่าเจ้า ที่มีโรคมากกว่าเจ้า" นี่เป็นบทปลุกใจให้ช่วยเหลือกันและกันเสมอ

อดทนและเข้มแข็ง

ในทางปรัชญาถือว่าโลกนี้เต็มไปด้วยความทุกข์ การเกิดมาในโลกนี้ก็เกิดมาต่อสู้กับความทุกข์นานาประการนั่นเอง

มีคำกล่าวไว้ว่า ชีวิตคือการต่อสู้ สู้เพื่อให้ได้สิ่งที่ตนปรารถนา เพื่อกำจัดสิ่งที่ตนไม่พึงปรารถนา บางครั้งเราชนะ แต่บางครั้งเราแพ้อย่างยับเยินทีเดียว ฉะนั้นในการต่อสู้เราจะต้องมีคุณธรรมสำหรับต่อสู้ จึงจะเอาตัวรอดได้ ถ้าขาดคุณธรรมแล้วอย่าหวังเลยว่าจะรอดไปจากความเดือดร้อน

คุณธรรมสำหรับนักต่อสู้ คือความอดทนเข้มแข็ง ไม่ท้อแท้ต่ออุปสรรคเล็กใหญ่ ไม่ว่าในกรณีใดๆเราต้องต่อต้านจนยับยั้งเสมอ นิสสัยอดทนบิภิกขุเป็นนิสสัยชอบ เป็นนิสสัยที่ควรสร้างให้เกิดขึ้นในตนเสมอ ถ้าขาดความอดทนเมื่อใดความเสียหายก็เกิดขึ้นเมื่อนั้น ในทางพุทธศาสนาก็ดี ในศาสนาอื่นๆก็ดี มีความเห็นร่วมกันเป็นจุดเดียวกันว่าความอดทนเป็นกำลัง เป็นยาปรุปรูกำลังใจ เป็นเกราะป้องกันภัยและเป็นเครื่องประดับที่หาค่าวัดมิได้ การฝึกหัดให้เกิดความอดทนนี้เป็นการทำได้เสมอ เพราะมีบทสวดอยู่ทุกวัน ความเปลี่ยนแปลงของดินฟ้าอากาศ โรคภัยไข้เจ็บที่มากระทบร่างกาย คำด่าจากปากของคนใจร้าย ล้วนแต่เป็นบทเรียนทดสอบของชีวิตทั้งนั้น ถ้าหากเราชนะได้ก็เป็นสุข ถ้าเราชนะไม่ได้ก็เป็นทุกข์

ใครบ้างต้องการความทุกข์...ไม่มี ทุกคนต่างก็ต้องการความสุขกันทั้งนั้น เมื่อต้องการความสุขก็ต้องหัดอดทนทนต่อสิ่งที่มากระทบกระทั่งทุกชนิดไม่ว่ากรณีใดๆ หัดทำตนให้เป็นคนใจเย็น ไม่ยอมให้ความวุ่นวายวุ่นร้อนเกิดขึ้นรบกวนใจเป็นอันขาด คำที่ควรบอกกับตนเสมอก็คือ "ฉันเป็นคนใจเย็น ฉันจะไม่โกรธใคร ฉันจะไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำ ฉันจะเป็นตัวของฉันในทางดีเสมอ ฉันจะไม่ยอมให้ใครมาทำฉันให้เป็นคนใจง่ายเป็นอันขาด"

นี่คือคาถาวิเศษสำหรับจดจำไว้ และภาวนาอยู่เสมอๆ โดยเฉพาะในเวลาที่ต้องต่อสู้กับเหตุการณ์ ต้องบอกตนให้มากๆหน่อย ยามารุงกำลังที่พระพุทธองค์ได้สอนไว้สำหรับคิดมี

หลายข้อ เช่น

จงชนะความโกรธ....ด้วยความไม่โกรธ

จงชนะความชั่ว....ด้วยความดี

จงชนะความใจร้อน....ด้วยความใจเย็น

จงชนะคนพูดพาล่าม....ด้วยการพูดแต่น้อยและจริงเสมอ

อีกประการหนึ่งทรงสอนว่า "ถ้ามีใจใจร้ายมาตัดขาของเธอด้วยเลื่อยอันคมกล้า จงกระทั้งหนีขาดเนื้อขาดกระดูก จรดกระดูก ถ้าเธอมีใจเจ็บแค้นต่อเขาผู้มาทำร้ายเช่นนั้น เธอไม่ทำตามคำสั่งสอนของตถาคต"

อีกบทหนึ่งว่า

"ถ้าเขาต่ำก็นึกว่าดาดีกว่าเขาดี ถ้าเขาดีนึกว่าดีกว่าเขาฆ่า ถ้าเขาฆ่าก็ดีเหมือนกัน เพราะบางคนยังฆ่าตนเองได้ เขามาช่วยฆ่าให้ก็เป็นการดีแล้ว"

ความอดทนทำให้มีนิสัยเยือกเย็น สุขุม เห็นความจริงปรากฏแจ่มแจ้ง สามารถเอาชนะได้ทุกอย่าง จึงควรที่ท่านจะต้องฝึกหัดอดทนและเข้มแข็งไว้เสมอ อย่าแสดงอาการอ่อนแอ ให้ปรากฏออกมาเป็นอันขาด

เขียนสละเพื่อส่วนรวม

เราทุกคนเกิดมาจากคุณพ่อคุณแม่ ท่านทั้งสองมีความรักในเราและได้เสียสละทุกอย่าง
เพื่อเรา น้ำใจของผู้ที่เป็นพ่อแม่เป็นน้ำใจของความเสียสละ เราได้ความรู้อันเป็นเครื่องมือ

ประกอบการทำมาหากินเพราะเราได้อาศัยครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์มีน้ำใจเต็มไปด้วยความเสียสละ เราจึงได้รับความรู้ความฉลาด

เราชาวพุทธเป็นผู้นับถือพุทธศาสนา พุทธศาสนาเกิดขึ้นในโลกก็เพราะความเสียสละของเจ้าชายโคตมะสิทธัตถะ ซึ่งต่อมาได้เป็นพระพุทธเจ้า การเสียสละของพระองค์เป็นความเสียสละอันยิ่งใหญ่ ไม่มีการเสียสละของใครในโลกนี้จะเท่าเทียมพระองค์ได้ ประเทศของเราถูกเพื่อนบ้านมารุกรานหลายครั้งในสมัยก่อน บางคราวเราสู้ได้ บางคราวเราตกเป็นเมืองขึ้นของเขา แต่ผลที่สุดเราก็รอดปลอดภัยมาได้เพราะการเสียสละของวีรชนคนไทยในอดีต เขาได้เสียสละเลือดเนื้อเพื่อชาติ พลีชีพรักษาแผ่นดินทองผืนนี้ให้เราได้อาศัยทำมาหากินกันต่อมาน่าจะได้ขอบพระคุณท่านเหล่านั้นเหลือเกิน ที่มีส่วนช่วยให้เราเป็นอยู่ไม่ลำบาก โรงเรียน โรงพยาบาล บ่อน้ำสาธารณะ ตลอดจนสิ่งอื่นๆอันเป็นประโยชน์ส่วนรวม เกิดขึ้นก็เพราะการเสียสละของแต่ละบุคคลทั้งสิ้น

ถ้าหากเราลองหลับตานึกกันดูว่า ในโลกนี้ถ้าขาดการเสียสละต่อกันเสียแล้ว บุตรธิดาจะมีได้รับการอนุเคราะห์จากบิดามารดา คิษย์จะมีได้รับความรู้จากครูจากอาจารย์ เพื่อนไม่มีความเสียสละต่อเพื่อน ความเห็นแก่ตัวก็จะปกคลุมโลก ต่างคนต่างก็จะอยู่กันตามชอบใจ ความเห็นอกเห็นใจแก่กันก็ไม่มี ความโกลาหลวุ่นวายก็จะปกคลุมโลก...มันเป็นภาพที่น่าสยดสยองเสียจริงๆ

คนเราอยู่คนเดียวไม่ได้ ต้องอยู่กันเป็นหมู่ อาศัยกันช่วยเหลือกัน การเป็นอยู่จึงจะเป็นปกติสุขได้ จึงสมควรที่จะฝึกฝนตนให้เป็นคนรู้จักเสียสละต่อกัน ไม่เอารัดเอาเปรียบกัน คนที่มั่งมีก็คิดเห็นอกเห็นใจคนยากจน คนแข็งแรงก็เห็นใจคนอ่อนแอ คนฉลาดก็เห็นใจคน

ที่โง่กว่าตน นายจ้างไม่เอาเปรียบลูกจ้าง แต่นึกว่าเราเป็นนายจ้างอยู่ได้ก็เพราะลูกจ้าง ถ้าไม่มีลูกจ้างเราก็หมดความเป็นนาย ททรัพย์สมบัติที่เรามีเราหามาได้นี้ เป็นแรงงาน เป็นหยาดเหงื่อของลูกจ้างโดยแท้ จึงควรจะสงสารเขา ให้ค่าจ้างแก่เขาตามสมควรแก่แรงงาน เขาจะได้มีกำลังใจทำงานให้ยิ่งขึ้น ถ้านายจ้างรักลูกจ้างๆก็รักตอบเป็นธรรมดา แต่ถ้านายจ้างเอาเปรียบลูกจ้าง ลูกจ้างก็คิดจะเอาเปรียบนายจ้างบ้าง ผลก็คือความแตกร้างระหว่างผู้จ้างกับลูกจ้าง การพักงานก็เกิดขึ้น เพราะนายจ้างส่วนมากยังเอาเปรียบลูกจ้างอยู่

ฝ่ายลูกจ้างก็เหมือนกันควรมีใจเป็นธรรม คิดรู้คุณนายจ้างบ้างเพราะเขามิงานให้เราทำควรทำงานด้วยความเต็มใจ มีน้ำใจเสียสละต่อนายจ้างผู้เลี้ยงดูตน ไม่คิดเอารัดเอาเปรียบ ไม่เกล้งถ่วงให้งานช้า ไม่เกล้งทำให้เครื่องยนต์กลไกเสีย แต่นึกว่างานนี้เป็นของตนทุกคนงานให้เราได้อาศัยเลี้ยงชีพ งานหมดเราก็อดตาย การทำงานให้ยืดยาวออกไป ก็คือทำให้ชีวิตของตนยาวยืดไปด้วย ถ้าคิดอย่างนี้ความเห็นใจก็เกิดขึ้นจากความนึกในทางที่ชอบ เป็นการช่วยให้ประโยชน์สมบูรณ์เรียบร้อย

คนเราหาทางเปลื้องหนี้สังคมเสียบ้าง เพราะเรามีส่วนเป็นหนี้แก่ทุกสิ่งที่มีส่วนช่วยเหลือเกื้อกูล เราไม่มีทางใดที่จะปฏิเสธว่าคนนั้นสถานที่นั้นไม่เกี่ยวกับความเป็นอยู่ของฉัน ทุกสิ่งมีส่วนเกี่ยวกันทั้งนั้น สิ่งนั้นๆจึงเป็นเจ้าหนี้ของเรา และเราตกเป็นลูกหนี้โดยไม่รู้สึกตัว จึงควรหาทางตอบแทนหนี้สินนั้นเสียบ้าง

เช่น ท่านมีนาอยู่ในตำบลหนึ่ง ๔,๐๐๐ ไร่ และคนในตำบลนั้นเป็นผู้ทำนาของท่าน โดยวิธีเช่าแบ่งข้าวให้กันในฤดูเก็บเกี่ยว....ท่านเจ้าของนาสบายมาก ไม่ต้องตากแดดตากฝน ไม่ต้องไปทนร้อนทนหนาว อยู่กับบ้านก็มีข้าวมาหาเป็นแฉะๆ ข้าวนั้นมาจากชาวนาเหล่านั้น

ท่านมีความสุขเพราะเขา ถ้าท่านคิดจะตอบแทนเขาบ้าง ก็ควรที่จะไปช่วยบำรุงความสุขแก่พวกชาวนา เช่น ช่วยสร้างโรงเรียนให้เด็กๆ ลูกๆหลานๆของพวกนั้น ให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียน ช่วยสร้างสุขศาลาให้พวกเขาเหล่านั้นได้อาศัยกันในเวลาเจ็บไข้ได้ป่วย การกระทำอย่างนี้เป็นทางช่วยกันได้อย่างดี ประโยชน์ส่วนตนก็ไม่เสีย ประโยชน์ส่วนรวมก็ไม่ขาด เป็นการทำชีวิตให้สมบูรณ์

ในเรื่องนี้เราต้องหัดคิดเสมอๆว่า "ฉันมิได้อยู่คนเดียว ฉันต้องอาศัยคนอื่นๆเป็นอยู่ ฉันต้องช่วยเขาบ้าง ประโยชน์ของเขากับของฉันร่วมกัน ฉันจึงต้องรักษาเขา เพื่อให้เขาช่วยกันรักษาฉัน ฉันเขาคือ ส่วนรวม ส่วนรวมใหญ่กว่าส่วนของฉัน ส่วนรวมเกิดเพราะแบ่งส่วนจากฉัน ฉันจึงควรเต็มใจแบ่งส่วนจากฉันเพื่อส่วนรวมเสมอ ถึงแม้ฉันจะขาดไปบ้าง แต่ขออย่าให้ส่วนรวมขาดไปเลย" นี่คือบทปลุกใจในส่วนนี้

ชนะในทางที่ถูก

ในโลกนี้มีทั้งธรรมะและอธรรม ธรรมะเป็นส่วนดี อธรรมเป็นส่วนชั่ว ตามปกติคนเรา ย่อมเข้าข้างธรรมะ และเกลียดหน่ายฝ่ายอธรรม การต่อสู้ทุกวิถีทางก็เพื่ออ้างไว้ซึ่งธรรมะ และทำลายอธรรมให้หมดไป ตราบใดที่ชาวโลกยังมิได้มีใจเป็นธรรมอย่างแท้จริงแล้ว การต่อสู้ระหว่างธรรมะกับอธรรมยังต้องมีอยู่เสมอ ทุกคนชอบความชนะ ไม่มีใครชอบความแพ้ แต่ความชนะที่ไม่เป็นธรรมมิใช่ความชนะที่ถาวร ความชนะที่เป็นธรรมเท่านั้นเป็นความชนะที่แท้จริง

ในสงครามที่ผ่านมาให้กับเรียนแก่ชาวโลกว่า ฝ่ายอธรรมชนะในตอนแรกๆ แต่ผลที่สุดก็ต้องพ่ายแพ้แก่ฝ่ายธรรมะเสมอ การกระทำในชีวิตของแต่ละบุคคลก็เป็นเช่นเดียวกัน ถ้าเป็นการกระทำที่ไม่เป็นธรรมแล้ว ไม่เท่าใดก็ต้องพ่ายแพ้ไปอีก นี่เป็นหลักความจริง เป็นหลักที่เที่ยงตรง ไม่มีใครมากลับให้เป็นไม่จริงไปได้เลย เพราะชาวโลกมิได้ศึกษาให้เข้าใจในหลักเหล่านี้ จึงเกิดการต่อสู้ในทางผิดๆเสมอ ผลที่สุดตัวเขาเองก็ต้องเดือดร้อนอันเกิดมาจากความผิดอันนั้น

ชาวโลกที่เป็นนักสู้ควรทำให้เป็นนักกีฬาบ้าง รู้ว่าอันใดควรสู้อันใดไม่ควรสู้ ถ้าเห็นว่าเป็นฝ่ายถูกควรสู้ ถ้าเห็นว่าเป็นฝ่ายผิดก็ยอมแพ้เสียก่อนดีกว่า การยอมแพ้ก็คือความชนะนั่นเอง คือชนะตนเองโดยไม่ปล่อยใจให้ตกไปสู่ความหลงผิด แต่คนเราส่วนมากขาดความคิดที่แยบคาย มักเป็นคนเข้าข้างตัวเห็นว่าตนเป็นฝ่ายถูกเสมอ เมื่อเห็นว่าตนถูกทั้งๆที่ตนเป็นคนผิด ความถูกต้องจะปรากฏแก่ใจเขาได้อย่างไร เขาจึงดันดื้อไปในทางที่ผิด จนกระทั่งหมดเนื้อหมดตัวก็มีอยู่มิใช่น้อย น่าสังสารคนประเภทนี้มาก

เราจึงควรถือหลักไว้ในใจก่อนว่า "เราเองแหละเป็นผู้ผิด" อย่างนี้กว่าตนเป็นคนถูก เพราะถ้าคิดว่าตนผิดความจริงจะปรากฏแก่ใจ ทางแก้ไขให้ดีขึ้นก็อาจมีได้หลายวิธี จึงควรถือเป็นบทเรียนไว้ว่า อย่าถือว่าตนถูกเสมอไป เราอาจจะเป็นคนผิดเมื่อใดก็ได้ ควรเตือนตนในทางที่จะทำตนให้เป็นคนก้าวไปในทางที่ถูกที่ชอบเสมอ อย่าคิดไปเอาชนะระรานกับใครๆเลย จงทำตนให้เป็นคนสงบ อย่าเสทหาเรื่อง คนโบราณสอนไว้ว่า "อย่าแกว่งเท้าหาเสี้ยน" คืออย่าไปหาเรื่องยุ่งกับใครๆนั่นเอง จงทำตนให้เป็นคนชนะด้วยความดี อย่าชนะในทางผิดเลย เพราะการชนะในทางที่ผิดก็คือการพ่ายแพ้นั่นเอง

มีนิสัยรอบคอบ

ใคร่ครวญก่อนแล้วจึงทำประเสริฐกว่า เพราะถ้าทำลงไปด้วยความประมาท แล้วจะทำคืนอีกไม่ได้ นี่เป็นคำควรฟังจากพุทธธรรมที่เราได้ศึกษา นิสัยของคนบางคนเป็นคนมักง่ายทำอะไรไม่ใคร่ครวญให้รอบคอบ ทำไปแต่เพียงพอใจจบไปเท่านั้น แต่ผลที่เกิดขึ้นเป็นความไม่สบายเพราะความสะเพร่านั้น ในทางธรรมจึงสอนคนให้คิดนึกให้ดีก่อนในเมื่อจะทำ ไม่ว่าในด้านกาย วาจา หรือเมตตา จิตมุ่งหมายก็เพื่อมิให้เกิดความเสียหายขึ้นนั่นเอง ทุกคนมิได้ชอบความผิดความเสีย แต่ถ้าประมาทไปก็เกิดความผิดได้เสมอ ฉะนั้นไม่ว่าจะทำอะไรลงไปจงระวังไว้ก่อนเสมอ

ในทางปฏิบัติ พระศาสดาทรงสอนให้รู้สึกตัวก่อนเสมอ เช่น ให้รู้สึกตัวก่อนที่จะทำก่อนที่จะพูด และก่อนที่จะคิด เพื่อป้องกันความพลาดอันเกิดจากการกระทำนั้นเอง เรื่องนี้ต้องอาศัยการฝึกหัดและอบรมอยู่เสมอ อย่าเป็นคนใจร้อน อย่าได้ทำอะไรโดยปราศจากการตรวจตราให้รอบคอบเสียก่อน ถ้ายังไม่แน่ใจว่าจะถูกต้องเรียบร้อย ก็อย่าปล่อยออกไปเป็นอันตราย ความประณีตเรียบร้อย เป็นผลของงานที่ผู้สมบูรณ์ด้วยสติได้กระทำแล้ว อย่าทำงานด้วยอารมณ์ขุ่น เพราะความขุ่นทำให้ปัญญาทึบ มองความจริงไม่เห็น ความเสียหายก็เกิดขึ้นได้ง่าย บางที่ผู้ทำงานมีความผลอเรือ ขาดความรอบคอบนิดเดียวเท่านั้น ต้องได้รับความเสียหายเป็นการใหญ่ บางที่ก่อผลเดือดร้อนให้แก่ส่วนรวมด้วย

คนที่ละเอียดลออ เขารู้จักใช้ตาให้ดูอย่างถี่ถ้วน ใช้หูให้ฟังอย่างถูกต้อง ใช้จมูกให้รับกลิ่นที่แน่นอน ลิ่นกับบอกให้ตรงเพ่งวารสเป็นอย่างไร อย่าปล่อยให้สิ่งใดที่ผ่านทางประสาท

ห้ามผ่านไปโดยปราศจากการพินิจเป็นอันขาด

เรามีประสาทไว้สำหรับรู้ เมื่อจะรู้จักขอให้รู้อย่างถูกต้อง อย่าให้เป็นการรู้อย่างผิดๆเป็นอันขาด เพราะความรู้ผิดสร้างความเข้าใจผิด ความเข้าใจผิดก่อให้เกิดอะไรอีกหลายประการ อันเป็นเครื่องให้เกิดทุกข์ทั้งนั้น เขาจึงกล่าวไว้ว่า "จงดูให้เห็นจริง จงฟังให้ได้ยิน" อย่าดูแต่เพียงผาสุกๆเฟินๆเป็นอันขาด นี่เป็นหลักที่ควรสร้างให้เกิดแก้ไขตนอีกประการหนึ่ง

การเพาะนิสัยชอบ...การปลุกตนเองให้เป็นคนมีความคิด และมีการกระทำที่ดีงาม เป็นแนวทางของการกระทำที่ดีงาม เป็นแนวทางของการปฏิบัติธรรมอย่างหนึ่งในทางศาสนาพุทธ

จึงขอให้ท่านผู้สนใจในการปรับปรุงตนเอง จงพยายามเตือนตนปลุกตนในทางดีงามอยู่เสมอๆเถิด เพื่อให้เกิดความสะอาด สงบ สว่าง ในทางใจสมความปรารถนา

๖ ร ร ม ค ร อ ง ๗ ๖ ๓

เรื่อง

กลับตัวกลับไป

กลับตนเป็นคนดี ไม่มีคำกล่าวสาธ

ถ้าเราศึกษาเรื่องของพระองค์ลีมาล ผู้เคยเป็นโจรร้าย เทียวทำการปล้นฆ่าประชาชน มาหลายปี แต่พอมาได้พบองค์พระพุทเจ้า ได้ฟังธรรมอันเป็นแนวทางของชีวิตที่ถูกต้อง ท่านเกิดความรู้สึกตัวได้ รีบกลับตนทันที หันเข้าบวชในพระพุทธรรม และสุดท้ายก็ได้เป็น พระอรหันต์ผู้หนึ่ง ใครๆที่ได้อ่านเรื่องนี้แล้วก็คงเห็นว่า พระพุทเจ้าเป็นคนดีได้ ผู้เขียนก็ ยอมรับในข้อนี้ แต่ใครจะบอกต่อไปอีกสักนิดว่าผู้สอนสำคัญอย่างไร ในด้านผู้รับคำสอนก็ มีความสำคัญเหมือนกัน ผู้รับคำสอนต้องรับคำสอน และทำตามที่ได้รับมาไว้ ถ้ามีผู้สอนแล้ว แต่ผู้รับคำสอนไม่ได้สนใจและปฏิบัติตาม การสอนก็จะไม่เกิดประโยชน์ต่อใครๆเลย

พระพุทของค์เคยตรัสไว้เสมอว่า "ตถาคตเป็นแต่เพียงผู้ชักชวนทางให้เท่านั้น ส่วน การเดินทางเป็นหน้าที่ของผู้ฟังส่วนเดียว" ความสำคัญจึงขึ้นอยู่กับผู้รับฟังด้วย จึงเห็นว่าการ กลับใจของท่านองคูลีมาลมีส่วนสำคัญมากทีเดียว

ในเรื่องของเทวทัตผู้เป็นพาลชนคนหนึ่งของโลก เพราะเป็นผู้ที่หาเรื่องจากผู้ที่ไม่มีเรื่อง คือพระพุทเจ้า ผู้นี้เมื่อก่อนก็มีใจว่าจะเป็นคนเสียหายอะไรมากนัก บวชแล้วก็ปฏิบัติจน กระทั่งบรรลุฌานชั้นโลกีย์ มีฤทธิ์เดชต่างๆอันเป็นผลของการปฏิบัติขั้นต้นๆ แต่เทวทัตเกิด ไปพิสวาสในลาภผลเข้าเลยกลายเป็นคนเสียไป เพราะความอยากได้ที่ไม่เข้าเรื่องโดยแท้ แม้ พระพุทของค์จะตักเตือนเท่าใดๆก็ได้ผลเพราะเขาไม่ยอมรับฟังคำสอนของพระองค์ เขา เข้าใจผิดไปจากคำสอนที่ถูกต้องแท้จริง การดำเนินชีวิตของเขาจึงห่างจากสังฆธรรมออกไป ทุกที ความผิดพลาดทั้งมวลอยู่ที่เทวทัตเอง หาได้อยู่ที่ใครๆไม่

เรื่องลาภสักการะก็เป็นเรื่องสำคัญ ได้ทำลายความดีของคนมาเสียมากต่อมากแล้ว ใน สมัยนี้จักเห็นได้ทั่วไป มีพระภิกษุบางรูป ชาวบ้านบางคนในชั้นต้นก็เป็นคนดี ตั้งตนอยู่ใน

ธรรมะ มีความมักน้อยสันโดษ พอใจอะไรๆตามมีตามได้ หาได้โลกมากในลาภสักการะไม่ การปฏิบัติของเขาก็ก้าวไปในทางที่จะทำตนให้พ้นทุกข์

ชาวบ้านผู้ไม่รู้จักความจริงของศาสนาแท้ พอเห็นพระที่เป็นนักปฏิบัติเช่นนั้นก็พอใจ กลุ่มรวมกันไปหาและทำบุญเป็นการใหญ่ และมักทำในสิ่งที่ไม่ได้สาระเท่าใดนัก บุญที่ควรทำ คือการสละกิเลสออกจากตัวเป็นกิจชอบ ไม่มีใครพอใจทำ แต่ทำทานซื้อวิมานเป็นการใหญ่ ผลที่สุดพระก็เมาในลาภผลนั้นๆ กลายเป็นพระติดลาภสักการะ กลายเป็นคนเสียไปก็มีอยู่เป็นจำนวนมาก นี่คืออิทธิพลของลาภผลโดยแท้ ผู้ฉลาดจึงระวังตนมิให้ตกเป็นเหยื่อของความเมาเป็นอันขาด

นักปฏิบัติวิปัสสนาเป็นจำนวนไม่น้อยได้ทำผิดพลาด เพราะเห็นแก่อามิสที่ตนพึงถือเอาได้ กลายมาเป็นนักแสดงของคลังเครื่องรางอันมิใช่ทางพระพุทธธรรม ทำให้เขาจึงได้กระทำเช่นนั้น เพราะเขาอยากเอาอกเอาใจชาวบ้าน เพื่อลวงกระเป๋ามา เพื่อความสุขของตนนั่นเอง นำเสียตายที่เขาได้เดินทางในด้านจิตใจมาเพียงเพื่อลาภผลของตนเท่านั้น นี่เป็นเรื่องที่น่าเสียตายแท้

นักการเมืองในเวลาออกหาเสียงกับประชาชน มักจะพูดจาหวานล่อมให้ประชาชนพอใจ ด้วยคำพูดต่างๆนานา ซึ่งแสดงว่าตนเป็นคนจริง ไม่เห็นแก่อามิสสินจ้าง จะเข้าไปเป็นปากเป็นเสียงแก่ประชาชนอย่างโน้นอย่างนี้ พอการเลือกตั้งผ่านไป เขาได้รับเลือกตั้งสมหมายเขาเข้ากรุงเทพฯ อันมีไฟพลากสี มีรูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัส ผิดจากที่เขาได้เคยพบเคยเห็น เขาริบทาตนเป็นคนใหม่ที่ละน้อยๆ ผลที่สุดก็กลายเป็นคนอื่น จากคนที่ราษฎรได้เลือกเขาเข้ามา อะไรทำให้เขาเปลี่ยนไปมากอย่างนั้น เครื่องย่ำมีประการต่างๆนั่นเอง ยั่วให้

เขากลายเป็นคนติดเบ็ด และเดินไปในทางที่ปราศจากกรรมต่อไป นักการเมืองแบบนี้มีอยู่เป็นจำนวนไม่น้อย และนักการเมืองแบบนี้แหละที่ทำให้ชาติบ้านเมืองถึงความล่มจมไป

ว่าที่จริงคนเราเมื่อเกิดมาใหม่ๆ ความดีความชั่วในใจของเขามีได้รุนแรงเลย ใจของเขายังเป็นกลางระหว่างดีกับชั่ว แม้จะมีอยู่บ้างก็ไม่รุนแรง จึงปรากฏว่าเด็กน้อยๆเป็นที่รักใคร่พอใจของคนทั่วไป ครั้นเมื่อเขาเติบโตขึ้นเป็นเด็กหนุ่มเด็กสาว เขาอาจจะเป็นคนดีก็ได้ อาจจะเป็นคนชั่วก็ได้ สุดแล้วแต่การอบรมในครอบครัว และสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบๆตัวเขา

พูดกันในด้านชั่วอันเป็นด้านเสียที่ทุกคนไม่ต้องการ แต่ก็ได้เดินเข้าสู่อุโมงค์เขม่นบ่่อยๆ ความชั่วเกิดขึ้นแก่เด็กๆได้อย่างไร ตอบได้ว่าเกิดจากการกระทำที่ดูบ่่อยๆของผู้ใหญ่นั้นเอง ผู้ใหญ่ที่ขาดการระมัดระวังในการกระทำมักชอบตามใจตนเอง ก็กระทำการอะไรๆหลายอย่างอันเป็นการชักจูงความนิยมของเด็ก โดยตั้งใจบ้าง โดยมิได้ตั้งใจบ้าง ที่ละน้อยๆ จนกลายเป็นเด็กเสียคนไป เพราะอาศัยการได้พบเห็นการกระทำบ่่อยๆนั้นแหละ ผู้ใหญ่เป็นผู้มีส่วนอย่างสำคัญในการชักจูงเด็กไปในทางเสีย

ดังกล่าวนานี้จึงเห็นได้ว่า ทุกคนกลายเป็นคนเสียไปโดยมิได้ตั้งใจ แต่เมื่อทำบ่่อยๆเข้า ก็กลายเป็นเรื่องตั้งใจไป และกลายเป็นคนเสียไปโดยอาการดังนี้

อย่าเห็นความทุกข์เป็นความสุข

คนที่เป็นคนเสียไปแล้ว เช่น เขาถล่ำตัวกลายเป็นนักการพนันไปบ้าง กลายเป็นนักดื่มไปบ้าง กลายเป็นนักตัดช่องย่องเบาไปบ้าง กลายเป็นนักชบเที้ยวในเวลากลางคืนไปบ้าง

กลายเป็นคนพอใจในความสุขแบบเกียจคร้านไปบ้าง เขาก็มักพอใจในความเป็นอยู่ในรูปร่างนั้นๆ เขาเข้าใจว่าตัวเขากระทำถูกแล้ว ถ้ามีใครผู้หวังดีไปบอกเตือนเขาให้ทราบ ว่า สิ่งที่เขากระทำ ทุกวันเวลานั้น เป็นสิ่งที่ผิด และจะนำผลร้ายมาสู่เขาและครอบครัวเขา ผู้คุ้นเคยกับความชั่ว แบบนั้น ก็มักกล่าวตอบว่า ช่างผมเถอะ, ผมมันไม่ดี, ผมจะเป็นอยู่อย่างนี้เรื่อยไป คุณอย่า มายุ่งกับผมดีกว่า

คำกล่าวของเขาที่ออกมาโดยมีมารร้ายหนุนหลังอยู่นั้น ทำให้เขาไม่ยอมรับฟังคำพูดที่ หวังดีด้วยประการต่างๆเลย เขาใคร่ในความชั่วเสียจนชินแล้ว จึงไม่มีทางที่จะมาเป็นคนดีกับ เขาได้ เพราะเขาเห็นความทุกข์เป็นความสุข เห็นความดีเป็นความชั่วไปเสียแล้ว เขาพอใจใน การที่จะเป็นคนชั่ว โดยคิดว่ามันเป็นความดีในโลกทัศน์ของเขา คนเช่นนี้เป็นคนที่น่าสงสาร ในการกระทำของเขา และควรช่วยกันดึงเขาออกจากหล่มลึกให้จงได้

อย่าเห็นกงจักรเป็นดอกบัว

ความจริงความชั่วที่เกิดขึ้นแก่บุคคลใดๆนั้น มิใช่ว่ามันเกิดขึ้นในคราวเดียวพร้อมกัน และ มีกำลังแรงก็เท่าไร สิ่งทั้งหลายย่อมมาจากของเล็กๆ และกลายเป็นของใหญ่ขึ้น ด้วยการ สะสมทีละน้อยๆของบุคคลผู้พอใจในการทำความชั่วนั่นเอง

ตัวอย่างเช่นคนติดเหล้า ความจริงแรกเริ่มเดิมทีเขาหาได้มีความอยากความพอใจในรส ของน้ำเหล้าไม่ แต่เพราะความเขลาของเขาเองทำให้เขาเห็นผิดเป็นชอบ เพื่อนฝูงที่เป็นนักดื่ม มาก่อน เขาได้ทำการแนะนำชักจูงเขาทีละน้อยๆ จนเพลินไปกับคำขอ และภาพของมารร้าย

ที่มาตัณยั่วเขาโดยอาการต่างๆ เขาก็กระโดดลงไปในไหเหล้าอาบกินอย่างพอใจ ในชั้นต้นๆ รสและกลิ่นของเหล้า ทำให้เขาเกิดอาการไม่ดีบ้าง แต่ทุกอย่างทุกอย่างขึ้นอยู่กับเขา หน ในการทำดีก็มี หนในการทำชั่วก็มี รสและกลิ่นของเหล้าทำให้เกิดอาการไม่ดีบ้าง แต่ทุกอย่างขึ้นอยู่กับเขา หนในการทำดีก็มี หนในการทำชั่วก็มี รสและกลิ่นของเหล้าทำให้เขาติดใจพอใจ ผลที่สุดก็กลายเป็นนักดื่มตัวยง เป็นดาราดวงมิดในหมู่ดารามิดทั้งหลาย ใจของเขาตกเป็นหาสของน้ำเมาเสียแล้ว

เมื่อก่อนเขามีได้ดื่มเหล้าเขามีมีอาการของคนเมาแม้แต่น้อย แต่เดี๋ยวนี้เขากลายเป็นคนใหม่ที่เต็มไปด้วยความไม่ดีต่างๆ สังคมของคนเมายกย่องเขา แต่สังคมของคนดีเกลียดเขาบ้าง สงสารเขาบ้างความเกลียดเกิดเพราะเห็นความเมาของเขานั้นเอง ถ้าเขาเป็นคนไม่เมาก็คงจะกลายเป็นคนน่ารักต่อไป ความรักความเกลียดที่มีต่อใครๆ นั้นมิใช่มีแก่ส่วนบุคคลนั้น แต่มีแก่ความชั่วความดีที่เข้ามาอาศัยอยู่ในตัวเขาต่างหาก ถ้าเรารู้เหตุผลของเรื่องเช่นนี้ แล้ว ก็ควรทำตนให้เขารัก โดยการชำระเอาความชั่วออกจากตนเสียให้หมด ตนก็กลายเป็นคนที่น่ารักน่าเอ็นดูต่อไป สิ่งเหล่านี้เป็นผลของการกระทำทั้งนั้น หากมีใครดลบันดาลให้ใครเป็นอย่างใดได้ไม่ ถ้าเขามีได้กระทำมันด้วยตัวของเขาเอง

การกระทำสร้างทั้งรักและชังแก่ผู้กระทำอยู่เสมอ บางคนมีความคิดที่ผิดๆ เกิดขึ้นในใจของเขา คือเขาคิดว่าการเป็นคนชั่วอย่างที่เขากำลังเป็นอยู่นั้น เป็นลักษณะหรือนิสัยของความเป็นลูกผู้ชาย "ลูกผู้ชายมันต้องอย่างนี้สินะ" เป็นคำพูดของคนที่มีความชั่วติดสันดานมักพูดกันอยู่เสมอๆ ทำไมเขาจึงลดราคาของความเป็นลูกผู้ชายลงมาจนหมดราคาไปแล้ว ขอดตอบว่า เพราะเขาได้กระทำการที่ผิดไว้นั่นเอง ที่ร้ายไปกว่านั้น เขายังคิดต่อไปว่า ไหนๆ ตนก็ได้เป็น

อย่างนี้มาแล้ว ขอให้เป็นอย่างนี้ตลอดไปดีกว่า ไม่ยอมเป็นคนดีเป็นอันขาด นำสงสารคนที่มีอาการเช่นนี้เหลือเกิน เขาช่างเดินหลับตาไปสู่กันเหวลึกโดยแท้ ขอผู้มีเมตตาธรรมจงได้ช่วยอนุเคราะห์ให้เขาได้เป็นคนดีกันเถิด

มองให้เห็นโทษของความชั่ว

มีคนหนึ่งเคยถามผู้เขียนว่า "ผมรู้ดีว่า การกินเหล้า การเล่นการพนันเป็นสิ่งชั่ว เป็นผีร้ายของโลก แต่ผมก็ยังดื่มเหล้า ยังเล่นการพนัน ผมอยากเลิกเหมือนกัน แต่เลิกไม่ได้ มันเพราะอะไรกันครับ" คำถามแบบนี้เคยพบบ่อยๆ ทำไมเขาจึงเลิกไม่ได้ ทำไมเขาจึงยังเป็นทาสของความชั่วอยู่ คำตอบก็ไม่มีมาก นอกจากจะบอกว่า

๑. เขาผู้ถามยังมีได้เห็นโทษของสิ่งนั้นอย่างแท้จริง เขารู้ว่าไม่ดีตามเขาว่าเท่านั้น หากได้รู้เพราะใจของตนรู้เห็นไม่ เขายังไม่ได้พบกับความจริงที่ซ่อนอยู่ในความสนุกสนานเหล่านั้น เขาจึงยังเห็นว่าดีอยู่ คนเราถ้าเห็นว่าดีอยู่ก็ยังไม่ทิ้งมันไม่ได้ มันดีตามธรรมชาติของเขา และเขาก็พอใจในความดีแบบนั้น

๒. เขาไม่มีความอดทน ความขมใจและความเข้มแข็งในดวงใจเพียงพอที่จะเอาชนะเจ้ามารร้ายในดวงใจของเขาได้ พอมีความอยากเกิดขึ้น ใจของเขาก็อ่อนไหวไปตามอำนาจของความอยากนั้นๆ จนกระทั่งเขาขาดความอดทน ความขมใจ และขาดความเข้มแข็ง ในใจของเขาถูกยึดครองด้วยอำนาจกิเลส ผลที่สุดก็กลายเป็นคนที่พ่ายแพ้ตลอดกาล ไม่สามารถจะเอาชนะต่อความชั่วประเภทนั้นๆได้

รับฟังความเห็นของผู้อื่น

บางคนเป็นคนเจ้าอารมณ์ เจ้าทิฐิมานะ ไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของใครๆ แม้ความเห็นนั้นเต็มไปด้วยความหวังดีต่อเขา เขาก็ไม่ยอมลดตนลงรับคำแนะนำที่ดีที่เต็มไปด้วยความหวังดีเลย เขาคิดว่า "เราก็นิ่งเหมือนกัน อย่ามาสอนกันให้ยากเลย"

ความคิดแบบนี้เป็นความคิดที่ถูกต้องตั้งมาอยู่แล้วหรือ ลองใช้ใจที่ผ่องใสพิจารณาสักหน่อย ก็จะพบความจริงว่าไม่เป็นการถูกต้อง คนเราต้องมีการรับฟังคำบอกคำเตือนของคนอื่นๆบ้าง เพราะปกติของคนเราย่อมมีเวลาเผอเรอ มีเวลาที่จะไม่รู้อะไรอยู่บ้าง ถ้าไม่ยอมที่จะรับฟังความคิดของใครๆแล้ว ย่อมมีทางผิดพลาดเสียหายได้มากอยู่ ฉะนั้นความคิดที่ว่าฉันไม่ยอมฟังใครนั้น ไม่เป็นการถูกต้อง ควรยอมฟังคำพูดที่เป็นประโยชน์ไว้บ้าง ส่วนคำพูดที่ไม่เป็นประโยชน์จะไม่รับฟังก็ไม่เป็นการเสียหาย

อันบุคคลที่จะกระทำอะไรผิดแล้ว ยังขึ้นทำอยู่เรื่อยๆไปโดยมิได้ฟังความเห็นของใครๆเลยนั้น จักเป็นคนดีและก้าวหน้าไปในทางเจริญได้อย่างไรกันเล่า จึงควรรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่กล่าวเตือนด้วยความหวังดีไว้บ้าง มิใช่แต่เพียงรับฟังไว้เท่านั้น แต่ควรนำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดปัญญา และนำตนออกจากทุกข์ได้ด้วย

คนที่กระทำความชั่ว ไม่ว่าจะอย่างไรอยู่ ถ้ารู้สึกตัวว่าการกระทำผิดของตนเป็นความชั่ว และพิจารณาเทียบเคียงกับหลักธรรมแล้วก็มองเห็นว่าเป็นความชั่ว เป็นไปเพื่อทุกข์เป็นโทษ และเวรภัยจริง ก็ควรรีบกลับตนจากความชั่วนั้นเสีย

พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ว่า....

"บุคคลใดเป็นคนประมาทมาก่อน ภายหลังกลายเป็นคนไม่ประมาท บุคคลนั้นย่อมทำชีวิตของเขาให้สว่าง เหมือนดวงจันทร์พ้นจากเมฆส่องโลกสว่างอยู่ฉะนั้น"

ท่านจะอยู่ในความมืดของเมฆ คือความชั่วทำไม ทำลายมันเสีย แล้วนำตนออกมาสู่แสงสว่างของธรรมะกันเถิด ธรรมะเป็นแสงสว่าง...เป็นแนวทางของชีวิตที่เป็นประโยชน์โดยแท้จริงขอให้ท่านเดินตามทางนั้นเถิด

ค้นหาความจริงในตนเอง

ถ้าท่านมีเวลาว่างสำหรับทำความเข้าใจ และเมื่อใจของท่านสงบแล้ว ขอให้โปรดตรวจความเป็นอยู่ของท่านให้เห็นจริง เป็นจำนวนไม่น้อยที่ไม่รู้จักตัวเอง การแก้ไขตนเองจึงมีมาไม่ได้ ขอให้ทำกันใหม่ จงมองตัวของท่านเองอย่างเป็นของแปลก มองอย่างกับว่ามันเป็นสิ่งที่ท่านมิได้พบเห็นมาก่อน มองเพื่อค้นหาความจริง มิใช่มองด้วยตาเนื้อ แต่ต้องมองด้วยจิตใจของท่านเอง มองเหมือนกับท่านมองเพื่อจะจับความผิดของคนอื่นอย่างนั้นแหละ เมื่อท่านเพ่งโดยปิดตาอย่างนี้แล้ว ท่านก็จะพบความจริงว่าตัวของท่านเป็นอย่างไร ท่านเดินทางอย่างไรบ้าง

เมื่อพบแล้วจงหาทางเอาความชั่วนั้นขึ้นพิจารณาต่อไป พิจารณาให้เห็นว่าตัวความชั่วนี้มาจากไหน มีอะไรหล่อเลี้ยงให้มันตั้งในใจของท่าน ตั้งแต่ท่านทำความชั่วแบบนั้นมานานแล้ว ท่านได้อะไรมาจากความชื่อนั้นบ้าง มีความทุกข์อะไร ได้สิ่งใดเกิดขึ้นเพราะความชื่อนั้นบ้าง มีความทุกข์เกิดขึ้นเพราะว่าความชื่อนี้สักเท่าไรแล้ว การงาน ครอบครัว การสมาคมของท่าน

มีความชั่วแบบนั้นเป็นมูลฐานมานานแล้ว ท่านได้ผลอะไรบ้างเล่า คบกับความชั่วมานานแล้ว ไม่เห็นจะเป็นสาระแก่นสารที่ตรงไหน มีแต่เรื่องขาดทุนโดยส่วนเดียว ไม่เอาละ...เลิกกันที่ความชั่วแบบนี้ เมื่อมองเห็นโทษของความชั่ว เห็นผลของความดีแล้ว จงตัดสินใจอย่างเด็ดเดี่ยว ทำใจให้เข้มแข็ง อย่าอ่อนแอ อย่าสงสารความชั่ว แต่จงสงสารตนเองที่ตกเป็นคนชั่วอย่างไร้เกียรติ ต้องเลิกทันทีและพยายามเลิกอย่างเด็ดขาดแบบตัดบัวไม่ให้ใยกันทีเดียว เพราะถ้าไว้ใยแม้เพียงนิดหน่อย มันจะพอกพูนขึ้นในตัวของท่านอีก จะเป็นการเดือดร้อนใจในภายหลัง จึงต้องทำตนเป็นคนที่มีใจเด็ดอย่างแท้จริง ทั้งกันไม่ต้องดูหน้ากันต่อไป

ทำไมจึงบอกให้ทิ้งอย่างเด็ดขาด เพราะเคยเห็นมามากแล้ว เวลาที่ฟังพระแสดงธรรมก็มองเห็นโทษของความชั่วที่ตนกระทำอยู่ และตั้งใจจะเลิกจากความชั่วนั้น แต่มีได้ทำอย่างเด็ดขาด ค่อยๆ เลิกค่อยๆ ไป ผลที่สุดเลิกไม่ได้ เพราะอิทธิพลของความชั่วนั้นแรงมาก ถ้ามีเชื้อเหลืออยู่เพียงนิดเดียวก็แสดงฤทธิ์เดชต่อไป จึงควรกลัวต่อความชั่วช้า และไม่ยอมให้มันมาตั้งอยู่ได้เป็นเด็ดขาด เมื่อจะเลิกก็เลิกกันทันที ไม่ต้องทำแบบค่อยเป็นค่อยไป แต่จะทำอย่างหักโหมกันทีเดียว ถ้าใจของท่านเกิดอ่อนแอขึ้นมา เกิดสงสารตนเองว่าจะได้รับความลำบากเพราะการกระทำเช่นนั้น

จงถามตนเองสักหน่อยเถิดว่าเมื่อก่อนมิได้มีสิ่งนี้ มิได้กระทำอย่างนี้ ทำไมจึงมีชีวิตอยู่ได้อย่างเรียบร้อย นี่เพ็งมีมาไม่เท่าใดนี้เอง เมื่อก่อนอยู่ได้ ต่อไปก็อยู่ได้ บอกกับตนเองอย่างนี้ไม่เท่าใดตนเองก็ชนะตนเอง เดินในทางของเสรีชนต่อไป การตกเป็นทาสของสิ่งต่างๆ ไม่มี มีใจมันคงเอาตัวรอดจากความชั่วได้อย่างเด็ดขาด มีชีวิตที่เป็นไทแท้ต่อไป นี่เป็นวิธีการกลับตนแบบหนึ่งตามหลักพุทธศาสนา

ขอพวกเราทั้งมวลที่ได้ปฎิญาณตนเองว่าเป็นชาวพุทธ จงกลับตนจากทางผิดมาเดินตาม
ทางที่ถูกต่อไปเถิด การเดินทางผิด และการปล่อยตนให้ตกเป็นทาสของกิเลส ทำให้ชีวิต
ไม่ก้าวหน้า ไม่เจริญงอกงามในทางดีมานานแล้ว ถ้ามองเห็นความจริงก็จงทิ้งความเท็จเสีย
แล้วหันเข้าหาหลักอันเป็นความจริงกันเถิด ความจริงจักทำให้ท่านเป็นเสรีชนอย่างแท้จริงตาม
แนวทางของพุทธศาสนา

ความชั่วเปรียบเหมือนผีร้าย

ความชั่วเป็นผีร้ายที่ทำลายตน ทำลายชาติให้ย่อยยับ คนที่ตามใจตนเอง ปล่อยใจไปตามอารมณ์ กระทำความผิดร้ายโดยวิธีต่างๆ ตนสำคัญความผิดว่าเป็นความดี และทำเรื่อยไปหาได้สำนึกในผลของบาปกรรมที่ตนกระทำไม่ หรือบางทีก็นึกได้ว่าเป็นบาปกรรม แต่ความดีร้ายของตน ความหยิ่งในเกียรติอย่างผิดๆ ความคิดว่าตนมีอำนาจและพวกพ้องมากมาย ไม่มีใครจับได้ไล่ทัน ความชั่วจะไม่ให้ผลแก่ตน ใจของตนอีกเหิม และทำชั่วเข้าทุกที เขาทำเพื่อมาตนเองโดยแท้ พอความชั่วที่ทำไว้สุกรอบกรอบดีแล้วมันก็ให้ผล ตนก็กลายเป็นคนไม่มีเกียรติ ไม่มีบ้านเรือนจะอยู่อาศัยต้องเที่ยวเร่ร่อน นี่ก็เป็นเพราะความชั่วแผดเผาตลอดเวลา นี่ผลของการไม่กลับตนเป็นคนดี ตนจึงถูกบาปกรรมให้ได้ผลเป็นทุกข์สิ้นกาลอันยาวนาน

กลับตนเป็นคนดี ไม่มีคำว่าสาย

แต่ก็มีได้เป็นการสายเกินไปดอก ยังมีเวลาพอสำหรับคนที่จะคิดกลับตนอยู่เสมอ การกลับตนเป็นคนดีมิได้สายเกินไป เวลาเปิดอยู่สำหรับผู้ที่น่าสนใจผิด และคิดจะกลับตนเสมออย่ามัวใจร้อน เพราะไฟบาปเผาตัวท่านแล้วว่าเป็นบาป ก็เลิกจากบาปนั้นเสียเถิด ชีวิตยังจะเป็นประโยชน์ต่อไป

คนที่โกรธกันเกลียดกัน ก็ยังมีช่องว่างในดวงใจพอที่จะหันมารักและสงสารท่านได้ ถ้าทำตนให้เขารักและสงสารด้วยการเลิกจากนิสัยทราม หันเข้าหาความดีทีละน้อยๆ พอดความดีในตัวของท่านถึงจุดอิ่มตัว ท่านก็จะได้รับความเห็นใจจากทุกคนที่ได้พบกับท่าน เขาจะชอบจะชังอย่างไรรั้น ขึ้นอยู่กับการกระทำของท่านผู้เดียว ถ้าท่านรู้ว่าเป็นคนผิดคนเสีย จะมัวชักช้าอยู่ทำไมเล่าท่าน ขอให้กลับใจเป็นคนดีเสียเถิด....

๖ ร ร ม ค ร อ ง ชี วิ ต

เ รื่ อ ง

ชีวิตที่สะอาด

การดำเนินงาน อยู่ใต้อาณัติของ

ตีลปะแห่งการครองใจคน

คนอ่อนโยนสามารถเข้าถึงคนได้ทุกเหล่าและนำคนแข็งกระด้างมาใช้ได้ แต่...คนแข็งกระด้าง ไม่สามารถนำคนอ่อนโยนมาใช้ได้เลย มนุษย์เราต้องทำหน้าที่แผ่เมตตา ให้คนอื่นมีสุข เพราะตัวเราก็คงต้องการอย่างนั้น จึงควรทำในสิ่งที่เราปรารถนาให้ต่อผู้อื่นบ้าง

พุทธทาสภิกขุ ๗๑

ตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่สองผ่านไปแล้ว ภาษาไทยของเราได้ความร่ำรวยในทางภาษาขึ้นมาก ที่ว่าร่ำรวยนั้นหมายถึงเราได้คำใหม่ๆเพิ่มขึ้นหลายคำ คำใหม่ที่ได้ยินกันมากที่สุดและเป็นความจริงอย่างที่สุด คือคำว่าคอร์รัปชัน อันเป็นคำภาษาอังกฤษ เราได้นำมาใช้กันจนแพร่หลายในเวลาไม่กี่ปี คำนี้หมายถึง การทุจริตคดโกง การเอารัดเอาเปรียบกันด้วยประการต่างๆ เป็นคำใหม่ในภาษาของเรา แต่แพร่หลายไปทุกหนทุกแห่ง มีใช้แพร่หลายเพียงถ้อยคำเท่านั้น การกระทำตามความหมายของคำนี้ก็พลอยแพร่หลายไปด้วย

สมัยก่อนพวกเราไม่รู้จักกับคำนี้ และการกระทำแบบคอร์รัปชันก็มีน้อยไม่แพร่หลาย คนทำงานในสมัยก่อนมีความเห็นแก่ตนน้อย มีความรักงานมาก และมุ่งทำงานให้ดำเนินไปด้วยดี เขาจึงได้เกียรติและชื่อเสียงในทางดีกันมาก พอสงครามเกิดขึ้นในยุโรป และลูกหลานมาถึงประเทศไทย กองทัพแห่งประเทศไทยอุทัยได้บุกขึ้นเมืองไทยทุกแห่งที่พอจะระบายนพลขึ้นบกได้ สงครามในประเทศยุโรปทำความกระทบกระเทือนในทางการเศรษฐกิจแก่ประเทศไทยมากพอแล้ว พอเกิดรบกันขึ้นในบ้านเราเอง ความกระทบกระเทือนก็มีมากขึ้น ของกินของใช้มีแต่น้อยๆไม่พอสำหรับประชาชน คนมีเงินที่มีความเห็นแก่ตนได้พากันกักกันสินค้าไว้เพื่อตนเสียมาก ของซึ่งควรจะพอสำหรับทุกคนกินใช้เกิดไม่พอขึ้น เพราะความเห็นแก่ตน และความโลภที่เกิดขึ้นในคนที่ไม่ใช้ธรรมะ

การเดินทางไปมาก็ลำบาก รถไฟถูกระเบิด รถไม่พอใช้ในการลำเลียง รถสินค้าไม่พอสำหรับขนสินค้า พ้อคำก็เกิดแย่งกันเพื่อนำสินค้าไปสู่ตลาดที่ตนคิดว่าจะขายได้ เขาจึงให้เงินแก่เจ้าหน้าที่เพื่อขอรื้อให้ได้ง่ายๆ ใครให้เงินมากคนนั้นก็ได้อำนาจไป สินค้าของเขาไปถึงตลาดได้คล่อง เขาก็ขายได้ราคาแพงๆ ความลำบากจึงเกิดแก่ประชาชนผู้ซื้อของกินของใช้

ชีวิตที่ไร้ความสะอาด

ในการไปติดต่อกับทางราชการ...งานเกิดขลุกขลัก ผู้มาติดต่อก็ต้องการได้ความสะดวก จึงได้ให้สินน้ำใจแก่ผู้ที่มีอำนาจอำนวยความสะดวกแก่ตนได้ ในขั้นแรกก็ให้แต่น้อยๆ ให้แต่เพียงบางพวกบางราย ครั้นต่อมาความทราบถึงผู้อื่นที่ยังมิได้รับส่วนแบ่ง ก็เลยเกลี้ยกล่อมเรื่องเสียบ้าง ขัดข้องอย่างโน้นบ้างอย่างนี้บ้าง ความต้องการเกิดมากขึ้น เลยให้สินบนแก่ทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง หนักเข้าก็กลายเป็นธรรมเนียม ใครไม่ให้...งานไม่คล่อง จนมีคำพูดติดปากกันว่า ไม่มีเงินงานไม่ดี เงินมางานดี ทุกคนหายใจเป็นเงินทองกันไปหมดไม่ว่าใครจะทำอะไร ติดต่อกับใคร ถ้าไม่มีการเติมน้ำมันก็ติดขัดหมด ไม่ได้ความสะดวกโดยประการทั้งปวง

ทุกกระทรวงทบวงกรมมีการพรรคันนั้นกันอย่างทั่วถึง บางกรมมากหน่อย จนคนที่เข้าทำงานราชการมักคิดก่อนว่า จะเข้ากรมไหนดีที่พอมีเงินรายได้พิเศษ ตนจะได้ร่ำรวยเร็วขึ้น พ่อแม่ของเด็กๆที่ได้ส่งลูกเข้าทำงานในกรมใดที่มีการกินกันได้ ก็พูดด้วยความพอใจว่าลูกผมได้เข้ากรมนี้ เดียวนี้เขาร่ำรวยแล้ว มีรายได้พิเศษมาก นี่คือดวงใจที่เต็มไปด้วยความสกปรก และมีความปรารถนาลามกอยู่เสมอ เมื่อคนหนึ่งทำได้ อีกคนหนึ่งก็ทำได้เหมือนกัน จนเขาพูดกันว่าที่ไหนหนักเอาเงินหักเป็นสำเร็จทุกราย เงินก็เลยกลายเป็นแรงงาน กระทรวงที่เคยสะอาด และนำชีวิตของชาติไปสู่แสงสว่าง ก็ยังมีการพรรคันนั้นกับเขาด้วย การที่จะนำเด็กไปเรียนในโรงเรียนใดก็ต้องวิ่งเต้น...หยอดน้ำมันเป็นการใหญ่ จึงจะนำเด็กเข้าเรียนได้ ถ้าไม่ทำอย่างนั้นก็มีได้เข้าเรียน

การคดโกงกันตามที่กล่าวมามีทั่วไปหมด กระทั่งในวงการพระศาสนาต้องมีสินน้ำใจ และมองกันที่เงินเป็นส่วนมาก งานการที่ทำงานจึงเต็มไปด้วยความไม่สะอาด

ความไม่สะอาดในวงงานเกิดมาจากไหน เกิดจากความโลภ ความเห็นแก่ตัว การเอารัดเอาเปรียบผู้อื่นเป็นมูลฐาน และกิเลสแบบนี้ย่อมเกิดมีแก่คนทุกประเภทที่ยังมีใจไม่สูงพอ ยิ่งคนใหญ่ยังมีการกระทำสกปรกมากขึ้นไปอีก ดังคำโบราณว่า เด็กๆกินคำเล็ก คนใหญ่ๆกินคำโต กินกันทั้งใหญ่ทั้งเล็กจนไม่มีใครจะว่าใครกันแล้ว ผู้ใหญ่จะดูเด็ก ตนเองก็มอมแมมอยู่เหมือนกัน ชินว่าไปเตี้ยเด็กจะตอกเอามั่งตนก็จะเดือดร้อน ทำให้การปกครองเสียหายดลยกลายเป็นระบบหนึ่งของสังคมไป

คนใดไม่โกงไม่กินคนนั้นโกง คนใดไม่โกงไม่กินอยู่ในหมู่ไม่ได้ ต้องกระเด็นออกไปจากหมู่ ไปนั่งปลงธรรมสังเวชอยู่ด้านนอกของหมู่ที่เขากำลังกินกัน บางคนปากกล้าหน่อย พูดวิพากษ์วิจารณ์การโกงกินของคนอื่นๆเขา พอเขาแบ่งให้บ้างก็เสียบเสียนลงไปทันที อิทธิพลของเงินนี้มีมากถึงขนาดนี้เชียวหรือ ถ้าหากเราไม่มีกำลังใจเพียงพอก็กู้ไม่ไหว ผลที่สุดก็เข้าวังโกงกับเขาด้วย

สังคมที่ขาดศีลธรรม

การกระทำความชั่วของหมู่คนชั่วทั้งหลาย ค่อยมีความรุนแรงมากขึ้นทุกที คนโกงแบบเดียวกันทวีจำนวนมากขึ้น มีอำนาจ มีเงินมีพวกพ้องสนับสนุน เขาก็มีอำนาจปกครองเมืองได้ และเมื่อได้ครองเมืองแล้ว เขาก็นั่งเสวยความสุขจอมปลอมบนบัลลังก์แห่งความโกงของเขา

และใช้ความโง่งมหลอเลี้ยยความคดโกงต่อไป เช่นเอาเงินหว่านหาพวกฟุ้งอย่างไม้อื่น เพราะ
ว่าเงินนั้นไม่ใช่ของตัว เป็นหยาดเหงื่อภาษีอากรของประชาชนต่างหาก เขามิอำนาจอยู่ได้โดย
วิธีหลอเลี้ยยคนโง่งมด้วยความคดโกง จนกระทั่งเขาเกือบจะปฏิรูปสังคมอันมีศีลธรรมรักษา
ไว้กลายเป็นสังคมที่ขาดศีลธรรมเสียแล้ว แต่บารป๋อมลงโทษคนบาป บุญย่อมรักษาคนทำดี
เสมอ วาระของเขาที่จะรับผลของบาปได้มาถึงแล้ว บรรดาคนโง่งมคนมีมือที่สกปรกแปดเปื้อน
เลือดทั้งหลาย ได้ถูกขจัดออกไปจากสังคม เขาต้องรับเคราะห์กรรมที่เขาได้ทำมันขึ้น สมควร
กับกรรมชั่วที่ตัวได้กระทำไว้แล้ว เป็นบทเรียนบทหนึ่งของโลกเราแล้ว

ชีวิตที่สะอาด

ขอให้เรามาตั้งต้นกันใหม่เกิด มาเดินในทางที่ถูกและชอบธรรมกันเกิด เพราะการเดินในทางผิดและไม่เป็นธรรม ได้สร้างความทุกข์ให้แก่ตนแก่ชาติมาพอแล้ว ไม่เป็นทางเจริญแต่ประการใด ขอให้เราทุกคนมาตั้งต้นกันใหม่ โดยเดินตามทางธรรมที่นำไปสู่ความสุขสงบที่แท้จริง โดยการทำงานที่สะอาดกันเสียที

ในการทำงานสะอาดนั้นมีความหมายเป็นสองประการ คือ ทำงานที่สะอาดประการหนึ่ง
ทำงานให้สะอาดประการหนึ่ง

งานที่สะอาดนั้น หมายถึง งานทุกประเภทที่ไม่เป็นไปเพื่อการเบียดเบียนตนและผู้อื่น ให้เดือดร้อน เป็นงานที่บัณฑิตสรรเสริญโดยส่วนเดียว เช่นงดเว้นจากการฆ่าสัตว์เอง และไม่ให้คนอื่นฆ่า ไม่ส่งเสริมการฆ่าโดยวิธีใดๆทั้งหมด ไม่ลักเอง ไม่ใช้ให้ใครลักของใครๆ

ทั้งไม่ส่งเสริมกิจใดๆที่ก่อให้เกิดการลักขโมยกันขึ้น ไม่ล้วงละเมิดในทางกาม ถ้าเป็นผู้อยู่ครองเรือนก็พอใจแต่ในคู่ครองของตน ไม่มีความมักมากเสนาหาการมรณในทางที่ผิดธรรม ผิดกฎหมาย ไม่มีการส่งเสริมการกระทำประเภทใดๆ ในทางที่จะทำคนให้เกิดราคะตัณหา อันเป็นมูลฐานของกาเมสุมิฉฉาจาร ซึ่งนำความยุ่งยากมาสู่สังคมของชาวโลก งดเว้นจากการพูดด้วยคำโกหก คำหยาบ คำเหลวไหล คำที่ทำให้คนให้แตกแยกกัน และไม่ส่งเสริมให้ใครๆ พูดถ้อยคำเช่นนั้นออกมาเป็นอันขาด

ประการสุดท้ายให้งดเว้นจากการดื่มกินของมีนเมา อันเป็นตั้งแห่งความประมาท มีใช้เพียงงดเว้นเท่านั้น แต่ต้องไม่ส่งเสริมให้คนมีการกิน การดื่ม ด้วยทุกวิถีทาง นี่เป็นหลักของการกระทำที่สะอาดของกายและวาจาแล้ว ทั้งควบคุมไปถึงใจของผู้นั้นด้วย

ก่อนทำงานประเภทใดก็ควรคิดเสียก่อนว่า เป็นงานอยู่ในกรอบของศีลธรรมหรือไม่ ถ้าอยู่ในกรอบของศีลธรรมก็ควรทำ ถ้าออกไปนอกกรอบของศีลธรรมแล้วควรงดเว้น แม้จะมีรายได้เป็นจำนวนมากมาจากการกระทำนั้น บุคคลผู้รักตนสงวนตนพึงงดเว้น ไม่แต่ต้องงานประเภทนั้นเป็นอันขาด คนที่คิดอย่างนี้ก่อนทำงานได้ชื่อว่าเป็นคนมีงานที่สะอาดประกอบอยู่แล้ว

ในฐานะที่เราเป็นชาวพุทธ ควรทำงานประเภทที่ไม่ร้อนใจแก่ตนแก่ท่าน ไม่ส่งเสริมให้เกิดความยุ่งยากในสังคมของโลก เช่น การทำกสิกรรม ทำไร่ไถนา ไปตามหน้าที่ ไม่เป็นการทำให้เดือดร้อน การทำมาหากินทางค้าขายก็เป็นงานอาชีพที่ดีงาม แต่ต้องงดเว้นเสียบ้าง เช่น การค้าของมีนเมาประเภทหนักเบาต่างๆ การค้าอาวุธยุทโธปกรณ์ อันเป็นเหตุให้เกิดการฮึกเหิมและรบราฆ่าฟันแก่กัน เป็นการค้าที่มีขอบด้วยธรรม

การดำบงอย่างผิดศีลธรรมแต่ไม่ผิดกฎหมาย เพราะกฎหมายมิใช่จะให้ความคุ้มครองแก่สังคมดีเสมอไป บางอย่างก็ไม่ได้เหมือนกัน เช่นผิวกี้ได้ ขายอาวุธกี้ได้ กฎหมายเช่นนี้เป็นแต่ควบคุมการกระทำนิดหน่อยเท่านั้น ไม่ได้ตัดรากเหง้าของความชั่วให้หมดไป ส่วนทางด้านศีลธรรมถือว่าเป็นสิ่งไม่ดีโดยแท้ แต่เพราะคนเขียนกฎหมายเป็นคนอยู่ในโลก ทำอะไรอย่างชาวโลกที่ไหลไปตามกระแสธารของกิเลส จึงสร้างความยุ่งยากแก่ตนอยู่อย่างมากมายเสมอ เช่น น้ำเมาทำความยุ่งยากให้ขนาดไหน ผีนทำความยุ่งยากให้เท่าไร พวกอาวุธที่แข่งขันกันสร้างอย่างมากมายจนหาทางลดกันไม่ได้ และอาวุธเหล่านี้จะเผาโลกให้ละเอียดอยู่แล้ว นี่เป็นความยุ่งยาก เพราะเป็นงานที่ผิดศีลผิดธรรมทั้งนั้น

ถ้าหากเราเขียนกฎหมายตามหลักศีลธรรม และหาทางกล่อมคนให้เข้าหาศีลธรรมได้มากที่สุด จะเป็นการช่วยกันผดุงความสะอาดของโลกไว้ได้ เดียวนี้โลกเรากำลังยุ่งยากเพราะขาดหลักทางศีลธรรมนี้เอง จึงพูดได้อย่างเต็มปากว่า โลกจะร่มเย็นดับเข็ญได้ด้วยชาวโลกทำงานที่สะอาด ตรงตามหลักของศีลธรรมเท่านั้น

ทำงานเพื่องาน

ในด้านการงานที่สะอาดนั้น หมายถึง การทำงานที่ตนได้เลือกเฟ้นแล้วเห็นว่างานใดเป็นงานที่สะอาดอยู่ในกรอบศีลธรรม ก็ลงมือทำงานนั้นได้โดยมิต้องรอ แต่ในการปฏิบัติงานอันเป็นหน้าที่นี้อาจเกิดความไม่สะอาดขึ้นมาได้เสมอ เพราะอะไรเล่า?... เพราะว่าคนทำงานทุกคนมักมีความเห็นชนิดเข้าข้างตัว ทำอะไรก็เอาตนเข้าตั้งไว้ก่อนเสมอ จะทำอะไรสักชิ้นก็

มักจะถามตนเองในใจว่าตนจะได้อะไรจากงานที่ตนทำบ้าง จะได้มากน้อยเท่าใด จะได้ไวหรือได้ช้าๆ โดยเอาตัวขึ้นตั้งแล้วโน้มไปสู่ลาภ ยศ สรรเสริญ และความสุขที่ตนต้องการเสมอ เพราะทุกคนมีความอยาก มีความหวังในผลอย่างใดอย่างหนึ่งเสมอ ไม่มีใครที่จะไม่มีความหวังในผลของงาน

เมื่อเป็นดังนี้เราก็คงทราบว่าการปฏิบัติงานที่ไม่สะอาดนั้น เนื่องจากความต้องการนี้เองเป็นใหญ่ จึงจำเป็นต้องควบคุมความอยากในผลของงานไว้ให้มาก คือให้มีความรู้สึกว่าตนทำงานเพื่องาน มิใช่ทำงานเพื่อลาภ เพื่อยศ อะไร....หามีได้

คนเราทั่วไป มักควบคุมความอยากไว้ไม่ค่อยได้ การควบคุมความอยากไม่ได้ เป็นวิสัยของสัตว์ดิรัจฉาน เช่น หมา แมว มันคุมความอยากไม่ค่อยได้ พอเห็นอาหารก็จะกิน พอเห็นสัตว์ตัวเมียก็จะหันเข้าใส่ทันที นั่นเป็นสัตว์ดิรัจฉาน คนเราต่างจากสัตว์ดิรัจฉานตรงนี้ ตรงที่ควบคุมความอยากได้ แม้มันจะเกิดขึ้นบ้าง ก็รู้จักเหนียวรั้ง ไม่ยอมให้ออกมาให้ใครเห็น ราคาของความเป็นคนนั้นอยู่ตรงนี้แหละ ถ้าเรามีความคิดแบบนี้เราก็มีความเป็นคน แต่ถ้าขาดความคิดอย่างนี้ เราก็เป็นอะไรอย่างหนึ่งที่เรียกว่าคนไม่ได้

การควบคุมความอยากจึงสำคัญมาก อันคนที่ทำงานด้วยความอยากในผลของงาน กับคนที่ทำงานด้วยความไม่อยากนั้น ผลงานก็ผิดกัน ความรู้สึกในใจก็ผิดกัน คนอยากได้มักทำอะไรด้วยความรีบร้อน และอยากได้เห็นผลเร็วๆ ถ้าหากไม่สำเร็จดังความต้องการหรือผลที่ได้ก็น้อยไปเขาก็ยอมเป็นทุกข์ และก่อให้เกิดความยุ่งยากในวงงานขึ้นได้มาก

คำของคน

การทำงานที่ติดต่อกับคนมากล่อแหลมต่ออันตรายมากเต็มที เพราะทุกคนมีความอยากร และเมื่อเขาต้องการให้ได้สมอยาก เขาก็ต้องทำโดยวิธีลัดเพื่อผลของเขา

ท่านผู้หนึ่งเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดในภาคเหนือ ใครก็ทราบดีว่าเป็นภาคที่มีการค้าที่ไม่ชอบธรรมอยู่ประการหนึ่ง คือการค้าฝิ่นเถื่อนที่มีอย่างชุกชุมและจับกันบ่อยๆ แม้ถูกจับกันบ่อยครั้ง พวกนักค้าก็หาเกรงกลัวไม่คงหาทางค้ากันต่อไปอีก คราวหนึ่งนักค้าคนหนึ่งถูกจับฝิ่นจำนวนมาก ทางเจ้าหน้าที่ก็ทำการสืบสวนและส่งสำนวนให้ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาเพื่อสั่งฟ้อง หรืออาจไม่ฟ้องก็ได้ สุดแล้วแต่ปลายปากกาของท่าน

เจ้าทุกข์จึงได้มาหาท่านแต่เช้าเพื่อขอความช่วยเหลือ โดยขอให้ท่านสั่งไม่ฟ้องเสีย และจะให้เงินเป็นจำนวนถึงสามแสน ท่านผู้ว่าราชการถึงกับสะอึกไปทีเดียว เพราะเงินมันมากเอการ เป็นผู้ว่าราชการมาหลายปีแล้วยังเก็บเงินไม่ได้เท่า นั้นเลย เจ้ามารร้ายที่อยู่ในส่วนลึกของดวงใจออกมาเสนอตัวว่า ปลอมเขาเสียเถอะ...เอาเงินสามแสนดีกว่า ไม่มีใครรู้เห็นในการกระทำของเราดอก สมัยนี้เงินทองหายาก เงินเดือนที่ได้ก็ไม่พอใช้ ต้องจ่ายเงินค่ารับแขกปีหนึ่งๆมากมาย รับเงินไว้ใช้ดีกว่า อย่าขึ้นทำเป็นคนชื่อไปหน่อยเลย เจ้ามารร้ายมันมากกระซิบอย่างนี้ทำเอาใจอ่อนช้ำจะเห็นด้วยเหมือนกัน

แต่เสียงของพระพุทธรองค์ได้ดังก้องขึ้นในใจว่า "จงคิดให้ดี...เจ้าทำราชการมานานแล้ว เริ่มตั้งแต่สำเร็จการศึกษา และเข้าทำงานได้เลื่อนตำแหน่งมาโดยลำดับ จนเป็นถึงผู้ว่าราชการจังหวัด เธอเคยทำความผิดให้ตนเองมัวหมองบ้างไหม...ลองคิดดูซิ เงินเดือนที่เธอได้อยู่ก็

พอกินแล้วไม่ใช่หรือ เธอจะเอาเงินไปทำไม้นักหนา เงินช่วยเธอให้พ้นจากบาปได้ไหม เงินทำให้เธอมีราคาขึ้นหรือเปล่า ราคาของคนมิได้อยู่ที่เงิน แต่อยู่ที่ความดีต่างหาก พระราชาผู้เป็นประมุขของชาติ ได้ส่งตัวเธอมาเป็นตัวแทนของพระองค์ มาอยู่ต่างหูต่างตาของพระราชา ผู้ใหญ่เขาไว้วางใจในเธอ จึงตั้งเธอให้เป็นใหญ่ถึงขั้นนี้ เธอไม่ควรทำสิ่งที่ผิดต่อจุดประสงค์ของพระราชาเป็นอันขาด ขอเธอจงเป็นฝักฝ่ายของความดีเถิดอย่าเป็นฝักฝ่ายความชั่วเลย"

เสียงธรรม...เสียงพระดังก้องขึ้นในหู จึงปลงตกเราควรเป็นฝ่ายของธรรมดีกว่า ไม่ควรเป็นฝ่ายของอธรรม เราควรทำตนเป็นคนดีของโลก ดีกว่าเป็นคนชั่วของโลก ท่านเข้าใจได้...ชนะน้ำใจตนเอง ไม่ยอมทำความผิดเพราะเห็นแก่สินจ้างรางวัล ท่านจึงไล่นายคนนั้นออกไป และไล่ความคิดชั่วออกจากใจของท่านด้วย

คนอย่างนี้เป็นคนที่โลกต้องการ เป็นคนที่มีมือสะอาดและทำกิจที่ชอบให้แก่บ้านเมือง ความคิดเพื่อขจัดความชั่วในใจให้ออกไปจากตัวตนนี้ เป็นความคิดชอบประการหนึ่ง

เป็นนายตัวเอง

อีกประการหนึ่ง เราเรียกตัวของเราเองว่าเป็นคนไทย คนไทยคือคนที่ไม่ยอมเป็นทาสของมัน แม้การเป็นทาสของกิเลสก็ไม่สมควร ถ้ามีใครคนหนึ่งเอาเงินมาให้ท่าน และขอร้องให้ท่านทำสิ่งใดๆที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ด้วยศีลธรรม ท่านขาดความยั้งคิด ยอมกระทำให้เขาเพราะต้องการสินจ้างเพียงเล็กน้อย ถ้าใครจะด่าท่านว่าเป็นคนขายชาติก็สมควรแล้ว เพราะท่านมิได้คิดคำนึงถึงชาติบ้านเมือง ยอมกระทำความผิดเพราะเห็นแก่อำมิสเล็กน้อยๆ

เสียความเป็นไทไปหมด คนผู้รักเกียรติ รักความเป็นไทย ไม่ควรกระทำเช่นนั้นเป็นอันขาด
อันคนผู้บังคับตนเอง สอนตนเองมิให้กระทำกิจใดที่ผิดต่อหลักศีลธรรมและกฎหมาย ก็ได้
ชื่อว่าเป็นนายของตนเอง บังคับตนเองอยู่ในความรับผิดชอบได้เป็นอย่างดี คนเช่นนี้ควรจะเป็น
เป็นหัวหน้า ควรปกครองหมู่ของตน และสามารถนำตนนำหมู่ไปสู่สถานปลอดภัยได้โดยแท้

ถึงเวลาแล้วที่พวกเราผู้เรียกตนเองว่าไทย ผู้ชอบพูดว่าตนรักชาติไทย พึงทำตนให้เป็น
คนมีดวงใจสะอาด ทำงานประเภทที่มีความสะอาดโดยถูกต้องตามหลักศีลธรรม และทำโดย
ความไม่ย่อภาคในผลของงาน มุ่งแต่ให้งานสำเร็จและเรียบร้อยไปโดยส่วนเดียว ก็จะเป็น
คนสะอาดทั้งภายในภายนอก งานที่ทำด้วยใจที่สะอาดก็จะเป็นงานที่สะอาด ผลที่เกิดขึ้นตาม
แรงของงานก็เป็นผลที่สะอาด ความสุขความสงบย่อมมีแก่ผู้ที่มีงานอันสะอาดเสมอ

๖ ร ร ม ค ร อ ง ชี วิ ต

เ รื่ อ ง

ความตาย

ถ้าเป็นชีวิตด้วยความเป็นไปประหลาด

ญาติโยมพุทธบริษัททั้งหลาย

บัดนี้ ถึงเวลาของการฟังธรรมปาฐกถา อันเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาแล้ว ขอให้ทุกท่านอยู่ในอาการสงบ ตั้งอกตั้งใจฟังด้วยดี เพื่อให้ได้ประโยชน์อันเกิดขึ้นจากการฟังตามสมควรแก่เวลา

การที่เราทั้งหลายได้มาประชุมกัน เพื่อฟังปาฐกถาข้อธรรมในวันอาทิตย์เป็นประจำนั้น ก็มีจุดหมายสำคัญอยู่ที่ต้องการนำธรรมะไปใช้เป็นเครื่องมือสำหรับแก้ไขปัญหาชีวิตของเรา

ธรรมะเป็นยารักษาใจ

เรื่องของความทุกข์ความเดือดร้อนนั้นเป็นสิ่งที่ไม่มีใครต้องการ เราต้องการแต่ความสุขใจเย็นใจ แต่ทั้งๆที่ไม่ต้องการนั้นแหละ ความทุกข์ความเดือดร้อนมันก็มาเกิดขึ้นแก่เราได้

ธรรมะที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงสอนไว้นี้ความจริงก็เป็นยาชนิดหนึ่ง เป็นเครื่องรักษาจิตใจให้พ้นจากความทุกข์ความเดือดร้อน พระพุทธเจ้าเองท่านก็เป็นนายแพทย์ผู้เชี่ยวชาญในการรักษาโรค พระองค์เป็นผู้รักษาโรคทางใจอันเกิดแก่บุคคลทั่วไป เป็นนายแพทย์เคลื่อนที่คล้ายกับเป็นหมอเท้าเปล่า...ที่เขาพูดกันในหนังสือพิมพ์นั้นแหละ แล้วก็เท้าเปล่าจริงๆด้วย เพราะว่าพระองค์ไม่ได้สวมรองเท้า เดินทั่วไปตามท้องถนนเมื่อรู้ว่าใครเป็นทุกข์ มีโรคทางใจก็เสด็จไปหาบุคคลนั้น โดยปกตินิชีวิตของพระองค์...ทุกวันนี้ตั้งแต่ก่อนรุ่งคือประมาณตีสี่เมื่อตื่นแล้วก็ทรงแผ่พระญาณ เรียกว่าญาณพิเศษ เป็นญาณแห่งความเมตตาปราณี ส่งไปยังทิศทั้งสี่ เพื่อตรวจดูว่า ในวันนี้ใครมีความทุกข์อยู่บ้าง ใครมีความเดือดร้อนใจอยู่บ้าง....ด้วย

ปัญหาอะไร ถ้าได้ทราบว่ามีคนมีความทุกข์มีความเดือดร้อนใจ พระองค์ก็จะเสด็จไปสู่ที่นั้น เรียกว่าโปรดสัตว์ เอาบาตรไปด้วย บิณฑบาตไปตามทาง หรือว่าไปบ้านนั้นก่อน แล้วจึงจะไปบิณฑบาตต่อไป เวลาพระองค์เสด็จไปอย่างนั้น ดูเหมือนกับหมอไปหาคนไข้ เพื่อนำยาคือ ธรรมะไปแจกแก่เขา ให้เขาได้กินแล้วคลายจากความเป็นทุกข์ความเดือดร้อน

พระผู้ยิ่งใหญ่ด้วยความกรุณา

ในบางครั้งบางคราวเราจะพบว่า พระราชานิมนต์พระองค์ไปฉันในวัง แต่ว่าในกระท่อมมีคนกำลังเป็นทุกข์น้ำตานองหน้าอยู่ พระองค์จะตัดการนิมนต์ไปฉันในวัง ไปที่กระท่อมหน้านั้นก่อน เพื่อเอาธรรมะไปเช็ดน้ำตาคนที่กำลังเศร้าโศก ให้หายจากความทุกข์ความเศร้าโศก

ถ้าเราอ่านพบเรื่องอย่างนี้ของพระพุทธเจ้า ก็จะเห็นว่าพระองค์ทรงเปี่ยมไปด้วยความกรุณาปราณีต่อชาวโลกทั้งหลาย เราจึงได้เรียกพระองค์ว่า "มหากุณิโกนาโถ" พระองค์เป็นผู้ยิ่งใหญ่ด้วยความกรุณาทรงเป็นที่พึ่งของชาวโลกทั้งหลาย ธรรมะที่พระองค์นำมาแสดงนั้นเป็นยาแก้สำหรับแก้ไขโรคทางวิญญาณ คือโรคที่ทำให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อนในชีวิตนั่นเอง

ในพระสูตรมีไมใช่น้อยที่พระองค์ได้ไปแก้ไขปัญหา คือความทุกข์ความเดือดร้อนของประชาชนให้หมดไป ในสมัยนี้ไม่มีพระพุทธเจ้าจะแก้ไขให้เรา จึงต้องเรียนยาเอาเอง เรียนสรรพคุณของยา...ตัวยา แล้วเราก็เอายานั้นไปใช้ในเวลาที่เรามีความทุกข์ความเดือดร้อนใจ ยาคือธรรมะที่มีอยู่ในใจที่ใกล้หยาบฉวยได้ง่ายๆ แต่บางทีเราก็ทำเฉยเมย ไม่สนใจที่จะหยิบเอายานั้นมาบริโภค เพื่อแก้ไขปัญหาชีวิต

ดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท

เพราะปกติของคนเราทั่วไปนั้นมีความประมาทในชีวิตประจำวัน ไม่ค่อยจะคิดถึงเรื่องความทุกข์ความเดือดร้อนไว้ล่วงหน้า ไม่ค่อยจะคิดถึงปัญหาอันจะเกิดขึ้นในกาลต่อไป ไม่ได้สมมติตัวเองเสียบ้างว่า ถ้าเราเป็นอย่างนั้น เราจะทำอย่างไร เราจะเป็นอย่างนี้ เราจะทำอย่างไร

เช่น สมมติว่าเราอยู่ในครอบครัว เรามีเงินมีทองใช้อย่างอุดมสมบูรณ์ มีความสุขความสบาย ถ้าสมมติขึ้นในใจว่าไฟไหม้บ้าน บ้านที่เราอยู่ถูกไฟไหม้หมดไป เราจะทำอย่างไร ถ้าคิดไว้ล่วงหน้าเสียบ้างอย่างนี้ก็พอจะมีทาง เพราะว่าเราได้เตรียมตัวไว้ต่อสู้กับปัญหาเหล่านั้น หรือว่าเราอยู่กันด้วยความรัก สามัคคีระยาอยู่ด้วยกันด้วยความสงบสุขในครอบครัว ไม่เคยทะเลาะเบาะแว้งกัน เราอาจจะไม่นึกว่าวันหนึ่งใครคนหนึ่งจะจากกันไป ไม่พ่อบ้านก็แม่บ้านอาจจะจากไปสักคนหนึ่ง เพราะความจากกันนั้นมันเป็นกฎธรรมดาอันหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นในชีวิตของทุกคน

คนเราเมื่อพบกันก็ต้องมีพราจจากกัน มีแล้วก็อาจไม่มีได้ อันนี้เป็นกฎเกณฑ์ธรรมชาติ ที่มีอยู่ตลอดเวลา เราจึงลองสมมติตั้งทุกขตาขึ้นเสียบ้างว่า ถ้าอยู่เราจากกันไปสักคนหนึ่ง อีกคนหนึ่งจะเป็นอย่างไร ควรจะคิดนึกอย่างไรในปัญหาอย่างนี้

ถ้าเรามีบุตรชายที่น่ารัก น่าเอ็นดู เราเลี้ยงดูเขาจนอมเขา เอาอกเอาใจเขา เราเคยนึกบ้างไหมว่า ถ้าลูกมันเจ็บไข้ได้ป่วย หรือว่าเดินไปบนถนนถูกรถชนตาย หรือว่ามีอุบัติเหตุเกิดขึ้นแก่ลูกของเรา เราจะทำใจอย่างไร? อันนี้คนไม่ค่อยได้คิดไว้ล่วงหน้า

ในเรื่องเกี่ยวกับความเจ็บไข้ได้ป่วย เช่นเราอยู่ดีๆไม่เคยนึกถึงความเจ็บไข้ได้ป่วยไว้บ้าง ถ้าสมมติมันเกิดเจ็บไข้ขึ้นมา เราจะคิดกันอย่างไร? เราจะทำของเราอย่างไร? ภาษาธรรมะเขาเรียกว่า โยนิโสมนสิการ หมายถึงการคิดอย่างแยบคาย คิดอย่างละเอียด ซอยปัญหานั้นให้มันถึยิบลงไป เพื่อให้เห็นปัญหานั้นชัดตามที่มันเป็นจริง โดยมากเราไม่ค่อยได้คิดไว้ เพราะว่าปกติของคนเรานั้นมีความมัวเมาอยู่เป็นประจำ ไม่ใช่เมาเหล้า เมากัญชา เมาเฮโรอีนอะไร เมาเท่านั้นมันมีวันจะหายได้ ที่สุนทรภู่กล่าวว่า "เมาเหล้าเข้าส่ายก็หายไป แต่เมาใจสุดจะกล้ำทุกคำคิน" เมาในดวงใจมันเหลือเกิน เมาในความมั่งมี เมาในสิ่งนั้นสิ่งนี้ ลืมคิดไปเสียว่า สิ่งนี้มันอาจจะเปลี่ยนไปเสียเมื่อไหร่ก็ได้ อาจจะไม่คงทนถาวรอยู่ในสภาพเช่นนี้เสมอไป

ถ้าพูดกันไปแล้วมันก็เป็นกฎธรรมดาที่จะเกิดขึ้น ทุกสิ่งทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นอะไรในโลกนี้ เช่นเป็นคน เป็นสัตว์ เป็นต้นไม้ มันก็ถูกกฎธรรมดาคบงำทั้งนั้น สิ่งทั้งหลายทั้งที่มีชีวิต ไม่มีชีวิต ที่มีอยู่ในโลกนี้ ย่อมขึ้นอยู่กับกฎธรรมดา หนีกฎธรรมดาไปไม่ได้

กฎธรรมดาเราเรียกกันว่า "สังขธรรม" เป็นธรรมดอันหนึ่งที่พระพุทธเจ้าท่านสอนให้เราได้รับรู้ได้เข้าใจว่า เพื่อจะได้ใช้เป็นเครื่องมือสำหรับแก้ไขปัญหาชีวิต อันจะไม่ทำให้เราต้องวุ่นวายใจมากเกินไป ในเมื่อต้องประสบกับสิ่งเหล่านั้น เรื่องอย่างนี้เป็นเรื่องที่เราควรจะคิดกันไว้หน่อย

แต่ว่าคนบางคนไม่ค่อยจะชอบคิดเรื่องอย่างนี้ เพราะมีความเชื่อประเภทที่เหลวไหลอยู่ในใจ เช่นถ้านึกถึงความเจ็บไข้ ถ้านึกไปถึงความตาย ก็อาจจะนึกไปเสียว่าเป็นการแข่งตัวเองให้ตาย หรือว่าจะนึกความพลัดพรากจากสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ก็นึกไปว่าไม่เป็นมงคลแก่ตัวเอง อันนั้นก็ไม่ใช่...เราอย่าไปเชื่ออย่างนั้น

แต่ควรจะเชื่อเสียใหม่ว่า การคิดถึงเรื่องกฎธรรมดามันมีอยู่ตามธรรมชาตินั้น เป็นการคิดที่เป็นมงคล เป็นการคิดที่ก่อให้เกิดปัญญา เป็นการคิดที่ให้เตรียมตัวไว้ล่วงหน้า เพื่อต้อนรับสถานการณ์ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นในชีวิตของเราต่อไป เพราะสถานการณ์เช่นนั้นเราต้องพบเราหนีไม่พ้น เราเกิดมาอยู่ในโลกเราต้องเจอปัญหานี้ด้วยกันทั้งนั้น ในโอกาสใดโอกาสหนึ่งอาจเร็วก็ได้ ช้าก็ได้ มันเป็นเรื่องธรรมดาที่เราหนีไม่พ้น เราจึงควรคิดเตือนจิตสะกิดใจไว้บอกตัวเองไว้ว่า เราอาจเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ อาจมีสิ่งนี้เกิดขึ้นในชีวิตของเราก็ได้ และเมื่อสิ่งนั้นเกิดขึ้นจริงๆ ถึงมันจะมีความทุกข์มันก็ไม่หนักเกินไป พูดตามภาษาชาวบ้านว่า พอปลงพอวาง รู้จักปลง รู้จักวางลงไปได้แต่ถ้าเราไม่ได้คิดในเรื่องกฎธรรมดาไว้เสียเลย เราก็ปลงไม่ลง วางไม่ลง เพราะไม่ได้นึกว่ามันเป็นเช่นนั้น"

คำพูดคำหนึ่งที่เราได้ยินคนพูดกันบ่อยๆคือพูดว่า "ไม่นึกเลยว่าจะเป็นอย่างนั้น ไม่นึกเลยว่าคุณจะตายจากไป ไม่นึกเลยว่าการตายจากไปสามีจะตายจากไป ไม่นึกเลยว่าจะถูกจีเอาแหวนเพชรไปหรือไม่นึกเลยว่าจะเป็นอย่างนั้นอย่างนี้" คำพูดที่ออกมาในรูปเช่นนี้เป็นการประกาศให้ผู้อื่นรู้ว่าเป็นคนไม่นึกคิดในกฎธรรมดา ไม่เตรียมล่วงหน้าเพื่อต่อสู้เหตุการณ์หรือเป็นการพูดที่คนอื่นรู้ว่า เราเป็นผู้ไม่เคยคิดถึงธรรมอันเป็นกฎความจริง เราจึงได้พูดออกมาอย่างนั้น

สมมติว่าขับรถไปชนกัน แต่ว่าตัวไม่ตาย...เจ็บ ก็พูดว่าไม่นึกเลยว่าจะชนเอา เพราะไม่นึกนั้นแหละจึงถูกชนเข้าให้ ทีนี้ถ้าเรานึกเสียก่อนล่วงหน้า พอขึ้นนั่งจับพวงมาลัยก็นึกว่าน่ากลัวว่าใครจะชนเราสักรายหนึ่ง เราก็ระมัดระวัง หรือน่ากลัวว่าเราจะไปชนใครเข้า เราก็เกิดความระมัดระวัง รถมันก็ไม่ชนเอา แต่ถ้าเราไม่นึกเสียเลยว่สิ่งนั้นสิ่งนี้จะเกิดแล้ว สิ่งนั้น

มันจะเกิดขึ้นแก่เรา อันนี้เป็นเรื่องของความประมาทโดยแท้

พระพุทธเจ้าสอนให้เราอยู่ด้วยความไม่ประมาท คือให้คิดนึกเตือนตนเองไว้เสมอในเรื่องอย่างนี้ เพื่อจะได้เกิดความเข้าใจถูกต้องในเรื่องเกี่ยวกับปัญหาชีวิต เวลาอะไรเกิดขึ้นจะได้ไม่ทุกข์ไม่ร้อนเกินไป

อาหารใจ

ปกติวันพระเขาไม่หยุดงาน แต่ว่าวันอาทิตย์เขาหยุด ที่นี้หยุดวันอาทิตย์เป็นวันพระได้ เรื่องนี้ไม่ใช่เป็นเรื่องประหลาดอะไร มันเป็นเรื่องสมมติ พระพุทธเจ้าท่านสมมติวันพระเป็นวันหยุดงานหยุดราชการเอาวันพระจันทร์คดิ เพราะคนสมัยนั้นเขาถือวันทางจันทร์คดิกันเป็นเกณฑ์ ถ้าสมมติว่าพระพุทธเจ้าท่านมีอายุยืนมาจนถึงสมัยนี้ พระองค์ก็จะบอกว่า "อุบาสก อุบาสิกาทั้งหลาย ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไปเราอนุญาตให้ท่านมาถืออุโบสถในวันอาทิตย์ได้ ให้ถือว่าวันอาทิตย์นั้นเป็นวันสำหรับทำความงามความดีต่อไป" พระพุทธเจ้าท่านอนุวัติตามโลกเหมือนกัน ไม่ใช่ฝืนโลกตลอดไป ทรงฝืนในเรื่องที่มันจะทำให้โลกเสื่อม แต่ถ้าสิ่งใดมันเป็นสิ่งที่ทำโลกให้เจริญก้าวหน้า พระองค์ก็ไม่ได้ขัดข้องอะไร เห็นว่าเป็นทางดีท่านก็อนุโลมตาม เพราะฉะนั้นเมื่อเราหยุดงานในวันอาทิตย์ วัดได้มีการแสดงธรรมในวันอาทิตย์ เราก็ควรจะไปฟังกันที่นั่น

วัดวาอารามนี้ก็เหมือนกันควรจะมีคนให้มันทันสมัยทันเหตุการณ์ ชาวบ้านเขาหยุดงานกันในวันอาทิตย์ เราก็ก่อโบสถ์ในวันอาทิตย์ ทำกิจกรรมทางศาสนาในวันอาทิตย์ แสดง

ธรรมในวันอาทิตย์ คนที่สนใจจะไปฟังธรรมได้ ไม่ต้องลำบากยากเข็ญอะไร อันนี้เป็นเรื่องที่มีประโยชน์แก่สังคมในปัจจุบัน

วันที่ราชการหยุดเราก็ควรจะหยุดกันเสียบ้าง เช่นวันอาทิตย์ก็ควรปิดร้านเสีย ถ้าร้านทั้งหลายปิดในวันอาทิตย์หมด ก็ช่วยประหยัดเหมือนกัน คนก็ไม่ต้องออกจากบ้าน ไม่ต้องไปไต่มารุ ไม่ต้องไปเซ็นทรัล เพราะเขาหยุดวันอาทิตย์กัน เราไม่ต้องไปซื้อข้าวของกันในวันนั้น สตางค์ก็ไม่ต้องจ่าย ค่าน้ำมันก็ไม่ต้องจ่ายมาก จ่ายเฉพาะมาวัดฟังเทศน์เท่านั้น เสร็จแล้วเราก็กลับบ้าน ไปพักผ่อน เด็กๆก็ไม่ต้องออกไปนอกบ้านซื้อนั่นซื้อนี่ กรรมกรก็จะได้หยุดงาน ถ้าแก่ก็จะได้หยุดงานด้วยเหมือนกัน...พักผ่อนเสียบ้าง เพราะว่าถึงเราจะทำไปมากมายสักเท่าใดก็เท่านั้นแหละ เมื่อถึงเวลาเข้าจริงๆ ก็เอาอะไรไปไม่ได้แม้สักชิ้นเดียว เราต้องทิ้งไว้ในโลกนี้ทั้งนั้น จึงควรจะมีการพักผ่อน

การพักผ่อนทางกายอย่างเดียวมันไม่พอ มันต้องมีการพักผ่อนทางด้านจิตใจด้วย การพักผ่อนทางด้านจิตใจก็ต้องอาศัยธรรมะเป็นเวทีสำหรับพักผ่อน เป็นสถานที่สำหรับให้ใจเราได้เข้าไปอาศัย ให้ใจเข้าไปอยู่ในห้องคือธรรมะ ไปกินอาหารคือธรรมะ ไปสุดลมหายใจเป็นธรรมะ ให้เลือดเนื้อชีวิตจิตใจของเราเป็นธรรมะไปหมด เราก็จะมีความสุข ความกระปรี้กระเปร่า ว่องไว พอถึงวันจันทร์เราก็ไปทำงานทำงานด้วยอารมณ์สดชื่นแจ่มใสเบิกบาน

แต่ถ้าเราทำงานหนักทุกวัน สมองก็หนัก ร่างกายก็หนัก ไม่มีเวลาพักผ่อน รถยนต์เรายังเข้าอู่ซ่อม รถจักรยาน รถอะไรก็ต้องซ่อมด้วยกันทั้งนั้น แล้วคนทำไมไม่เข้าอู่ซ่อมกันบ้าง ซ่อมกันแต่รถ เจ้าของรถไม่ได้ซ่อม เพราะเหตุที่นั่นเวลามันทุกข์หนัก เพราะไม่ได้เข้าอู่ซ่อมกันเสียบ้าง เราควรจะเข้าอู่ซ่อม อย่างน้อยเจ็ดวันก็เข้าอู่ซ่อมเสียวันหนึ่ง เพื่อพักผ่อนทำจิตใจ

ให้สบาย ไม่วุ่นวายด้วยปัญหาอะไร

อยู่ที่บ้านก็อาจมีปัญหาวุ่นวายหนวกหู เราก็มาพักตามวัดวาอารามที่ร่มรื่นนั่งพักตามใต้ต้นไม้ ทำจิตใจให้สงบ นึกถึงชีวิตที่ผ่านมาและความเป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ นึกถึงเรื่องที่จะเกิดในชีวิตของเราในอนาคตต่อไปข้างหน้า ถ้าเราได้มาพิจารณาเสียบ้างในเรื่องปัญหาดังที่กล่าวมานี้ ก็จะช่วยให้จิตใจมั่นคง ไม่หวั่นไหวด้วยสิ่งที่มากระทบ แต่ถ้าเราไม่ได้เตรียมตัวไว้เสียเลยดังที่กล่าวมาแล้ว ไม่นึกเลยว่าจะเห็นอย่างนั้น เราก็ต้องมีความทุกข์ไปหลายวัน เพราะปัญหาอย่างนี้

หมั่นพิจารณาการเกิดดับของสังขารเสมอ

เพราะฉะนั้นในทางธรรมะ พระพุทธเจ้าจึงมอบให้เราพิจารณาด้วยหลักการ ๕ ประการ เขาเรียกว่า "อภินทปัจจเวกขณะ" คือให้พิจารณาบ่อยๆในเรื่องต่อไปนี้ ให้พิจารณาว่า เรา มีความแก่เป็นธรรมดา หนีความแก่ไม่พ้น เรามีความเจ็บเป็นธรรมดา หนีความเจ็บไม่พ้น เรามีความตายเป็นธรรมดา หนีความตายไม่พ้น เรามีความเจ็บเป็นธรรมดา หนีความเจ็บไม่พ้น เรามีความตายเป็นธรรมดา หนีความตายไม่พ้น เราจะต้องพลัดพรากจากสิ่งที่รักที่ชอบใจเป็นธรรมดา เราหนีจากกฎเกณฑ์ข้อนี้ไปไม่พ้น เราทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เราจะหนีจากผลที่เราได้ทำไว้ไม่ได้เป็นอันขาด

อันนี้เป็นหลักให้เราได้พิจารณาไว้ล่วงหน้า เพื่อจะได้เป็นเครื่องมือป้องกันปัญหาต่างๆ ที่ได้เกิดขึ้น เราจึงควรจะได้นำหลักเหล่านี้มาใช้เป็นแนวพิจารณาเสียบ้าง

สัจธรรมของชีวิต

ความแก่นี้ทุกร่างกายเหมือนกัน ไม่ว่าคน วาสัตว์ หรือต้นไม้ หรือวัตถุที่เราก่อสร้าง ก็ย่อมจะมีการเปลี่ยนแปลงไปในชราชราครุ ทรุติโหมเป็นธรรมดา บ้านเรือนสร้างใหม่ๆก็มี สีสดงดงามดี แต่ว่าต่อไปมันซักจะเก่าไป เปลี่ยนแปลงไป คร่ำคร่าไป ดูแล้วไม่มีอะไรที่จะ หนีพ้นสิ่งนี้ไปได้ สิ่งเหล่านั้นมันเป็นเครื่องเตือนใจเรา ให้รู้ว่าสิ่งภายนอกมีอาการฉนใด ตัว ของเราเองก็มีสภาพเช่นนั้น

ร่างกายของเราเนมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความแก่อยู่ตลอดเวลา เริ่มต้นด้วยการแก่ขึ้น เมื่อเริ่มปฏิสนธิในครรภ์ของมารดา เราก็มมีการแก่ขึ้น ที่เขาเรียกว่าเติบโตความจริงเป็นความ แก่นั้นเอง...ค่อยเจริญขึ้นตามลำดับ เป็นเด็กน้อย รู้จักคว้า รู้จักคลาน พุดจาได้ ไปโรงเรียน ได้ แล้วก็เป็นคนหนุ่มคนสาว เป็นผู้ใหญ่ เมื่อเจริญถึงที่สุดแล้วไม่เจริญต่อไปอีก มีแต่จะ ลง แล้วที่นี้เดินลง

ชีวิตเหมือนกับขึ้นสะพาน พอถึงแล้วก็ยืนชมวิวเสียนิดหน่อย มองด้านโน้นด้านนี้ เห็นน้ำไต้ น้ำ ดูว่ามันน่าดูอยู่ เสร็จแล้วเราจะไปยืนอาบแดดอยู่ตรงนั้นไม่ได้ เราก็ดเดินลงไป ทางสะพานด้านโน้น ถ้าไม่เดินไปข้างโน้นก็กลับมาลงฝั่งนี้ ตามแต่ที่บ้านเราอยู่ฝั่งไหน ไม่มี ใครไปอยู่กลางสะพานได้ ชาวจีนเขาจึงตั้งภาษิตเตือนใจไว้ว่า "ชีวิตเหมือนสะพาน อย่าไป สร้างบ้านอยู่บนนั้น"

เขาว่าชีวิตเหมือนสะพานนั้นหมายความว่า ขึ้นไปแล้วก็ต้องลง ไม่ให้ไปสร้างบ้าน คือ ไม่ให้ไปสร้างความยึดถือในชีวิตในร่างกายนี้ ว่าเป็นของแข็งแรง คงทนถาวร หรือว่าเป็น

ตัวเรา เป็นของเราขึ้นมา เพราะสิ่งทั้งหลายมันเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป ตามเรื่องของธรรมชาติ ใครไปแอบยึดถือเข้าว่าเป็นตัวเรา เป็นของเราขึ้นมา ผู้นั้นก็ต้องมีความทุกข์เพราะเรื่องการไปยึดถือ นั่น เพราะฉะนั้นจึงต้องพิจารณาบ้าง

กระแสแห่งความเปลี่ยนแปลง

ชีวิตคือกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลง ที่เริ่มต้นเมื่อไหร่ก็ไม่รู้ มันเริ่มต้นแล้วก็ไหลไป แล้วไม่มีวันจบ คือวันแตกดับ ไม่มีการหยุดยังมีแต่การไหลไปตลอดเวลา เปรียบเหมือนกับ กระแสน้ำที่มีแต่การไหลไป ไม่มีไหลขึ้น มันไหลลงเรื่อยๆ ไปจนออกมหาสมุทร

ใน "เทวทูตสูตร" เป็นปัญหาถามไว้... คนตายไปแล้วสู่ยมโลก คราวนี้ยมบาลก็ตั้ง ปัญหาถามขึ้นว่า เมื่ออยู่ในมนุษยโลก ท่านเคยเห็นคนแก่ไหม เคยเห็นคนตายไหม เห็น เด็กๆ เห็นนักโทษไหม ถามอย่างนั้น นั่นก็เป็นเทวทูตเหมือนกัน...เขาเรียกว่าเทวทูต เป็น เครื่องเตือนจิตสะกิดใจให้เราได้พิจารณา ยมทูตเขาถามว่าเห็นเด็กน้อย เห็นคนแก่ คนเจ็บ คนตาย แล้วคิดอย่างไร ตอบว่าเฉยๆ ยมทูตว่า เจ้านี้ประมาทจะต้องถูกลงโทษ เห็นคนแก่ คนเจ็บคนตายก็ไม่ได้คิดอะไรอันเป็นเครื่องเตือนจิตสะกิดใจ เป็นเครื่องเตือนใจ ไม่ใช่ปัญญา พิจารณา ไม่เอามาเป็นเครื่องเตือนใจว่าเขาเป็นอย่างนั้นเราก็เป็นอย่างนั้น เราหนีจากสภาพ เช่นนั้นไปไม่ได้ เช่นเห็นคนแก่...เราก็ต้องบอก เราว่าเราก็ต้องแก่เหมือนกัน เห็นคนเจ็บเรา ต้องบอกว่า เรา ก็อาจจะเจ็บได้เหมือนกัน เห็นคนตายเราก็บอกว่าวันหนึ่งก็ถึงวาระของฉันบ้าง อย่างนี้เรียกว่าพิจารณาด้วยหลักธรรม พิจารณาด้วยหลักธรรมะ เราก็ได้ธรรม ได้ความรู้

ความสว่างในชีวิตขึ้นมา ความรู้นี้จะเป็นเครื่องช่วยให้เราพ้นจากความทุกข์ใจ

ความจริงแห่งชีวิต

เพราะฉะนั้นเมื่อเราเห็นอะไร เราก็เอามาพิจารณา เช่น เห็นใบไม้เหลือง ก็เอามาเตือนใจว่าชีวิตก็เหมือนกับใบไม้เหลือง อีกไม่กี่วันก็จะร่วงหล่นจากขั้ว เห็นใบไม้ร่วงลงกองที่พื้นดิน ก็ต้องเอามาพิจารณาว่าชีวิตของเราก็เหมือนใบไม้แห้งเหล่านี้ วันหนึ่งเราก็ต้องเป็นอย่างนี้ พระที่กวาดวัดทุกวันๆ ตอนเช้าตอนเย็น ไม่ใช้กวาดเพื่อให้ลานวัดสะอาดเฉยๆ แต่ว่ากวาดไปก็ต้องพิจารณาไป เพราะกวาดใบไม้แห้งเราก็เอาใบไม้แห้งนั้นแหละ มาเป็นครูอาจารย์สอนธรรมะ มาเตือนจิตสะกิดใจให้เกิดปัญญาขึ้นมา

มีเมชีคนหนึ่งแก่ไม่ค่อยดีเท่าใด คือมีโรคทางประสาทนิดๆ หน่อยๆ ไปหาท่านเจ้าคุณพุทธทาส วัดในอำเภอไชยา ไปแล้วถามว่าดิฉันนั้นไม่ค่อยดี เป็นโรคประสาท ท่านก็บอกว่าเออ...ดีแล้ว รู้ตัวว่าเป็นโรคประสาท แกลมว่าจะรักษาอย่างไร ท่านบอกว่า กวาดขยะ พอตื่นเช้ากวาดเรื่อยไป

เมชีนั้นทำตาม กวาดเช้า กวาดเที่ยง กวาดเย็นไม่ได้หลับ ไม่นอนพักผ่อน กวาดแต่ขยะเท่านั้น ไม่ยุ่งกับใคร ท่านเจ้าคุณท่านบอกว่าให้หน้าที่เดียว กวาดขยะที่หินโค้ง กวาดตามต้นไม้...ใบไม้แห้งมีที่ตรงไหนกวาดตรงนั้น แกลกวาดอยู่วันยังค่ำ กวาดเข้าๆ จิตใจก็ดีขึ้น โรคประสาทมันก็หายไป เพราะอาศัยการกวาดขยะนี้แหละ แล้วการกวาดขยะนี้ออกกำลัง ออกมาๆ กลางคืนมันเพลินนอนหลับไป ในเวลาต่อมาอาการปกติเรียบร้อยดีเหมือนคน

ธรรมดา กวาดขยะก็ได้ประโยชน์เหมือนกัน

เพราะฉะนั้นในกิจของพระเจ้าจึงวางกิจว่า บิณฑบาต กวาดวัด ปลงอาบัติ ไหว้พระ เจริญธรรม กรรมฐาน ให้ทำกิจอย่างนี้ทุกวัน ตื่นเช้าต้องไปบิณฑบาต กลับมาต้องกวาดวัด แล้วก็ต้องปลงอาบัติ ต้องไหว้พระสวดมนต์ ต้องเจริญกรรมฐาน ก็เพื่อให้มีงานทำเป็นประจำ จิตใจมันก็ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่วุ่นวาย เราทำอะไรต้องทำในแง่ปัญญา ทำด้วยความคิดในแง่ธรรมะ เห็นอะไรก็ต้องคิดในแง่ธรรมะ

ที่นี้การคิดในแง่ธรรมะก็คือการคิดถึงกฎแห่งความจริงนั่นเอง เอาความไม่เที่ยงไปคิด ความเป็นอนัตตาในสิ่งนั้นๆเข้าไปคิด ให้คิดแล้วเอาเทียบเคียงกับตัวเราว่าสิ่งนั้นเป็นอย่างไรร่างกายเราก็ต้องเป็นอย่างนั้น เราก็ต้องเป็นเหมือนกับสิ่งนั้น อันนี้เป็นเหมือนกับสิ่งนั้น อันนี้เป็นเหมือนใจ ในเมื่อเรารู้สึกตัวว่าเราแก่ขึ้น เราก็เตือนใจไว้

เด็กหนุ่มน้อยๆกำลังอยู่ในวัยของการศึกษาเล่าเรียน ก็ต้องคิดถึงความแก่เป็นเครื่องเตือนใจ คือเตือนใจว่าร่างกายเราเจริญขึ้น อายุเรามากขึ้น ถ้าเราขี้เกียจ เราทำอะไรอย่างงัวอย่างควาย เราไม่มีความรู้ความฉลาด โตขึ้นจะไปทำงานที่ไหน ทำงานกับใคร เพราะที่ใดๆเขาก็ต้องการคนดีมีปัญญาทั้งนั้น เราไม่มีปัญญา ไม่มีความสามารถ จะไปทำอะไรที่ไหนได้ ร่างกายเจริญขึ้นทุกวัน ต้องให้เจริญด้วยจิตใจ เจริญด้วยปัญญา เจริญด้วยความประพฤติปฏิบัติชอบ

ถ้าเด็กหนุ่มน้อยทั้งหลายทั้งหญิงทั้งชาย หมั่นเตือนใจไว้อย่างนี้ก็จะเป็นคนไม่ประมาท ไม่มัวเที่ยวมัวเล่น มัวสนุกคบเพื่อนเหลวไหล ซึ่งผลที่สุดชีวิตอัปมงคลไม่มีราคาไม่มีความหมาย การคิดในแง่ธรรมะจึงช่วยให้เป็นคนก้าวหน้า ในรูปอย่างนี้...การคิดถึงความแก่จึงนับว่าเป็น

ฝึกฝนแห่งความเมตตา

ถ้าท่านปรารถนาจะเป็นใหญ่ จงตั้งต้นจากจุดน้อยไปก่อน ถ้าท่านต้องการสร้างตึก
จงคิดถึงรากตึกเสียก่อน ถ้าตึกมีความสูงเท่าใด รากมันก็ต้องลึกไปเช่นนั้น รากของความ
ยิ่งใหญ่อยู่ที่ความอ่อนน้อมถ่อมตน ความเชื่อฟัง และความมีวินัยนี้เอง

พุทธทาสภิกขุ

เรื่องดีมีประโยชน์ประการหนึ่ง

ร่างกายเป็นเรือนของโรค

ต่อไปเราควรคิดถึงเรื่องความเจ็บไข้ ความจริงคนเรานี้ไปโรงพยาบาลกันบ่อยๆ เพื่อไปเยี่ยมเพื่อนฝูงมิตรสหาย เวลาไปโรงพยาบาลจะต้องนึกว่า ไปศึกษาธรรมจากโรงพยาบาล อย่าไปเยี่ยมเฉยๆ แต่ไปดูให้เป็นธรรม

ดูให้เป็นธรรมก็ต้องนึกว่า คนเราเกิดมาแล้วก็ต้องเจ็บไข้กันทั้งนั้น เช่นโรงพยาบาลศิริราชเหมือนกับมิงานใหญ่ ตื่นเข้าไปยืนดูบนสะพานเถอะ คนลงเรือเต็มทุกลำ พอขึ้นไปก็โรงพยาบาลก็แออัดยัดเยียด เดินกันไปเดินกันมา ต่างคนต่างหน้าไม่สบายกันทั้งนั้น เจ็บโน่น เจ็บนี่ร้อยแปด ไปยืนดูเสียมั่งก็ดีเหมือนกัน ดูแล้วก็คิดว่า เออ มนุษย์นี่ก็เป็นเรือนโรค

พระพุทธเจ้าท่านว่า ร่างกายเราเป็นเรือนโรค มีโรคเข้ามาอาศัย ไม่ได้อยู่เพียงแต่เรา แต่ว่ามีคนอื่นเข้ามาพลอยอาศัยอยู่ด้วย เด็กๆตามบ้านนอกมีตัวไล่เดือนเข้าไปอยู่ในห้องมากมาย...ห้องโป่งกันปอด เวลามาอยู่วัดให้กินยาแก้โรคพยาธิตัวติด ให้กินก่อนแล้วให้กินยาถ่าย ถ่ายออกมาเป็นฝูงๆเลย นึกๆแล้วน่าขำ ในไส้พุงของคนเรานี้มันมีตัวอะไรเยอะแยะเต็มไปหมด

ประการต่อไป ท่านสอนให้นึกถึงเรื่องความตายว่า คนเราเกิดมาแล้วก็ต้องตายทั้งนั้น หนีความตายไม่พ้นเพราะว่าเป็นของคู่กัน มาด้วยกัน เป็นลูกฝาแฝดของธรรมชาติ

ความจริงพูดโดยปรมาตม์ คือพูดโดยเนื้อแท้ "คนเราแต่ละคนกำลังเกิดอยู่ และกำลัง

ตายอยู่ สิ่งใดเกิดในขณะที่ใด มันก็ตายในขณะที่นั้น" เกิดปุ๊บก็ตายปั๊บไปทันที แต่ว่ามันไม่ตายหมดเสียทีเดียวเพราะมีการเกิดมีการสืบต่อ

สิ่งสืบต่อนี้ภาษาธรรมะท่านเรียกว่าสันตติ แปลว่าสิ่งสืบต่อ ร่างกายของคนเราเนี่ยแหละ ผมเก่าหลุดไป ผมใหม่ก็เกิดขึ้นมาแทน เล็บตัดไป เล็บใหม่ขึ้นมาแทน เขาเรียกว่า มีสันตติ ขนก็เหมือนกันร่วงไป ขนใหม่ขึ้นมาแทน เนื้อเปื่อยไป เนื้อใหม่ก็งอกขึ้นมาแทนผิวหนังมันก็เพิ่มขึ้น แผลมันจึงหายไปได้ ถ้าไม่มีสันตติสืบต่อแล้ว มันก็ไม่มีอะไรชดเชย เมื่อไม่มีอะไรชดเชย ส่วนใดสึกหรอไปมันก็เป็นหลุมอยู่อย่างนั้น เพราะไม่งอกต่อไป เมื่อมีสิ่งชดเชยอยู่ตราบใด สิ่งนั้นก็ยังมีอยู่ เมื่อสิ่งใดชดเชย หมดปัจจัย หมดเหตุ ร่างกายส่วนนั้นก็ต้องแตกสลายไป

ความตายจึงเป็นของคู่กันกับความเกิด เกิดเมื่อใดก็ตายเมื่อนั้น เวลาที่เรา กำลังเกิดอยู่ แล้วเราก็กำลังตายอยู่ แล้วก็กำลังเกิดอยู่ เกิดตาย เกิดตายๆ ติดยืนอยู่ตลอดเวลา ไม่มีอะไรคงที่

ความตาย : ที่สุดของความเปลี่ยนแปลง

ที่จริงของชีวิตที่เรา กำลังเป็นอยู่ ภาษาธรรมะท่านจึงเรียก "ตายปกปิดตายเปิดเผย" ตายปกปิด คือตายอยู่ทุกกลมหายใจเข้าออก ตายเปิดเผย คือตายหมดลมหายใจเข้าออกหมดไอร้อน หมดความรู้สึกท่านกล่าวว่าร่างกายนี้ เมื่อวิญญานออกไปแล้ว ไม่มีไอร้อน แล้วก็เรียกว่าตาย

ความตายก็คือที่สุดของความเปลี่ยนแปลง ร่างกายของเราเปลี่ยนแปลงเรื่อยๆไป ไปถึงที่สุดตรงนั้น คนทุกคนต้องไปถึงจุดนั้น แต่การถึงอาจจะเร็วจะช้ากว่ากัน เร็วช้ากว่ากันก็เนื่องจากการปรุงแต่งของบุคคลนั้น คนใดเครื่องปรุงแต่งดีก็อยู่นานหน่อย ปรุงแต่งไม่ดีก็อยู่ไม่นาน...ชีวิตแตกดับ บางคนตายตั้งแต่อยู่ในท้อง บางคนพอเกิดออกมาเดี๋ยวเดียวก็ตาย บางคนพอรู้จักคำว่า รู้จักนั่งรู้จักเดิน แล้วก็ตาย บางคนตายในขณะที่เรียนอยู่ในชั้นมัธยมศึกษา บางคนอยู่ในชั้นมหาวิทยาลัย บางคนเรียนจบยังไม่ทันทำงานให้พ่อแม่ชื่นใจก็ตายเสียแล้ว บางคนไปเรียนถึงเมืองนอกเมืองนา กลับมาเยี่ยมพ่อแม่แปดวันตายเสียแล้ว พ่อแม่ก็เศร้าใจ

เรื่องมันไม่น่าจะเกิดอีกแหละ คือไม่ได้คิดไว้ล่วงหน้าว่า ลูกเราอาจจะตายเมื่อใดก็ได้ มีอยู่คนหนึ่ง สงครามเกิดขึ้นในยุโรป เทียวหลบถูกระเบิดอยู่ได้ไม่ตาย พอเขาแลกเชลยได้มาอยู่บ้าน...แปดวันตายแล้ว พ่อแม่ก็เศร้าใจ พุทโธมันหนีลูกกระสุนมาได้ไม่ตาย คือตายที่โน่นพ่อแม่ไม่ได้เผา เลยมาตายให้พ่อแม่เผาที่นี่ มันบังคับกันได้เมื่อไหร่ก็ตายกันเท่านั้นเอง เรื่องนี้เป็นเรื่องธรรมดา

ทุกชีวิตหลีกเลี่ยงไม่พ้นความตาย

คนเราทุกคนจึงควรบอกตัวเองว่า ไม่ใช่แต่เขาเราที่เป็นด้วยเหมือนกัน ให้นึกอย่างนั้น เวลาใดเราไปงานศพก็ให้เตือนตัวเองว่า วันนี้ฉันมาเผาเขา วันหนึ่งเขาจะเผาฉันต่อไป ไม่มีใครหนีกฎธรรมดานี้ไปได้ เราบอกตัวเองไว้อย่างนั้น อยู่กันในครอบครัว สมมติว่าแม่บ้านเราตายจากไป คนที่อยู่ข้างหลัง คือลูก คือพ่อ ที่เหลืออยู่ก็ไม่สบายใจ มีความทุกข์

ความเดือดร้อน แต่ถ้าเรานึกถึงกฎธรรมดาคือเป็นธรรมดา...เกิดมาแล้วก็ต้องตาย มันเป็นอย่างนี้ แล้วเมื่อเรามาอยู่กันก็ไม่ได้สัญญาว่าจะอยู่ด้วยกันตายด้วยกัน จะตายพร้อมกัน มันไม่ตายพร้อมกันหรอก นานๆถึงจะมีสักทีหนึ่ง เกิดอุบัติเหตุตาย เช่นรถคว่ำตายทั้งผัวทั้งเมีย เช่นนี้เป็นต้น มันก็มีบ้าง แต่ว่าโดยปกติมันไม่ค่อยมีอย่างนั้น คนหนึ่งอาจจะตายก่อนอีกคนหนึ่งก็ได้ เราอยู่ๆคุยกันเสียมั่งว่า เออ อย่าสนุกไปเลย ไม่รู้ว่าใครจะไปก่อน และพูดกันเสียบ้าง อย่างนั้นก็จะ เป็นเครื่องเตือนจิตสะกิดใจให้ได้เกิดความรู้สึกตัว

เมื่อรู้ตัวว่าจะตายแล้วจะอย่างไร อย่างกลัว อย่างใจอ่อน อย่างท้อแท้ ไม่อยากจะทำอะไรแล้ว ทำมันก็เอาไปไม่ได้ มันไม่ถูกเรื่อง เราเกิดมาเพื่อหน้าที่ เกิดมาเพื่องาน เกิดมาเพื่อให้ชีวิตร่างกายนี้ให้เป็นประโยชน์ เมื่อยังไม่หมดลมหายใจก็ต้องทำเรื่อยไปตามหน้าที่ เรามีหน้าที่อย่างไรก็ทำเรื่อยไปตามหน้าที่ ทำจนวาระสุดท้ายคือทำไม่ได้แล้วนั้นแหละจึงจะเลิก ถ้ายังทำได้เราก็ทำเรื่อยไปตามหน้าที่ อย่างนี้เรียกว่า นึกถึงความตายแล้วก็ไม่ประมาท ชีวิตมีค่า มีราคา เราพาลูกหลานไปไหวศพ เช่นว่า เดือนห้าไปเซ่งเม้งที่ฮวงซุ้ย ก็ควรจะบอกลูกหลานให้รู้เสียว่า นี่แหละชีวิตมันสั้นสุดกันตรงนี้ อากังตายไปแล้ว อากู๋ อาม้าตายไปแล้ว แล้ววันหนึ่งก็จะถึงวาระของพวกเรา พวกเราไม่รู้ว่าจะใครจะไปก่อน ไม่รู้ว่าเตี้ย หรือว่าแม่ ไม่รู้ว่าคนไหน เมื่อนึกได้อย่างนี้ ก็อย่าซีเกียจเหลวไหลอย่ามัวแต่เที่ยวเล่น เอาแต่สนุก ตั้งใจทำหน้าที่ ลูกเล็กเด็กน้อยต้องตั้งใจทำหน้าที่ศึกษาเล่าเรียน จะได้มีความรู้ มีปัญญา ถ้าไม่ตายเสีย เติบโตไปข้างหน้าจะเอาตัวรอดได้ ถ้าหากว่าไม่มีความรู้ไม่มีปัญญา ก็จะลำบาก

เราสอนเราเตือนให้เขานึกถึงความตาย เรามีงานศพก็บอกตัวเองอย่างนั้น พาเด็กมาเห็นเมรุที่เผาศพ ก็บอกให้รู้ว่านี้แหละฉากสุดท้ายของชีวิต คนเราทุกคนจะต้องเป็นอย่างนี้...

หนีไม่พ้น ทุกคนต้องตายกันทั้งนั้น คอยบอกตัวเองไว้บ่อยๆ ก็จะได้เกิดปัญญา เกิดความคิดความอ่าน แล้วถ้าหากว่าเราไปไหนมาไหน ถ้านึกถึงความตายไว้มันไม่ก็จะประมาท ไม่ซบเร็วเกินไป ไม่แข่งในที่ไม่ควรแข่ง เป็นเครื่องเตือนใจ มันก็ได้ประโยชน์อย่างนี้

เพราะฉะนั้นขอให้ญาติโยมเอาหลักนี้ไปใช้ เป็นเครื่องเตือนจิตพิจารณาให้รู้ว่า ชีวิตของเราเป็นอย่างนี้เป็นธรรมดาหนีไม่พ้น เราต้องแก่ เราต้องเจ็บ เราต้องตาย เราต้องพลัดพรากจากสิ่งที่เรารักเราชอบใจ ทำอันใดไว้สิ่งนั้นก็อยู่ในใจของเรานั้นแหละ ทำดีก็ดี ทำชั่วก็ชั่ว ทำดีได้สุข ทำชั่วได้ทุกข์ ร้องเตือนใจไว้ในรูปร่างนี้ ก็จะไม่หวั่นไหวโยกโคลงด้วยสิ่งอะไรที่เกิดขึ้น เราก็มจะมีชีวิตอยู่ในโลกได้อย่างสบายสมควรแก่ฐานะ

ดังที่กล่าวมาก็พอสมควรแก่เวลา ขอจบการแสดงปาฐกถาไว้แต่เพียงเท่านี้...

๖ ส สม อ ง ธิ ฏ ฑ

1 5 0 7

ความยืดติด

ປ ລ່ ອ ຍ ວ າ ນ ງ ເ ລີ ຍ ເ ຫຼ ັ ນ ຈັ ນ ເ ຫຼ ັ ນ ຄ ວ າ ນ ສຸ ສ

"ติด" เป็นคำไทยแท้ๆ แปลความหมายไปในทางกิริยาว่า ซอญอยู่ แบนอยู่ เกาะอยู่ จุต ลูก เช่น ติดไฟ ไฟติด ไกล่ซิด เช่นอยู่ติดกัน ใช้เป็นคำติคนบางคนที่มีอาการโรคจิต น้อยๆว่า ติดจะบ้า ใช้ว่าคนที่ติดของเสพติดชินจนอดได้ยากเช่นติดฝิ่น

คำนี้มีความหมายในทางธรรมะอยู่เหมือนกัน ทางพุทธศาสนาสอนให้ละวาง ให้ปล่อยทิ้ง ซึ่งอยู่ตรงกันข้ามกับคำว่าติด แต่ปกติของสัตว์ปล่อยยาก...มักจะติดง่ายกว่า

คู่กับคำว่าติดคือ พ้น เขียนอย่างง่ายๆแปลว่า ผูกเข้าไว้ เช่นแถววัลย์มักจะติดสิ่งที่อยู่ ไกล่ติด แล้วก็พ้นสิ่งนั้น อาศัยอยู่กับสิ่งนั้น

คนโบราณเปรียบผู้หญิงว่าเหมือนแถววัลย์เพราะชอบติดสิ่งที่อยู่ใกล้ ผู้หญิงได้อ่านตรงนี้ก็ไม่น่าน้อยใจ เพราะว่าพระก็ติดสิ่งที่อยู่ใกล้เหมือนกันเช่นเดียวกับผู้หญิง

คำว่า สัตว์ เป็นคำบาลีแปลว่าซอญติดกัน เราชอบใช้แทนการกระทำของสัตว์ดิรัจฉาน ในขณะที่มันประกอบภารกิจว่ามันสัตว์กัน ถ้าพูดอย่างภาษาตลาดก็ว่ามันติดกัน คือตัวผู้ติด ตัวเมียและตัวเมียก็ต้องติดตัวผู้ ต่างตัวต่างติดกัน ถามว่าติดอะไร ตอบว่าติดในกามคุณห้า มีรูป เสียง กลิ่น รส และการได้เสียดสีกัน อันเป็นการก่อให้เกิดความเสียวชาน ซึ่งก็เป็นเรื่องกิเลสมาก

หมู่สัตว์โลกรวมทั้งคนด้วยอยู่ในสภาพติดทั้งนั้น บางคนก็ติดเอามากจนถึงกับกินไม่ได้ นอนไม่หลับถ้าไม่ได้พบกับสิ่งที่ตนกำลังติดอยู่ เขาเหล่านั้นควรถูกเรียกว่าสัตว์ด้วยเหมือนกัน

คนบางคนโกรธมากเมื่อถูกคนอื่นประณามว่าเราเป็นสัตว์ ที่จริงก็ไม่น่าโกรธอะไรเขา เพราะเขาพูดความจริง ในสิ่งที่เป็นอยู่จริงๆในตัวของผู้นั้น แต่ชาวโลกเราไม่ชอบความจริง ถ้าใครพูดความจริงกันบ่อยๆก็ถูกหาว่าติดจะบ้าไปเสียอีก เรื่องของโลกเป็นอย่างนี้แหละหนอ

ลองถามตัวท่านเองดูสิหรือว่าท่านติดอย่างไรรู้อยู่บ้างหรือเปล่า จงตอบอย่างไม่ลำเอียง ท่านก็มีเรื่องติดอยู่มากมาย และท่านเคยคิดบ้างไหมว่า จะปลดเรื่องติดๆออกไปจากตัวของท่านเสียบ้าง บางทีอาจคิดจะปลด แต่บางทีก็คิดอยากติดมากเข้าไปอีก เพราะความติดก่อให้เกิดความเพลินในกาม ความปล่อย...ชาวโลกเข้าใจเสียว่ามันเป็นเรื่องที่จิตเสียเต็มที คนชอบติดมากกว่าชอบปล่อย เรื่องกระเสของโลกรเป็นเช่นนี้

สัญชาตญาณของสัตว์

ความติดดูเหมือนจะเป็นสัญชาตญาณของสัตว์ เพราะพอเกิดมาก็เริ่มติดเสียแล้ว เด็กแรกเกิดก็ติดสิ่งที่ตนได้สัมผัสทางกาย เช่นติดที่นอนอันอ่อนแอแห่ง ถ้าใครรวางเด็กบนที่นอนแข็งเปี้ยก เด็กจะร้องเป็นการอุทธรณ์ว่าหนูไม่พอใจ เด็กติดแม่มากกว่าพ่อ เมื่อเด็กร้องให้ถ้าคนอื่นอุ้มไม่หยุดร้อง พ่อแม่จับมาอุ้มเขาหยุดทันที เด็กๆจำหน้าแม่เขาได้หรือ...ก็มีใช่ เพราะเวลาร้องเด็กปิดตามองไม่เห็น รู้ได้ทางกายสัมผัสเท่านั้น มือของแม่ทำให้เด็กติด ออกของแม่และผิวกายของแม่ทำให้เขาสบายใจขึ้น เขารู้ว่ามือที่มีความอ่อนขนาดนั้น ถูกกายแล้วก็ได้อะไรบางอย่าง ถ้าได้ถูกผิวกายแบบนี้คงได้ดีมนม เด็กจำได้และติดทันที ฉะนั้นแม่จึงเป็นคนแรกที่สัตว์โลกต้องติดพัน

พ่อเป็นคนที่ถูกติดเหมือนกัน ถ้าพ่อได้อยู่ใกล้เด็ก และคอยประคบประหงมอยู่บ่อยๆ แต่พ่อที่ไม่ค่อยสนใจในความเป็นอยู่ของลูก คิดแต่จะทำให้ลูกเกิดมา แต่ไม่คิดเลี้ยงลูก คิดหาแต่ความสนุกเรื่อยไปก็เป็นพ่อที่เอาเปรียบอยู่เหมือนกัน ลูกจึงไม่มีโอกาสจะติดได้ ส่วน

แม่หนีความติดของลูกไม่ได้ ภาระของการอุ้มท้องมีอยู่...ต้องคลอด ต้องดูแล ลูกส่วนมากจึงติดแม่มากกว่าติดพ่อ เว้นแต่บางรายที่พ่อต้องทำหน้าที่แทนแม่ เพราะแม่จากไปเสียก่อน

เด็กบางคนนอกจากติดพ่อแม่แล้ว ยังติดพี่เลี้ยงที่คอยอุ้มตลอดเวลา ถ้าถูกคนอื่นเลี้ยงดูก็ไม่พอใจ ต้องเป็นคนที่ตนชอบโดยเฉพาะ อย่างนี้เรียกว่าติดพี่เลี้ยง

แต่เด็กบางคนเวลาเล็กๆมักติดของอย่างอื่น เช่นติดหัวนมยาง ไปไหนต้องคาบเสมอ บางที่ต้องเขวนคอไว้เลย ต้องการดูดเวลาใดก็จะดูดได้ตามปรารถนา การติดแบบนี้เนื่องจากความบกพร่องของแม่และพี่เลี้ยงที่สอนลูกในเรื่องกินไม่เป็นเวลา หัดให้เด็กกินพรว่ำเปรี้ยวเสียนิสัย เด็กจึงติดหัวนมยาง ซึ่งไม่เกิดประโยชน์อะไรแก่เด็กเลยนอกจากติดและคาบเล่น แล้วก่อให้เกิดโรคบางอย่างเท่านั้น การติดแบบนี้ไม่ดี เป็นเรื่องที่ต้องตัดและเลิก

เด็กบางคนยังติดของเล่น ข้าพเจ้ามีหลานหญิงอยู่คนหนึ่ง เมื่อเด็กๆชอบตุ๊กตาผ้าสีแดง ไปไหนต้องพาไปด้วยเสมอ เวลากินต้องวางไว้ข้างตัว เวลาจะนอนก็ต้องเอาไปกอดนอน และหลับไปพร้อมตุ๊กตาตรงนั้น ถ้าใครมาแย่งตุ๊กตานั้นไปเป็นต้องโกรธและร้องไห้โฮทีเดียว เขาติดอยู่หลายปี บัดนี้โตเรียน ม.๓ แล้ว เลิก...ไม่ติดตุ๊กตาอีก แต่กลายเป็นติดหนังสือเพลินจิตต์ อ่านได้ตลอดเวลา บางทีอ่านจนลืมกินข้าว นี่เป็นการติดอีกอย่างเหมือนกัน โรคติดแบบนี้ติดจากผู้ปกครอง คือผู้ปกครองชอบอ่านหนังสือเรีบรมย์ อ่านแล้วก็ทิ้งไว้ หนูก็เลยถือโอกาสเอาไปอ่าน อ่านแล้วสนุกเลยติดหนังสือประเภทนั้น นี่ก็ติดไม่ดีสำหรับเด็ก จะเป็นเหตุให้เด็กเกิดโรคอย่างอื่นภายหลัง ผู้ปกครองเด็กจึงควรระมัดระวังให้มาก

เด็กมีอายุโตขึ้นมาอีกหน่อย ความติดก็ยิ่งมากขึ้น และเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์มากขึ้น เพราะติดสิ่งเหล่านั้น ใครเป็นผู้ทำให้เด็กติดสิ่งต่างๆ ตอบได้ว่าผู้ปกครองเป็นคนสำคัญ ผู้

ปกครองดำเนินชีวิตไปในรูปไหน มีการพูดจาอย่างใด สิ่งเหล่านั้นก็ติดไปถึงลูกน้อยด้วย เช่น มารดาที่ชอบเล่นการพนัน พ่อชอบกินเหล้า ลูกก็มักติดนิสัยการพนัน และติดนิสัยกินเหล้า อีกเหมือนกัน

นอกจากสิ่งทั้งหลายภายในบ้านแล้ว สิ่งแวดล้อมภายนอกบ้านต่างๆเช่น โรงหนัง โรงละคร สถานที่ขายของเมา และเต็นร่ำ ก็เป็นเหตุก่อให้เกิดคนติดสิ่งหaramได้มากเหมือนกัน ซึ่งเราจะเห็นว่าเด็กบางคนติดหนัง บางคนติดละคร และบางคนติดการเที่ยวดูหนังบ่อยๆ ก็ติดการแต่งตัวแบบดาวหนัง จนดูแล้วน่ารังเกียจขึ้นทุกที

นี่ก็เป็นโรคติดที่เกิดแก่เด็กๆได้อย่างมาก คนแก่ๆบางคนก็ติดพระเอกลิเก แม้จะไม่ได้พูดจาสนทนาก็ขอให้ได้ไปดู ถ้าได้ดูแล้วก็สบายใจ บางคนติดไฟ...ติดการเล่นไฟด้วยและติดบ่อนในบ้านด้วย เลยติดไฟกันหมดทั้งบ้าน...ยุ่งกันใหญ่

ติดพันในทางกาม

พออายุย่างเข้าวัยหนุ่มสาวความติดก็เริ่มขึ้นอีก เป็นความติดที่นำความพลิตเพลินมาให้ คนติดและผู้ถูกติดได้มากอยู่ ความติดอย่างนี้เรียกว่าติดพันในทางกาม อันเป็นสัญชาตญาณอย่างหนึ่งของสัตว์ ชายก็ต้องติดหญิง หญิงก็ต้องติดชาย ทั้งสองเพศต้องหาทางติดต่อกันให้ได้

ในสมัยโบราณโทษที่เกิดจากการติดแบบนี้ไม่มีเท่าใดเพราะสิ่งยั่วยุมน้อย สมัยนี้เลวลงทุกที ทางฝ่ายหญิงก็พยายามที่จะอวดร่างกายของตนทุกวิถีทาง การแต่งกายของหญิงสมัยนี้เปิด

มากที่สุด และต้องเปิดที่จะยั่วตาชายเท่านั้น เขาคิดกันจะทำผู้ชายให้มีนางและติดเขา เป็น
หาสของเขาดตลอดเวลา พวกผู้ชายก็ไม่เลวเหมือนกัน พยายามแต่งรัดรูปทรงเหมือนกัน เพื่อ
อวดกล่อมเนื้อของตนทำให้หญิงติดใจ เมื่อทั้งสองฝ่ายเกิดติดใจก็ตามใจ ผลที่สุดก็ตายใจทั้ง
สองฝ่ายตกเป็นหาสของกันและกัน ในขั้นต้นติดพันฉันคู่รัก หน้าเข้าก็ติดกันฉันผิวเมีย คน
สองคนกลายเป็นคนเดียว...แยกจากกันไม่ได้

นี่เป็นความติดที่เหนียวแน่นที่สุดในโลก เป็นความติดที่เกิดจากตัณหา อุปาทาน เป็น
บ่วงที่หย่อนยาน แต่แก้ออกได้ยาก และดูเหมือนคนส่วนมากก็ชอบหาบ่วงมาผูกตนกันทั้งนั้น
คนที่ไม่มีบ่วงผูกคอง่าจะอึดใจว่าตนเป็นไทแก่ตน แต่เขากลับน้อยใจว่า ภูนี้อาภัพเสียจริง
หาคนติดพันไม่ได้เลย นี่แหละคนโบราณเขาเรียกว่าแกว่งเท้าหาหนาม เอาไหลไปยันตุตหมิ
หาความทุกข์ใส่ตนโดยแท้ทีเดียว

สิ่งที่อยู่ในป่าย่อมมีเสรีกว่าสิ่งที่เขาผูกไว้ข้างบ้าน ฉันทิ คนที่ไม่ติดพันในทางกาม เป็น
ผู้อยู่อย่างโดดเดี่ยว ยิ่งมีเสรีภาพมากกว่าฉันนั้น ท่านทั้งหลายชอบอย่างไรเล่า ชอบติดหรือ
ชอบปล่อย?

บางคนซุกซนไปเที่ยวหาคนให้ติดตนเข้า เมื่อเขามาติดแล้วก็ลำบากใจจะทิ้งก็ไม่ได้ จะ
เอาไว้ก็รำคาญ ไม่รู้จะอย่างไรดี ต้องเป็นทุกข์ตลอดกาล แบบนี้เขาวัวเหมือนกับของ
เหนียวติดมือถึง ยิ่งเช็ดยิ่งเหนียว ยิ่งถูยิ่งติด ผลที่สุดก็ติดหมดทั้งตัว เอาออกไม่ได้ ช่างน่า
สงสารในความติดของเขา

บางคนร้ายไปกว่านั้น ความอยากครอบงำใจและไม่มีทางที่จะปลดปล่อยความอยาก ก็
ไปเที่ยวซุกซนแสวงหาสิ่งที่ช่วยปลดปล่อยความอยากนั้น แต่กลับต้องได้รับโทษจากความ

ชุกชนนั้น กลายเป็นคนติดโรคผู้หญิงที่ผู้ชายชุกชนมักเป็น ติดแล้วรักษายาก ลงทุนน้อยแต่ได้โรคมามากและติดนาน นี่เป็นความติดที่เลวทรามและแพร่หลายอยู่ในหมู่คนที่เรียกตนเองว่าผู้เจริญ

ติดในรส

คนบางคนติดของภายนอกที่ทำให้คนให้ติดเรียกว่าของเสพติด เช่น ติดหมาก ติดเมี่ยง ติดยาสูบ ติดฝิ่น ักัญชา ติดกาแฟดำ ติดน้ำชา ติดเมื่อดมและอื่นๆอีกหลายชนิด เป็นการติดที่ทำให้ยุ่งอยู่เหมือนกัน คนที่ต้องการทำตนให้เบาสบายควรจะตัดของเสพติดให้หมด

หนูนี้มีพระมีชาวบ้านชอบเจริญวิปัสสนากันมาก และหลังที่เจริญอยู่ในสำนักอาจารย์ ลักเดือนสองเดือน อาจารย์ก็บอกว่าสำเร็จแล้วกลับบ้านได้ แต่ส่วนมากยังติดอะไรที่เป็น ของเสพติดอยู่นั่นเอง บางทีองค์อาจารย์เองก็ติดหมากติดบุหรีงอมแถมเหมือนกัน ทำไมเมื่อ รู้แจ้งเห็นจริงแล้วยังทิ้งสิ่งเสพติดไม่ได้เล่า

ติดสินบน

นักการเมืองเป็นโรคติดการเมืองถ้าไม่ได้เล่นการเมืองอยู่ไม่ได้...อยากหนักเข้า อีกฝ่าย
อยากเหมือนกัน ไม่ยอมให้เล่น ก็ต้องติดอีกเหมือนกัน นักธุรกิจไปทำการติดต่อทางราชการ
ต้องการเร็วและสะดวกก่อนคนอื่นก็ทำการติดอีกอย่างหนึ่งซึ่งเรียกกันว่าติดสินบน เมื่อมีการ

ติดสินบนบ่อยๆ ทำให้ข้าราชการเป็นโรคติดสินบนที่เขาจะให้ ถ้าไม่ให้ก็ทำให้ขัดข้อง โรคนี้แพร่หลายมากในสมัยนี้ เรียกว่า โรคติดสินบน กินสินบน

นักศาสนาที่ปฏิบัติงานก็เป็นโรคติดเหมือนกัน คือ ติดครู ติดวัด ติดชนบถธรรมเนียม ประเพณี ติดนิกาย ติดชื่อของศาสนา และเป็นเหตุให้เกิดการทะเลาะวิวาทกันต่างๆ นี่ก็เกิดมาจากโรคติดไม่เข้าเรื่อง ชาวพุทธไม่ติดอะไร เพราะการติดเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์

ติดตัวเอง

ความติดทั้งหมดเป็นเหตุเนื่องต่อกัน และมีความติดที่สำคัญที่สุดอยู่อันหนึ่ง คือ ความติดตนของตน การติดตนเองเพราะความคิดว่า ตนมี ตนเป็น ในตนนี้ ตนมีสิ่งที่เป็นสภาพถาวรอยู่ และคิดว่าเป็นสิ่งไม่ตาย เป็นสภาพที่คงที่อยู่เสมอและติดอยู่ในสิ่งนี้ เรียกว่า... ติดตน เมื่อติดตนแล้วก็ติดสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตนทุกอย่าง เช่นติดลูกเมีย ทรัพย์สิน สมบัติ ชาติ ศาสนา และอะไรทั้งหลายอื่นๆอีกมาก ความติดในสิ่งเหล่านี้เป็นทางให้เกิดความทุกข์แก่ตน จึงเป็นเรื่องที่จะต้องระวัง

ในการละกิเลสเดียวกัน ต้องละความมีตัวตนออกเสียก่อน ต้องศึกษาให้เข้าใจด้วยปัญญาว่า ตนไม่มี...มีอยู่โดยสมมติเท่านั้น ร่างกายชีวิตนี้เป็นเพียงการรวบรวมกันของสิ่งหลายสิ่ง และอยู่ได้ด้วยปัจจัยปรุงแต่ง เหมือนไฟตะเกียงที่ลุกโผลงอยู่ได้ก็เพราะไส้และน้ำมัน หหมดน้ำมันแม้มีไส้ตะเกียงก็ดับ ชีวิตนี้เป็นเพียงการรวมกันของขันธ์ห้ากอง คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณเท่านั้น ในสิ่งทั้งห้านี้ก็ไม่มีอะไรเป็นตัวของมันเอง มี

การปรุ้งและอาศัยกันเป็นไป ถ้าหยุดปรุ้งเมื่อใดความแตกดับก็ปรากฏ เปรียบเสมือนสัมภาระ
ที่เขาเอามาปรุ้งกันเป็นรถฉนใด ร่างกายของคนเราก็มีสภาพฉนนั้น ตัวตนที่แท้จึงไม่มีให้เรา
ไปติด เพราะเราผู้ติดก็ไม่มี ถ้าคิดให้เห็นด้วยปัญญาอันถ่องแท้ ความยึดติดก็หมดไป ใจที่
ปรากฏก็เห็นความบริสุทธิ์ล้วนๆ ซึ่งพูดไม่ได้ว่าเป็นอะไรอีก และไม่น่าติดพันอีก

ปล่อยวางเสียได้หมดทุกข์

โทษของการติดพันมีทุกข์มาก บรรดาความทุกข์ทั้งมวลที่เกิดแก่คนนั้น ก็เนื่องมาจาก
ความติดพันนั้น จึงมีภาษิตกล่าวไว้ว่า 'ความติดในสิ่งใดแล้วไม่เป็นทุกข์เพราะสิ่งนั้นๆไม่มี'
ติดจึงเกิดทุกข์ ปล่อยวางเสียได้ก็หมดทุกข์ จึงขอให้ท่านเลือกเอาว่าจะติดหรือจะปล่อย และ
ขอจบลงด้วยพุทธภาษิตที่ว่า...

ขันธห้าเป็นภาระอันหนัก....

ตนที่ถูกสมมติแบกภาระไป

และการแบกไปเป็นทุกข์ในโลก

ปลงลงเสียเกิดจักเกิดสุข

เมื่อปลงภาระหนักลงแล้ว อย่าแบกอันอื่นเข้าไว้อีก

จงถอนรากเหง้าตัณหาออกเสีย...

ก็ตรงไปสู่พระนิพพานได้

ศีลมะเห่เงการคหมิตร

ถ้าเราเป็นคนหึงหวงและริษยา เราจักเป็นผู้ห่างเหินจากมิตรสหาย ถ้าเรามีมุทิตา
ในความสำเร็จของผู้อื่น เราก็จะเป็นที่รักของเพื่อนฝูงและจักมีความเจริญในมิตรภาพ

พระภิกษุ: ญาณ

උපදෙස්

I S A V

ជីវិតក្នុងសង្គម

คำของคณอยู่ที่นคร: คำว่าปฐ

ในโลกนี้มีอะไรแปลกๆเสมอ สิ่งแปลกๆนั้นปรากฏแก่คนเขลาที่เป็นของแปลก แต่สำหรับคนฉลาดแล้วเป็นของน่าขำเท่านั้นเอง ความแปลกประหลาดนั้นอยู่ที่ไหน? อยู่ที่ของแปลก หรือว่าอยู่ที่ความคิดของตน พุดกันตามธรรมดาแล้ว ความแปลกมิได้อยู่ที่ของ แต่มันอยู่ที่ใจคน สิ่งใดที่ไม่เคยเห็นเลย พอมาเห็นเข้าก็เป็นของแปลกไปทันที ถ้าดูมันนานๆเข้าก็หมดความแปลกไปเอง ฉะนั้นความแปลกหรือไม่แปลกก็อยู่ที่ใจนั่นเอง

ชาวกรุงที่ไม่เคยเห็นภูเขา ชาวเหนือที่ไม่เคยเห็นทะเล ก็คิดว่าภูเขาและทะเลนั้นเป็นของแปลกเสียเต็มประดา พวกชาวป่าที่ไม่คิดเรื่องภูเขา ชาวน้ำไม่เคยคิดเรื่องเกี่ยวกับทะเล ความแปลกจึงไม่มี พอจะจับหลักได้ว่าถ้าคิดแล้วก็พบความแปลก ไม่คิดก็ไม่เห็นเป็นของแปลก ความแปลกจึงอยู่ที่การคิด

ค่าของคนอยู่ที่การทำความดี

เรื่องของคนเป็นเรื่องของธรรมดา สำหรับผู้ไม่เคยคิด แต่พอตั้งปัญหาขึ้นว่า คนคือใคร แล้วคำตอบก็หายากขึ้นทันที เพราะมิได้คิดไว้ก่อนว่าจะถูกถามในรูปนั้น บางคนอาจตอบว่า คนก็คือคนนะซิ มาถามฉันทำไมเล่า ถ้าขึ้นถามต่อไปเรื่อยๆยิ่งกันเท่านั้น จึงเป็นของน่าคิดในข้อนี้

ลองมาคิดกันดูว่า คนนั้นมีดีตรงไหน? ราคาของคนมีเท่าไร? ความดีและราคาของคนนี้มีแต่แตกต่างกันอยู่บ้าง คือบางคนเป็นคนดีมีราคา แต่บางคนไม่มีราคา คนไม่มีราคาเขาเรียกกันว่า เป็นคนรกรอก ใช้ไม่ได้ แม้มีชีวิตก็ไม่มีประโยชน์แก่โลก เกิดมาเปล่า ตายไปก็

ตายเปล่าอีกเช่นเดียวกัน คนดีจึงเป็นคนที่มีค่ามาก ค่าหรือราคาของคนนั้นจึงอยู่ที่ความดีของเขา คนไหนดีมากก็มีราคามาก ดินน้อยก็มีราคาน้อย หมดดีก็หมดค่าเท่านั้นเอง

คบคนเช่นใด เป็นคนเช่นนั้น

ชีวิตของคนเรามีแปลกๆ บางคนดีเรื่อยร้อมมาแต่เดิม แต่ต่อมาไปคบหาสมาคมกับคนชั่วเข้า ความชั่วเข้าจับทีละน้อยๆ จนกลายเป็นคนชั่วหมดความดีไป บางคนชั่วมาก่อน ครั้นต่อมาได้พบคนดี อยู่ร่วมกับคนดี ความดีก็เข้าจับเขา จับความชั่วให้หมดไปกลายเป็นคนดีขึ้นมาได้

ฉะนั้นพระท่านจึงว่า "คบคนเช่นใดก็เป็นเช่นนั้น คบใครต้องดูเสียก่อนว่าเขาเป็นคนดีหรือคนชั่ว ถ้าเป็นคนชั่วยกอย่าคบ จงคบแต่คนที่ดีเถิด"

ว่ากันโดยธรรมดาทั่วๆ ไปแล้ว ทุกคนล้วนชอบความดี ไม่มีใครที่ชอบความชั่ว แม้คนที่ประพฤติชั่วเป็นนิจ ถ้าใครไปประณามว่าเป็นคนชั่วเขาก็โกรธ พอบอกว่าเขาเป็นคนดีเท่านั้น เขาก็พอใจทันที นี่แสดงให้เห็นว่า ปกติวิสัยของคนนั้นชอบดีอยู่แล้ว แต่เพราะไม่เข้าใจว่าอะไรดีเท่านั้น จึงทำดีกันไม่ถูกต้อง

ความดีแทะนั้นอยู่ที่ไหน? ตอบว่ามันอยู่ที่ใจ เพราะใจเป็นสิ่งสำคัญกว่ากาย ถ้าใจดีแล้วกายวาจาก็พลอยดีไปด้วย ในศาสนาจึงสอนให้ทำความดีเป็นขั้นๆ เข้าไป คือเบื้องต้นให้ทำกายให้ดีด้วยศีลกันก่อน เมื่อกายดีแล้วก็ต้องทำใจให้ดีต่อไปด้วยสมาธิ อันเป็นวิธีฝึกใจให้ดีขึ้น เมื่อใจเป็นสมาธิแล้ว ใจจะดีมีกำลังพอที่จะต่อสู้กับความชั่วช้าที่มารังควานใจได้

และสามารถทำการคิดค้นให้เกิดปัญญารู้แจ้งเห็นจริงต่อไป

ผู้มีจิตใจเข้มแข็ง ความชั่วเข้าใกล้ได้ยาก

คนที่ใจอ่อนแอยอมทำความชั่วได้ง่าย คนใจแข็งทำชั่วได้ยาก แต่จงเข้าใจว่า ใจอ่อนนั้นหมายถึงการตามใจตัวเอง ปล่อยความคิดไปตามอำนาจของความอยาก ใจจึงตกไปในทางที่ต่ำ อาการอย่างนี้เรียกว่าใจอ่อนแอ ส่วนใจแข็งนั้นหมายถึงมีใจที่หนักแน่น มั่นคง และไม่โยกโคลงต่ออารมณ์ที่มากระทบ คนใจแข็งจึงทำชั่วได้ยาก

ความหุนหันุนใจ ความดุร้าย เป็นคนขี้โกรธ เจ้าโทโส ทั้งหมดเป็นอาการของคนใจอ่อนทั้งนั้น พอกระทบอารมณ์เข้าหน่อยเดียวก็ปึงปึงเสียแล้ว ผู้แสวงหาความสงบจึงควรระมัดระวังอย่าให้เกิดแก่ตนได้ จะเป็นความดี

การระมัดระวังนั้น ทำได้โดยการฝึกตนในทางสมาธิ ต้องปลูกสติสัมปชัญญะให้มีขึ้นในตนเสมอๆ ไม่เป็นผู้ประมาท ไม่ว่ากิริยาใดๆ สติจะช่วยให้ตนเป็นคนรอบคอบต่อเหตุการณ์อยู่เสมอ

อารมณ์โลกทั้งหมดเป็นบทเรียนของชีวิต เป็นบททดลองกำลังใจว่าจะเป็นคนเข้มแข็งพอหรือยัง นักสมณะภิกษุที่อยู๋ในป่าเป็นคนใจเย็นเพราะไม่ถูกคนยั่วเย้าด้วยอารมณ์ จะถูกเรียกว่าเป็นคนสงบไม่ได้เพราะยังขาดบททดลอง ต่อเมื่อได้ออกจากป่าเข้าเมืองไปกระทบกับอารมณ์ร้อยแปด และสามารถรักษาใจของตนให้คงที่ไว้ได้เหมือนอยู่ในป่าแล้ว จึงจะเรียกว่าเขาเป็นคนสงบโดยแท้

ชีวิตที่สูงค่าด้วยธรรม

ฝนตกลงมาจากฟ้า น้ำยังคงขังอยู่ในที่ต่ำได้ จิตที่ยังต่ำก็ชอบเก็บอารมณ์ต่างๆไว้มากมายเช่นเดียวกัน ส่วนที่สูงๆน้ำไม่ขังอยู่เลย ตกเท่าใดก็ไหลไปหมด จิตที่สูงขึ้นไปแล้วก็มีภาวะเช่นนั้น ฉะนั้นจึงยกจิตของท่านให้สูงขึ้นไปเถิด ก็เลสจะไม่รบกวนท่านได้

ชาวโลกชอบแต่งกายให้สูงค่าด้วยอาภรณ์มีประการต่างๆ แต่ถ้าไม่มีการตั้งใจให้สูงขึ้นด้วยแล้ว เขาก็เป็นเช่นสิ่งที่ถูกจับมาประดับด้วยเครื่องทรงเท่านั้น แต่งสักเท่าใดๆ ความเป็นลึงก์คงมีอยู่เสมอ ฉะนั้นจงทำตนให้ดีกว่าลึงก์หน่อย โดยเพิ่มการตั้งใจเข้าอีกสักหนึ่ง ใจของท่านก็จะมีราคามากขึ้น

สิ่งที่จะเอามาตั้งใจนั้นก็ได้แก่ธรรมะในศาสนานี้เอง ธรรมะเป็นอารมณ์ของใจ ทำใจให้ดีงาม สมส่วน ขาดธรรมะแล้วเราก็คงหมดคุณค่ากันเท่านั้น ราคาของคนมิได้อยู่ที่ทรัพย์สินเงินทอง หรือเกียรติยศที่ชาวโลกยกย่องกัน แต่อยู่ที่ความเป็นผู้มีใจสูงเท่านั้น

ฉะนั้นจงมาตั้งต้นเพิ่มราคาของท่าน ด้วยการยกใจของท่านให้สูงขึ้นๆทุกๆวินาทีเถิด....

๒๕๖๔

เรื่อง

ជួយរំលឹក

ມາຮເປັນຕົວກາຣປັດທັບກາຣກໍາລາມດີ

เราท่านทั้งหลายคงเห็นอยู่กับการขาดๆว่า คนไหนสงบไว้ได้ย่อมเป็นสุข วันหนึ่งข้าพเจ้านั่งคุยกับเพื่อนหลายคน สนทนากันในเรื่องธรรมะ ขณะนั้นเป็นเวลาเช้า คุยกันไปคุยกันมาก็ได้เห็นพระภิกษุหลายรูปกำลังบิณฑบาตอยู่ เพื่อนของข้าพเจ้าคนหนึ่งพูดว่า "ปัจจุบันนี้ดูเหมือนมีผู้มาบวชเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนามากขึ้น จะมองไปทางไหนก็มักจะพบแต่ผู้มุ่งห่มเหลืองเสมอ" ข้าพเจ้าฟังแล้วรู้สึกว่าเขาพูดถูกต้อง จึงกล่าวว่า "จริงทีเดียว" เดียวนี้ผู้มาบวชในพุทธศาสนามีมากขึ้น เดือนหนึ่งๆเราได้รับเชิญไปร่วมในงานบวชนาคเสมอ ซึ่งเป็นภาพที่น่ายินดีไม่น้อย ยิ่งกว่านั้นพระสงฆ์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหลายยังได้สละเวลาเทศนาอบรมศีลธรรมแก่ประชาชนมิหยุดหย่อน

แต่เป็นเพราะอะไรหรือ ทั้งๆที่มีผู้บวชเป็นภิกษุมาก และมีการอบรมศีลธรรมกันอยู่อย่างนี้ ก็ยังมีคนโกรธรับสินบน และทำความเดือดร้อนให้ชุมชนจนอยู่ไม่รู้สร้าง รวมความว่าคนเลื่อมจากศีลธรรมยังมีอยู่ ลงท้ายคล้ายจะลงโทษพระพุทธศาสนาว่า ศาสนาก็สอนกันมานานแล้ว เหตุไฉนจึงไม่ช่วยให้คนพาลเกรงหมดไปสักที

ธรรมะต้องปฏิบัติด้วยตนเอง

ในข้อนี้ท่านควรติดตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาให้ลึกซึ้ง ถึงแม้คำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะมีมาตีกดอรรถก็จริงอยู่ แต่พระองค์ไม่เคยตรัสเลยว่าจะประพฤติปฏิบัติแทนกันได้ ที่พระองค์ประทานโอวาทไว้ก็เป็นเพียงผู้ชี้ทางเท่านั้น เพื่อให้คนทั้งหลายนำไปประพฤติปฏิบัติเอาเอง

พระสงฆ์พุทธสาวกทุกวันพระมีการเทศน์อบรมศีลธรรมแก่ประชาชนมิได้ขาดสาย เป็นเพราะคนส่วนมากไม่สนใจนำไปปฏิบัติ คล้ายกับว่าท่านแจกเสื้อผ้าให้ทุกคนในยามขาดแคลน แต่ผู้รับแจกกลับเอาไปให้คนอื่นบ้าง เอาไปขายเสียบ้าง กลับมานุ่งผ้าเก่าๆขาดๆไปตามเดิมนำเวทนา หรือเหมือนแจกอาหาร แจกยารักษาโรคให้ แต่หาได้รับประทานไม่

นี่เป็นความผิดของใครท่านลองหลับตาคิดดู จะบอกว่าผู้แจกได้หรือ ผู้แจกก็ทำหน้าที่ดีอยู่แล้ว เมื่อจะบ่นจะติก็ควรติที่ตัวเรากันเสียก่อน แล้วลงมือประพฤติปฏิบัติธรรมดู เมื่อยังไม่ปฏิบัติเลยจะให้พุทธศาสนารับผิดชอบนั้นมันก็ไม่ยุติธรรมพอ

การสมาทานศีล ฟังเทศน์...แล้วไม่ปฏิบัติตาม ก็เหมือนกับเก็บของดีไว้ในตู้ ไม่นำออกใช้แล้วจะมีประโยชน์อะไร ศาสนาคำสั่งสอนก็เช่นนั้นเหมือนกัน สงบเย็น ไม่เดือดร้อน ต้องได้รับอย่างแน่นอน แต่คนโง่วดดีแต่พูด ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งสอนแล้วมาโทษศาสนานั้น ดูจะเป็นคนเห็นแก่ตัวเกินไป

เมื่อรักษาตัวแล้ว ชื่อว่ารักษาผู้อื่นด้วย

ขอให้รู้ไว้เถิด พระธรรมเป็น "โอปนยโก" ควรน้อมเข้ายังตน ฉะนั้นเราทั้งหลายจงพากันตั้งหน้าปฏิบัติธรรมแต่บัดนี้ ตัวเรานี้แหละสำคัญมากที่สุด ในการปราบสิ่งชั่วต่างๆได้นั้น เราต้องปราบตัวเราก่อนคนอื่นไว้ทีหลัง เมื่อเราปราบตัวเราได้แล้ว จึงค่อยขยายออกไปยังบุตรธิดาหรือญาติพี่น้อง

พุทธศาสนาวางหลักให้รักษาตัวเราเป็นสำคัญ เมื่อเรารักษาตัวได้แล้ว ก็ได้ชื่อว่ารักษา

ผู้อื่นด้วย หมายความว่าเมื่อเราทำดีผู้อื่นก็พลอยเย็นใจไปด้วย ถ้านายดีลูกน้องก็ต้องเย็นใจ ไม่มีปัญหา ธรรมดาพ่อดี ลูกก็ต้องดี ข้อนี้ท่านลองตรึกตรองดูเองก็แล้วกัน เราบอกคนอื่น ทำดีก็ชื่อว่าเราทำดีด้วย เช่นเราอดทนต่อสิ่งภายนอกที่มากระทบ หรือมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้อื่น ในขณะที่เดียวกันก็ชื่อว่าเราปกครองรักษาตัวเราด้วย

ผู้ทำความดี

อีกประการหนึ่ง ฤดูนี้เป็นการเข้าพรรษาแล้ว พุทธบริษัทต่างตั้งใจปฏิบัติคุณงามความดี คนละอย่างสองอย่าง เช่นบางคนเลิกดื่มสุรา บางคนก็เลิกเล่นการพนัน บางคนก็อธิษฐานใจ ไม่โกรธใครเลย พอมีความคิดในแง่ดีเข้าแล้วก็ดูเหมือนจะมีมารมาผจญเสมอ

มาร ๕ จำพวก

คำว่า "มาร" แปลว่าผู้ฆ่า ได้แก่ผู้คุณงามความดี คือว่ามาคอยขัดขวางไม่ให้ทำความดี มารแบ่งเป็น ๕ พวก คือ

๑. ขันธมาร มารคือปัญจขันธ์
๒. กิเลสมาร มารคือกิเลส
๓. อภิสังขารมาร มารคืออภิสังขาร
๔. มัจจุราช มารคือมรณะ
๕. เทวบุตรมาร มารคือเทวบุตร

ดังกล่าวนี่เป็นผู้ฆ่าคุณงามความดีให้อันตรธาน มารที่ว่ามานี้มันอยู่ไม่ไกลจากโลกอัน
ยาวไม่เกินวา หนาไม่เกินคืบ กว้างไม่เกินศอกนี้เอง บุคคลผู้ตั้งใจจะทำความดีมีประการ
ต่างๆ พอดีมีมารมาผจญอีก บางทีไม่มีใครมายั่ว...แต่กิเลสมารภายในของเรานั้นเอง มันเกิด
ขึ้นเพราะเราไม่รู้เท่าถึงการณเป็นเหตุ บางทีมีมารภายนอกมายั่วให้โกรธทำนองนี้กดดู หรือ
ว่าเราจะทำอะไรดี จึงจะรักษาความตั้งใจดีของเราแต่เดิมไว้ได้

ผู้ชนะมาร

ขั้นแรกเราต้องนึกว่ามารที่เกิดขึ้น...ให้เรานึกถึงพระพุทธองค์เป็นตัวอย่าง ท่านผจญกับ
มารทั้งภายในภายนอก มารภายนอกมาผจญพระองค์หลายร้อยชาติ แต่พระองค์ก็ดัดแปลง
ของชั่วให้เป็นคุณเพิ่มพูนบารมีให้แก่กล้าเร็วขึ้น หมายความว่าถ้าไม่มีสิ่งร้ายมาขัดขวาง ความ
พากเพียรก็ชักจะเหนื่อยไม่มีกำลังใจ

สมมติเราหัดเป็นผู้อดทนไม่โกรธใครเมื่อไม่มีใครมายั่ว เราก็ไม่รู้กำลังของขันติของเรา
ว่าทนจริงหรือไม่ ขอให้นึกดูว่าถ้ามีผู้มายั่วเท่ากับส่งเสริมเราให้กระทำยิ่งขึ้น เพราะกำลังขันติ
ที่อบรมมาส่งผลให้จนมีน้ำใจเมตตากรุณาต่อศัตรู ภายหลังศัตรูกลับกลายเป็นมิตรได้

ถ้าเราทำแบบนี้ความสงบสุขมีใช้อยู่แก่ผู้อื่น ย่อมตกอยู่ที่ตัวเราเอง เช่นบางทีวันพระ
เราตั้งใจจะไปนอนวัดรักษาศีลมักจะมีเรื่องยุ่งๆอย่างนั้นอย่างนี้ ให้เกิดความไม่สบายใจ...
อย่าฟังมันเลย ต้องนึกถึงสุภาสิตที่ว่า "ใครๆเดือดร้อนเราไม่เดือดร้อนด้วย เป็นสุขจริงหนอ"
เราจะไม่หลงเชื่อตามใจตน ไม่ควรจะโทษคนนั้นคนนี้ จะไม่มีเวลาพิจารณามารภายใน

ความจริงมารภายนอกนั้นอยู่ใกล้ตัวเรามาก มารภายในนั้นใกล้ตัวเรา คอยจะกำจัดความดีของเราอยู่เสมอ จงปราบมันให้อยู่มือจะได้ชื่อว่าเป็นผู้ชนะมาร

แต่บางทีกิเลสมันทำท่าที่เหมือนสงบ ที่แท้หลบซ่อนอยู่ข้างใน ไม่ผิตอะไรกับถ่านไฟ เมื่อไม่มีเชื้อเราดูเหมือนไม่มีไฟ พอมีเชื้อไปล่อแล้วก็ลุกขึ้นมาทันที กิเลสภายในก็เหมือนกัน เมื่อมีอารมณ์มาล่อแล้วละก็...ลุกขึ้น ในขณะที่มันลุก ขึ้นมันไม่ได้ไหม้ใคร มันเผาผลาญตัวเรานี่เอง เราเองเป็นผู้ได้รับความเดือดร้อน

เหตุนี้พระพุทธศาสนาจึงสอนให้มองข้างในให้ดี ข้างในสำคัญ...ข้างนอกไม่สำคัญนัก เปรียบเหมือนประเทศบ้านเมือง ถ้าป้องกันศึกภายในได้แล้ว ศัตรูภายนอกพอจะสู้ได้ ให้คิดให้ดีเสมอว่า เราจะพยายามฝึกหัดจิตใจให้ชนะกิเลสตัวมารร้ายให้ได้

ท่านทราบบ้างหรือเปล่าว่าไข่มุกที่มีราคา ความจริงก็ได้มาจากสิ่งที่ไม่มียาคาก่อน คือ หอยในทะเลบางชนิด กรวดทรายพลัดเข้าไปอยู่ในปากของมันทำให้ระคายเคือง มันพยายามขับน้ำยาชนิดหนึ่งมาเคลือบกรวด-ทราย ความจริงกรวดทรายเป็นของไม่มีค่า น้ำยาที่ออกจากหอยเคลือบหนักเข้าหนาขึ้น กลายเป็นมีค่าเรือนหมื่นเรือนแสนขึ้นมาได้ ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น?

มารร้ายก็เหมือนกัน ในขั้นแรกมันจะทำให้เราเดือดร้อน แต่เมื่อเราทำข้างในให้ดี จะเคลือบมารนั้นให้เป็นประโยชน์ได้เหมือนพระพุทธองค์ผจญมาร พระองค์ท่านทรงเคลือบหอกดาบเป็นเครื่องบูชาไปได้ ถ้าเราประพฤติปฏิบัติถูกทางของร้ายกลายเป็นของดีได้

ขอท่านทั้งหลายนำไปพิจารณา อย่าเชื่อมารร้าย พยายามเอาชนะมันให้ได้ ตั้งแต่นั้นผลพึงปรารถนาก็คือความไม่เดือดร้อน....

ธรรมาสงฆ์

เรื่อง

ทางเดินของชีวิต

อริยมรรคมีองค์แปด ทางสู่ความพ้นทุกข์

ศิลปะแห่งการสร้างความสุข

คนเราที่เข้าใจว่า ได้อะไรแล้วจะมีความสุขนั้น ไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง จิตใจที่สงบนั้นแหละคือความสุขที่แท้ แต่ส่วนมากไม่ค่อยเข้าใจกันในแง่นี้ เพราะสิ่งยั่วยวนในโลกนี้มีมากเหลือเกิน เราต้องทำจิตใจของเราให้มั่นคง ไม่ให้อ่อนแอจนคลอนแคลน เราก็จะพบกับความสุขที่แท้จริงได้

พระพรหมญาณ ๗๗

เรื่องที่จะกล่าวกับท่านทั้งหลายนี้ เป็นคล้ายกับคำถามต่อทุกท่านทุกคนผู้เรียกตนเองว่าเป็นชาวพุทธ เพื่อให้เกิดความสำนึกขึ้นในใจของท่านเองว่า ฉันเป็นชาวพุทธแล้วหรือยัง? ปัญหาต่อไปว่าความเป็นชาวพุทธนั้นเป็นกันอย่างไร เป็นกันโดยวิธีใด เป็นเรื่องที่ต้องขบคิดเพื่อทำความเข้าใจกัน เพราะคนส่วนมากมีความเข้าใจประกาศตนว่าเป็นชาวพุทธ แต่การเป็นอยู่ของเขาหาได้เป็นกันสมกับชื่อไม่ เพื่อให้เกิดความเข้าใจกันในแง่นี้ จึงใคร่ขอตั้งปัญหาและอธิบายความพอสมควรแก่เรื่อง อันจะนำความสว่างมาสู่ชีวิตของท่านทั้งหลายบ้างตามควรแก่เรื่อง

พวกเราชาวไทยทั้งหลาย ได้เรียกตนเองว่าเป็นชาวพุทธกันเป็นส่วนมาก เพราะคนได้เกิดมายุได้ร่มธงของพระพุทธศาสนา นับแต่ชนชาติไทยได้อพยพลงมาจากทางตอนใต้ของประเทศจีน เข้ายึดเอาพื้นแผ่นดินนี้เป็นที่อยู่อาศัย ตั้งหลักฐานทำมาหากิน ในชั้นแรกก็ยังนับถือสิ่งที่คนผู้ยังไม่เจริญทั้งหลาย ไม่ว่าในเมืองไทย หรือเมืองใดในโลกนี้ เขานับถือกันนั่นก็คือการถือผีสง และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประเภทต่าง ๆ นั้นเอง แต่ในสมัยต่อมา เมื่อพระภิกษุในพระพุทธศาสนาผู้มีความรักมีความเอ็นดูต่อชาวโลกทั่วไป ได้เดินทางมาสู่ประเทศไทย ได้สั่งสอนชาวไทยให้เกิดความเชื่อในพุทธธรรม

นับแต่นั้นมาจนกระทั่งถึงทุกวันนี้พระพุทธศาสนากับชาติไทยก็ได้อยู่ร่วมกัน แม้องค์พระมหากษัตริย์ผู้เป็นประมุขของชาติ ก็ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงปฏิบัติตามหลักธรรมะของพระพุทธองค์อย่างมั่นคง และทรงเชิดชูพระพุทธศาสนาทุกวิถีทาง ชาติไทยเราพ้นจากปากเหยี่ยวปากกาของพวกแสวงหาเมืองขึ้นมาได้ก็โดยพุทธธรรมโดยแท้ ควรที่ชาวไทยเราจักมีความภูมิใจในการที่ได้เกิดมาเป็นคนไทย และได้พบพระพุทธศาสนา

คำสอนในพระพุทธศาสนาที่พระบรมศาสดาได้ทรงชี้แจงไว้ นั่นเป็นธรรมอันไม่ประกอบด้วยกาลเวลา คือเป็นสิ่งที่ควรนำมาปฏิบัติได้ทุกกาลทุกสมัย ทุกประเทศ ทุกบุคคล เมื่อใครปฏิบัติตามแล้ว ย่อมได้รับผลจากการปฏิบัติเสมอ พระธรรมจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตของผู้ปรารถนาความสุขในทางใจ แต่เพราะความสว่างกลมานาน คำสอนอันดีที่ประกอบด้วยเหตุผลทั้งหมด ได้เปลี่ยนสภาพไปบ้างเพราะสิ่งไม่ดีเข้ามาปะปน ก็สิ่งที่ไม่ดีนั้นมันเข้ามาได้อย่างไร? เข้ามาเพราะคนโง่ๆที่มีความรู้น้อย เพราะขาดการศึกษา ไม่พยายามทำความเข้าใจให้ซาบซึ้งในข้อธรรมที่ตนควรนำมาปฏิบัติ จึงได้เกิดการหลงผิด นำเอาสิ่งที่ไม่ดีงามเข้ามาปะปนกับพุทธธรรมอันบริสุทธิ์ ทำไมจึงได้เป็นเช่นนั้นเล่า? ขอบอกว่า เพราะความต้องการในบางสิ่งบางประการที่ไม่ดีไม่งาม แต่มันนำลามผลมาให้ผู้ปฏิบัติในเรื่องนั้นๆ เช่น ชาวพุทธโดยเฉพาะพระที่ทำตนเป็นหมอประเภทต่างๆ ก็เพราะใครได้ลามผลนั่นเอง ลามสักการะเป็นสิ่งที่ชั่วร้ายที่คอยทำลายสังฆธรรมให้มัวหมอง พระภิกษุที่ดีย่อมไม่เห็นแก่ลามจนต้องทำลายสังฆธรรม ต้องการลามเพียงเพื่อรักษาไว้ซึ่งสังฆธรรมเท่านั้น พระที่คิดในรูปอย่างนี้ก็จะเกิดความพอใจตามมีตามได้ในลามสักการะ ความมัวหมองย่อมไม่เกิดขึ้นเพราะเรื่องนั้นๆ

คำสอนในพระพุทธศาสนา

ในสมัยนี้ชาวไทยเราได้รับการศึกษาพอควรแล้ว คนที่มีปัญญาพอจะเข้าใจเหตุผลหรือพอจะฟังเรื่องที่ประกอบด้วยเหตุผลมีอยู่ ผู้สอนจึงควรจะได้ชี้แจงแสดงเหตุผลกันบ้างอย่าปล่อยให้ชาวพุทธทำอะไรในทางผิดๆ อันอาจนำความเสื่อมโทรมมาสู่พระพุทธศาสนา

การที่จะเป็นได้อย่างนี้ผู้สอนธรรมะต้องกล้าพูดความจริงให้คนเข้าใจกันเสียบ้าง เพราะความจริงเท่านั้นจะช่วยกับความจริงไว้ได้ พุทธศาสนาเป็นตัวความจริงชั้นสูงสุด อันบุคคลผู้รักความจริงควรจะเข้าใจถึง คำสอนในทางพุทธศาสนานั้น พระองค์สอนเรื่องอะไร เป็นเรื่องที่ควรคิดควรทำความเข้าใจกันไว้บ้าง ถ้าจะพูดกันให้เข้าใจในเรื่องนี้ ก็กล่าวได้ว่าคำสอนของพระพุทธองค์ แบ่งออกได้เป็นสองตอนก็คือ...

คำสอนสำหรับผู้จะอยู่ในโลกนี้อย่างแบบคนทั่วไปประการหนึ่ง นี่ก็เป็นคำสอนชั้นศีลธรรม เป็นคำสอนที่มีส่วนคล้ายคลึงกับคำสอนในศาสนาอื่นๆ จะต่างกันก็แต่เรื่องหลักการเล็กๆน้อยๆเท่านั้น เป็นคำสอนที่ทุกคนควรจะได้ปฏิบัติก่อน เป็นการเตรียมตัวเพื่อก้าวไปสู่การปฏิบัติขั้นสูงต่อไปขั้นหนึ่ง คำสอนขั้นนี้ถ้าจะพูดอีกประการหนึ่งก็เหมือนนกกระเรียนมีให้ตกไปสู่ความชั่วนั่นเอง

สูงขึ้นไปกว่านี้เป็นคำสอนประเภททำตนให้พ้นจากทุกข์อย่างสิ้นเชิง จนกระทั่งอยู่ในโลกอย่างชนิดที่ทุกข์กับเขาไม่เป็น แม้ชาวโลกเขาจะเป็นทุกข์เป็นร้อนอย่างไร ปฏิบัติธรรมขั้นสูงถึงที่สุดแล้วหาได้มีความทุกข์กับใครไม่

นี่เป็นขั้นหนึ่งของพุทธศาสนาที่แตกต่างจากศาสนาอื่นๆทั่วไป และเป็นสิ่งที่ชาวโลกควรสนใจเป็นพิเศษ ในสมัยที่โลกนี้เต็มไปด้วยความยุ่งยาก

คำสอนในพุทธศาสนานั้น ถ้าจะพูดให้สั้นที่สุดก็กล่าวได้เหมือนกัน คือทรงสอนถึงเรื่อง "ความทุกข์และการดับทุกข์เสียได้เด็ดขาด" เรื่องความทุกข์ และการดับทุกข์ได้เด็ดขาด เป็นคำสอนที่พระบรมศาสดาได้ประกาศอยู่เสมอ ทำให้ถึงทรงประกาศแต่เรื่องนี้ ก็เพราะทรงเห็นว่าเป็นปัญหาเฉพาะหน้า เป็นปัญหาที่ควรคิด ควรแก้ไขโดยเร็ว เพราะชีวิตของชาวโลกทั่วไป

มีปัญหาอยู่ตรงความทุกข์นี้เองขอให้ลองคิดดูก็พอจะมองเห็น

การที่เราพยายามเรียนวิชาก็เพื่อแก้ทุกข์อันเกิดจากความไม่รู้ เราทำงานก็เพื่อแก้ทุกข์อันเกิดจากความขาดแคลนสิ่งบริโภคประจำวัน เราทำทุกอย่างเพื่อแก้ไขปัญหาชีวิตในเรื่องนี้ทั้งนั้น ถ้าสมมติว่าโลกนี้มีความสะดวกสบายดีทุกประการแล้ว เราทั้งหลายก็ต้องชวนชวายให้ลำบาก นี่เป็นเพราะความยุ่งยากสลับซับซ้อนของความทุกข์อันมากมายนี้เอง เราจึงหวังชวนชวายกันด้วยประการต่างๆ รวมความว่าต้องการแก้ทุกข์กันเท่านั้น

ความทุกข์นั้นมีสองแบบคือ ทุกข์ทางกายและทุกข์ทางใจ ทุกข์ทางกายเป็นเรื่องของกายล้วนๆ แก้ได้โดยอาศัยวัตถุมีประการต่างๆ ส่วนทุกข์อีกประเภทหนึ่งเป็นทุกข์ทางใจ ความทุกข์ในทางใจ เป็นเรื่องเกิดเพราะความอยาก ความปรารถนาในสิ่งที่ใจต้องการ เกิดขึ้นเพราะความไม่รู้จักอึด ไม่รู้จักพอในเรื่องนั้นๆ มีความรู้สึกขาดแคลนอยู่ตลอดเวลา อย่างนี้ต้องแก้ด้วยการปฏิบัติธรรม พระพุทธศาสนาจึงเป็นยาแก้ทุกข์ขนานเอก อันเราทุกคนควรใช้แก้ไขปัญหาชีวิตของตนโดยแท้ ท่านมีความทุกข์หรือเปล่า? ถ้ามีก็ลองใช้ธรรมในทางพุทธศาสนาแก้ไขบ้างเถิด

ธรรมโอสถ

ในสมัยนี้คนบางประเภทที่มีความคิดเขวออกนอกทาง คือมีความเข้าใจเสียว่า ศาสนาเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นสำหรับชีวิต คนเราถ้ามีกินมีใช้อย่างสมบูรณ์แล้ว ก็นับว่าเพียงพอ ความคิดแบบนี้เป็นความคิดประเภทวัตถุนิยมมากเกินไปสักหน่อย อันคนที่มีความคิดประเภทติดใน

ทางวัดถุนี่ ย่อมแสวงหาแต่ทางวัดถุถ่ายเดียว เลยกลายเป็นทาสของวัดถุ ไม่มีทางที่จะพ้นจากความทุกข์ได้ นอกจากมีความเพลินไปตามวัดถุนั้นๆเท่านั้น ก็ความเพลินนั้นมันไม่มีวันจบวันพอ ท่านจึงต้องเป็นทาสมันตลอดไป

คนผู้เข้าใจเหตุผลของเรื่อง จึงได้แสวงหาธรรมเป็นสิ่งที่ระบับใจของตน ใช้ธรรมเป็นอาหารของใจ ใจของเขาจึงสงบลงได้บ้าง แม้เราจะพูดกันในขั้นต่ำๆ คนเราก็กต้องมีศาสนาเป็นหลักรักษาใจ เพราะใจที่ไม่มีศาสนานั้น เป็นใจที่ขาดกำลังหล่อเลี้ยงเปรียบเหมือนเครื่องยนต์ที่ขาดน้ำมันเครื่อง เมื่อมีการเผาไหม้มากเกินไปก็เกิดความเสียหาย อาจทำให้ผู้ใช้ถึงแก่ความตายก็ได้ ใจคนเราก็ก็นั่นแหละ ธรรมเป็นสิ่งหล่อเลี้ยงใจ รักษาใจ ทำใจให้ม่กำลังพอที่จะต่อต้านกับความชั่วร้ายได้ คนจึงต้องแสวงหาธรรมะไว้รักษาใจ ร่างกายของคนต้องมีอาหารหล่อเลี้ยงฉันใด ใจก็必须有อาหารหล่อเลี้ยงฉันนั้น ร่างกายขาดอาหารก็ต้องผอมแห้งตาย ใจที่ขาดธรรมะก็ต้องตายจากความสุขฉันนั้น ใครต้องการความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เขาต้องมีธรรมะรักษาใจเสมอ ขอให้จำไว้ว่า ธรรมะเป็นอาหารรักษาใจให้สดชื่นอยู่ตลอดเวลา ท่านปรารถนาความสดชื่นหรือไม่?

หลักปฏิบัติของชาวพุทธ

ในฐานะที่เราเป็นชาวพุทธ เราพอใจในการที่จะเป็นชาวพุทธกันอย่างแท้จริง ก็การเป็นชาวพุทธที่แท้จริงนั้น เป็นกันที่ตรงไหนเล่า? เป็นกันตรงที่การกระทำในชีวิตประจำวันของตนนั่นเอง การกระทำเกิดจากความรู้ ชาวพุทธจึงต้องทำการศึกษาหลักคำสอนของพระพุทธ

ศาสนาให้เข้าใจถูกต้องตามความเป็นจริง เมื่อเข้าใจถูกต้องแล้ว ก็ให้ทำการปฏิบัติ

การปฏิบัติ หมายถึง การทำจริงในสิ่งที่ตนได้ศึกษามาแล้ว เมื่อมีการปฏิบัติ
ผลก็มีแก่ผู้นั้น

ในหลักธรรมะจึงได้กล่าวไว้ว่า...

ปริยัติธรรม หมายถึง การลงมือปฏิบัติตามสิ่งที่ตนได้ศึกษามาแล้ว

ปฏิบัติธรรม หมายถึง การรู้แจ้งแทงตลอดในสิ่งนั้นๆ

เหตุผลย่อมเกี่ยวเนื่องถึงกันในรูปอย่างนี้ ขอให้ท่านผู้รักความสงบพึงสนใจศึกษาเกิด
การศึกษาเป็นกิจเบื้องต้น การปฏิบัติเป็นกิจที่ควรทำต่อไป ส่วนผลอันจะเกิดขึ้นจากการ
ปฏิบัติ นั้น เป็นสิ่งที่จะเกิดมีในลำดับของการปฏิบัติโดยแท้ ผู้ปฏิบัติทุกคนพึงเห็นผลของการ
ปฏิบัติด้วยตนเอง

ต่อไปนี้จึงมาลองพิจารณากันถึงเรื่องที่ว่า การที่จะเป็นชาวพุทธนั้นควรมีอะไรบ้าง จึง
จะชื่อว่าตนได้เป็นกับเขาแล้ว ในเรื่องนี้ก็ต้องนำหลักของการกระทำของชาวพุทธมาพิจารณา
กันก่อน เพื่อให้เข้าใจตามความจริงในแง่ของหลักการและแง่ของการปฏิบัติ หลักประการแรก
ที่ควรพิจารณาาก่อนคือความเชื่อหรือศรัทธา

ในพระพุทธศาสนาก็เหมือนกับศาสนาอื่นทั่วไป คือผู้ปฏิบัติตามต้องมีความเชื่อก่อน
เสมอ แต่ความเชื่อตามแบบของพุทธศาสนานั้นไม่เหมือนกับความเชื่อทั่วไป ในพระพุทธ
ศาสนานั้นไม่มีการบังคับให้ต้องเชื่อ แต่มีการเสนอแนะให้พิจารณาให้เข้าใจก่อน แล้วจึงจะ
เชื่อลงไป เพราะเชื่ออะไรลงไปโดยปราศจากความเข้าใจนั้น เป็นความเชื่อที่ใช้ไม่ได้ทีเดียว
อาจทำให้ผู้เชื่อกลายเป็นคนงมงายไปได้ง่าย แต่ถ้าได้พิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบก่อน

แล้วจึงจะเชื่อลงไป ความเชื่อที่ถูกต้องเรียบร้อย ไม่เป็นไปในทางอันจะชวนให้หลงใหลเป็น
อันดับหลักความจริงเป็นเช่นนี้

ในทางพุทธศาสนาจึงสอนให้มีความเชื่อและมีปัญญาควบคู่กันไปเสมอ ไม่ว่าธรรมะ
หมวดใด ถ้ามีศรัทธาก็ต้องมีปัญญากำกับไว้ด้วยคู่กัน ทั้งนี้ทั้งนั้นก็เพื่อช่วยให้มีความเชื่อ
แบบพอดีๆเท่านั้น เพราะเรื่องของความเชื่อเป็นเรื่องสำคัญมาก ใครมีความเชื่อถูกต้อง การ
ปฏิบัติก็พลอยถูกต้องไปด้วย ใครเชื่อผิดทางการปฏิบัติก็เผลอไปเช่นกัน ความเชื่อจึงจำเป็น
และต้องมีปัญญากำกับไว้เสมอ

ในทางพุทธสอนให้ชาวพุทธเชื่ออย่างไร? ประการแรกก็สอนให้เชื่อต่อพระรัตนตรัยทั้ง
สามประการ คือรับเอาพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ว่าเป็นที่พึ่งของตน การถือพระ
รัตนตรัยเป็นที่พึ่งของชาวพุทธนี้ ต้องมีปัญญาเข้าประกอบ คือต้องรู้ว่าพระทั้งสามนี้หมายถึง
อะไร ควรเอามาเป็นที่พึ่งของตนได้อย่างไร

พระพุทธเจ้า เป็นผู้บริสุทธิ์ ตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เอง เป็นผู้พร้อมด้วยความรู้ และ
ปฏิบัติให้ถึงความรู้อันทำให้พ้นจากทุกข์ เป็นผู้เสด็จมาดีแล้วเพื่อชี้ทางบรรเทาทุกข์แก่ชาวโลก
เป็นผู้รู้แจ้งโลกตามสภาพที่มันเป็นจริงอย่างไร เป็นครูผู้ฝึกคนได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าผู้รับฝึกจัก
เป็นคนสามัญ หรือคนชั้นเทวดา เป็นครูของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้ตื่น เป็นผู้ทรง
ทำหน้าที่จำแนกธรรมสั่งสอนสัตว์ทั้งหลาย นี่เป็นลักษณะของพระผู้มีพระภาค พระองค์ทรง
เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยคุณงามความดีอย่างนี้เราจึงถือเอาพระองค์เป็นที่พึ่ง

คำว่าถือเอาเป็นที่พึ่ง มิใช่หมายความว่าเราจะได้รับอะไรๆจากการพึ่งพระองค์ หากได้...
แต่หมายความว่า เราถือพระองค์เป็นผู้นำทางในวิถีชีวิตของเรา เราปฏิญาณตนว่าจะเดินตาม

ทางที่ทรงชี้ให้เดิน และยอมเดินตามทางนั้นๆอันทรงบอกให้เดินไป ความยอมรับเอาคำสอน ซึ่งเป็นทางเดินของชีวิตมาปฏิบัติ เป็นการเชื่อพระพุทธรเจ้าประการหนึ่ง

ผู้ที่ยอมรับเอาพระพุทธรเป็นผู้นำทางของตนนั้น ต้องพยายามทำตนเองให้มีพระอยู่ในใจ ของตนเสมอคือพยายามทำตนให้เป็นคนมีความรู้ มีความดี มีความเบิกบานด้วยการปฏิบัติ ธรรม ความรู้หมายถึงปัญญาคือพยายามศึกษาทำความเข้าใจในสิ่งที่ควรรู้ควรเข้าใจ อันอาจ เป็นแนวทางช่วยตนให้พ้นจากความทุกข์ ความดีหมายถึงการทำตนให้เป็นคนมีสติ เพราะ สติเป็นธรรมะที่ทำให้คนให้ตื่นตัวอยู่เสมอ คนมีสติเป็นผู้ไม่ประมาท เมื่อไม่ประมาทบาปย่อม ไม่เกิดแก่ผู้นั้น แต่ถ้าผลอสติไปเมื่อใด บาปย่อมเข้าจับทันที คนตื่นในพระธรรมวินัยนี้ จึง หมายถึงคนมีสติประจำใจเสมอนั่นเอง

ส่วนความเบิกบานนั้นหมายถึง การทำตนให้มีสัมปชัญญะอยู่คู่กับสติ ในขณะที่พูดทำคิด สิ่งใดก็มีความรู้ตัวอยู่ตลอดเวลา ความเสียหายย่อมไม่เกิดแก่คนผู้มีการเป็นอยู่อย่างนี้ การ ผูกฝนตนเองให้เป็นผู้รู้ปฏิบัติ ชาวพุทธควรพยายามทำตนไว้นั้นแก่ที่กล่าวนี้เสมอๆ เพื่อ ป้องกันมิให้บาปเกิดขึ้นในใจ

อีกประการหนึ่ง คำว่า พุทธ นั้น เราหมายถึงความบริสุทธิ์อันเกิดจากการกระทำ ความดี ทำจนกระทั่งมีใจสะอาดผ่องแผ้ว ความบริสุทธิ์เป็นคุณทางใจ เกิดเพราะการปฏิบัติ ชอบในแนวทางคือ ศีล สมาธิ ปัญญา อันเป็นทางนำไปสู่ความบริสุทธิ์ตามลำดับ

ขณะใดชาวพุทธรักษาศีล ก็กล่าวได้ว่าเขาได้เดินตามทางไปสู่ความบริสุทธิ์แล้ว เป็น ความบริสุทธิ์ขั้นกลาง ดีขึ้นไปอีกหน่อยหนึ่ง เมื่อใดผู้ปฏิบัติได้ก้าวถึงขั้นปัญญา คือการตี ปัญหาในเรื่องความทุกข์ในชีวิตประจำวันของตน จนเข้าใจแจ่มแจ้งตามที่มันเป็นจริง สามารถ

ทำลายความยึดมั่นถือมั่นออกจากใจตนเสียได้ เขาย่อมพบความบริสุทธิ์ชั้นยอด และไม่กลับมาสู่ความเศร้าหมองอีกต่อไป พระพุทธองค์ย่อมสถิตอยู่ในใจเขาตลอดเวลา และเขาได้กลายเป็นพุทธบุคคลไปแล้วโดยการปฏิบัติ ความเป็นพุทธะเป็นภาวะที่บุคคลผู้ไม่ดูหมิ่นตน มีความพยายามไม่ถอยหลังจักเข้าถึงได้ทุกคน พระพุทธเจ้าที่เรากราบไหว้บูชา นั้น เป็นองค์พยานในการเข้าถึงความบริสุทธิ์อย่างนั้น ชาวพุทธเราจึงไม่ควรทอดทิ้งในการปฏิบัติตน อันจักถึงปลายทางดังที่กล่าวแล้ว

มรรค ๘ : ทางตรงไปสู่ความพ้นทุกข์

พระธรรมนั้นที่แท้ก็หมายถึง ทางเดินของกาย วาจา ใจ เพื่อไปถึงจุดหมาย คือความเป็นพุทธะนั่นเอง ทางเดินที่พระองค์ชี้ไว้ให้เดินนั้น ได้แก่ทางที่ประกอบด้วยองค์แปดประการ เป็นทางเอกสายเดียวที่พุ่งตรงไปสู่ความพ้นทุกข์อย่างแท้จริง เป็นทางที่เปิดกว้างอยู่ตลอดเวลา ให้ผู้หวังต่อความพ้นทุกข์จักได้เดินไป ทางนั้นมีดังนี้ คือ

๑. สัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ คือมีปัญญามองเห็นความจริงของชีวิตอันประกอบด้วย ความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา อยู่ตลอดเวลา หรือพูดอีกอย่างหนึ่งว่า เห็นว่าทุกข์คืออะไร ทุกข์มาจากอะไร ทุกข์เป็นสิ่งที่ดับได้แล้ว และการดับทุกข์ได้นั้น ดับได้โดยวิธีใด มองเห็นวิธีนั้น เดินตามวิธีนั้นจนดับทุกข์ได้เด็ดขาด

๒. สัมมาสังกัปปะ ความดำริชอบ คือคิดถูกทาง เช่นคิดในอันที่จะออกจากกาม อันเป็นสิ่งสร้างบ้านสร้างเรือน เป็นเรื่องก่อทุกข์ก่อเวร ทำความเกิดให้มากออกไปจนไม่รู้

สักเท่าใด เห็นงามเป็นนัย เป็นสิ่งไม่น่าปรารถนาพึงใจ เหมือนคนเห็นสิ่งสกปรก แล้วก็ไม่
อยากเข้าใกล้ น้อย่างหนึ่ง

ประการที่สอง คิดในทางไม่เบียดเบียนใคร คือไม่ผูกใจเจ็บแค้นใครด้วยอำนาจ
พยาบาท และประการที่สาม ความคิดในทางเมตตาปรารถนาความสุขความเจริญแก่บุคคล
อื่น ไม่คิดเบียดเบียนกันทั้งในทางกาย ทางทรัพย์สิน และในทางงาม เราต้องถือหลักคำสอนของ
พระพุทธองค์ที่ว่า ความไม่เบียดเบียนกันเป็นความสุขในโลก

๓. สัมมาวาจา การพูดในทางที่ชอบที่ควร คนเรามีปากมีลิ้นไว้สำหรับพูดจาวิสาสะต่อกัน
กัน การพูดกันทำให้เกิดไมตรีจิตสนิทสนมต่อกัน มีความรักใคร่กัน เพราะว่าพูดกันได้
ชาวพุทธควรรู้ราคาของคำพูดที่ตนเปล่งออกไป แล้วพูดแต่คำอันดีงามไว้เสมอ

คำพูดที่ดีนั้นต้องประกอบด้วยหลักนี้ คือ พูดคำอ่อนหวาน พูดคำจริง พูดแต่คำมี
ประโยชน์ พูดคำที่ทำให้เกิดความสามัคคีทั้งแก่ผู้พูดและผู้ฟัง พระผู้มีพระภาคได้ตรัสไว้ว่า
อริยสาวกเมื่อมาพบกัน กิจที่ควรทำมีเพียงสองประการ คือนั่งอย่างพระอริยเจ้า หรือพูดใน
สิ่งที่เป็นสัมมาวาจา การนั่งอย่างพระอริยเจ้านั้น คือนั่งไม่พูด แต่ทำงานทางใจ เป็นผู้ตื่นตัว
อยู่ด้วยการมองเห็นความจริงตลอดเวลา

๔. สัมมากัมมันตะ หมายถึงการทำงานที่ชอบ คืองานที่ประกอบด้วยธรรมะ ไม่ทำงาน
ให้เป็นการกระทบกระเทือนแก่ใครๆ งานในที่นี้ก็หมายถึงการกระทำที่เป็นไป ทางกาย ทาง
วาจา ทางใจเป็นงานประเภทสุจริตไม่ผิดกฎหมาย ไม่ผิดศีลธรรม

๕. สัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีพในทางที่ชอบธรรม ชาวพุทธควรทำงานอาชีพตามหน้าที่
โดยถืออุดมคติว่า งานคือชีวิต ชีวิตคืองาน บันดาลสุข การงานของวัดฤๅตทุทั้งสี่ประการ

อันเรียกว่า ของแข็ง ของเหลว ลม และความร้อน เป็นแรงงานที่สร้างชีวิตของคนเรา เราทุกคนดำรงตนอยู่ได้ก็เพราะแรงงานเหล่านี้ ขณะใดแรงงานส่วนใดขาดไปหรือเกินไป ก็ย่อมเกิดโทษแก่ร่างกายได้ ความพอดีเท่านั้นจึงทำให้ร่างกายเป็นอยู่ได้ งานหมายถึงชีวิตอย่างนี้

เมื่อชีวิตมาจากแรงงานแล้ว ก็ควรใช้ชีวิตให้เป็นงานต่อไป ชีวิตที่มีงานทำเป็นชีวิตมีความหมายมีราคา ชีวิตที่ปราศจากงานเป็นชีวิตที่ไม่มีราคา ราคาของคนอยู่ทำงานของตนโดยแท้จริง ทุกคนจึงต้องทำงาน แต่งานที่ดีก็มีงานที่เสียก็มี คนดีควรทำงานที่ดี ไม่ควรทำงานเสียเป็นอันขาดเพราะงานดีทำให้ตนสบาย งานร้ายทำให้ตนทุกข์ทน คนทำงานดีคือผู้รักตน คนที่ทำงานชั่วคือผู้ทำลายตนโดยแท้ ในทางพุทธศาสนาพระผู้มีพระภาคสอนให้ทำงานตลอดเวลาและให้ทำอย่างจริงจังๆ อย่าทำอย่างหละหลวมเป็นอันขาด และงานนั้นต้องเป็นงานสุจริต ไม่เป็นการเบียดเบียนตนและผู้อื่นให้เดือดร้อน จึงควรทำงานที่สุจริต

๖. สัมมาวายามะ หมายถึงความพยายามในทางที่ชอบ คือ ทำความเพียรในทางใจ ในการที่จะระวังไว้มิให้บาปอกุศลเกิดขึ้นในใจของตน เพราะอกุศลเป็นสิ่งทำให้เศร้าหมองก่อให้เกิดความทุกข์ภายใน พิจารณาเห็นว่ามันเป็นโทษโดยส่วนเดียว จึงได้พยายามปิดกั้นไว้มิให้ร่วเข้ามารดใจเป็นอันขาด

เมื่อได้พยายามปิดกั้นส่วนชั่วออกไปแล้ว ระวังมิให้เกิดขึ้นในใจของตนแล้ว ใจของคนเราตามธรรมดาต้องมีอะไรไว้เสมอ จึงต้องพยายามสร้างส่วนดีต่อไปทุกเวลาในที่ ให้ความดีมาเกาะจับอยู่ในใจเสมอ เมื่อความดีมีแล้วก็ควรรักษาความดีนั้นไว้ ให้เหมือนกับเกลือรักษาความเค็มของมัน คนเราก็ต้องพยายามในด้านดีๆไว้เสมอ

๗. สัมมาสติ ความระลึกชอบ สติหมายถึงความรู้สึกลับตัวก่อนทำ ก่อนพูด ก่อนคิด

อะไรๆให้มีความรู้ไว้ก่อนเสมอ ไม่ทำ พูด คิดอะไรโดยขาดความรู้สึก เพราะตัวสติเป็นสิ่งที่เหนียวรั้งมิให้ความผิดพลาดเกิดขึ้น ผู้มีสติจึงเป็นคนทำถูกเสมอ

๘. สัมมาสมาธิ หมายถึงการตั้งใจมั่นชอบ พูดสั้นๆ ก็หมายถึงทำให้มันอยู่ในความดี ความก้าวหน้า ความเจริญงอกงามของชีวิต ไม่ยอมทิ้งแนวทางที่ดีที่งามเสีย ในหลักธรรมะชั้นสูง ท่านสอนให้เจริญณาสีประการ อันเป็นเรื่องยาวและยากหน่อย

ธรรมะที่กล่าวมานี้เป็นทางเดินของชีวิต ใครเดินตามทางนี้คนนั้นก็มึศีล สมาธิ ปัญญาในตัวครบบริบูรณ์ เป็นคนรู้จักพึ่งตนเองได้ การพึ่งตนก็คือการพึ่งธรรมะนั่นเอง คนไม่ปฏิบัติธรรมะก็กล่าวได้ว่าเป็นคนไม่รู้จักพึ่งตนแท้ เมื่อไม่พึ่งตนด้วยการประพฤติธรรมแล้ว ชีวิตของตนจักมีความหมายที่ตรงไหนเล่า? ขอให้คิดดูเถิด

การนำพระธรรมเป็นแนวปฏิบัติสำหรับชีวิตของตน ถือว่าได้ถึงพระธรรม ว่าเป็นที่พึ่งแล้วอย่างแท้จริง ดังคำว่า ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ ข้าพเจ้าถึงพระธรรมว่าเป็นสรณะที่พึ่ง ถือว่าพระธรรมเป็นทางเดินของชีวิตแล้ว รัตนที่สามคือพระสงฆ์เป็นที่พึ่งที่สามของชาวพุทธ

พระสงฆ์หมายถึงใคร เราพิจารณาได้จากคำสวดสรรเสริญคุณของพระสงฆ์ ที่กล่าวว่า สุปฺภิบนฺโน เป็นต้น แปลว่าพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติตรง ปฏิบัติเป็นธรรม ปฏิบัติเพื่อออกจากความทุกข์ยาก ก็แสดงอยู่ในตัวแล้วว่า พระสงฆ์คือการปฏิบัติ

ชาวพุทธเรามีจุดหมายที่ความบริสุทธิ์ เราก็ค้นหาทางว่า จะไปถึงความบริสุทธิ์โดยวิธีใด พบทางแล้วคือสายเอกที่กล่าวมา จะชักซ้ายอยู่ทำไมอีกเล่า? ลงมือเดินตามทางนั้นเถิด และก็ลงมือเดินให้ดี ให้ตรงไป ให้มีความแน่วแน่ในการเดิน คือมีธรรมะรักษาใจ เดินเพื่อออกจากความทุกข์ความร้อน เดินไปอย่างไม่หยุดยั้ง ก็คงถึงจุดหมายได้แน่ๆ ความจริงในขณะที่เดิน

อยู่นั้นก็ได้รับผลแล้ว คือมีพระสงฆ์อยู่ในใจ มีพระธรรมอยู่ในใจ และมีพระพุทธอยู่ในใจ ด้วย ทั้งสามรัตนะอันประเสริฐได้มาตั้งมั่นอยู่ในใจของผู้ปฏิบัติแล้ว อย่างนี้ท่านกล่าวว่าท่านผู้มีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ในใจ ผู้นั้นไม่ไปสู่อบายภูมิ อบายอยู่ที่ไหนเล่า? อยู่ในใจของคนที่ทำชั่วนั่นเอง ใครทำความชั่วคนนั้นไม่มีอบายในใจ ใครทำดีคนนั้นไม่มีอบายอยู่ในใจ ขอให้เข้าใจตามนี้เถิด ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นความเชื่อในพระพุทธพระธรรม พระสงฆ์ เรามาศึกษาในเรื่องอื่นกันต่อไป

ความเชื่อต่อไปคือความเชื่อในเรื่องกรรม อันเป็นความเชื่อที่สำคัญมาก เป็นความเชื่อในทางที่จะเป็นแนวพิสูจน์ว่าได้เป็นชาวพุทธแท้หรือปลอมกันได้ง่ายๆ จึงเป็นเรื่องที่เราควรพิจารณาทำความเข้าใจกันให้ดี

ในสมัยนี้ชาวพุทธหลายส่วนไม่เชื่อในเรื่องของกรรมที่ตนได้ทำไว้ และไม่เชื่อว่าผลที่ตนกระทำนั้นก่อให้เกิดอะไรๆ แก่ตน หลักคำสอนที่ว่า ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว เป็นหลักที่เรามีได้พิจารณาให้เข้าใจต้องแท้ แต่ไปเชื่อเรื่องอื่นกันเสียมาก จึงได้เอาชีวิตไปฝากไว้กับดวงดาวบ้าง กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์บ้าง เครื่องรางของขลังบ้าง อันการน้อมใจไปเชื่อในรูปเช่นนั้นหาเป็นความเชื่อที่ถูกต้องตามแบบของพระพุทธพจน์ไม่ พระสงฆ์เราที่ส่งเสริมให้คนเชื่อออกนอกทาง ก็เป็นผู้มีส่วนในการทำลายพุทธศาสนาด้วยเช่นเดียวกัน เราจึงควรสนใจศึกษากันให้ดีในเรื่องนี้ เพราะชีวิตของเราขึ้นอยู่กับกระกระทำโดยแท้เป็นเรื่องของตนเองบ้าง เป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นๆบ้าง แต่ส่วนใหญ่เนื่องจากการกระทำของตนก่อนเสมอ

ในทางธรรมจึงสอนไว้ว่า ความบริสุทธิ์ไม่บริสุทธิ์เป็นของเฉพาะตน ใครจะทำใครให้บริสุทธิ์หรือเศร้าหมองนั้นหาได้ไม่ พุทธภาษิตข้อนี้ก็บังคับอยู่แล้ว เป็นการปฏิเสธอยู่ในตัว

แล้วอะไรทั้งหมดเกิดจากการกระทำ มิได้เกิดจากอำนาจอะไรๆ ดลบันดาลให้เป็นไป เราจึงควรเอาชีวิตของตนไปฝากไว้กับการกระทำของตนดีกว่า ชีวิตของตนขึ้นอยู่กับกระทำของตนโดยแท้ เราทำไว้อย่างใดก็ได้ผลเป็นอย่างนั้น การหนีจากผลอันตนได้กระทำไว้แล้วนั้น เป็นสิ่งเหลือวิสัย คนผู้รักตนจึงควรระวังการกระทำของตน

ทำดี...ดี - ทำชั่ว...ชั่ว

ทำไมคนเราจึงขาดความเชื่อในเรื่องนี้ ประการแรกทีเดียวเนื่องจากเขามีความเข้าใจที่ผิดทาง คือเข้าใจว่าผลที่เกิดจากการกระทำนั้นต้องปรากฏเป็นวัตถุและได้ทันที เช่น ถ้าใครทำดีก็จะได้ผลเป็นวัตถุ เช่น เงินทองเป็นต้นในทันที ถ้าใครทำชั่วก็เสียผลเช่น เงินทองทันที นี่เป็นความเข้าใจเขวประการหนึ่ง

อีกประการหนึ่ง การกระทำของบุคคลบางประเภท เช่น นักการเมืองผู้เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน กระทำการทุจริตมีประการต่างๆ เขากลายเป็นคนมั่งมีเงินทอง มีพวกพ้อง มีความเป็นใหญ่ คนอื่นมองแล้วก็คิดว่า นายคนนั้นเขาทำชั่วทำไมจึงได้ดี เขานึกว่าดีอยู่ที่ความมั่งมีเงินทองยศและอำนาจ ความจริงเราจะเห็นว่า คนมีเงิน คนมีอำนาจจะเป็นคนดีเสมอไปนั้นย่อมไม่ถูก คนบางคนมั่งมีเพราะความสกปรกก็เหมือนกัน ความดีชั่วมิได้เกี่ยวกับเงินทอง แต่มันเป็นเรื่องของความดีความชั่วล้วนๆ เท่านั้น

คำสอนที่ว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว จึงหมายถึง ทำดีก็ได้รับความดี ทำชั่วก็ได้รับความชั่วนั่นเอง ต้องตีความให้ชัดลงไปอย่างนี้ ทำดีได้รับความดีในทางใจก่อน ทำตามที่ได้คิดใจดีมากขึ้น

ทำเสร็จแล้วใจดีก็มากขึ้น ด้านความชั่วก็เหมือนกัน ใครคิดทำชั่วก็ได้ความชั่วในใจแล้ว พอลงมือทำตามที่คิดความชั่วก็มากขึ้น ทำแล้วความชั่วก็หมักหมมขึ้นมามาก นี่เป็นผลที่ปรากฏแก่คนทุกคน ใครทำใครก็ได้ ทั้งด้านดีและด้านเสีย ส่วนผลที่เกิดมาทางวัตถุนั้น เป็นผลพลอยได้เกิดตามมาจากการกระทำ ในเรื่องเกี่ยวกับหลักกรรม จึงใคร่ขอเตือนให้เข้าใจกันเสียใหม่ ถ้าเข้าใจตามหลักนี้ก็จะเป็นทางช่วยตนให้พ้นบาปได้ประการหนึ่ง

กรรมและผลของกรรม

คำว่า กรรม หรือ กัมมะ ตัวแรกเป็นรูปสันสกฤต ตัวหลังเป็นรูปบาลี แปลว่า การกระทำ แต่การกระทำในนี้ไม่ได้หมายถึงการกระทำที่เป็นอยู่ตามปกติ ต้องเป็นการกระทำที่เกิดจากความตั้งใจอันเรียกว่าเจตนา ดังพระบาลีว่า เจตนาหํ ภิกขเว กัมมํ วาหมี เรากล่าวความตั้งใจว่าเป็นกรรม...การกระทำที่มีความตั้งใจเป็นกรรม ถ้าไม่มีความตั้งใจเป็นเพียงกิริยาเฉยๆ การกระทำที่มีความตั้งใจ ก่อให้เกิดวิบาก หรือผลจากการกระทำในทางใจ ถ้าสักแต่ว่ากิริยาเกิดผลเพียงกิริยาตอบ เป็นผลทางร่างกายเท่านั้น หากเกิดผลในทางด้านจิตใจไม่

เมื่อได้ศึกษามาถึงตอนนี้แล้ว ท่านก็ทราบได้ว่าชีวิตย่อมเกี่ยวข้องกับการกระทำอยู่เสมอ ผลที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิตของตน ก็ย่อมเกิดมาจากการกระทำของตนเอง อนาคตของชีวิตจึงขึ้นอยู่กับ การกระทำเป็นส่วนใหญ่ ความสุข ความทุกข์ ความมั่งมี ความยากจน ความเป็นคนมีโรคหรือไม่มีโรค ก็มาจากการกระทำของตนทั้งนั้น แต่ส่วนมากเราไม่ค่อยได้คิดถึงในแง่นี้ เพราะปกติของมนุษย์ทั่วไปมักคิดว่าตนไม่มีความผิด ความผิดมาจากสิ่งอื่นต่างหาก เขาจึง

ฝากชีวิตไว้กับสิ่งภายนอก นำสงสารชาวพุทธที่ยังไม่เขลาหลากหลาย ที่เอาชีวิตของตนไปฝากไว้กับผี กับเทวดา ต้นไม้ใหญ่หน่อย อันตนเข้าใจว่าจะช่วยตนได้ อันบุคคลที่ไปไหว้สิ่งต่างๆ ดังกล่าวมานั้นแสดงว่าเขาไม่มีความเชื่อในเรื่องกฎของกรรม และเป็นคนไม่เคยคิดพึ่งตนเอง คอยแต่จะพึ่งสิ่งภายนอกตลอดเวลา ไม่เคยพิจารณาถึงเรื่องการทำของตน จึงไม่พบความบกพร่องของตน ผลที่สุดก็แก้ไขตนเองให้เรียบร้อยไม่ได้ กลายเป็นคนมีความคิดในทางเสียมากขึ้น ผลที่สุดอาจเสียคนไปก็มี

ความเชื่อประเภทเหลวไหลต่างๆดังกล่าวมาได้ทำคนให้ยุ่งยากในหลายด้าน ชาวพุทธผู้มีปัญญาจึงควรจะได้ศึกษาอย่างรอบคอบ แล้วปลดปล่อยตนจากความเชื่อประเภทเหลวไหลนั้นๆ บางคนก็มีความกลัวว่าสิ่งเหล่านั้นจักให้โทษ ทำตนให้ได้รับความทุกข์ร้อนด้วยประการต่างๆ จึงต้องเข้าไปประจบประแจงอ่อนน้อมต่อสิ่งนั้นๆ เป็นการพูดเอาเอง ว่าเอาเองทั้งนั้น โดยเนื้อแท้แล้วสิ่งเหล่านั้นไม่เคยรับรองอะไรกับผู้เข้าไปขอแม้แต่น้อย แต่ความเขลาเหล่านั้นแหละก่อเรื่องขึ้นในตน ถ้าเราเชื่อมั่นว่ากรรมที่เราทำเท่านั้นจะทำให้เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ จิตใจก็จะมั่นคง และมีความเป็นตัวเองมากขึ้นกว่าปกติ

พุทธบริษัทที่แท้

ลองคิดดูสักนิด ในเรื่องสิ่งที่เราเรียกกันว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ มีฤทธิ์มีเดช ถ้าสิ่งนั้นมีอำนาจอาจอำนวยประโยชน์ให้แก่ประชาชนได้จริงๆ แล้ว มนุษย์เราก็จะไม่ขาดจากสิ่งที่ตนพึ่งประสงค์ ใครอยากมีอยากได้อะไร ก็จะไปขอเอาได้ตามความต้องการ มนุษย์ก็ไม่ต้องทำงาน

มากทำเพียงตื่นเช้าไปจุดธูปเทียนบูชาต่อเทพเจ้าหรือต่อสิ่งที่เรานับถือ เราก็จะได้ตามประสงค์ การถือสิ่งเหล่านั้นจึงเป็นเรื่องโง่เขลาโดยแท้ ชาวพุทธที่แท้จริงไม่ควรทำตนให้โง่เขลาในทำนองนั้น แต่ควรทำตนให้ฉลาดในเหตุผล ไม่ไปเที่ยวกราบไหว้สิ่งไม่ควรกราบไหว้ อันเป็นการกระทำของเด็กๆผู้เขลาต่อความจริงเท่านั้น

ในเรื่องเกี่ยวกับดวงชะตาราศีก็เช่นเดียวกัน มันหาวิธีเดาทำนายคนให้ดีหรือชั่วได้ไม่ มันเป็นเรื่องของผู้ทำเท่านั้น หมอผู้ชำนาญในการทำนายก็ยังเคราะห์ร้ายได้ ความจริงเขาไม่น่ามีโชคร้าย เพราะสามารถตรวจตราถึงการโคจรของดาวได้ดี และสามารถทำนายดวงชะตาของผู้อื่นได้ด้วย แต่ไม่สามารถทำนายตนเองได้ เพราะชีวิตของมนุษย์มิได้ขึ้นอยู่กับดวงดาว หากขึ้นอยู่กับกระทำของตนเอง

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า "ประโยชน์ย่อมล่วงเลย คนพาลผู้มัวไปนั่งนับดวงดาวในท้องฟ้า เสียประโยชน์ เป็นฤกษ์อยู่ในตัวแล้ว ดวงดาวในท้องฟ้าจะทำอะไรได้" พุทธภาษิตนี้เป็นการชี้อยู่ในตัวแล้วว่า พระพุทธองค์ไม่ส่งเสริมการเป็นหมอดูของศิษย์ ของตถาคต แต่ต้องการให้ทุกคนเป็นหมอดูการกระทำของตนเอง ว่าผิดถูกแค่ไหน และทำการแก้ไขนั้นๆ ด้วยตัวเอง

การไปกราบไหว้พระพุทธรูปอันเป็นรูปเปรียบแทนองค์พระพุทธรเจ้า หรือพูดอีกอย่างว่า แทนความสะอาด สว่าง สงบ อันมีอยู่ในพระทัยของพระองค์ เราเข้าไปไหว้พระ กราบพระ เป็นการเข้าไปหาความดีจากพระ มิใช่เข้าไปขอให้ช่วยเรา หากมิได้ พระท่านสอนให้เราทุกคนได้ช่วยตัวเอง โดยการปฏิบัติตามคำสอนของพระ เพราะฉะนั้นการเข้าไปกราบพระ ก็เพื่อโน้มน้อมเอารูปพระมาเป็นสิ่งเตือนใจให้ได้นึกถึงความดีงามของพระ และทำตนให้ดีงามตาม

พระไปด้วย อย่างนี้เป็นการใช้พระ ได้พบพระ และทำพระให้เกิดขึ้นในใจของตน เราก็กลายเป็นคนมีพระอยู่ในตนเอง

ส่วนบุคคลที่เข้าไปไหว้พระอีกแบบหนึ่ง คือไหว้พระโดยนึกว่าพระพุทธรูปเป็นสิ่งวิเศษ มีอำนาจมาก ถ้าจะขออะไรก็จะได้จากท่าน เขาเหล่านั้นจึงเข้าไปทำการขอด้วยวิธีสั่นตัวบ้าง เสียงทวยโดยประการอื่นๆบ้าง ซึ่งล้วนแต่เป็นความเขลาทั้งนั้น ถ้าพระพุทธรูปท่านพูดได้ท่านคงบอกว่า ลูกเอ๋ยทำไมเจ้าจึงมาทำอย่างนี้ พ่อมิได้สอนให้เจ้าทำอย่างนี้เลย แต่สอนให้เจ้าทำดีแล้ว เจ้าจะได้ดี สุขทุกข์เสื่อมเจริญอยู่ในตัวเจ้าแล้ว เจ้าจงมองเข้าไปภายในตัวของเจ้า เจ้าจะรู้ชัดตามความเป็นจริง อย่ามาสิ้นกระบอกให้เสียเวลาเลย จงทำการแก้ไขปรับปรุงตัวของเจ้าเองเถิด ถ้าพระพุทธรูปเจรจาได้ ท่านคงจะเจรจาออกมาในรูปอย่างนี้ แต่เพราะท่านไม่พูด และศิษย์ของพระเห็นแก่ลามเล็กๆน้อยๆเสียด้วย เรื่องจึงไปกันใหญ่โต

ขอชาวพุทธทั้งหลายจงทำความเข้าใจถูกกันเสียที่เกิด อย่าได้กระทำอะไรในทางผิดทางเสียต่อไปอีกเลย จงศึกษาธรรมะให้เข้าใจ จงพยายามปฏิบัติตามทางธรรมนั้นๆ ท่านก็จะพบว่าชีวิตของท่านเป็นอย่างไร อย่าลืมว่าชีวิตของตนขึ้นอยู่กับกระทำของตนแท้ๆ ไม่มีสิ่งใดอะไรมาดลบันดาลให้ใครเป็นอะไรได้เลย

พระผู้มีพระภาคของชาวเราทั้งหลาย ก็ทรงเป็นเพียงผู้ชี้บอกทางให้เราเดินเท่านั้น การเดินตามทางนั้นเป็นหน้าที่ของเราเอง ใครเดินก็ถึงปลายทางเอง ใครไม่เดินคนนั้นก็ไม่ได้ถึงจุดหมาย เมื่อเป็นเช่นนี้ท่านจะมัวซำอยู่ทำไมเล่า? จงรีบเดินตามทางเถิด สิ่งมีค่ายิ่งสำหรับชีวิตของท่านกำลังรอท่านอยู่ข้างหน้าแล้ว การเดินทางไปหาสิ่งนั้นเป็นงานรีบด่วนของท่านทุกคนทุกท่าน

พระผู้มีพระภาคตรัสเตือนว่า... ถ้าจะทำดี จงทำดีอย่าช้า

เพราะการชักช้าอยู่ ใจของท่านจักตกไปสู่บาปเสีย

ธรรมชาติจิตของมนุษย์นั้นดันรน กลับกลอก รักษาได้ยาก ห้ามได้ยาก ถ้าไม่พยายาม ห้ามไว้ ไม่พยายามรักษาไว้ มันจะตกไปสู่บาปง่ายที่สุด ผู้หวังความสะอาด สว่างสงบ จึงควรรีบทำกิจอย่างไม่ชักช้า

ข้อควรจำของชาวพุทธ

๑. ชาวพุทธถือพระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นที่พึ่งอันประเสริฐ
๒. ชาวพุทธเชื่อมั่นในกฎของกรรม ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว
๓. ชาวพุทธยอมให้พระพุทฺธเป็นผู้นำทางชีวิต
ถือเอาพระธรรมเป็นแนวทางของชีวิต
ถือเอาพระสงฆ์เป็นบุคคลตัวอย่างผู้นำทางชีวิต และเดินตามแบบพระสงฆ์
๔. ชาวพุทธจะไม่กราบไหว้สิ่งใดอื่นที่ชาวโลกถือว่าลัทธิศักดิ์สิทธิ์
๕. ชาวพุทธจะไม่เชื่อในชะตาชีวิตที่หมอบอก เชื่อว่าตนเองสร้างอนาคตแก่ตนเอง
๖. ชาวพุทธเวลามีความทุกข์ แก้ไขความทุกข์ที่ตนเอง ไม่เที่ยววิ่งไปหาหมอดู
๗. ชาวพุทธถือว่าความบังเอิญไม่มี มีแต่สิ่งทั้งหลายเกิดจากเหตุ
๘. ชาวพุทธไม่มีพิธีสะเดาะเคราะห์แบบหมอดู แต่สะเดาะตรงคันหาเหตุได้
๙. ฤกษ์ยามดีสำหรับชาวพุทธไม่มี ดีชั่วขึ้นอยู่กับกระทำเท่านั้น

ชาวพุทธคือ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานในทางธรรม ย่อมมีความประสงค์ที่จะทำตนให้พ้นจากทุกข์ และประสงค์ที่จะช่วยเพื่อนฝูงให้พ้นจากทุกข์ด้วย อะไรเป็นความทุกข์ ไม่เป็นที่ชอบใจของตน ก็ย่อมไม่ทำสิ่งนั้นแก่บุคคลอื่น คือมันในอุดมธรรมที่ว่า

"ถ้าความทุกข์ไม่เป็นที่ชอบใจของเจ้า เจ้าอย่าได้ทำให้ใครๆ เป็นทุกข์เป็นอันขาด"

อันการที่ไม่ทำใครให้ทุกข์นั้น ผู้ปฏิบัติตนในธรรมพึงทราบเสียก่อนว่าอะไรเป็นทุกข์ อะไรควรหลีกเลี่ยงให้ห่างไกล จึงใคร่ขอแนะไว้ในที่นี้บ้าง คือ

๑. การดื่มของมึนเมาอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ชาวพุทธควรงดเว้นจากการเสพของเสพติดมึนเมาทุกชนิด เพราะเหตุอะไรเล่า? เพราะสิ่งเสพติดทำให้ติด ยากที่จะทิ้งออกได้ เป็นสิ่งที่ร่างกายไม่ต้องการเลย หากแต่ผู้นั้นไปฝึกหัดเสพเพราะความคะนองบ้าง เพราะความอยากทดลองบ้าง ผลที่สุดก็ติดงอมแงม ทิ้งไม่ได้ ก่อให้เกิดโทษอย่างหนัก เป็นบ่อเกิดแห่งความเสื่อมความเสียหาย มีประการต่างๆ เช่น

๑. เป็นเหตุให้เสียทรัพย์
๒. เป็นเหตุให้เกิดโรคในทางกาย ทางใจ
๓. เป็นเหตุให้ก่อการทะเลาะวิวาทต่อกัน
๔. เป็นเหตุให้ไม่รู้จักรละอาย
๕. เป็นเหตุให้ถูกคนดูหมิ่น เกลียดชัง
๖. เป็นเหตุให้ทอนกำลังปัญญา

ทั้งหมดนี้เป็นโทษที่เกิดจากการดื่มของเมาประเภทนี้ แม้ของเมาประเภทอื่นก็มีโทษเช่นเดียวกัน

๒. การพนันทุกประเภท นำความเสื่อมโทรมมาสู่ประชาชนและประเทศชาติอย่างหนัก เป็นอบายมุขอีกประการหนึ่งที่น่ากลัว...อันตราย เพราะคนผู้มัวเมาในการพนันแล้วเขาต้องหาโอกาสเล่นกันเสมอไปไม่ที่ใดก็ที่ไหน

นักการพนันไม่คิดทำมาหากินในทางสุจริต เพราะนิสัยของเขาเป็นคนมักง่ายติดในความสบายเสียแล้ว เลยกลายเป็นคนขี้เกียจในการทำงาน จึงได้พบความจริงว่าการพนันทำคนให้ไม่ก้าวหน้าในชีวิต คนขี้เกียจมักชอบการพนัน เพราะเขาคิดว่า การพนันเป็นทางให้ร่ำรวยไวได้เงินมาโดยมิต้องทำงานหนัก แต่ความจริงหาได้เป็นเช่นนั้นไม่ นักการพนันไม่มีทางร่ำรวย การพนันไม่ทำให้เกิดผลดีผลภายในประเทศ ประเทศใดมีนักการพนันมาก ประเทศนั้นมีทางเสื่อมมากที่สุด และยังก่อให้เกิดโทษอีกหลายสถาน

พระผู้มีพระภาคจึงตรัสสอนไว้ในสิริวิลาสาสูตรว่า

๑. เมื่อชนะย่อมก่อเวร
๒. เมื่อแพ้ย่อมเสียตายทรัพย์ที่เสียไป
๓. ทรัพย์ย่อมฉิบหาย
๔. ไม่มีใครเชื่อถือยกค่า
๕. เป็นที่หมิ่นประมาทของเพื่อน
๖. ไม่มีใครประสงค์จะแต่งงานด้วย

นี้เป็นโทษจากการพนัน ชาวพุทธผู้หนักแน่นในธรรมจึงเห็นว่าเป็นโทษโดยส่วนเดียว ควรดเว้นจากการพนัน ไม่ควรส่งเสริมให้มีการพนันไม่ว่าในกรณีใดๆ ใครส่งเสริมให้มีการ

เล่นการพนันก็ดี เล่นการพนันเองก็ดี ผู้นั้นเดินอยู่ที่ปากเหวของความเสื่อมแล้ว ขอบใจได้คิด
ดูให้ดี แล้วเดินห่างๆจากทางนั้นๆเสียเถิด

การดื่มเหล้าหรือเสพของเมาทุกประเภทเป็นเหตุให้เสื่อม

การเล่นการพนันทุกประเภทเป็นเหตุให้เสื่อม

บุคคลผู้รักดี หวังความเจริญก้าวหน้าให้กับชีวิตตนเอง หวังความเจริญก้าวหน้าให้กับ
ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ จึงควรหนีไกลจากความเสื่อมทั้งสองประการนี้

ขอความเป็นคนดีโดยการประพฤติธรรมจงมีแต่ท่านทุกท่านโดยทั่วกัน เทอญ

คนดี และ ผู้รักดี

คนดีและผู้รักดี... เป็นผู้รักความสงบ พอใจในสิ่งที่ตนมีตนได้

คนดีและผู้รักดี... เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ สุจริต และถ่อมตน

คนดีและผู้รักดี... เป็นผู้มีความน้ำใจดี มีความรักและเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์

คนดีและผู้รักดี... เป็นผู้ซื่อสัตย์ และอดทน

คนดีและผู้รักดี... เป็นผู้ประหยัด รู้จักใช้จ่ายแต่พอดี

คนดีและผู้รักดี... เป็นผู้ตั้งมั่นในความยุติธรรม

คนดีและผู้รักดี... เป็นผู้มีความกตัญญูอย่างมั่นคง

คนดีและผู้รักดี... เป็นผู้พูดจาไพเราะ มีวาจาอ่อนหวาน สมานสามัคคี

คนดีและผู้รักดี... เป็นผู้สามารถสร้างตนเองให้เป็นหลักฐานโดยชอบ

คนดีและผู้รักดี... เป็นผู้รู้จักครองตนและปกครองผู้อื่นโดยชอบธรรม

คนดีและผู้รักดี... เป็นผู้มีความดีและเหี้ยมตบตีผู้อื่นทั้งกาย วาจา ใจ

คนดีและผู้รักดี... เป็นผู้ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและของโลก

คนดีและผู้รักดี... เป็นผู้นับถือศาสนา และยึดมั่นในคำสอนของศาสนาอย่างเคร่งครัด

คนดีและผู้รักดี... เป็นผู้มีความรู้ดีแล้วนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่น

คนดีและผู้รักดี... เป็นผู้มีความคงที่ ไม่แสดงอาการขึ้นๆลงๆตามอำนาจของโลกธรรม

คนดีและผู้รักดี... เป็นผู้ไม่ใฝ่ต่ำ ไม่เคลิบเคลิ้มต่อพรชนที่เข้ามาหอมล้อมประจบประแจง

คนดีและผู้รักดี... เป็นผู้ไม่ลืมตัวเอง และไม่พาตัวเองเข้าใกล้อบายมุขทั้งหลายทั้งปวง

สถาบันบันลือธรรม เป็นองค์กรเอกชนที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อสืบทอดและเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่มั่นคง อันเป็นการสานต่อเจตนารมณ์ของ หลวงพ่อพุทธทาสภิกขุ แห่งสวนโมกขพลาราม พระเดชพระคุณพระพรหมมิ่งคลาจารย์ หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ องค์ประธานสถาบัน ท่านเจ้าคุณพระสุธรรมเมธี ป.ธ.๘ (นายบรรลือ สุธรรม) อดีตเจ้าคณะจังหวัดอุตรดิตถ์ ผู้ให้กำเนิดธรรมสภา

กิจกรรมของสถาบันบันลือธรรม

๑. โครงการ เด็กดีของสังคม เรียนทุกวันเสาร์ ๐๘.๐๐ - ๑๔.๐๐ น.
๒. โครงการ พบพระ พบธรรม ทุกวันเสาร์ ๑๕.๐๐ - ๑๗.๐๐ น.
๓. โครงการ อยู่กันด้วยความรัก ช่วยเหลือผู้ยากไร้ ผู้ต้องการความช่วยเหลือ
๔. ธรรมสถานปฏิบัติธรรม “สวนมฤตยธรรมาราม” อบรมการเรียนรู้ชีวิตตามธรรมใน ๑ วัน ตั้งแต่เวลา ๐๘.๐๐-๑๗.๐๐ น. ทุกวันพุธต้นเดือน ติดต่อเข้าร่วมกิจกรรม “เรียนรู้ชีวิตตามธรรม” ได้ที่ ๐๘๖-๕๓๒๕๕๕๑ โทรสาร ๐๒-๔๔๑๑๔๖๔

สถาบันบันลือธรรม ได้รับการสนับสนุนจากธรรมสภาและศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา สาธุนท่านโดสนใจ ขอเชิญเข้าร่วมกิจกรรมของสถาบันบันลือธรรม โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น

สถาบันบันลือธรรม ขอกราบเรียนเชิญท่านสาธุนผู้สนใจในธรรมทุกท่าน ร่วมฟังพระธรรมเทศนาจากพระสุปฏิปันโน ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ในโครงการ พบพระ พบธรรม เป็นประจำทุกวันเสาร์ ตั้งแต่เวลา ๑๕.๐๐-๑๗.๐๐ น. ณ อาคารศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา ท่านสาธุนที่สนใจสามารถสอบถามองค์แสดงพระธรรมเทศนาได้ทุกวันที่ ๐๘๖-๕๓๒๕๕๕๑

การพิมพ์หนังสือธรรมเป็นอนุสรณ์ นอกจากเป็นการจัดทำสิ่งที่มีประโยชน์ที่คงอยู่ยืนานแล้ว ยังเป็นการบำเพ็ญธรรมทาน ที่พระพุทธเจ้าตรัสว่าเป็นทานอันยอดเยี่ยมอีกด้วย ผู้ปฏิบัติเช่นนี้ชื่อว่าได้แสดงออกซึ่งญาติธรรม พร้อมไปกับการได้มีส่วนร่วมในการเผยแผ่ธรรม อันจะอำนวยประโยชน์ที่แท้จริงแก่ประชาชน

ท่านที่ประสงค์จัดพิมพ์หนังสือธรรมที่ดีและมีคุณภาพ เพื่อมอบเป็นที่ระลึกในทุกโอกาสของงานประเพณี อันเป็นการใช้จ่ายเงินให้เกิดประโยชน์สูงสุด โปรดติดต่อที่ **ธรรมสภา...** เลขที่ ๑/๔-๕ ถนนบรมราชชนนี ๑๑๔ เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๗๐ โทรศัพท์. ๐-๒๔๔๑-๑๕๓๕, ๐-๒๘๘๘-๗๕๔๐, โทรสาร. ๐-๒๔๔๑-๑๔๖๔, ๐๒-๔๔๑-๑๕๓๗ / www.thammasapa.com

ปณิธานของธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม

ธรรมสภาก่อตั้งขึ้นเมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๓๐ มีปณิธานในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระบรมศาสดาตามเจตนารมณ์ของท่านเจ้าคุณพระสุธรรมเมธี (นายบรรลือ สุขธรรม ป.ธ.๘) อดีตเจ้าคณะจังหวัดอุดรดิตถ์ ผู้ก่อสร้างธรรมสภา อันเป็นธรรมสภาแห่งแรกของประเทศไทย สมัยจอมพลป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๗ ทรงปิดทองลูกนิมิตเอกในวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๓๒

สืบเนื่องตามกาลเวลา ในยุคก่อนปีพุทธศักราช ๒๕๓๐ หนังสือธรรมะที่ได้จัดพิมพ์จำหน่ายในท้องตลาด มีเนื้อหาสาระและมีคุณค่าเป็นอย่างมาก แต่ไม่มีผู้คนสนใจเท่าที่ควร เป็นเพราะรูปเล่มส่วนใหญ่ไม่มีความสวยงามพอที่จะดึงดูดประชาชนให้สนใจ ทำให้ในอดีตหนังสือธรรมะไม่ได้รับความนิยมเป็นที่แพร่หลาย

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม ได้ตั้งปณิธานว่า ภายใน ๑๐ ปี จะต้องเปลี่ยนวัฒนธรรมการเผยแพร่หนังสือธรรมะให้มีรูปแบบสวยงามน่าจับต้องเป็นที่สนใจของประชาชน และจะทำให้หนังสือธรรมะขึ้นชั้นโชว์ตามร้านหนังสือชั้นนำ ติดอันดับ Best seller เหมือนหนังสือชนิดอื่นทั่วไปที่วางจำหน่ายอยู่ ธรรมสภาจึงได้พัฒนารูปแบบปกและรูปเล่มให้มีความน่าสนใจอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาถึง ๑๐ ปี และตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นต้นมา บรรดาหนังสือธรรมะได้พัฒนารูปแบบและรูปเล่มขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประชาชนเปลี่ยนวัฒนธรรมการอ่านมาสนใจหนังสือธรรมะเพิ่มมากขึ้น ธรรมสภามีความภูมิใจที่ได้นำเสนอและเปลี่ยนวัฒนธรรมการอ่านหนังสือธรรมะของประชาชน ดังที่ท่านจะเห็นได้ในปัจจุบัน

ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๔๐ ที่ผ่านมา ธรรมสภาได้ตั้งปณิธานให้หนังสือธรรมะเป็นหนังสือที่มีราคาถูก เพื่อสนองความต้องการของประชาชนให้มากที่สุด จะพัฒนาหนังสือและสื่อธรรมะให้ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า หนังสือธรรมะทั้งสวย ทั้งดี มีคุณภาพ และราคาถูก

ในปีพุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นต้นไป เป้าหมายของสำนักพิมพ์ธรรมสภา และสถาบันบันลือธรรม คือการเผยแพร่ธรรมะที่ส่งเสริมให้ประชาชนลด ละ เลิก อบายมุขและสิ่งเสพติดทั้งหลาย เพื่อกำหนดดำเนินชีวิตและเพื่อความสุขของมนุษยชาติ

ธรรมสภาตั้งปณิธานไว้ว่า ในปีพุทธศักราช ๒๕๖๐ ประชาชนชาวไทยจักมีอิสระปราศจากความมั่งงายปราศจากสิ่งเหลวไหล และจะส่งเสริมให้อบายมุขหมดไปจากประเทศไทย ซึ่งอาจเป็นไปได้ แต่ขอให้ลดลงๆเรื่อยๆ และสนับสนุนให้ประชาชนมีศีลมีธรรม มีวัฒนธรรมของชาวพุทธ และมีความปิติในการปฏิบัติธรรม เพื่อความสุขของชีวิตและสังคมโดยทั่วกัน

ด้วยความสุจริต หวังดี ธรรมสภาปรารถนาให้โลกได้พบกับความสุข

จัดพิมพ์เป็นธรรมานุกรณ เพื่อสืบทอดมรดกธรรมของหลวงปู่ปัญญานันทภิกขุ
ขอกราบขอบพระคุณแต่ทุกท่านที่ช่วยอุปถัมภ์การจัดพิมพ์เพื่อการเผยแพร่มรดกธรรม: ๑๐๐ บาท

www.thammasapa.com
ISBN : 978-974-09-4607-6

